

תלמוד בבלי - סנהדרין - תוספות

● פרק ראשון - דיני ממונות בשלשה ● פרק שני - כהן גדול ● פרק שלישי - זה בורר ● פרק רביעי -
אחד דיני ממונות ● פרק חמישי - היו בודקין ● פרק שישי - נגמר הדין ● פרק שביעי - ארבע
מיתות ● פרק שמיני - בן סורר ומורה ● פרק תשיעי - הנשרפין ● פרק עשירי - אלו הן הנחנקין

פרק ראשון - דיני ממונות בשלשה

ב. ב. ג. ג. ד. ד. ה. ה. ו. ו. ז. ז. ח. ח. ט. ט. י. י.
י. יא. יא. יב. יב. יג. יג. יד. יד. טו. טו. טז. טז. יז. יז.
יז. יח.

פרק שני - כהן גדול

יח. יט. יט. כ. כ. כא. כא. כב. כב. כב:

פרק שלישי - זה בורר

כג. כג. כד. כד. כה. כה. כו. כו. כז. כז. כח. כח. כט.
כט. ל. ל. לא. לא:

פרק רביעי - אחד דיני ממונות

לב. לב. לג. לג. לד. לד. לה. לה. לו. לו. לז. לז. לח. לח.
לח. לט.

פרק חמישי - היו בודקין

מ. מ. מא. מא. מב.

פרק שישי - נגמר הדין

מב. מג. מג. מד. מד. מה. מה. מו. מו. מז. מז. מח. מח. מ.
ט.

פרק שביעי - ארבע מיתות

מט :נ .נ :נא .נב :נב :נג .נג :נד .נד :נה .נה :נו .
נו :נו .נו :נח .נח :נט .נט :ס .ס :סא .סא :סב .סב :ס
ג .סג :סד .סד :סה .סה :סו .סו :סז .סז :סח.

פרק שמיני - בן סורר ומורה

סח :סט .ע .ע :עא .עא :עב .עב :עג .עג :עד .עד :עה.

פרק תשיעי - הנשרפין

עה :עו .עו :עז .עז :עח .עח :עט .עט :פ .פ :פא .פא :
פב .פב :פג .פג :פד.

פרק עשירי - אלו הן הנחנקין

פד :פה .פה :פו .פו :פז .פז :פח .פח :פט .פט :צ .צ :
צא .צא :צב .צב :צג .צג :צד .צד :צה .צה :צו .צו :צז
צז :צח .צח :צט .צט :ק .ק :קא .קא :קב .קב :קג .ק
ג :קד .קד :קה .קה :קו .קו :קז .קז :קח .קח :קט .קט :
קי .קי :קיא .קיא :קיב .קיב :קיג .קיג:

פרק ראשון - דיני ממונות בשלשה

דף ב א

מתני' דיני ממונות בשלשה. אחר ששנה דינים בתלתא בבי משמיענו בכמה דנין אותם הא דלא תנא כופר ושלישים של עבד כדתנן שאר קנסות

י"מ משום דשור מיתתו בכ"ג ובזמן שהשור בסקילה בעלים משלמין כופר ושלשים של עבד (ב"ק דף מג.) ודלא כר"א דמחייב עי"פ עד אחד ועי"פ הבעלים בפרק ארבעה וחמשה (שם מא:) ואין נראה דהא איכא אמוראי התם דסברי דאפי' ר' עקיבא דריש . אם כופר לרבות שלא בכוונה ונראה לר"ת דכופר ולי' של עבד הוי בכלל חבלות אי נמי תנא ושייר הני ושייר נמי יציאת עבד בראשי אברים דקנסא הוא ובעי נמי ג' מומחין וללישנא קמא לא חשיב הא שייר דאיכ' למימר דפשיטא ליה דהוי מכלל חבלות אי נמי התנא לא איירי אלא בממון הניתן מיד ליד :

דף - ב

מה לי חבל בגופו מה לי חבל בממונו. ממונו הי"ל למנקט ברישא שכן דרך בכל מקום בלשון מה לי להקדים הפשוט כדאשכחן בהמפקיד (ב"מ דף לו:) מלאך המות מה לי הכא מה לי התם וכן מה לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא ובאיזהו נשך (שם דף סג.) השתא דאמר רבי ינאי מה לי הן מה לי דמיהן מה לי דמיהן מה לי הן נמי אמרינן וי"ל דחבלא שייכא בגוף טפי ופשיטא לכך נקט ברישא חבל בגופו: **דברי** הכל אין דיניהן דין. דרבי אבהו אדרבי אבהו פריך דשמואל ושאר אמוראי סברי דיניהן דין וא"ת היכי קאמר ד"ה הא איכא ברייתא דרמי בר חמא בהגוזל קמא (ב"ק דף קז.) דאמר ארבעה שומרין צריכין כפירה במקצת דלית ליה עירוב פרשיות ומאן דלית ליה עירוב פרשיות לא בעי שלשה כדמוכח בשמעתין וי"ל דרבי אבהו לא חשיב לה לההיא ברייתא דלא מתניא בי ר' חייא ור' אושעיא ועי"ק דרבי יוחנן אית ליה בהגוזל (שם:) דרמי בר חמא ובירושל' דריש מכילתין אמרינן רבי יוחנן וריש לקיש אמרי תרווייהו שנים שדנו אין דיניהם דין ובהחולץ (יבמות דף מו:) נמי קאמר רבי יוחנן גר צריך שלשה משפט כתיב ביה וי"ל דאפי' מאן דאית ליה אין עירוב פרשיות כתוב כאן בעי שלשה משום דכתיב (ויקרא כד) משפט אחד יהיה לכם והאי דקאמר הכא מאי קסבר כו' הי"ק אי קא סבר אין עירוב פרשיות כתוב כאן ולכך לא בעינן מומחין דלא דריש משפט אחד להשוות הודאות והלואות לגזילות וחבלות שלשה מנא ליה וכי קאמר לעולם קסבר עירוב פרשיות כתוב כאן ובדין הוא דבעי מומחין כו' המ"ל דאפי' אין עירוב פרשיות כתוב כאן בדין הוא דליבעו ג' מומחין ממשפט אחד אלא שאינו

רוצה לחזור מדברי המקשה דקאמר אי אין עירוב פרשיות כתוב כאן לא שמעינן ג' ומומחין ממשפט אחד וא"ת כי היכי דילפינן דרישה וחקירה ממשפט אחד נילף נמי לענין ג' ומומחין אפי' מאן דלית ליה עירוב פרשיות וי"ל דמשפט אחד להשוות דיני ממונות לדיני נפשות קאתי ולא להשוות דיני ממונות אהדדי דאקרא דלעיל קאי דכתיב (שם) מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת וכתוב בתריה משפט אחד וגוי ותדע דלקמן (דף מ.) בעי גזירה שוה דהיטב היטב ולא ילפינן דיני נפשות מהדדי לענין דרישה וחקירה מדכתב משפט אחד ומיהו ע"כ אין ראיה משם דא"כ תיקשה לרמי בר חמא אליבא דרבי אבהו ולרבי יוחנן דאית להו משפט אחד אפי' להשוות דיני ממונות אהדדי אלא איצטריך היטב מטעם דלקמן דליכתבינהו רחמנא בחדא וא"ת אכתי לענין מומחין מיהא נילף דיני ממונות מדיני נפשות כמו לענין דרישה וחקירה וי"ל מדכתב רחמנא מומחין גבי גזילות ש"מ דלגבי הכי לא ילפינן דיני ממונות מדיני נפשות אבל קשה למאן דאית ליה עירוב פרשיות מומחין דכתב רחמנא גבי דיני ממונות למ"ל ושמא לענין מומחין אין ללמוד דיני ממונות מדיני נפשות כיון דסגי בשלשה וצ"ע כל הנך מילי דחשיב לקמן בפי' אחד דיני ממונות (דף לב.) מה בין דיני ממונות לדיני נפשות אמאי לא משווינן להו ממשפט אחד יהיה לכם: **אי** קסבר עירוב פרשיות כתוב כאן ליבעי נמי מומחין. מפורש בהגוזל קמא (ב"ק דף קז.). **ליבעי** נמי מומחין. תימה דמשמע הכא דממעטינן הדיוטות מדכתיב אלהים ובפרק המגרש (גיטין דף פח:) ממעט להו מדכתיב לפניהם ולא לפני עכו"ם ולא לפני הדיוטות וי"ל דהתם ממעטינן מלפניהם משום דלפניהם קאי אאלהים דהכא כלומר לפני הדיינין המפורשין במקום אחר ומיהו בגיטין (שם) פירש בקונטרס משום דקאי אשבעים זקנים הכתובים בסוף פרשת משפטים שעלו עמו להר כו' שהן סנהדרין ונראה לפרש דבגיטין לענין מילי דכפייה איירי דאהכי מייתי לה דאביי אשכח לרב יוסף דהוה יתיב וקא מעשה אגיטין אמר ליה והאנן הדיוטות אנן אבל אלהים לאו אמילי דעשוי מיירי אלא בדין בעלמא והא דמשמע ליה מילי דעשוי מלפניהם משום דדרשינן לקמן (דף ז.) מאשר תשים אלו כלי הדיינין דשייך בהן שימה:

שנאמר משפט אחד וגו'. ואם תאמר ת"ל דעיקר דרישה וחקירה בעדים זוממין כתיב בפרשת שופטים בדיני ממונות ובדיני נפשות וי"ל דמכל מקום לא הוה מצרכינן דרישה וחקירה בשאר דיני ממונות אלא דווקא בעדים זוממין אי לאו דכתיב משפט אחד: **שלא** תנעול דלת בפני לוויין כו'. גזילות וחבלות וכתובת אשה וירושות ומתנות בכולהו נמי לא בעינן דרישה וחקירה כדי שתנעול דלת בפני גזלנין ואם תאמר מהאי טעמא לא ניבעי מומחין בגזילות וחבלות כמו בהודאות והלואות ויש לומר דלגבי מומחים לא שייך למיחש ביה כמו זה דבחששא מועטת אדם נמנע מלהלוות לחבירו אם לא ימצא דיינין מזומנים לגבות חובו אבל גזילות וחבלות יודע הגזלן שיטריח הנגזל אחר המומחין עד שימצא לדון עם הגזלן ועי"ל דגזילות וחבלות נמי בעו דרישה וחקירה ולא ממעטינן אלא הודאות והלואות והא דמוקי בריש אחד דיני ממונות (לקמן דף לב:): מתניתין דמצרכה דרישה וחקירה בדיני קנסות לאו דווקא דיני קנסות קאמר דגזילות וחבלות קרי להו נמי קנסות כדאשכחן לקמן (דף יג:): גבי שאלמלא הוא בטלו דיני קנסות דמיירי בכל הנהו דבעי שלשה מומחין מיהו כתובת אשה וירושות ומתנות ונזקי שור בשור הוי בכלל הודאות והלואות וכל הנהו דמסקינן בהחובל (ב"ק דף פד:): דעבדינן שליחותייהו וגובין אותו בבבל ולא בעי מומחין ואם תאמר והא אשכחן בכמה דוכתין שהיו דנין בבבל גזילות וחבלות בפ"ב דב"ק (דף כא:): גבי ההוא גברא דבנה אפדנא אקילקלתא דיתמי וחנן בישא (שם דף לו:): דתקע ליה לחבריה וכן בכמה מקומות ויש לומר דבכל הנהו אפשר שדחקו זה את זה ע"י דתפסי או דאמר אקבעיה לדינא בארץ ישראל כדאיתא בסוף פרק קמא דב"ק (דף טו:): וי"מ דוקא גזילות שעל ידי חבלות כמו דמינצו בי תרי ומחו אהדדי עד שתוקף אחד וגוזל את חבירו דכי האי גוונא לא שכיח ולא עבדינא שליחותייהו וא"ת והיאך היו דנין דיני גזילות ובאיזהו נשך (ב"מ דף סא:): היאך היו דנין דיני ריבית הא אמרינן ריש הגוזל קמא (דף צד:): הגזלנים ומלוי בריבית שהחזירו אין מקבלין מהם וי"ל דהא אמרינן בימי רבי נשנית משנה זו ומפרש רבינו תם דווקא בימיו ולא לפניו ולאחריו משום עובדא דהתם ולהכי לא פריך התם מכמה משניות אלא מברייתות ששנאן רבי לרבי חייא: **אלא** מעתה טעו לא ישלמו. פירש בקונטרס כיון דברשות קא עבדי הוי שאינו מומחה כמומחה ולשון כ"ש שאתה נועל כו' אין מתיישב דלא הי"ל למימר כ"ש אלא הי"ל למימר אי"כ אתה כו' אלא משמע מלשון כ"ש דמכח נעילת דלת הוה פריך והי"פ כיון דחיישת לנעילת דלת הוה לן למימר טעו לא ישלמו דאי מחייבת להו לשלם לא יתרצו להתמצע בדין ואם תאמר מאי קושיא הא לא מחייב

לשלם אא"כ נטל ונתן ביד כדאמר באחד דיני ממונות (לקמן דף לג.) ויש לומר דפריך למאן דמחייב בלא נטל ונתן: **ועוד** שלשה שלשה למה לי. איכא דוכתי דדייק הכי ואיכא דוכתי דלא דייק: **ומדאורייתא** חד נמי כשר. פירש בקונטרס דקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ בצדק תשפוט למה לי לכך נראה דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרשיות קאמר: **אי** אפשר דלית בהו חד דגמיר. דמאן דלא גמיר פסול לדינא כדמוכח בזה בורר (לקמן דף כג.) דתנן זה פוסל דיינו של זה ופריך בגמרא כל כמיניה דפסיל לדיינים ומשני בערכאות דסוריא ופירש שם בקונטרס שהם יושבי קרנות ואע"ג דפליגי רבנן ואמרי אימתי בזמן שמביא עליהם ראייה שהם קרובים או פסולים הא לאו הכי לא מצי פסיל היינו דווקא בערכאות שנתמנו להיות דיינים: **כ"ש** דנפיש יושבי קרנות. גם כאן פריך מכח זה כיון דחיישת ליושבי קרנות הוה לן למימר טעו לא ישלמו כדי שלא יתרחקו הנהו דגמירי ואז אי אפשר דליכא חד דגמיר ומשני כ"ש דנפיש לכן ישלמו כדי שילמדו דיני ממונות שלא יטעו פן יתחייבו לשלם: **לרבא** לית ליה דשמואל. בה"ג פוסק כשמואל אע"ג דרבא פליג עליה משום דרב נחמן קאי כוותיה לקמן (דף ה.) והא דאמר בפרק ב' דכתובות (דף כב. ושם) גבי ג' שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו דמשמע דאין הלכה כשמואל ה"פ כשמואל בעלמא סבירא להו בקיום ובזה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי כשמואל דשנים שדנו דיניהם דין מודה דקיום שטרות בגי' כדאמר בחזקת הבתים (ב"ב דף מ. ושם) וכן הא דאמר בזה בורר (לקמן דף ל. ושם) גבי אודיתא ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו התם נמי ה"פ כשמואל בעלמא סבירא להו באודיתא וכתבו בהודאה בפני שנים בלא קנין ובזה אין הלכה כמותו כדאמר התם בפני שנים וקנו מידו כותבין ובפני שלשה כותבין ואפילו לא קנו מידו וכדמפרש התם דקבעי דוכתא ושלחי ומזמני ליה: **נזק** היינו חבלות. לאו בשור שהזיק שור קאמר דהא איתא בהחובל (ב"ק דף פד: ושם) דגובין אותו בבבל ולא בעי מומחין אלא בשור שהזיק אדם והא דקאמר משום דקבעי למיתני ח"ינ דלא כר"ע דקאמר (שם לג.) אף תם שחבל באדם משלם במותר נ"ש ומיהו נראה דאיירי בכל ענין אף בשור דאזיק שור דהא מסיק בהחובל (שם דף פד:) דהא דגובין בבבל נזקי שור בשור היינו דווקא נזקי שן ורגל דמועדין מתחלתן אבל נזקי קרן אמרינן התם דאין מועד בבבל:

אין דורשין תחילות. פ"י בקונטרס משום דאיצטריך למומחין וקשה דמסיק דכ"ע אין דורשין תחילות ור' יאשיה אמר לך אם כן נכתוב קרא אל השופט דהא משופט לא ידעינן מומחין כמו שפירש בקונטרס עצמו ור' יונתן לישנא דעלמא נקט כדאמרי אינשי מאן דאית ליה דינא ליקרב לגבי דיינא הרגיל ולא אצל הדיוט לכך נראה דה"ק אין דורשין תחילות למניינא ואע"ג דלא איצטריך למומחין וכן משמע בפלוגתא דרבי שמעון ורבנן דלקמן (דף ד.) דבסכת בסכת בסכות מפרש בפ"ק דסוכה (דף ו:) בחד לישנא דכ"ע יש אם למסורת ופליגי בדורשין תחילות ומשמע דלכ"ע סככא לא בעי קרא ואפ"ה מדלינן חד לגופיה ולא מוקמינן למניינא למאן דלא דריש תחילות וצריך לדקדק בכל הנהו דלקמן (דף ד.) קרנת קרנת קרנות קרנות לטטפת לטטפת לטוטפות וי' כהנים דסוף פירקין (דף יד:) דדרשינן כולהו למניינא ולא אמרינן אין דורשין תחילות: רבי יהודה אומר שבעים. והא דאמר רבי יהודה בפרק החליל (סוכה דף נא: ושם) גבי אלכסנדריא של מצרים שהיו בה ע"א קתדראות של זהב כנגד ע"א זקנים של סנהדרי גדולה היינו משום דמשה על גביהו וכן בכל סנהדרי גדולה היה שם מופלא שבב"ד שלא היה מן החשבון: מוקי לה בדיני נפשות אבל בדיני ממונות לא. משום דקרא משמע בדיני נפשות דכתיב לא תהיה אחרי רבים לרעות דמשמע דבר שהוא רע לכל דהיינו דיני נפשות אבל בדיני ממונות זכות לזה וחובה לזה ואף על גב דדיני נפשות נמי קרי ליה זכותיה דגואל הדם בריש אחד דיני ממונות (לקמן דף לג:) מ"מ חשיב ליה רעות כיון דאין מרויח כלום במיתתו של זה ועדים זוממין אף על גב דכי מיחייבי מפטר רוצח בכך מכל מקום אפשר דמיפטרי כולהו בהכחשה הלכך חשיב ליה רעות כי מיחייבי עדים זוממין מיתה ועוד מצי למימר דע"כ נמי קרא בדיני נפשות משום דדרשינן בריש פירקין (דף ב.) לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה ולא שייך בדיני ממונות דרע לזה וטוב לזה: דיני ממונות לא כ"ש. תימה דבריש המוכר פירות (ב"ב דף צב:) קאמר שמואל דאין הולכים בממון אחר הרוב ואמאי לא נילף בק"ו מדיני נפשות כדאמר הכא ואין לומר דדיני נפשות גופייהו לא אזלינן בתר רובא ברובא דליתיה קמן אלא ברובא דאיתיה קמן דהא בריש פרק סורר ומורה (לקמן דף סט.) משמע דבכל דוכתא אזלינן בתר רובא בדיני נפשות כגון רוב נשים לטי ילדן ורובא דאינשי דטעו בעיבורא דירחא וצ"ל דרובא לרדיא זבני לא חשיב כי הנך רובא הלכך לא סמכינן אהך רובא בדיני ממונות: מסנהדרי גדולה פריך שפיר דשבעים ואחד כתיב כדדריש בסוף

פירקין (דף יז.) אבל סנהדרי קטנה דעשרים כתיב ותו לא כדדריש בריש פירקין עדה שופטת ועדה מצלת ואי עשרים בגמר דין כתיב בלי"ט סגי :

א

-

ד

דף

ורבנן ירשיען כתיב. וישכבן כתיב דפרק במה בהמה (שבת דף נה :) אפי רבי מודה משום דקרא מוכח דפנחס לא חטא שייחסו הכתוב : **כולהו** סבירא להו יש אם למקרא. הא דלא חשיב הכא רבי יוחנן בן ברוקא דמסכת סוכה פרק לולב וערבה (דף מה :) דאמר חריות של דקל היו מביאין ומפרש בגמרא משום דכתיב כפות אחת ללולב ואחת (לערבה) למזבח ורבנן מפרשיי כפת כתיב משום דרבי לוי מפרש התם טעמא אחרינא ונראה דדוקא הכא שמקרא ומסורת מכחשי אהדדי אית להו יש אם למקרא אבל היכא דלא מכחשו אהדדי דרשי תרווייהו דהא רבי ורבי עקיבא ור' שמעון דסברי הכא יש אם למקרא מחייבין בפרק ספק אכל (כריתות דף יז :) ובפרק דם שחיטה (שם דף כב :) בחתיכה אחת ספק של חלב ספק של שומן אשם תלוי משום דמצות כתיב אלא היינו משום דקרא ומסורת דהתם לא מכחשי אהדדי ואפשר לקיים שניהם שבא המקרא דמצוות קרינן לחייב אשני מצות דהיינו ב' חתיכות והמסורת בא לחייב על כל מצוה אחת ובפרק כל שעה (פסחי דף לו. ושם) נמי דריש ר"ע גבי לחם עוני מקרא ומסורת ובפרק לולב הגזול (סוכה דף לד :) תנא נמי ר"ע אומר כשם שלולב אחד כו' ומפרש בגמרא לולב אחד משום דכתיב כפת וכן ר"ש דריש בפ"ק דקדושין (דף יח :) גבי בבגדו בה מקרא ומסורת ומיהו קשה מר' עקיבא דלא דריש התם אלא מקרא לחוד ואמאי לא דריש התם תרווייהו כמו גבי לחם עוני וע"ק דמסקינן בפרק קמא דסוכה (דף ו :) לחד לישנא דכ"ע רבי שמעון ורבנן יש אם למסורת ובפרק כיצד צולין (פסחים דף פו :) גבי בבית אחד יאכל קסבר יש אם למקרא וע"ק דפ"ק דסוכה (ד' ט :) פסלינן לכ"ע סוכה תחת סוכה מדכתיב בסכת ולא אמרינן יש אם למקרא : **אקרא** אני שבעים. ה"מ לשנויי כדמשני בפ' ב"ש (זבחים ד' לח :) משום דכתיב כנדתה פירוש כך יש להוסיף בנקבה על ימי שבע טומאה דזכר : **מה** כשטיהר בזכר. ה"מ למימר מה בזכר ימי טהרה מרובים על ימי טומאה אף בנקבה ימי טהרה מרובים על ימי טומאה : **כל** הניתנין על המזבח החיצון שנתנן במתנה אחת כיפר. בזבחים

בריש ב"ש (דף לו:) תניא מניין לניתנין על מזבח החיצון שנתנו במתנה אחת כיפר תלמוד לומר ודם זבחיך ישפך ונראה דהך דרשה אתיא אליבא דבית שמאי דלבי"ה לא צריך קרא דלא עדיפי מחטאת וכן משמע התם בסוף הסוגיא דקאמר דלהנך תנאי דמפקי האי דם זבחיך ישפך לדרשה אחרינא כל הניתנין על המזבח החיצון שנתנו במתנה אחת כיפר מנא להו ומשני סברי להו כבית הלל דאמרי אף חטאת שנתנו במתנה אחת כיפר וילפי כולהו מחטאת ותימה למ"ל קרא דמהי תיתי דמעכבי הא אפילו לב"ש לא ילפי מחטאת דאיכא למיפרך שכן חטאת וד' קרנות ועוד דמשמע התם דאפילו לב"ה ה"א דמעכבי אי לאו דילפי מחטאת ונראה לפרש דהיינו טעמא משום דמתנות של קרנות נפקא לן בפרק איזהו מקומן (שם דף נג:) מדכתיב סביב והוה חשבינא כולה במתנה אחת א"נ משום דכתיב סביב טובא ושינה הכתוב לעכב להכי איצטריך קרא בין לב"ש בין לב"ה: **ושתים** לעכב. וא"ת הוה ליה למימר שלש לעכב דכי לא כתיב נמי אלא ד' הוה ידעינא אחת לעכב דכפרה בכדי לא אשכחן כדאמרי בית הלל ואכתי מיייתרי תרי לרבות שנים וי"ל דבית שמאי לית להו ההיא סברא א"נ קסברי כיון דאיכא שפיכות דמים ליסוד לאו כפרה בכדי הוא: **מניין** לרביעית דם כו'. תימה למ"ל קרא להכי מ"ש משני חצאי זיתים מבי' מתים שמטמא ובפרק בהמה המקשה (חולין דף עב:): נמי דבעי רבי ישמעאל קרא לרביעית דם הבא מן המת שמטמא למה לי קרא תיפוק ליה מידי דהוה אבשר המת דדם חשוב כבשר כדמוכח בהמוציא יין (שבת דף עז ושם:) ובהמנחות והנסכים (מנחות דף קד. ושם) גבי דם נבלה דמטמא ברביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית מטמא מידי דהוה אבשר ויש לומר דשאני מת דאפי' בשר עצמו לא היה מטמא אי לאו משום דמקומו נעשה צלקת כדאמר במסכת נדה בפרק דם הנדה (דף נה.) דבעי אין גזעו מחליף הלכך דם כיון דגזעו מחליף אי לאו דרבי קרא הייתי מטהר והא דנקט מניין לרביעית דם הבא משני מתים שהוא מטמא לאו משום שיהיה פשוט לו במת אחד בלאו האי קרא דאי במת אחד היה טמא ה"ה בשני מתים אי ליכא מיעוטא דהא תנן בפרק קדשי מזבח (זבחים דף יז. ושם) כל שטומאתו ושיעורו שוה מצטרפין זה עם זה והא דמטהרי רבנן דפליגי אר"ע משום דמעטיה קרא כדאמר נפשת כתיב והא דאיצטריך קרא בדם השרץ בפרק קדשי מזבח (שם) אע"ג דחשיב כבשר מכל מקום איצטריך לדם צלול דמטמא בכעדשה אף על גב דכי מיקריש מפחית טובא ולהכי תנן התם (שם) דם השרץ ובשרו מצטרפין דשיעורן שוה אבל דם הנבלה ובשרה לא וכן מוכח בירושלמי בריש המוציא יין דאמר דם הנבלה טמא והתנן דם השרץ ובשרו

מצטרפין ואין לנו כיוצא בו ומיהו קשה דבפרק כל שעה (פסחים דף כב. ושם) לא משני אקושיא דדם כשהותרה נבלה היא ודמה הותרה כדמשני אקושיא דחלב וגיד משמע דדם לא חשיב כבשר לכך צ"ל שיש שום ריבוי דמרבינן ביה דם נבלה ולבתר דמרבינן מסתבר לאוקמי ברביעית שיכול לקרוש ולעמוד על כזית אבל קשה דאם כן דם שרץ נמי דאית ביה ריבויא נבעי מיניה כל כך שיכול לקרוש ולעמוד על כעדשה: **ורבנן** נפשת כתיב. תימה דרבי ישמעאל סבר לקמן יש אם למסורת והיינו כרבנן דדרשי נפשת ואם כן בפרק בהמה המקשה (חולין דף עב.) דפליגי ר' ישמעאל ור"ע דדריש ר' ישמעאל הנוגע במת בנפש דרביעית דם מטמא וקאמר ר"ע לטעמיה דאמר אף משני מתים מטמא לרבי ישמעאל למה לי תרי קראי בדם המת דמטמא:

דף - ב

דנין חטאת וארבע קרנות. תימה הא אפי' פנים מפנים לא גמרינן בפרק ב"ש (זבחים דף לט:) דבעי קרא לפר כהן משיח ולפר העלם דבר של ציבור ולשעירי ע"ז אף על גב דכולהו חטאות נינהו וכ"ש דלא אתו חיזונות מפנימיות ושמא כיון דאשכחן דלא פליג קרא התם מהשתא לא מחלקינן אפי' חיזונות מפנימיות: **לטטפת** לטטפת לטוטפות. תימה דלא כתיב וי"ו בין פ"א לת"י"ו בכולהו ויש מפרשים משום דכתיב ולטוטפת וגורעין וי"ו דבריש התיבה ומוסיפין בסוף התיבה ודורשין כדאשכחן בפרק ב' דזבחים (דף כה.) ולקח מדם הפר דם מהפר יקבלנו ובריש יש נוחלין (ב"ב דף קיא:) דרשינן ונתתם את נחלתו לשארו נחלת שארו לו וקשה דבפרק הזהב (ב"מ דף נד:) אמר גבי הקדש כתיב ויסף חמישית אע"ג דכי שקלת לוי"ו דויסף ושדית ליה אחמישית סוף סוף הווי ליה חמישיתו ולא נימא לשדיה בין יו"ד לת"י"ו דהווי חמישיות משמע דבאמצע תיבה אין מוסיפין ומיהו אשכחן בפרק מומין אלו (בכורות ד' מד:) גבי מרוח אשך דתנן ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר שמראיו חשוכין ומפרש בגמרא דגורעין ח' ממרוח. ושדינן אאשך ואלי"ף דאשך שדינן אמרוח וקרי ביה מראו חשך ובירוש' איכא פלוגתא דר' אמי בשם ר' יוחנן אמר גורעין לדרוש מתחלת הפרשה לסופה פירוש מתחלת התיבה לסופה ור' יוחנן בשם ר' ירמיה אמר אפי' באמצע תיבה ור"ת מפרש דוי"ו דולטוטפת דריש וה"ג לטטפת

לטטפת ולטוטפת הרי כאן ד' ואע"ג דר"ש לא דריש וי"ו וי"ו למי"ד דריש כדאמרי' בהערל (יבמות דף עב:) גבי והנותר: טט בכתפי שתים. פי' בתיבה אחת רמז הכתוב ארבע בתים בין שתי הלשונוות כתפי ואפריקי ומכיון דאשכחינן ליה בחד תיבה לית לן לרבוויי טפי א"נ הא דלא דרשינן בתים טובא משום דלא מצינו בתורה כתובים אלא בד' פרשיות וי"מ דלרבי עקיבא דל חד לגופיה ומשני טוטפות דריש ד' בתים לכל לשון שני טוט ושני פת: כדרך שבא לראות. פי' בקונטרס כדרך שבא לראותך כן אתה בא ליראות לו מה הוא רואה אותך שלם אף אתה רואה אותו בשתי עיניך ולפי זה קאי יראה אקדוש ברוך הוא וקאי יראה אזכורך ואין הלשון משמע כן אלא תרווייהו משמע אזכורך לכך מפרש רבינו תם איפכא כדרך שזכורך בא לראות את פני השכינה שהקדוש ברוך הוא רואהו בשתי עיניו כך זכורך רואהו בשתי עיניו שלו וניחא השתא לשון בא דשכינה תמיד בבית המקדש: דרך בישול אסרה תורה. ובחלב אינו בישול אלא טיגון כדפירש בקונטרס והאי דקרי לצלי קדר בישול בפרק כל שעה (פסחים דף מא. ושם) שאני התם דכתיב ובשל מבושל מ"מ וי"מ דרך בישול אסרה תורה דבלא בישול שרי וע"י בישול אסור לאפוקי חלב דבלאו הכי אסור וקשה לפי זה דחלב ומתה אסרינן בחלב בפרק כל הבשר (חולין דף קיג: ודף קטו.) למי"ד איסור חל על איסור וקאמר התם חלב ומתה לא צריכא קרא:

א - ה דף

ואם היה מומחה לרבים כו'. פירש הקונטרס דכתיב בצדק תשפוט וקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ תקשה ליה הך ברייתא לר' אבהו דאמר שנים שדנו אין דיניהם דין לדי"ה וע"ק דמשמע לפי הקונטרס דלמאן דאית ליה עירוב פרשיות אין יכול לדון יחידי והא רב יוסף ס"ל בפי' המגרש (גיטין דף פח:) דבהודאות והלואות עבדינן שליחותייהו אלמא אית ליה עירוב פרשיות ואפ"ה משמע בסמוך מעובדא דמר זוטרא דאית ליה לרב יוסף דיחיד מומחה דן ואפי' יחידי ועוד מדקאמר בסמוך אבל לא נקיט רשותא דיניה לאו דינא משמע דסבר כר' אבהו ואפי' הכי יחיד מומחה דן דלשמואל אפילו יחיד שאינו מומחה דינו דין דלאו דוקא נקט שמואל שנים כמו שאפרש לקמן בע"ה ודוחק

לפרש דיניה לאו דינא לכתחלה לכך נ"ל דאפי' למאן דבעי ג' מומחין מדאורייתא תקנתא דרבנן היא דיחיד מומחה לרבים דן אפי' יחידי והשתא הא דקאמר דיניה לאו דינא לאו אכגון דרב נחמן קאי דאיהו סבר לה כשמואל לקמן דשנים שדנו דיניהן דין אלא אכגון אנא דר' חייא קאי דלית ליה דשמואל ולהאי פי' הא דפריך לקמן (דף ו.) לר' אבהו מדן את הדין הי"מ לשנויי דמיירי ביחיד מומחה לרבים ומיהו קשה דבפרק ראוהו בית דין (ר"ה דף כה:) משמע דמדאורייתא קאמר דמומחה לרבים דן ביחידי דתנן התם שאין היחיד נאמן ע"פ עצמו ומפרש בגמרא דאיצטריך למיתני דלא תימא דנאמן מידי דהוה איחיד מומחה דהכא ופריך ואימא הי"נ ומשני אין לך מומחה יותר ממשה ואי מדרבנן מאי מייתי ממשה וי"ל דהתם פריך ומשני למ"ד לעיל דבר תורה חד נמי כשר: **מומחה** לרבים כו'. אע"ג דהאי מומחה לרבים היינו גמירנא וסבירנא כדמסיק מ"מ הא דקאמר לקמן בזה בורר (דף כג.) לעולם פוסל והולך עד שיקבל עליו בפני ב"ד שמומחה לרבים לאו דניבעי גמיר וסביר כר' חייא ורב נחמן דהתם ב"ד קאמר וכיון שהם ג' אפי' סתם בני אדם מומחין לרבים אבל יחיד לא חשיב מומחה לרבים עד דגמיר וסביר: **דן** אפי' יחידי. ויכול לכוף את האדם בעל כרחו דאי בדקבליה עילויה אפי' שאינו מומחה נמי ומכאן דסתם ג' יכולין לדון את האדם בעל כרחו כשאינו רוצה לבא לב"ד דהא ג' במקום יחיד מומחה קיימי ואפי' שנים נמי דנין את האדם בעל כרחו אלא דאיקרו בית דין חצוף דאי בדקבלו עלייהו מיירי שמואל אמאי הוי ב"ד חצוף והא דתנן (לקמן דף כג.) זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד משמע דמדעתו אין בעל כרחו לא הני מילי כשאומר לא אדון לפני זה אלא לפני זה אבל אם אמר שלא יבא כלל לב"ד או אם הוה לווה ואינו רוצה לדון כלל בעירו כופין אותו ודנין אותו בעל כרחו: **כגון** אנא דן דיני ממונות ביחידי. והא דתנן במסכת אבות (פ"ד מ"ח) אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד הקב"ה עצה טובה קמ"ל שלא יטעה והא דאמר כגון אנא כו' היינו כלומר יכול לדון ולא שהיה דן אי נמי רגיל היה בדינין ואין לחוש שמא יטעה: **ואי** לא זיל שלים. פירש בקונטרס ואי לא כגון דאמרי ליה דיינת לן דין תורה וקשה דאם כן מאי דייק מהכא דהא אפילו לא גמיר וסביר נמי מה שעשה עשוי וישלם מביתו כדמוכח לקמן (דף ו.) דפריך לרבי אבהו מדן את הדין ומוקי לה בדקבלה עילויה ובשאינו מומחה איירי דהא קתני סיפא ואם היה מומחה לרבים פטור לכך נראה ואי לא דלא קבלוך עלייהו כלל: **דהכא** שבט והתם מחוקק. משמע דשבט עדיף והא דאמר בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא. ושם) אבל מבבל לא"י כיון דאנן כייפינן להו עבדינן כוותייהו ואומר רבינו תם דה"מ

במילתא דאיסור והיתר דבני א"י חכימי טפי דאורא דא"י מחכים כדאמר הכא דאיקרו מחוקק שמלמדין תורה ברבים אבל לענין הפקעת ממון ליפטר דהפקר בית דין הפקר עדיפי בני בבל דאיקרו שבט שרודין את העם במקל והיינו טעמא משום דראש גולה מזכרים ונשיא שבא"י מנקבות כדאמר בירושלמי: **רבה** בר חנה. גרסינן דאי רבה בר בר חנה א"כ היה בן בנו של חנה והכא משמע דבן אחיו של ר' חייא היה וחנה אחיו של ר' חייא היה כדלקמן אבל רבה ב"ב חנה דבכולי הש"ס היה בימי ר' יוחנן ובן בנו של חנה להכי קאמר בר בר וי"מ דשם אביו בר חנה ולא יתכן כדאמר בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עד.) כל בר חנה סיכסא: **נקיטנא** רשות מאבא מרי ואבא מרי מרב. פי' ואבא מרי נטל רשות מרב דמי שיש לו רשות יכול ליתן רשות כענין שמצינו (לקמן דף יג:) לענין דיני קנסות דמי שהוא סמוך יכול לסמוך ויהיב ליה רשותא למידן דיני קנסות כדאמרינן (שם) ברם זכור אותו האיש לטוב שאלמלא הוא בטלו דיני קנסות ואע"פ שהוצרך רבי חייא ליטול רשות מרבי בשביל רבה בר חנה ורב שמא בעירו של רבי היה ובעירו לא היה רשאי אדם ליתן רשות אלא רבי אבל אין סברא לומר דרבה בר הונא היה בימי רבי:

דף - ה - ב

אי גמיר למה ליה רשותא למשקל. הא דלא משני לענין ליפטר דבפר' אחד דיני ממונות (לקמן דף לג.) מוכח שצריך רשות ליפטר באיסור והיתר משום דאי ליפטר גרידא לא היה צריך למשקל רשותא בתרתי בהוראות ודין דבחד מינייהו סגי דהוי בכלל כל דבר שמתחייב לשלם: **ואינהו** סבור מי בצעים. תימה היאך טעו בין ביצים לבצעים ואר"ת דאינהו סבור דמי ביצים דקאמר דהיינו מי בצים דכתיב (איוב ח) היגאה גמא בלי בצה וטעו בין בצים לביצים: **פסולין** למי חטאת. וא"ת דבפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף עד:) משמע שהם נהרות דדרשינן ועל נהרות יכוננה אלו ד' נהרות ירדן ירמוך קרמיון ופיגה ואר"ת דודאי נהרות הן ולפי שאין המים צוללין ועפר וטיט מעורב בהן פסולין למי חטאת דהוי חציצה בין מים לכלים וכתוב מים חיים אל כלי (במדבר יט): **אלא** אם כן רחוק ממנו כו'. והא דאמר בפרק הדר (עירובין דף סב: ושם) דאפילו ביעתא בכותחא בעא מיניה מרב חסדא כולי שני דרב הונא ולא אורי התם בפניו ממש

איירי דהא קאמר התם רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב הונא ומיהו קשה מהא דקאמר התם (שם דף סג.) דרב המנונא לא אורי בחרתא דארגיז בשני דרב הונא לפי שתלמידו היה והכא משמע דחוץ לשלש פרסאות יכול להורות וליכא למימר דהכא איירי בתלמיד חבר ולכך שרי נמי חוץ לשלש פרסאות כמו רב חסדא דהתם דהא כיון דממשה גמרינן כדפירש בקונטרס משמע דבתלמיד גמור איירי ודוחק לומר דחרתא דארגיז תוך ג' פרסאות היה ועוד דאמרינן התם (שם) בפניו אסור וחייב מיתה ושלא בפניו אסור ואין חייב מיתה משמע התם מתוך הסוגיא דתוך שלש פרסאות חשוב בפניו וחוץ של ג' שלא בפניו ונראה דהתם מיירי בלא נטל רשות מרבו: **רבי** חזייה גרסינן. ולא רבי חייא כדפיי בקונטרס שאלו מעשים מביא בירושלמי על רבי שראה אותם בעכו ודייק מיניה דעכו יש בה מארץ ישראל מדבעי למיכל בה טהרות ויש בה מחוצה לארץ מדכעס על אותו כהן שהיה עומד בצד דבחוצה לארץ וגרס התם דרבי חזייה לההוא גברא דהוה קאי בארץ העמים ולעיל נמי גרס ואינהו סבור מי שלק בצים קאמר: **שנים** שדנו כו'. הא דנקט שנים משום דאפילו שנים הוו ב"ד חצוף אבל ה"ה דחד נמי דיניה דין מדפריך בסמוך (דף ו.) לר' אבהו מדן הדין ולשמואל לא פריך ועוד יש לדקדק מדתניא לקמן (שם) וחכמים אומרים פשרה ביחיד ובעי לפרושי טעמא דרבנן משום דמקשי פשרה לדין: **יפה** כח פשרה כו'. תימה במאי יפה כח דין נמי דומיא דפשרה שהיה מדעת שנים שדנו אין בעלי דינין יכולין לחזור בהן כיון דקיבלו עליהו ונראה דמיירי כגון דאתו לבי תרי ואמרי להו דונו אותנו כמו שרגילים לעשות הדין או עשו לנו פשרה כמו שרגילין לעשותה דבכה"ג יפה:

א

-

ו

דף

וכי תימא פליגי רבנן עליה כו'. למאי דפיי בקונטרס לעיל (דף ג.) דמאן דדריש בצדק תשפוט לאכשורי חד לית ליה עירוב פרשיות תימה מאי קאמר וכ"ת הא ודאי פליג עליה מאן דלית ליה עירוב פרשיות ומאי קאמר נמי ר' אבהו שנים שדנו לד"ה אין דיניהן דין אין זה ד"ה דהא איכא דלית ליה עירוב פרשיות דסבירא ליה דיניהם דין על כן נראה כדפריי לעיל (שם) דההיא דרשה דבצדק תשפוט אפילו למאן דאית ליה

עירוב פרשיות והשתא שמואל ורבי אבהו פליגי אליבא דמאן דאית ליה עירוב פרשיות וד"ה דקאמר רבי אבהו ה"ק לד"ה דאית להו עירוב פרשיות שנים שדנו אין דיניהם דין אי נמי כדפירש לעיל (דף ב:): דאפי' למאן דלית ליה עירוב פרשיות קסבר ר' אבהו שנים שדנו אין דיניהם דין ממשפט אחד וברייתא דלעיל דאם היה מומחה לרבים דן אפילו יחידי סברא נמי שפיר דאין דיניהן דין כדפירש לעיל (דף ה.): **ביצוע** בגי'. אע"ג דמקשי פשרה לדין לאו לכל דבר מקשינן דבדין אזלינן בתר רובא אם שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב או איפכא ובפשרה לא אזלינן בתר רובא עד שיסכימו שלשתן לדעת אחד כדאמר בפי' בתרא דמסכת ע"ז (עב.) כדשיימי בי תלתא אפי' תרי מגו תלתא כדאמרי בי תלתא עד דאמרי בי תלתא: **דכולי** עלמא מקשינן פשרה לדין. פי' דכ"ע ר' מאיר וחכמים אבל רשב"ג דלעיל ודאי לא מקיש: **מקשינן** פשרה לדין. פירש בקונטרס מדכתיב (שמואל ב ח) ויהי דוד עושה משפט וצדקה וגו' ותימה דהא תניא לקמן כשם שהדין בגי' כך הפשרה בגי' משמע דמקיש פשרה ומוכח לקמן דההוא תנא אית ליה דרשות לבצוע ורבי יהושע בן קרחה סבר מצוה אלמא לא דריש ת"ק משפט וצדקה לענין ביצוע דאי מקרי צדקה אם כן הוה מצוה ומההוא קרא נמי דכתיב (זכריה ח) אמת ומשפט שלום ליכא למידרש ביצוע דאיתקש שלום למשפט דאם כן הוי מצוה לבצוע דשלום נמי מצוה הוא: **לא** דכ"ע כו'. תימה דלא קאמר לשמואל ודאי תנאי הוא לרבי אבהו מי לימא תנאי היא דכי האי גוונא אורחא דהש"ס בכל דוכתא: **תיסגי** בתרי וליקני מיניה. אע"ג דמפרש בירושלמי טעמא דר' מאיר משום דפשרה נמי צריכה הכרע דעת מ"מ מתוך דברי ר"מ משמע דתרי נמי שעשו פשרה כמו שהיו רגילין שלשה לעשות לא עשו ולא כלום ובעלי דינין יכולין לחזור בהן: **והלכתא** פשרה צריכה קנין. והא דלא סגי בתרי משום דהוי כמו קנין בטעות דלא בקיאי בפשרה שפיר: **צריכה** קנין. אם נפרש דקנין של פשרה עושין קודם הפשרה וקונין זה מזה לעשות כמו שיאמרו הדיינין הן לשלם הן למחול אין לדקדק מכאן דבעלמא מחילה צריכה קנין דמה שצריך הכא קנין על המחילה משום דאי לאו הוי קנין הוי כמו מחילה בטעות שלא היה יודע שיאמרו למחול כל כך ואף על גב דהשתא דאיכא קנין הוי כמו קנין בטעות מיהו אלימא מילתא טפי בקנין מבלא קנין ואפילו אם נפרש שהקנין הוא לאחר הפשרה אכתי אין ראייה מכאן דמצי למימר דהקנין על אותו שיש לו לאחר לפרוע אבל להאי דמחיל אין צריך קנין ומיהו בהלכות גדולות פירש בהלכות דינין דצריך קנין על המחילה אף על פי שעושין הקנין אחר הפשרה ומכל מקום אין ללמוד מכאן על שאר מחילה

שתהא צריכה קנין דמחילה שעל ידי פשרה אף על פי שיודע מה מוחל דומה למחילה בטעות לפי שמוחל על פי עצתם של דיינין שהשיאו אותו למחול לפיכך צריך לאלם הדבר ע"י קנין ונראה להביא ראיה דמחילה אינה צריכה קנין מהא דאמר בפרק המקבל (ב"מ דף קיב. ושם) גבי שכיר המחיהו אצל חנווני ואצל שולחני אינו עובר עליו ופליגי התם רב ששת אמר אינו חוזר עליו (רבא) אמר חוזר דמשמע דבלא קנין איירי דאי בקנין מאי טעמא דמאן דאמר חוזר אבל בלא קנין פליגי בהכי דמר סבר כשהמחיהו לא לגמרי פטרו לבעל הבית שלא יחזור עליו ומר סבר לגמרי פטרו אלמא מחילה לא צריכה קנין ועוד ראיה דפריך בפ"ק דקדושין (דף טז.) גבי עבד עברי קונה עצמו בשטר למה לי שטרא לימא ליה באפי תרי זיל ובלא קנין איירי דאי בקנין מאי משני עבד עברי גופו קנוי אכתי תקשה לן שטרא למ"ל יפקירנו לשמואל דאמר המפקיר עבדו יצא לחירות ואין צריך גט שחרור אלא על כרחך לא פריך אלא מלשון הכתוב בשטר כלומר למה לי שטר אותו לשון עצמו שכותב בשטר הרי את לעצמך יאמר לו בעל פה עוד ראיה מהא דתנן בסוף הנושא (כתובות דף קד.) שאם שהתה כ"ה שנים ולא תבעה כתובתה מסתמא מחלה ובלא קנין איירי כדמוכח מעובדא דחמתיה דרבי חייא ומטענו חטין והודה לו בשעורים דפטור אף משעורים דמודה הוי בהו אין ראיה דהתם על כרחך לאו משום דאמרינן מדלא תבע להו סתמא אחלינהו הוי פטור אלא היינו טעמא מדלא תבע שעורים מודה הוא דלא מיחייב ליה שעורים מדפריך עלה בסוף המניח (ב"ק דף לה : ושם) מהא דתנן היו הניזקין שנים כו' הניזק אומר גדול הזיק את הגדול ומזיק. אומר לא כי אלא קטן הזיק את הגדול וגדול הזיק את הקטן ומסיק דאפילו כדאמר מזיק לית ליה והתם אי אפשר להיות הטעם כלל משום מחילה שהרי הוא עומד וצווח ומבכור שנטל חלק כפשוט דאמר ויתר (ב"ב דף קכו.) אין לדקדק נמי כלל מכאן חזר רבינו יצחק ברי' מרדכי שהיה רגיל

דף - ב

לפרש דדוקא נקט בחזקת הבתים (ב"ב דף מ. ושם) קנין בפני שנים אבל אי ליכא ב' אין הקנין קנין דהא מסקינן הכא דפשרה צריכה קנין ואפילו הכי קאמרי רבנן פשרה ביחיד והא דנקט התם בפני ב' משום דאין צריך

לומר כתובו ואין ראייה מכאן כלל דיכול להקנות בפני שנים לקיים הפשרה שעשה ביחיד ור"ת היה מדקדק מדאמרינן בפרק הזהב (ב"מ דף מו. ושם) היה עומד בגורן ואין בידו מעות כו' ואי אמרת מטבע ניקנה בחליפין ניקני ליה מעות אגב סודר ופשוט מיניה דאין ניקנית בחליפין דדוחק היה ליה לאוקמי בגברא ערטילאי והשתא אמאי לא משני כגון דליכא תרי ואין קנין מועיל אלא בפני שנים אלא ש"מ דודאי מהני ויש דוחין משום דסתם גורן מצויין בה בני אדם: **נגמר** הדין אי אתה רשאי לבצוע. כגון שכבר דקדקו בדין היטב וכמו גמרו את הדין דלא מיחסר אלא איש פלוני אתה חייב דכיון דנתברר כל כך אין להטעותו לעשות פשרה שאילמלא היה יודע שנתברר דינו לזכות לא היה מתרצה לפשרה בשום ענין ופירש בקונטרס שכבר אמרו איש פלוני אתה זכאי ואיש פלוני אתה חייב ולשון הש"ס מוכח כן בודאי אבל קשה מאי ביצוע שייך השתא אחר שנפסק הדין לגמרי ובדוחק י"ל שלא יטעו אותו לומר לו יראים אנו שמא טעינו בדין ומיהו כשמתחייבין שבועה זה או זה שרי למימר להו לעשות הביצוע כדי ליפטר מעונש שבועה: **אבל** אהרן. פי' כיון שלא היה דיין ולא היה הדין בא לפניו אלא לפני משה ודאי לדידיה שרי: **טחנה** ואפאה. להכי נקט ואפאה לפי שיש דברים שאין מתחייבין בחלה עד לאחר אפייה ומייתי לה פרק כל שעה (פסחים דף לז.). הסופגנין והדובשנין והאיסקריטין עשאן באילפס חייבין בחמה פטורין: **אלא** כנגד יהודה. והא דכתיב (בראשית מט) מטרף בני עלית על מעשה דתמר שיבחו הכתוב כדמתרגמינן את אודיתא ולא בהיתתא: **ונמצא** חזק רודפו. פירוש לדיין כדמוכח בתר הכי הא דנקט אחד רך שאם היו שניהם חזקים השני היה מסייעו: **לא** תכניס את דבריך. גבי רש ועשיר לא שייך לשון יראה שאינו ירא מפניהם אלא כלומר אל תכניס את דבריך כדי לחלוק לו כבוד:

א

-

ז

דף

כנגד מעשה העגל. אקרא דתורת אמת קאי כדכתיב בסיפיה ורבים השיב מעון שיהא להם תקנה כדמסיק: **אלא** על דברי תורה. והא דאמרינן בפרק במה מדליקין (שבת דף לא.) ששואלין לו נשאת ונתת באמונה ואח"כ קבעת עתים לתורה התם באדם שעוסק בתורה מיירי אלא שלא קבע עתים והכא מיירי כשלא עסק כלל אי נמי שואלים לו תחילה על

משא ומתן באמונה ומי"מ יקבל דינו תחילה על דברי תורה והכי דריש ליה לקרא תחלת גילוי דינו במה שנטשו מדברי תורה: **לגודא** דגמלא. והי"ק פוטר מים דהיינו גודא דגמלא שפוטר את האדם מן המים כך הוא ראשית מדון:

דף ז - ב

שאינו צריך לכלום. כלומר דגמיר וסביר וכן מוכח מדמייתי עלה דבי נשיאה אוקמו דיינא דלא גמיר ומיהו בפיי"ג דכתובות (דף קה:): מייתי לה על דיין שאינו מקבל שוחד ומשמע שאין צריך לכלום שהוא עשיר: **תהא** זריז. שלא להטיל אימה על הציבור לרדותם יותר מדאי וכן מוכח לקמן (דף ח.). דדרשינן מהאי קרא אזהרה לדיין שיסבול את הציבור:

דף ח - א

פסילנא לך. מרחיק היה עצמו אבל מן הדין לא מיפסיל וכן ההוא דשני דייני גזירות (כתובות קה:): דאייתי ליה צנא דפירי: **מפיקנא** לך רב מאונך. דמשמתינא לך והא דקאמר במו"ק (דף יז.). מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב הני מילי כשמנדה אותו לכבוד עצמו אבל לשם שמים לא: **מוציא** שם רע. פיי בקונטרס שהבעל טוען פתח פתוח מצאתי להפסידה כתובתה וקשה לר"ת חדא דגבי אונס ומפתה קתני לה שהן קנסות ועוד דבכל דוכתא שמזכיר מוציא שם רע הוי לענין קי' סלעים ועוד דגי' דמתניתין מומחין הן ובכמה דוכתי אשכחן שדנין דיני כתובה בבבל וכן נוהגין עכשיו ועוד מה שמפרש נמי חוששין ללעז מתוך שיטעון פתח פתוח מצאתי חיישינן שמא ישמעו עדים ויבואו ויעידו שזינתה אין לשון לעז נופל על זה אלא על דבר שהוא שקר כמו (גיטין דף ה:): נמצאת אתה מוציא לעז על גיטין הראשונים ועוד דקאמר דונו לי מיהא דיני ממונות מי דוחקו כל זמן שאין האשה תובעת אותו כתובתה ועוד דקאמר תבעו

ממון בשלשה תבעה מיבעיא ליה ועוד מה שייך תביעה שאינו בא אלא לפטור את עצמו מכתובתה ועוד ובמקום דאיכא נפשות משמע דבההיא ממון איירי ועוד שמעתי מהר"ף דלר' מאיר דאית ליה כתובה דאורייתא בפרק אף על פי (כתובות דף נו:) אינו נאמן להפסידה כתובתה דדוקא למ"ד כתובה דרבנן נאמן כדמוכח בפ"ק דכתובות (דף י.) דאמר רב נחמן חכמים תיקנו לבנות ישראל לכתולה מאתים ולאמנה מנה והם האמינוהו כו' ומפרי"ת דכולה שמעתי איירי לענין ק' סלעים שהאב תובע לבעל וחוששים ללעז היינו לעז הדיינים כגון שהביא הבעל עדים שזינתה והוכחשו דמיחייב הבעל השתא ק' סלעים דרבנן סברי בעי כ"ג דאי בגי' חיישינן שמא אח"כ יבואו עדים שזינתה ויצטרך להוסיף עד כ"ג ואתי להוציא לעז על הראשונים לומר שלפי שלא ידעו לדון הוסיפו עליהן ודוקא הוכחשו אבל הוזמו תו לא חיישינן לסהדי אחריני דמוכחא מילתא דאסהדי שקרי מהדר הבעל אבל בהוכחשו או לא כווננו עדותן אכתי אפשר להיות דקושטא הוה קאמרי ואיכא למיחש טפי דילמא אתו אחריני ור' מאיר לא חייש ללעז הדיינין ואין לדמות ליוסיפו הדיינים דלקמן (דף כט.) דלא חיישינן ללעז הדיינין :

דף - ח - ב

רבה אמר דכ"ע כו' כגון דאיכניף כ"ג למידן דיני נפשות. שהביא האב עדים להזימום עדי הבעל ולא הספיקו לקבלם עד דאיבדור מחמת אונס או מחמת פחד או להקביל פני המלך או למדידת עגלה ערופה ונשארו רק שלשה ואין לומר שקיבלו ואח"כ איבדור דלא איש דונו לי מיהת: **מיתבי** כו' בשלמא לרבה תבעו ממון תחלה. כלומר דלא איכניף לדיני נפשות: **והביא** האב עדים והזימום. קודם גמר הדין דהשתא ליכא מיתה בזוממין בא לגבות ממון בגי' דליכא למיחש ללעז שמא יבואו עדים אחרים ויצטרכו להוסיף דכיון דהוזמו ודאי סהדי שקרי נינהו ובמקום דאיכא נפשות כלומר שיכול לבא לידי נפשות שלא הוזמו אלא הוכחשו בעי כ"ג ותבעו נפשות ה"פ תבעו ממון שיכול לבא לידי נפשות וניחא לפירוש רבינו תם הא דאיצטריך לאביי למימר דכ"ע חוששין ללעז דכולה סוגיא איירי כשהוכחשו עדי הבעל או לא כווננו עדותן ומשום דחוששין ללעז הוי בכ"ג לרבנן דאיכא חששא דלעז דשייכא מיתה בהתראה סתם

דשמה יצטרכו להוסיף אבל לפירוש הקונטרס הכי נמי הוה מצי למימר דכ"ע אין חוששין ללעז אפ"ה הוי לרבנן בעשרים ושלשה וי"מ לפי הקונטרס דלהכי נקט דכ"ע חוששין ללעז משום רבותא דר' מאיר דאע"ג דחוששין ללעז הוי לר' מאיר בשלשה כיון דליכא למיחש לסהדי אחריני ומיהו קשה לפר"ת למאי דמסיק פלוגתא דמתניתין בפלוגתא דבן זכאי דהשתא מוציא שם רע דרבי מאיר דאמר בשלשה הוי תביעת מאה כסף דקתבע אב ומוציא שם רע בעשרים ושלשה דרבנן היינו בחיוב מיתת האשה ולא בתביעת ממון דאין עדותן בטלה בהכחשת בדיק' לרבנן ועוד דמשמע דקאי אהא דאמר דכולי עלמא חוששין ללעז ואי חוששין ללעז כי איתכחוש נמי ליהוי בכ"ג לרבי מאיר שמא יבואו עדים אחרים ויצטרכו להוסיף ויהיה לעז ומיהו יש ליישב כדמוקי כגון דאיתכחיש בבדיקות איירי נמי שהכחישו אח"כ עדי האב הכחשה גמורה דהשתא לא מקטלא נמי לרבנן ואפ"ה הוו בכ"ג דאיכא למיחש לסהדי אחריני ואע"ג דהני אחריני נמי יהיו מוכחשין בבדיקות מ"מ מיקטלא לרבנן דהכחשה דבדיקות לאו הכחשה היא ולר"מ הוה הכחשה ואין להקשות לפר"ת לאביי ולכולהו אמוראי דלקמן דלא מיחייב מיתה לר"מ היכי מיחייב ק' כסף הא קיי"ל בכתובות דלא מיחייב ק' סלע היכא דלא מצי למיתי לידי חיוב סקילה דאמר בפרק נערה (כתובות דף מד:) המוציא שם רע על הקטנה פטור כיון דלא מצי למיקיימא אם אמת היה הדבר וסקלו ויש לומר דמהאי טעמא לא ממעטינן אלא קטנה דלאו בת עונשין כלל אבל נראה דוחק מה שפירש ר"ת דהכחשה בלא הזמה מחייב ק' סלעים וצ"ל לפר"ת שהיא מותרת לבעלה כשלא כווננו עדותן או כשהוכחשו דאי לאו הכי היכי מחייב ק' סלעים הא לא קרינן ביה (דברים כב) ולו תהיה לאשה ויש ללמוד מכאן דאי אתו עדים ואמרו אשת פלוני זנתה דבעי דרישה וחקירה לאוסרה על בעלה וסברא הוא דלא גרע מגזלות וחבלות ובירושלמי מצא רשב"א פלוגתא דאמוראי דאיכא דמפרש פלוגתא לענין כתובה כדמפרש בקונטרס ואיכא דמפרש לענין ק' סלע כדמפרש רבינו תם: **חוששין** ללעז וחוששין לכבודן של ראשונים. אע"ג דחוששין ללעז אכתי נפקא לן במאי דחוששין לכבודן של ראשונים שהביא הבעל עדים שזינתה והביא האב עדים והזימום וה"ה דהוה מצי למימר אין חוששין לכבודן של ראשונים אבל אין לפרש מדחוששין ללעז כ"ש דחוששין לכבוד של ראשונים כדמוכח מדרבא חדא מה ענין זה אצל זה ועוד דהא לעולא דחוששין רבנן ללעז ולכבודן של ראשונים לא חיישינן דהיכא דהבעל הביא עדים והביא האב עדים והזימום אמרי רבנן בא לגבות ממון בגי' וא"ת אביי ושאר אמוראי דלקמן היכי מוקמי שתבעו

ממון בשלשה דלדידהו ליכא לאוקמי כגון שהביא הבעל עדים שזינתה והביא האב עדים והזימום כדמוקי לעיל כיון דסברי רבנן דכולי עלמא חוששין לכבודן של ראשונים ויש לומר דלדידהו תבעו ממון היינו שלא התרו בה כלל דליכא מיתה אלא ממון ובקונטרס פירש דמוקי לה כרבא ורבי חייא שהביא הבעל עדים שזינתה והאב הביא עדים והזימום וליכא למיחש לכבודם של ראשונים דדינא אחרינא הוא דמעיקרא הוה בעל תובע ונראה דוחק: **בעדה** ועדים ובהתראה. ומסית נמי צריך עדה אלא משום דכתיב (במדבר לה) והצילו העדה ומסית אין מהפכין בזכותו שאין טוענין למסית אבל לענין עשרים ושלשה דרשינן מהאי קרא דאין סברא לחלק בין מסית לשאר חייבי מיתות ועדים והתראה נמי צריך במסית אלא משום שמכמינין לו עדים וגם אין מתרין בו בפירוש אלא אומרים לו היאך נניח אבינו שבשמים ונעבוד עצים ואבנים כדתניא פרק ד' מיתות (לקמן דף סז.): **באשה** חבירה. וכגון דאמר שבעל וחזר ובעל דאי לאו הכי מתוך שאין נהרגין שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו אף היא אינה נהרגת כדאמרינן בריש היו בודקין (לקמן דף מא.):

א

-

ט

דף

דאתרו ביה למלקות. ואתיא כמ"ד (מכות יג): לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו ואם היינו יכולין לפרש במלקות של מוציא שם רע היה מתיישב ותימה דמשמע הכא דסבר ר' מאיר מכות בג' אם כן הוה דריש קרא והצדיקו לענין עדים זוממין דלקו כדלקמן (דף י.). ומה הוה משני מהא דפריך תיפוק ליה מלא תענה דלא מצי לשנויי כדמשני לקמן משום דהוי לאו שאין בו מעשה מ"מ הוה לקי דהא ר' מאיר גמר בפ"ק דמכות (דף ד: ושם) דעדים זוממין לוקין ומשלמין ממון ממוציא שם רע וה"נ דגמר לענין דלוקין דאע"ג דהוי לאו שאין בו מעשה וכ"ת דהוה משני משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד חדא דאית ליה דלוקין עליו לפי סברת רב אשי ועוד דר"מ אית ליה אזהרה לעדים זוממין מקרא אחרינא בפ"ק דמכות (גי'ז שם) וי"ל דאע"ג דגמר עדים זוממין ממוציא שם רע ה"מ לענין דלא דרשינן כדי רשעתו להכי אלא מוקמינא לה לדרשה אחריתי באלו נערות (כתובות לב:). אבל גבי האי אי לאו דגלי קרא דלקי לא הוה גמרינן כיון דכתיב לעשות דדרשינן מינה באלו הן

הלוקין (מכות דף יג:) דבעינן לאו שיש בו מעשה אי נמי י"ל דמוציא שם רע גופיה לא נפקא לן דלקי אלא מוהיה אם בן הכות הרשע כדאמר פרק נערה (כתובות דף מו.) למדנו ויסרו מויסרו ובן (מבן) מוהיה אם בן הכות הרשע: לא בא השלישי להקל עליו אלא להחמיר עליו. אדר"ש קאי דקתני בפ"ק דמכות (דף ה: ושם) לעיל מהך ר"ש אומר מה שנים אין נהרגין עד שיהו שניהם זוממין אף שלשה וכו' ומצי למימר דפליג אדר"ש וס"ל דנהרגין אע"פ שאין שלשתן זוממין דקסבר דאין להקיש שלשה לשנים לענין זה דכיון דכתיב (דברים יט) ועשיתם לו כאשר זמם הרי זממו שנים שיש כח בידיהם להרוג בפני עצמם ובקונטרס פירש במכות (שם) לא בא השלישי להקל עליו דלהקל עליו לא צריך קרא דכתיב (שם) והנה עד שקר העד דמשמע כל העדות ואינן נהרגין עד שיוזמו כולן ולא בא הכתוב אלא להחמיר עליו אבל אין לפרש לא בא השלישי להקל עליו גרידא אלא גם להחמיר עליו אע"ג דר"ש מודה דשלשתן נהרגין ה"מ כשבאו בתוך כדי דיבור כדמפרש התם בגמרא אבל רבי עקיבא סבר שנענש אע"ג שבא אח"כ מדנקט נטפל דהא כיון דאית ליה לרבי עקיבא היקישא דעד שיהו שלשתן זוממין בבאו בבת אחת בבאו זה אחר זה נמי יקישם להכי כי היכי דמקיש לענין לענש כמותם: בזמן שהתרו בהן. מפרש בפ"ק דמכות (דף ו. ושם) הכי אמרינן להו לאסהודי אתיתו או למיחזי אתיתו אי אמרי לאסהודי אתינא נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ואי אמרי למיחזי אתינא מה יעשו שני אחים כו' ונראה לר"י דמשום שנתכוונו להעיד לא אמרינן נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה אלא שהולכים ומעידים כולן בב"ד אבל משום ראייה לחוד שנתכוונו להעיד לא דאי לא תימא הכי כל גיטין כשנותנין אותן בפני קרובים או פסולים יהיו פסולים אם יתכוין האי ולר' יוסי אפילו לא יתכוין והאי דקאמר מה יעשו ב' אחים ודאי יכולין לתקן שלא ילכו שניהם להעיד אבל פעמים שלא ידע זה בזה ויעיד האחד אע"פ שהעיד אחיו כבר בב"ד אע"פ שהשני העיד לאחר כדי דיבור מ"מ עדותן בטלה דשייך שפיר לאקושי להך מילתא שלשה לשנים אפילו בזה אחר זה כיון דבשעת ראייה רואין יחד ומתכוונין להעיד לכך עדותן בטלה אפילו העידו זה אחר זה אע"ג דלענין שלשתן זוממין לא הוקשו אלא כשהעידו בתוך כדי דיבור דהתם הזמה משעת העדאת עדים קא אתיא ואע"ג דפריך במכות (שם) הרוג יציל אע"פ שאינו הולך להעיד בב"ד ה"מ מעיקרא דאכתי לא אסיק אדעתיה יקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר אבל לבסוף דמסיק יקום דבר במקיימי דבר לא צריכי לשנויי קמאי דממעטי' הרוג וההורג מיקום דבר דבעינן שילכו לקיים דבר בב"ד וכן

(לקמן דף לד:) לענין אין עד נעשה דיין נראה לר"י דדוקא בעד המעיד אין עד נעשה דיין אבל במתכוין להעיד לא דהא דטעמא דאין עד נעשה דיין נראה או משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה וכיון שהעדים בעצמם דנין לא ירצו לקבל הזמה על עדותן או משום דכתיב (דברים יט) ועמדו שני האנשים וגו' שני האנשים אלו העדים לפני השם אלו הדיינין דבעינן שיעידו העדים לפני הדיינין ולא שיהו בעצמן דיינין והנך טעמי לא שייכי אלא בעד המעיד בפיו ולא במתכוין להעיד ולא כפי' רבינו שמואל שפי' בעלמא (ב"ב קיג: ד"ה ג' שנכנסו כו') שנתכוון להעיד אמרינן נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה וכן לענין שאינו נעשה דיין ודקדק מדאמרינן בפרק אחד דיני ממונות (לקמן דף לד:) שלשה שנכנסו לבקר את החולה כו' משמע דווקא שנכנסו לבקר ולא נתכוונו להעיד אמרינן רצו עושין דין אבל נתכוונו להעיד אין עושין דין ועוד נראה לר"י לדקדק דלא אמרינן אין עד נעשה דיין אלא עד המעיד דאי לא תימא הכי קשיא דרב יהודה אדרב יהודה דהא בפ"ק דמכות (דף ו. ושם) פסיק רב יהודה הלכה כרבי יוסי דבראייה בעלמא נעשה עד אע"פ שאינו מכוין להעד ורב יהודה קאמר (ב"ב דף קיג:) גבי ג' שנכנסו לבקר את החולה וכו' רצו עושין דין ואמאי הא בראייה בעלמא נעשה עד ועוד להאי פירוש לית ליה לרבי יוסי לא תהא שמיעה גדולה מראייה לא בעדות החדש (ר"ה דף כה: ושם) בראוהו שלשה והן ב"ד ולא בסנהדרין באחד שהרג את הנפש שראוהו אע"פ שראוהו ביום ומיהו נראה לרשב"א דהני לא פרכי ניהו דרבי יוסי על כרחך לית ליה שיעשה עד בראייה ואפי' יעיד לבסוף דהא ר' יוסי הוא דאמר עד שיהיו פי שני עדים מתרים בו כדאמר בסמוך וכמו ששנים אין יכולין להעיד אא"כ התרו בו כך שלשה וכו' אלמא אותן יהו חשובין עדים אבל השאר לא וכן נראה הדברים דאם הוזמו כולן לא היו נהרגין אותן שלא התרו בו דלא מהני סהדותיהו בלא סהדותא דאחריני ולא אמרינן נמצא אחד מהן קרוב או פסול אלא באותן שהותרו והא דקאמר רבי בזמן שהתרו בהן לאו משום דרבי יוסי לא בעי התרו דאכתי טפי מרבי בעינן דלרבי בנתכוונו להעיד בעלמא סגי כדמוכח במכות (דף ו.) ור' יוסי בעי התראה ממש אלא דיני ממונות אתא לאוסופי והא דמשמע הכא דלר' יוסי בראייה בעלמא אמרינן נמצא אחד מהן קרוב או פסול כו' מדקאמר וקמיפלגי בפלוגתא דרבי ור' יוסי היינו במה שנחלקו במשנה זו אבל מתוך משנה אחרת יש ללמוד דבעי ר' יוסי התראה ושמא רב יהודה פסק לגמרי כר' יוסי אי נמי לא פסק כוותיה אלא במאי דקאמר אבל בדיני ממונות תתקיים העדים בשאר גרידא אבל בכוונת עדות סבר כרבי והאי דקאמר במכות (שם) היכי אמרינן להו לרבי קאי וכן מוכח

דקאמר אי אמרי למיחזי אתינא מה יעשו שני אחים כו' והי"פ היכי אמרינן להו דעל כרחך התראה לאו דווקא דבדיני ממונות לא שייכא התראה אלא ודאי לא בעי אלא שנדע שנתכוונו להעיד והיכי אמרינן להו וכו' :

ב

-

ט

דף

רבי יוסי אומר לעולם אינו נהרג עד שיהיו פי שני עדיו מתרין בו. וא"ת והא תנן באלו הן הגולין (מכות דף ט:) רבי יוסי אומר השונא נהרג מפני שהוא כמועד ומותרת בפרק קמא דמכות (דף ו:) פריך לה ומשני דההוא היינו כרבי יוסי בר יהודה: **בפלוגתא** דבן זכאי. תימה דמשמע דקאי אאביי דאמר דכ"ע חוששין ללעז א"כ לרבי מאיר יהא נמי בכ"ג אע"ג דאיתכחיש בבדיקות דהא חיישינן שמא יבואו עדים אחרים שזינתה בין לפי"ה בין לפר"ת וי"ל דמיירי כגון דאמרי הנך סהדי לא היה שם עד אחר וטעמא דרבנן בעשרים ושלשה לפר"ת דאיירי כשהכחישו עדי האב הכחשה גמורה אע"ג דליכא למיחש לסהדי אחריני מ"מ איכא למיחש שמא יזים את עדי האב כגון דלא הוכחשו ויצטרך נמי כ"ג אי נמי איירי דיש לבעל שני כתי עדים המכחישים זו את זו בבדיקות דתו ליכא למיחש לר' מאיר לעדים אחרים דאפילו יבאו יהיו מוכחשים מאלו בבדיקות ולרבנן איכא למיחש לעדים אחרים דהכחשה דבדיקות לאו כלום אי נמי דעדי האב הזימו לעדי הבעל דלכולי עלמא ליכא למיחש לאחריני וטעמא דרבנן דבכ"ג משום כבוד ראשונים אפילו הזימו קודם גמר דין כל שכן לאחר גמר דין דאתי טפי שפיר דהוי בכ"ג ולרבי מאיר לא שייך כבוד ראשונים דלא היה כאן חיוב מיתה דהוכחשו בבדיקות: **עדי** האב נהרגין ומשלמין ממון. תימה דאמאי נהרגין דמצו אמרי לא לחייב עדי הבעל באנו אלא לחייב הבעל ממון קאתינא כיון שלא התרו בהן דעדים זוממין לא בעו התראה וכה"ג אמרינן לקמן בפרק היו בודקין (דף מא:) למאן דאמר חבר אי"צ התראה עדי נערה המאורסה אין נהרגין מתוך שיכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו וי"ל דהכא שאני כיון שיודעים דבאים להרוג את האשה יודעים שיהרגו אותן אם יוזמו דאי אפשר להיות זה בלא זה אבל התם לא ידעי שהיתה חבירה אי נמי לא ידעי דחבר אי"צ התראה והא דפריך התם אלא אשה חבירה דקיימא לן (כר') יוסי ב"ר

יהודה דמיקטלא היכי משכחת לה הוה מצי לשנויי כגון דידעי שהיא חבירה וידעי שחבר א"צ התראה: **ממון** לזה ונפשות לזה. הא דמקשה בפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כב: ד"ה בגדי) דפטר התם אפילו בגדי דחד ועבדא דחד מפורש במקום אחר: **לרצונו** רשע הוא. ואע"ג דרבא בעי רשע דחמס בפרק זה בורר (לקמן דף כז.) האי כמו רשע דחמס הוא דומיא דאוכל נבילות לתיאבון כיון שעובר להנאתו על דעת קונו כמו כן היה עושה בשביל הנאת ממון ומעיד שקר והא דאמר התם (דף כו:) החשוד על העריות כשר לעדות פירש בקונטרס לאו דאיכא סהדי שבא על הערוה אלא שהוא גס בעריות ומתייחד עמהן והאי דקאמר ארבעים בכתפיה וכשר היינו משום דמלקין על ייחוד כל העריות חוץ מאשת איש דמלקין על לא טובה השמועה אי נמי התם כשר משום דיצרו תוקפו כ"כ וחשוב כאנוס אבל ארביעה אין יצרו תוקפו כ"כ א"נ ה"נ יצרו תוקפו וכשר לעדות אחרת ולא ארביעה דחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו והא דפריך בפ"ק דמכות (דף ו. ושם) נרבע יציל אין לפרש יציל לפי שהוא פסול מחמת ששונא הרובע שרבעו לאונסו שכך היה נראה לפרש דומיא דהרוג יציל דהכי מוכח דלאונסו כשר ואין שונאו כמו הרוג ועוד דהרוג גופיה מצינא לפרש דלא מיפסל מחמת שנאה אלא מחמת שהוא טריפה ואינו ראוי להעיד ונראה לפרש דהתם מנרבע לרצונו פריך ואע"ג דלרבא כשר התם איירי שיש עדים שנרבע לרצונו דאז אינו ראוי להעיד והוי נמצא עד אחד מהן פסול ועדותן בטלה וק"ק כיון דבנרבע לרצונו איירי בחנם נקט לבסוף הורג ורובע יציל פירוש יצילו על עצמם דמנרבע לרצונו דמיירי ביה הוי מצי למיפרך אכתי שיציל את עצמו וי"מ דמהרוג ונרבע כשהם קרובים פריך דיציל וכ"ת ה"נ הא כתיב ביה (שמות כא) מכה אביו ואמו וגוי אף על פי שהוא קרוב ונרבע נמי כתיב ערות אביך ואיכא למאן דדריש לקמן (דף נד.) ערות אביך ממש: **ואין** אדם משים עצמו רשע. הקשה ר"י בר' מרדכי מדקאמר בפ"ב דכתובות (דף יח: ושם) העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו נאמנים ואמר רמי בר חמא בגמרא לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אנוסים מחמת ממון אין נאמנים מ"ט אין אדם משים עצמו רשע ורבא הוא דמסיק התם הכי והשתא אמאי לא פלגינן דיבורא ונהימנינהו במאי דקאמרי שהיו אנוסין אבל לא מחמת ממון ונראה דההיא דכתובות אתיא כמאן דאמר ביש נוחלין (ב"ב דף קלא: ושם) דלא פלגינן דיבורא בחד גופא פי' בחד גופא כמו גירשתי את אשתי דלא פלגינן דיבורא בחד גופא לומר דלא מהימן לשעבר ומהימן להבא וכן אנוסין היינו מחמת ממון שעל עצמו הוא מעיד כן דאי מהימנת ליה שהוא אנוס

ניהמניה שהוא מחמת ממון נאנס וכן פלוני רבעו לרצונו אין לפרש דלא מהימן במאי דקאמר לרצונו אלא פלגינן דיבורא לומר שרבעו לאונסו דא"כ הוה פלגינן דיבורא בחד גופא ובמקצת מהימן אהאי גופא ובמקצת לא מהימן אלא פלגינן לומר שרבע אבל לא שרבעו וכן מוכח מפלוני רבע שורי דאי הוה אמרי' אדם קרוב אצל ממונו ה"א דמהימן לומר שרבע שור אחר אבל לא שורו דבשורו אין שייך לחלק בין אונס לרצון וכן מוכח ההוא דזה בורר (לקמן דף כה.) דחד אמר לדידי אוזפן ברבייתא דמהימן שהלוה בריבית אבל לא לדידיה ותדע דאם היה כהן נשוי אחותו והוא ואחר מעידין שפלוני בא עליה סברא היא לרבא דמצטרפין להורגו אבל לא להרגה אפילו לאוסרה על בעלה אע"פ שנאסרת באונס ואע"ג דבההיא דכתובות (דף יח: ושם) פלגינן דמהימנין להו במאי דאמרי כתב ידינו הוא זה היינו אפיי בלא טעמא דפלגינן ועוד יש לומר דהתם בכתובות כיון דקיום שטרות דרבנן דעדים שחתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד לא פלגינן דיבורא לומר שאנוסין היו מחמת נפשות ואע"ג דאשכחן (גיטין דף ח:) פלגינן דיבורא גבי עבד שהביא גיטו וכתוב בו עצמך ונכסיי קנויין לך דאמר רבא עצמו קנה ונכסיו לא קנה לא דמי דהתם כך הוא נוהג בכל שטרות דעלמא דבגט אשה ובגט שחרור הימנוהו רבנן על ידי בפני נכתב ובפני נחתם ובשאר שטרות הצריכו קיום:

דף - א

אצל אשתו לא אמרינן. אע"ג דמתני' היא בזה בורר (דף כז:): דבעל כאשתו לענין עדות ס"ד הכא דמחמת מגו דמהימן להורגו מהימן להורגה: **משום** דהוי לאו שאין בו מעשה. וה"ה דה"מ למימר משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואפ"ה גלי לן והיה אם בן הכות הרשע דלקי ובלבד שלא יוכל לבא לידי חיוב מיתה אבל אם אפשר לו לבא לידי חיוב מיתה לא לקי כדאמר במרובה (בבא קמא דף עד: ושם) תסתיים דרבי אלעזר דאמר הוכחשו בנפש ולבסוף הוזמו אין נהרגין דא"ר אלעזר עדים שהוכחשו בנפש לוקין ואי ס"ד הוכחשו ולבסוף הוזמו נהרגין הוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואם תאמר דהכא משמע דלוקין אלאו דלא תענה משום דגלי לן קרא דוהיה אם בן הכות וכן בפ"ק דמכות (דף ב: ושם) גבי מעידים אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה משמע דלכ"ע

לקי ובמעידין אנו באיש פלוני שחייב לחבירו מאתים זוז (שם ד.) הוה נמי לקי לכי"ע אי לאו משום כדי רשעתו ובפ"ק דמכות (שם) גבי מעידים אנו באיש פלוני שחייב מלקות מ' ונמצאו זוממין קאמרי רבנן דאין לוקין אלא מ' ואמרינן בגמרא (שם) האי לא תענה רבנן מאי עבדי ליה מיבעי ליה לאזהרת עדים זוממין וי"ל דהתם ודאי כיון דלקו מ' מכאשר זמם ואי אפשר להלקותם בלא אזהרה דלא ענש הכתוב אא"כ הזהיר והיינו מלא תענה ונמצא הך דלקי מכאשר זמם הוי משום אזהרה דלא תענה ולכך אי אפשר להלקותו פ' על לאו אחד אבל בבן גרושה או בן חלוצה שפיר לקי מלא תענה וכן גבי מאתים זוז אי לאו כדי רשעתו הוי לקי מלא תענה דממון לא בעי אזהרה: **וכל** לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. אפי' לרבי יהודה דאית ליה בכל דוכתא לוקין עליו אתי האי שינויא דהא מעדים זוממין יליף לה לר' יהודה בפ"ק דמכות (דף ד:): ואי לאו והיה אם בן הכות הרשע דגלי לן בעדים זוממין ה"א בכל דוכתא לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו: **רבא** אמר מלקות תחת מיתה עומדת. משמע דלית ליה ג"ש דרשע רשע ובמקום אחר מפורש (לקמן דף לג: ושם ד"ה אתיא): **מלקות** תחת מיתה עומדת. י"מ משום דבני נח אזהרתן זו היא מיתתן וניתנת לישראל מלקות על אזהרתן תחת מיתה דבני נח ועוד י"ל משום דזימנין מתים ע"י מלקות כדתנן באלו הן הגולין (מכות דף ח:): ומת זה תחת ידו ופטור וקשה לשני הפירושים הללו דמאי פריך אי הכי אומדנא למה לי ופי' הקונטרס עיקר:

דף - ב

שכבר קידשוהו בשמים. י"מ דב"ד של מעלה מקדשין אותו לעולם בשעת המולד ואין נראה דאם כן בזמנו נמי כבר קדשו בשמים אלא נראה כפירוש הקונטרס בפ"ב דר"ה דביום שלשים ממתנינים ב"ד של מעלה לב"ד של מטה שמא יעברו אבל יום שלשים ואחד שאי אפשר שלא קדשו היום מקדשין אותו בשמים מן השחר והא דאמר בירושלמי רבא בר זבדא בשם רב טעמא דר' אלעזר בר' צדוק בשעה שב"ד שלמעלה רואין שאין מקדשין אותה מקדשין הן יש ליישבו כפירוש הקונטרס דהכי פירש בשעה שב"ד שלמעלה רואין שאין מקדשין אותו מלמטה ביום ל' מקדשין אותו הן מן הבוקר ביום ל"א דאין כאן ספק דודאי יקבע היום: **ואידי**

דתנא עיבור שנה. פירש בקונטרס דהתם לא סגי דלא תני עיבור דאמירה בעי שיקדשו אדר השני לשם אדר דאי שתקי ממילא מיקבע לשם ניסן מה שפירש שיקדשו אדר השני לשם אדר לא דק דלשון קידוש אין להזכיר להאי תנא דלא בעי קידוש לא מלא ולא חסר ואין אומר בו מקודש מקודש והיה לו לומר שקובעין אותו לשם אדר ומה ששמע מתוך פיי דביום שלשים קובעין אותו לשם אדר שני אין נראה דאמרינן לקמן (דף יב.) אין מעברין את השנה ביום שלשים של אדר הואיל וראוי לקובעו ניסן אלא צריך לומר דאמירה של עיבור היינו בשעה שגומרין השבעה שתהא השנה מעוברת קודם שלשים של אדר ובשעה שבאו עדים שראו את החדש אפילו יקבעו אותו סתם לית לן בה וממילא הוי אדר השני: **חישוב** חדש אין קידוש חדש לא מני ר"א. תימה א"כ תיקשי דר' מאיר אדר' מאיר דבמתני' קתני עיבור החדש בשלשה ועיבור השנה בג' דברי ר"מ ולעיל קתני בברייתא קידוש החדש ועיבור השנה בג' דברי ר"מ ואין לומר דברי ר"מ דמתניתין אעיבור שנה קאי ולא אעיבור החדש מדקאמר דאידי דבעי למיתני עיבור שנה תנא נמי עיבור חדש משמע דחד תנא תני תרווייהו: **שבעה** רואי פני מלך. פירש בקונטרס דאחשורוש קאי ואין נראה שתקנו כנגד שרי העו"ג ומפרש ר"ת דהם שרי ישראל דאשכחן בסוף מלכים (ב כה) דהגלה נבוזראדן ג' שומרי הסף והי' רואי פני המלך ובסוף ירמיה (נב) כתיב ושבעה אנשים מרואי פני המלך וכן מוכח בירושלמי ומונה אותן גבי סנהדרי גדולה והכי איתא התם אית תנא תני ע"א שנאמר ויקח רב הטבחים את שלשה שומרי הסף הרי שלשה ושבעה אנשים מרואי פני המלך הרי עשר וששים איש מעם הארץ הרי שבעים ומן העיר לקח סריס אחד אשר הוא פקיד על אנשי המלחמה הרי שבעים ואחד ולמה קרא אותו סריס שיושב ומסרס בהלכה כתוב אחד אומר ה' וכתוב אחד אומר שבעה להביא שני סופרי הדיינין:

א

-

יא

דף

בת קול יש אומרים שלא היו שומעין קול היוצא מן השמים אלא מתוך אותו קול יוצא קול אחר כמו פעמים שאדם מכה בכח ושומע קול אחר היוצא ממנו למרחוק ואותו קול היו שומעין לכך קורין אותו בת קול: **מפני** הדרכים והגשרים. והאי דלא חשיב ג' סימנין דלקמן משום דעל

שנים מהן מעברין אבל הני אפילו אחד מהני מעברין ובברייתא דבסמוך גבי גדיים וטלאים וגוזלות שלא פרחו נמי לא חשיב להו משום דאהנד דבסמוך אפי' אשנים מהם אין מעברין עליו אלא שעושין אותו סעד עם אחד מג' סימנים: **ומפני** גליות ישראל שנעקרו ממקומן. משום דהנד דיתבי בא"י אין צריך לעבר דאפי' האחרון יכול להגיע מר"ח ניסן עד פסח כדתניא פ"ק דתענית (דף י.). גבי שאלת גשמים ט"ו יום אחר החג כדי שיגיע האחרון שבישראל לנהר פרת: **רשב"ג** אומר חדש. הכא משמע דחדש סתם הוא חדש חסר וכן בפרק המדיר (כתובות דף עא.). גבי חדש מלא וחדש חסר איכא בינייהו וקשה דבסוף החולץ (יבמות דף מח: ושם) אמרינן ירח שלשים ימים שלשים וכן בפרק קמא דנזיר (ה. ושם) פריך ואימא שלשים כדכתיב עד חדש ימים וי"ל דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד א"נ הכא ובהמדיר דקאמר ת"ק שלשים מוכחא מילתא דאינדך תנא חדש חסר (וע"ע תוס' כתובות עא. ד"ה רבי):

דף - יא - ב

ממעטני דזיתא. מה שהקשתי על פירוש הקונטרס בסוף כירה (שבת מז. ד"ה בגלילא) והמוציא יין (שם עח.) מפורש שם: **מן** עומרי שיבליא. והא דתניא בפרק בתרא דמעשר שני (מ"ח) אמר ר' יהודה בראשונה היו שולחין אצל בעלי הבתים שבמדינות מהרו והתקינו פירותיכם עד שלא הגיע שעת ביעור עד שבא ר' עקיבא ולימד כל פירות שלא באו לעונות מעשרות פטורים מן הביעור הכא ר"ג קודם לרבי עקיבא היה: **בתר** דעברוהו. פירוש והיה לו חבר ר' אלעזר בן עזריה שהיה נשיא עמו לכך אמר באנפי חבראה: **או** דילמא מעברין. פירש בקונטרס משום דתקופה דאורייתא כדכתיב (שמות לד) חג האסיף תקופת השנה וקשה דאביב נמי דאורייתא כדכתיב (דברים טז) שמור את חדש האביב וכן פירות האילן (שמות כג) וחג הקציר בכורי מעשיך ונראה דהיינו טעמא דתקופה משום דאי אפשר לטעות בה אבל בפירות האילן ובאביב עבידי דטעו בהו: **אין** מעברין השנה אלא ביהודה. והא דר' עקיבא עיבר השנה בנהרדעא בריש פרק האשה שלום (יבמות דף קטו. ושם) ונהרדעא מחוצה לארץ שאני רבי עקיבא שלא הניח כמותו בארץ ישראל כדאמרינן בסוף ברכות (דף סג.) וא"ת והא אמרינן בזה בורר (לקמן דף כו. ושם) ר' חייא בר זרונקי

ור"ש בן יהוצדק הוּו קאזלי לעבר השנה בעסיא ועסיא חוצה לארץ כדמוכח בחזקת הבתים (ב"ב דף מו. שם) דאמר כל שהראה הקב"ה למשה חייב במעשר למעוטי עדרסקים עסיא ואספמיא ואין לומר דלא הניחו כמותם דהא ר"ל קרי להו רועי בקר ויש לומר דעיבורא דהתם היינו חישוב בעלמא כמו ועיבר ג' שנים זו אחר זו דרבי עקיבא לקמן (דף יב.) דחזרו ב"ד וישבו וקבעו בארץ ישראל תדע דהתם שנה שביעית היתה ותניא לקמן דאין מעברין בשביעית וא"ל דר' עקיבא חושבנא בעלמא עבד בנהרדעא אלא דאדרבי עקיבא שלא הניח כמותו סמכו ואדר"ש בן יהוצדק לא סמכו והדור עבוד חושבנא דבברכות (דף סג.) משמע מעובדא דחנניה דקביעות ממש עבד ובירושלמי אמרינן בהדיא דכשארין יכולין לעבר אותה בארץ ישראל מעברין אותה בחוצה לארץ ירמיה יחזקאל ברוך בן נריה עיברו בחוץ לארץ והדר מייתי עובד' דחנניה וקשה קצת דבברכות (שם:) נפקא לן מדכתיב כי מציון תצא תורה וגו' והכא מייתי מלשכנו תדרשו:

א

-

יב

דף

ראויה היתה אותה שנה שתתעבר. וא"ת מנ"ל דילמא אביב הוא דלא הוה אבל פירות האילן ותקופה הוּו כתיקונן ואמרינן דעל אחד מהן אין מעברין וי"ל דמסתמא כיון דבעל שלישה הקלה שבארץ ישראל לא ביכרה אלא מין אחד ש"מ דפירות האילן נמי לא הוּו וא"ת ודילמא ביהודה הוא דלא הוּו אבל בעבר הירדן ובגליל הוּו וי"ל דהא נמי שמעינן מבעל שלישה שהיא הקלה שלא ביכרה: **ומפני** מה לא עיברה אלישע. וא"ת ומנא לן דלא עיברה וי"ל דאם איתא דעיברה אי אפשר שלא היו מוציאים בכמה מינין אחר העומר: **אין** מעברין אלא אדר. וכל שאר החדשים אין מעברין דכתיב (אסתר ג) לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ואי מעברין אחת משאר החדשים לא הוי אדר שנים עשר: **לא** משנה לחברתה. פ"י בקונטרס שנה זו שאינה צריכה להתעבר אין מעברין כדי לתקן שנה הבאה ואין הלשון משמע כן אלא נראה דמיירי לחשב דאין מחשבין בשנה זו על שנה שלאחריה ואע"ג דלא מגלין מ"מ אין מחשבין לסמוך על אותו חשבון שלא לעשות חשבון אחר: **ולא** שלש שנים זו אחר זו. פירוש רצופות שלא יבא ניסן ופסח באמצע הקיץ כדפ"י בקונטרס

וק"ק דמאי אריא שלש אפי' שתים נמי ועוד דקאמר ר' שמעון מעשה בר' עקיבא שעובר ג' שנים רצופות ורבנן מהדרו ליה ב"ד ישבו וקבעו כל אחת בזמנה פי' ולא רצופות היו ואין הלשון משמע כן ונראה כלשון אחר שפי' בקונטרס דאין מעברין ג' שנים היינו שאין קובעין בפעם אחת להיות שלש שנים מעוברות כל אחת בזמנה ולפי' זה לא יתכן מה שפירש משנה לחבירתה דמשמע דמודה ר"ש ברישא: **חוששין** לגושיהן. פי' הקונטרס דמטמא באהל וקשה דתניא במסכת אהלות (פ"ב משנה ג) דגוש הבא מארץ העמים מטמא במגע ומשא אבל לא באהל והא דמשמע בפ"ק דשבת (דף טו: ושם) ובנוזיר (דף נד: ושם) דמטמא באהל היינו דווקא בארץ העמים אבל אם הביא מעפרה לארץ ישראל לא מטמא באהל לכן צריך לומר דהכא דחיישינן לגושיהן היינו שלא יטמאו במגע ומשא: **שעיבר** השנה מפני הטומאה. פי' בקונטרס שניטמאו בע"ז דע"ז מטמא בפרק ר' עקיבא (דף פב.) כמת אע"ג דטומאת ע"ז מדרבנן מאותה שעה שמא גזרו עליה דהא דריש ליה התם מקראי דדברי הקבלה ובירושלמי אמר דגולגלתו של ארונה היבוסי מצאו תחת המזבח ותימה שהרי (בט"ו) היו יכולין ליטהר ולמה עיברוה והא סגי בהזאת שלישי ושביעי ואפר פרה לא היו חסרים דכל בית ראשון עמד להם אפר פרה דמשה כדאמר (פרה פרק ג משנה ה) דשניי עשה עזרא ושמא לא היה להם הדבר מזומן ליטהר:

דף - יב ב

כהן גדול ביום הכפורים יוכיח. משאר קרבנות לא מצי למידק דתמיד היה על מצחו כדמשמע בפ' האומר (קדושין סו.) הקם להם ציץ שבין עיניך משמע שהיה על מצחו אפי' שלא בשעת העבודה: **שטומאה** הותרה בציבור. אין הדבר תלוי בציבור כדאמרינן בפ' הוציאו לו (יומא דף נ.) שהרי פר יוה"כ וחביתי כהן גדול ופסח דקרבן יחיד הוא ודוחין שבת וטומאה ופר העלם דבר של ציבור ושעירי ע"ז וחגיגה דקרבן ציבור הם ואין דוחין אלא נקוט האי כללא בידך כל שזמנו קבוע דוחה ואפילו דיחיד וכל שאין זמנו קבוע אינו דוחה ואפילו דציבור: **ונשים** משלימות לטהורים ועודפין עליהן. תימה דבפי' כיצד צולין (פסחים דף עט. ושם) פליגי כשהיו ישראל מחצה טהורים ומחצה טמאין דרב אמר הללו עושין

לעצמן והללו עושין לעצמן ורב כהנא אמר טהורים עושין את הראשון וטמאין עושין את השני ואיכא דאמר רב כהנא אמר טהורים עושין את הראשון וטמאים אין עושין לא את הראשון ולא את השני והשתא סוגיא דהכא כמאן אי כרב אי כלישנא בתרא דרב כהנא למה לי משלימות בעדיפות סגי ואי כלישנא קמא דרב כהנא למה לי עדיפות במשלימות סגי וי"ל דנקט משלימות ועדיפות דהשתא לכולהו לישני עשה שלא כתורה ולכך ביקש רחמים על עצמו וה"מ לשנויי דלבסוף סבר נשים בראשון חובה ובשני רשות ולכך ביקש דלאו שפיר עבד דעביד פסח שני אלא אליבא דר"ש קיימינן דאית ליה בפי האשה (שם צא:) דנשים בראשון רשות: **מכדי** מפוריא לפסחא כו'. אמתניי דעדיות (פ"ז מ"ז) דמייתי בפרק הנחנקין (לקמן דף פז. ושם) הם העידו שמעברין את השנה כל אדר הוה מצי לאקשווי:

א

-

יג

דף

ורבי יוסי סבר מקצת חג בעינן. פי' בקונטרס דליכא למיפרך וליעברוה לאלול דא"כ מיקלע תשרי באד"ו ודוקא לאחרים דקיימי בתקופת ניסן הוא דפריך לקמן וליעברוה לאדר משום דמצינן בקייטא לחסר חד ירחא טפי מכסדרן ויחזור תשרי לדוכתיה ביום הגון ור"ת מפרש דלקמן פריך לכולהו תנאי דאשכחנא כמה תנאי דלא חיישי לאד"ו כי ההיא דס"פ אלו קשרים (שבת דף קיג.) דחלבי שבת קריבים ביום הכפורים דפליגי בה רבי (שמעון) ור"ע וכי משני מלמעלה למטה קא חשיב ה"ה נמי לכולהו תנאי ת"ק ורבי יהודה ור' יוסי ור"ש וקשה דלא יתכן לפרש כן מילתא דר' יוסי דקתני ט"ז לפני הפסח מעברין ט"ז לפני החג אין מעברין ועוד דבס"פ החליל (סוכה דף נד:) לא אשכח תנא דאתיא כוותיה מתניתין דחלבי שבת קריבים ביום הכפורים אלא אחרים ועוד דרבינא דמשני לעולם אחרים בתשרי קיימי משמע דאתא לשנויי דלא תיקשי וליעברו לאדר ולא צריכתו למימר מלמעלה למטה קחשיב ומיהו גם לפירוש הקונטרס צ"ל ע"כ דרבינא לא תירץ כלום מקושיא דליעבריה לאדר דהא אליבא דאחרים קיימא דלא חיישי לאד"ו וצריך נמי לומר לדידיה דמלמעלה למטה קחשיב ומהאי טעמא נמי בחנם דחק בקונטרס לפרש דמעברין לאדר שפיר משום דאפשר לתקוני תשרי בחד מירחי קייטא דלא צריך

לטעם זה כיון דאליבא דאחרים קיימי ואין להקשות דהשתא נמי כי נעבר חדש שלם מיקלע תשרי באד"ו למאן דאמר דחודש העיבור כ"ט יום דהא אפשר לתקוני מחד ירחי קייטא למלאות חד טפי מכסדרן וכן למאן דאמר ל' יום לחסר חד מירחי קייטא : ט"ז לפני הפסח מעברין. פירוש ט"ז ונופלת בי"ז משום תשרי דתקופה נופלת בכ"ב וליכא אפילו מקצת החג ואפילו נופלת תקופת ניסן בט"ז בניסן או בתחילת היום או בשש שעות ביום מיקלע נמי תקופת תשרי בכ"ב שהרי יש בין תקופה לתקופה צ"א יום וז' שעות ומחצה אלא דכי נפלה תקופת ניסן בי"ז פסיקא ליה דלעולם מעברין אבל בט"ז אם בתחילת הלילה נופלת או בחצי הלילה אין מעברין ומשמם ואילך מעברין :

ב

-

יג

דף

איכא בינייהו יום תקופה גומר ויום תקופה מתחיל ולא מסיימי. לא שייך כאן תנא בתרא לטפויי אתא כיון דמפסיק שאר תנאי דקאתי לטפויי עלייהו וכן איתא בפרק במה מדליקין (שבת כד.) גבי איכא בינייהו דרב ברונא ולא מסיימי : **שמור** את חדש כוי שמור אביב של תקופה שיהיה בחדש ניסן. פי' בקונטרס אביב של תקופת ניסן היינו ניסן של חמה שיהא בתוך ימי חידוש של לבנה במקצת וכמה ימי חידוש י"ד ומכאן ואילך היא ישנה וקשה דאם כן מאי קשה ליה וליעברוה לאדר לימא דקסברי יום תקופה גומר דאי נמי מעברי' לאדר ונדחייה חד יומא נופל תקופה בי"ד ומתחיל ניסן של חמה בט"ו ולא הוי בתוך ימי חידושה של לבנה ועוד משמע בפרק היו בודקין (לקמן דף מא :) דחידושה של לבנה ממשיך עד ט"ו דא"ר יוחנן עד מתי מברכין על החדש עד שתתמלא פגימתה ומפרשי נהרדעי עד ט"ז ונ"ל דקסברי אחרים יום תקופה גומר וחידושה של לבנה עד ט"ו הלכך כשנופלת תקופת ניסן בט"ו מעברין דליכא תקופת ניסן של חמה בחידוש של לבנה כלל ופריך לעברוה לאדר כדי שתפול תקופה בי"ד וביום ט"ו מתחיל ניסן של חמה דאיכא יום אחד בחידוש של לבנה והא דאמר בשילהי פ"ק דראש השנה (ד' כא.) כי חזית דמשכה תקופת טבת עד שיתסר בניסן לעברה להאי שתא ולא תיחוש לה דכתיב שמור את חדש האביב שמור אביב של תקופה כוי נ"ל אפילו בנופלת ביום ט"ז גופיה קאמר וקסבר יום תקופה גומר אפי' דכי מעברת לאדר ונופל

בט"ו ליכא אביב של תקופה בחידוש דניסן אבל אי משכה עד ט"ו מעברין לאדר ולא מעברינא ליה לשתא והא דקאמר לא תיחוש לה היינו לומר דאחרים היא יחידאה היא ואין הלכה כמותו כדפי' שם בקונטרס ומיהו התם קשה למה לי טעמא משום אביב של תקופה תיפוק ליה משום תקופת תשרי דכשנופלת תקופת ניסן ביום ט"ז נופלת תקופת תשרי פעמים בכ"א פעמים בכ"ב ואפילו תפול תקופת תשרי בכ"א ליכא אפילו מקצת חג בתקופה חדשה דהא סבר יום תקופה גומר ולפרי"ת אתי שפיר דכי משכה תקופת טבת עד שיתסר בניסן ונפלה בתחלת הלילה או בוי' שעות בלילה א"צ לעבר משום תקופת תשרי דסגי דנעבר יום א' אדר או אלול ותפול תקופת תשרי בכ' בו ומיהו לפירוש הקונטרס נמי י"ל דאתא למימר דהתם דוקא כי משכה עד שיתסר עברה אבל אם נופלת בחמיסר לא תעברה אפילו נופלת בתחלת היום או בוי' שעות ביום אלא ניעבריה לאדר אף על גב דתקופת תשרי נופלת בכ"א לא תיחוש דקיימא לן כאחרים דלא חיישינן לתקופת תשרי דלא דריש חג האסיף: **וליעבריה** לאדר. אפילו לפרי"ת דפריך לכולהו תנאי מוכח מתוך תירוצו של רב אחא בר יעקב דלאחרים נמי פריך ותימה מאי קושיא הא רבה בר שמואל תני בסוף פ"ק דר"ה (דף כ.). יכול כשם שמעברין את השנה לצורך כך מעברין את החדש לצורך ת"ל החדש הזה כזה ראה וקדש ואמר רבא האי דתנא רבה בר שמואל אחרים היא דתניא אחרים אומרים אין בין עצרת לעצרת ואין בין ר"ה לר"ה אלא ד' ימים בלבד: **רבינא** אמר לעולם אחרים בתשרי קיימי. לאו לשנויי קושיא דליעבריה לאדר קאתי כדפרישית לעיל:

דף - יד - א

ועריפת עגלה בג'. עריפה לאו דוקא דמדידה הוא דהויא בגי' כדתנן בפ' עגלה ערופה (סוטה דף מד:): גי' מב"ד הגדול שבירושלים היו יוצאין וכו' והדר קתני נפטרו זקני ירושלים והלכו זקני אותה העיר ומביאין עגלה ערופה והתם לא קתני גי' וקראי נמי דמייתי בגמרא במדידה כתיבי: **יכול** זקני השוק. כאן מוכח דזקני משמע הדיוטות וכן לקמן גבי עריפה אמרינן אי כתב זקני ה"א זקני השוק וכן בריש מצות חליצה (יבמות דף קא. ושם) מרבים הדיוטות מדכתיב זקני עירו וקשה דבפי' עגלה ערופה (סוטה דף

מד:) תנן נמצא סמוך לעיר שאין בה ב"ד לא היו מודדין ומפרש בגמרא דזקני העיר בעינן וליכא וי"ל דזקני העיר שאני דמשמע המיוחדים שבעיר כדרשינן הכא העדה המיוחדים שבעדה: לא שרק ולא פירכוס. משמע דתרי מילי נינהו ודלא כפי' הקונטרס (פ"ב) דכתובות שפירש דפוקסת היינו מעברת שרק על פניה והתם מוכח דפוקסת היינו פירכוס ואין להאריך: ורבי שמעון לא דריש וי"ו. וכן בפי' קמא דסוטה (דף ו:) גבי וטהורה דקאמר ר"ש אין זכות תולה במים המרים וכן בשלהי התכלת (מנחות דף נא:) גבי ומחציתה ותימה דברי' מרובה (ב"ק דף סה:) דריש ר"ש וי"ו ואת אשמו ובפרק (על אלו מומין) האסורים (בכורות כח:) גבי ומן הצאן לרבות הנוגח לקרבן וברי' פי' ד' מיתות לקמן (דף נא:) דריש ר"ע בת ובת אני דורש ורבי שמעון קאי התם כוותיה וכן קשה מרבי יהודה דדריש הכא וי"ו ובפרק אלו מציאות (ב"מ דף כז.) גבי ומצאתה דאתא לידו משמע וקשה דברי' תמורה (דף ב:) גבי ואם המיר ימיר אמרינן ור' יהודה וי"ו לא דריש וכן בשלהי טרף בקלפי (יומא ד' מה.) גבי והאש וי"ל דהא דקאמר לא דריש לא משמע ליה לאו משום דלא דרשי ליה כלל אלא דווקא לההיא דרשה קאמר:

דף - יד ב

מתני' דלא כי האי תנא. תימה אי משום דמתני' לא חשיבא מלך וכהן גדול הי"נ אשכחן גבי אין מוסיפין על העיר דבעינן מלך ונשיא ואורים ותומים וב' תודות ושיר כדתנן בפ"ב דשבועות (דף יד.) וכן גבי מוציאין למלחמת הרשות דבעינן מלך ומשוח מלחמה כדאמר בגמ' (דף טז.) וי"ל דבכל הנהו לא חשיב כולהו מילי אלא שבעים וא' לחודייהו אבל הכא דסגי בגי' או בה' אם איתא דצריך מלך וכהן גדול הוה ליה למיתני בהדיא: **מלמד** שהמקום גורם. ואע"ג דבמעשר שני כתיב נמי מקום ומעשר שני נאכל בכל העיר הכא גבי סנהדרין לא מקרי מקום אלא לשכת הגזית סמוך למחנה שכינה כדאמר באיזהו מקומן (זבחים דף נד:) גמירי דסנהדרין בחלקו של יהודה ושכינה בחלק בנימין אבל בית פגי אע"ג דדינו כירושל' כדאמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף צ.) והא בעי חומה כגון דדשו לפני' מחומת בית פגי ובפרק התודה (מנחות דף עח:) אמרינן השוחט את התודה ולחמה חוץ לבית פגי לא קדש את הלחם ולא דווקא

אבית פגי אלא אפיי בירושלים אין שם מקומו וכדאמר בפ"ק דשבת (דף : טו.) מ' שנה קודם שחרב הבית גלתה סנהדרין וישבה לה בחנות ומפרש התם שלא דנו דיני נפשות ואמרינן בפרק בתרא דראש השנה (דף לא.) עשר גליות גלתה סנהדרין מלשכת הגזית לחנות ומחנות לירושלים : **אילימא** לדבר הרשות מי נפקי. ואחר תמיד של בין הערבים שהיו הולכין לביתם כדאמריי בהנחנקין (לקמן פח :) היה הולך כל אחד ואחד לבדו ולא מתרמי שימצאו כולן ביחד : **אל** יחסר המזג. כדאמר שאם הוצרך אחד מהן לצאת אם יש בה כ"ג יוצא ואם לאו אינו יוצא והיינו כמזיגה דעל חד תרי ואע"ג דסתם מזיגה על חד תלת כדאמרינן בריש המוציא יין (שבת דף עז. ושם) היינו דווקא רבא שהיה רגיל למזוג כן שהוא כמשפט המזיגה על חד תלת אבל שאר בני אדם האוהבין יין חזק אין מוזגין אלא על חד תרי כדמשמע בשילהי הזהב (ב"מ דף ס. ושם) שהיתה מזיגתו משונה דאמר רבא מזיגה דידי מידע ידיע ואמר נמי בכיצד מעברין (עירובין דף נד.) דמיא האי מזיגה למזיגה דרבא בריה דרב יוסף בר חמא וי"מ אל יחסר המזג שלא יחסר בגימטריא מז"ג שהוא חמשים אבל אי חסר מ"ט אין לחוש דמשתייירי כ"ב ואין ב"ד שקול ומוסיפין עליהם אחד הרי כאן כ"ג : **נטע** רבעי ומעשר שני כו' שאין דמיו ידועין כו'. לא קאי אנטע רבעי וכן מוכח בגמרא דקתני בברייתא איזהו מעשר שני שאין דמיו ידועין אבל רבעי לא קתני והיינו טעמא מתוך שאדם להוט לאכול פירות נטיעה זו חיישינן אפיי בדמיו ידועין ומיהו בזמן הזה שאין מחללין בשויין לא בעי שלשה : **בשלשה** לקוחות. יש מפרשים שרוצין לקנותו ויקח מי שיתן יותר ופיי הקונטרס עיקר דאיש ושתי נשיו היכי דמי ודוחק לומר דנתנו לה על מנת שאין לבעלה רשות בה : **צינורא** של הקדש. פירש בקונטרס שטוין בה זהב והוה כי ההיא דכלים (פ"ט מ"ו) דתנן כוש שבלע את הצינורא ומלמד שבלע את הדרבן כוש הוא הפלך שהנשים טוות בו ועוד איכא צינורא אחר דאמרינן שילהי ר' עקיבא (שבת צ.) ובפי בתרא [דמנחות] (דף קז.) דמחטטין בה את הפתילות ומקנחין בה את הנרות ועוד יש צינורא אחר דאמר בפ"ק דיומא (דף יב.) כהן גדול לובש ומהפך בצינורא משמע שהיינו מזלג שמהפך בו איברי תמיד ורבינו חננאל פירש צינורא עצי נורא :

האומר ערך כלי עלי נותן דמיו. בפ"ק דערכין (דף ה.). מוקי לה כר' מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ותימה דבפרק השולח (גיטין דף לח: ושם) אמר רב המקדיש עבדו יצא לחירות מאי טעמא גופיה לא קדיש כו' משמע התם דהיינו דלא כר"מ דלדידי קדוש לדמיו ונראה דההיא דערכין אליבא דר' מאיר קאמר רב וליה לא סבירא ליה וכן משמע התם (ערכין דף ה.). דפריך לר"מ פשיטא ואי אתא למימר דסבר כר' מאיר מאי פריך פשיטא אלא משמע דלא סבר כרבי מאיר אלא קאמר דלר"מ נותן דמיו אי"נ איכא ב' לישני דרב בגיטין (דף לח:): חד במקדיש וחד במפקיר: **אדם** מי קדוש. וא"ת ולוקמא בעבד דקדוש כדאמרינן בסמוך דמועלין בשערו ואמר בהשולח (שם) המקדיש נכסיו והיו בהם עבדים אין הגזברים רשאים להוציאם לחירות וי"ל דאדם לא משמע ליה דקאי אעבד אי נמי הכא פריך אליבא דרב דאמר (שם) המקדיש עבדו יצא לחירות: **שער** העומד ליגזוז. אף על גב דמעילה ילפינן מתרומה ולענין תרומה לא אמרינן כל העומד לקצור כקצור דמי דלענין האי לא ילפינן מתרומה דתמעול מעל ריבה כדדרשינן במעילה (דף יח:): לגבי כמה דברים: **אין** מועלין. כאן משמע דאין מעילה במחובר ובהדיא אמרי' הכי במסכת מעילה (דף יד:): וקשה לפי' רשב"ם דבפי' המוכר את הספינה (ב"ב דף עט. ושם) גבי מקדיש דקתני מועלין בבור ופי' כגון שהצניע חפצים בבור ולא יתכן דהיינו מחובר. אלא שעקר חוליא מן הבור ונהנה ממנה: **בענבים** העומדים ליבצר. תימה דבפרק נערה (כתובות דף נא: ושם) פריך גבי זיל הב ליה מתמרי דעל בודיא סוף סוף כל העומד לגזוז כגזוז דמי דצריכי לדיקלא קאמינא ומאי פריך והא רבנן דהכא לית להו הך סברא וי"ל דגבי בעל חוב מודה דלא גבי מדבר העומד לגזוז דלא סמכא דעתיה ועוד פר"ח דהתם פריך משום דבפרק הכונס (ב"ק דף נט:): פסיק רב כרבי שמעון דאמר אכלה פירות גמורים משלמת פירות גמורים ואין שמין אותן אגב שדה משמע דכבצורות דמיין: **אם** אינו ענין לשוכב כו'. ומהכא נמי בפ' ד' מיתות (לקמן דף נד:): ילפינן אזהרה לנשכב מה שוכב ענש והזהיר כו' ותימה ר' אבהו דפליג עלה התם כ"ג מנא לן וכן רבי שמעון דדריש מיניה התם (ד' ס.). דבני נח מוזהרים על כישוף מדאיתקש לשוכב עם בהמה וכן לבן עזאי דגמר מיניה דמכשף בסקילה בההוא פירקא (דף סז:): וי"ל דאי משום הקיש הל"ל קרא דאיש כי יתן את שכבתו בבהמה גבי מכשפה הלכך קרא דכל שוכב מיותר לנשכב כדדרשינן:

אימא לקטלא הוא דאתא. תימה דמשמע דאי לקטלא אתא תו לא דרשינן מיניה כמיתת בעלים כך מיתת השור ותימה הא גבי רובע דדריש לעיל מדאיתקיש וכ"ת משום דחדא מיתה כתיב אתרווייהו דכתיב והרגת את האשה ואת הבהמה הא גבי שוכב דרשינן מדאיתקיש אע"ג דכתיב מיתה בכל חד באפי נפשיה ואיש כי יתן שכבתו בבהמה מות יומת וגוי וי"ל דהתם בהמה כתיב בתריה לאקשוויי בהמה לאיש אבל הכא כתיב שור ברישא והדר בעלים לאקשוויי בעלים לשור ולא שור לבעלים אי לאו משום דמייתר דלא איצטריך לגופיה וא"ת והא אכתי אצטריך יומת למיתה בידי שמים כדדרשינן באלו נערות (כתובות לז: ושם) לפי שמצינו מומתין בידי שמים נותנין ממון ומתכפר להם שנאמר ואם כופר יושת עליו וי"ל דאי למיתה בידי שמים לחוד אתא הל"ל ימות אבל יומת משמע בב"ד לכך מוקמי ליה למיתה ממש או לכמיתת בעלים כך מיתת השור ומ"מ כי מוקמינן ליה לכמיתת בעלים כו' דרשינן נמי מיתה בידי שמים דאין מקרא יוצא מידי פשוטו דמשמע דבעלים חייבין מיתה ועי"ל דה"פ ואימא לקטלא נמי הוא דאתא ולא למעוטי דרשה דכמיתת בעלים כך. מיתת השור קא אתי דקדרשינן ליה נמי מדאיתקש: **שור** סיני בכמה. איש סיני לא קמיבעיא ליה כדמוכח בסמוך דדריש אם בהמה אם איש מה איש בכ"ג משמע דאיש פשיטא ליה אע"ג דאכתי לא מכתב קרא דושפטו העדה והצילו העדה (במדבר לה) מ"מ כיון דתקון יתרו סנהדראות סתמא דמילתא סנהדרי קטנה נמי לדיני נפשות תקון וא"ת ומאי קמיבעיא ליה משור סיני דמ"נ מינה מאי דהוה הוה וכן קשה בפ"ב דמסכת ע"ז (דף לד.) במה שימש משה כל ז' ימי המילואים ושמא מיבעי ליה למיסבר קראי כדאשכחן פ"ק דיומא (ד' ה. ושם) גבי כיצד הלבישן: **מי** גמריי שעה מדורות או לא. תימה הא אפילו דורות מדורות לא ילפינן לעיל דמיבעי לן קרא לרובע ונרבע ושור הנסקל וי"ל דהכא אית לן למילף טפי משום דכל דיני סקילה ילפינן לקמן מסיני בפרק נגמר הדין (דף מה.) מניין שבדחיה הוא ת"ל ירה מניין שבסקילה ת"ל סקול: **והברדלס**. פ"ה פוטיי"ש ולא משמע כן דאותו אינו עז כל כך וכאן משמע שהוא עז ביותר ודרכו להמית את האדם וכן בפרק אלו מציאות (ב"מ דף כד.) אמריי המציל מן הארי ומן הדוב כו' ובפ"ק דב"ק (טו: ושם) תנן הרי אלו

מועדים ואפשר שהוא מין נחש דהא מפרש התם בגמ' (טז : ושם) דברדלס היינו אפא וצבוע זהו אפא וצבוע זהו אפעה שהרי גיא הצבועים מתרגמינן מישר אפעיא (שמואל א יג) וכתוב אפעה ושרף מעופף (ישעיה ל) ומיהו יש עדיין ברדלס אחר דהא בפ"ק דבכורות (דף ח.) חשיב אפעה לעי' שנה ברדלס לגי' שנים ואעי"ג דחשיב לה התם בהדי זאב וארי עיי"כ לאו היינו ההוא דהכא ודב"ק דהא מפרש התם דהיינו אפא דהוא אפעה ויתכן דההוא דבכורות הוא פוטיי"ש שפ"ה בכאן וכן ההיא דפ"ק דפסחים (דף ט.) אם חולדה וברדלס מצויין שם משמע שהיא חיה קטנה כעין חולדה : ור' יוחנן אמר אפי"פ שלא המיתו. אדר"א דמתני' קאי דקסבר (אית) להם תרבות ואין להם בעלים ותימה דבפ"ק דב"ק (דף טו :) תנן ר"א אומר בזמן שהם בני תרבות אינן מועדים ואומר ר"ת דהתם גרס ר' אלעזר שמזכירו אחר ר"מ התם בגמרא והכא . ר' אלעזר שהוא קודם ר"ע ומיהו אכתי קשה דהתם תנן והנחש מועד לעולם אליבא דכ"ע והכא קאמר ריש לקיש והוא שהמיתו אבל לא המיתו לא דיש להם תרבות ויש להם בעלים אפי' נחש ושמא יש לחלק דלענין דאין להורגן כל הקודם קאמר הכא דיש להם תרבות אפי' נחש אבל לא לענין נזק שלם ועוד אר"ת תרבות דהתם הוא שגידלם בביתו ותרבות דהכא היינו בקשורים בשלשלאות כגון ארי בגוהרקו שלו דאין להורגם אלא כשהמיתו אפי' נחש : מאי זכה זכה לעורן. במרובה (ב"ק דף פ : ושם) גבי חתול כולחו מודו דזכה לעורו : תניא כוותיה דר"ל. הא דלא חשיב הך בריש החולץ (יבמות דף לו. ושם) בהדי תלת דהלכה כר"ל משום דהכא אליבא דר"א פליגי : מעשרה עד ק'. הא דלמר חשיב עיר בקי' ולמר בעשרה נראה דפליגי בקרא דעמוס ה' דכתיב העיר היוצאת אלף תשאיר. מאה והיוצאת מאה תשאיר עשרה :

א

-

טז

דף

מה תחילתה קלפי אורים ותומים. הא דאמר בריש הדר (עירובין דף סג.) גבי יהושע דלא אשכחן דאיצטריך ליה לאלעזר לשאול באורים ותומים לאו אחלוקת הארץ קאמר דגזירת הכתוב היא אלא בשאר דברים הצריכים לשאול באורים ותומים שהיה נגלה לו בנבואה : איש ואשה אתה מוציא לשעריך. הכא לא חשיב עיר איש ואף על גב דבפי' אלו דברים

(פסחים דף סו: ושם ודף עו.) גבי פסח בטומאה אמר איש נדחה ואין ציבור נדחים ואפילו כל העיר טמאה נדחים לפסח שני עד דאיכא רוב ישראל שאני הכא משום דמצינו שחילק הכתוב בין יחידים למרובים כמו בין עיר הנדחת ליחיד: **אין** הבור מתמלא מחולייתו. פ"ה כגון אם עקר חוליא מבור עמוק וחזר והשליכו לתוכו אין הבור מתמלא ממנה ולא יתכן דאמרינן בפי' הרואה (ברכות דף נט.) כשנטל הקב"ה ב' כוכבים מכימה והביא מבול לעולם ומילא הנקב מעש ופריך ולימלייה מדידיה ומשני אין הבור מתמלא מחולייתו וי"מ דקרקע שרגילין להניח על שפת הבור קורין חוליא כי ההיא דתנן (עירובין דף פג:) חוליית הבור והסלע שהם גבוהים עשרה וקאמר אין הבור מתמלא מאותה חוליא ור"ת פירש מחולייתו היינו ממקורו דאין מתמלא הבור מים ממקור נביעתו וכן מוכח במדרש דאמר אין הבור מתמלא מחולייתו אלא אם כן ממשיכין לו מים ממקום אחר:

ב

-

טז

דף

ואחרי אחיתופל כו'. ה"ג ר"ת והכי כתיבי קראי אחרי אחיתופל יהודע בן בניהו ואביתר וגוי יהודע בן בניהו זה סנהדרין וכן הוא אומר ובניהו בן יהודע על הכרתי ועל הפלתי למה נקרא שמן כו' אביתר אלו אורים ותומים ואח"כ שר צבא וכו' ומייתי ראייה דכי היכי דבניהו בן יהודע היה ראש סנהדרין כמו כן היה יהודע אביו כרתי ופלתי הם סנהדרין וק"ק דבדברי הימים (א יא) דבתחלת מלכותו של דוד חשיב בניהו בן יהודע עם הגבורים של דוד המתחזקים עמו להמליכו והאי קרא דאחיתופל בסוף ימיו של דוד בתחלת מלכים בימי שלמה וקחשיב יהודע ואיך יתכן שהיה אביו של בניהו וגם בסוף שמואל (ב כג) מונה בניהו עם הגבורים ושמה שני בניהו בן יהודע הוי אחד אביו של יהודע ואחד בנו: **את** תבנית המשכן וגוי'. ומשה במקום ע"א הוי קאי תימה ל"ל וכן תעשו הא גבי סנהדרין ושבטים אמרינן דבעי ע"א כדאשכחן במשה דמוקי סנהדראות והוא במקום ע"א קאי אע"ג דלא כתיב התם וכן תעשו ועוד קשה דבפי' קמא דשבועות (דף יד.) תנן דאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ושבעים ואחד ופ"י שם בקונטרס דיליף ממשה דהוי מלך ונביא ובמקום שבעים ואחד ואם כן גבי סנהדרין דיליף ממשה דבעי

שבעים ואחד מהאי טעמא נמי ניבעי מלך ונביא בהעמדת סנהדראות ויש לומר דהכא מרבינן טפי משום דכתיב וכן תעשו משמע דאתא לרבוויי כל הנך ואי"ת וכלים נמי ניבעי שבעים ואחד וכ"ת הכתוב תלאו בשירות דאין צריך אלא שירות הא משמע בסמוך דאי לאו אותם הוי אמינא דבעי משיחה ועבודה ואם כן השתא דכתיב אותם למעוטי משיחה ע"א מיהא לא נמעט וי"ל דאתא אותם לגלויי דוכן תעשו לא קאי אכלים ולא בעי לדורות דומיא דמשה: **שופטים** לכל שבט ושבט. אם יש בעיר אחת מב' שבטים עושין ב' סנהדראות: **אחד** ממונה על כולן. פ"ה ב"ד הגדול שבירושלים ולא משמע הכי בספרי דברישא דברייתא בתר שופטים לכל ישראל קתני רבי יהודה אומר אחד ממונה על כולם קודם שהזכיר לכל שבט ושבט ולכל עיר ועיר וי"מ דאחד ממונה על כולן הוא הנשיא דקתני בתוספתא שהנשיא יושב באמצע ונראה לפרש דאחד ממונה על כולן הוא מופלא שבב"ד אב ב"ד ובכל שופטים ושופטים היה שם מופלא כדאמר גבי זקן ממרא הוא ומופלא שבבית דינו ונראה דלא היה מחשבון סנהדרין מדקאמר בפ"ק דהוריות (דף ד:) אההיא דתנן הורו בית דין וידע אחד מהם שטעו כו' או שלא היה מופלא שבבית דין שם פטור ומפרש בגמרא לפי שהיה להם שילמדו ואי הוה מחשבון מאי איריא מופלא אפילו אחד מן האחרים נמי כדאמר התם לעיל מיניה הכי קאמר רחמנא אי אית לכולי סנהדרי הוי הוראה ואי לאו לא הוי הוראה ולפי זה אתיא ההיא דהוריות כרבי יהודה והא דתנן בפרק הנחנקין (לקמן דף פו:) כי יפלא במופלא שבבית דין הכתוב מדבר הא לא הוי כשאר מופלא שבכל דוכתא דהתם לא אתי למעוטי אלא תלמיד כדפי' התם הקונטרס שבכל סנהדרי יש דין המראה חוץ מתלמיד לפי שאינו ראוי להוראה כדתנן התם (שם) תלמיד שהורה לעשות פטור נמצא חומרו קולו: **אחת** או ב'. פי' אחת בב"ד אחד או ב' בשני בתי דינין ולמאי דשרי בב' או בג' ב"ד אפילו טובא (בפעם אחת) איירי במקום אחד או בב' מקומות: **אחת** ולא שלשה. אין להקשות דלישתוק מאחת ואנא ידענא מעריך ב' ולא שלשה דתפסת מועט תפסת:

אלא מתוך שמחה: **שיודע** לטהר את השרץ כו'. וקשה לר"ת דמה לנו בחריפות של הבל לטהר שרץ שהתורה טימאתו ומפרש ר"ת שיודע לטהר מטומאת נבילות שלא יטמא במשא בכזית דכיון דאשכחן דנחש ששורץ ורוחש דמיקרי חיה כדדרשינן בפ' ד' מיתות (לקמן דף נט:) ובכל חיה הרומשת זה נחש אית לן למימר דכל שרצים הוו בכלל או בנבלת חיה והשתא מטהר ליה בק"ו מנחש שממית ומרבה טומאה וטהור כדדרשינן בת"כ מוכל הולך על גחון וכ"ת חיה תוכיח שאינה ממיתה ומרבה טומאה ומטמא במשא אף אני אביא שרצים הא לאו פרכא היא דהכי דיינין קל וחומר ומה נחש שממית ומרבה טומאה לא הוי בכלל חיה דקרא שאר שרצים מיבעיא והשתא לא שייך חיה תוכיח שאינה ממיתה ומרבה טומאה והויא בכלל חיה דהא חיה אינה רוחשת אבל שרצים מה שרוחשים מוציאין מכלל חיה ובענין זה מפרש ר"ת מאי חולדת הסנאים שרצא תרצה ומאי שרצה דמתתאי שקי דמרובה (ב"ק ד' פ. ושם) ואין להאריך כאן ובירושלמי בריש אחד דיני ממונות קאמר או חילוף ומה עכבר שאינו ממית ומרבה טומאה טמא נחש לא כל שכן ההוא

ב

-

יז

דף

ק"ו לא מיתוקם אלא לענין מגע וקשה על פירוש רבינו תם דלא. אשכחן אותה דרשה בתורת כהנים שמעינן נחש ומכל הולך על גחון ועוד דבהדיא ממעט מקרא בתורת כהנים שרץ מטומאת משא דבעי למילף שיטמא במשא מק"ו דבהמה שאינה מטמא במגע בכעדשה מטמא במשא וקאמרינן אמר קרא אותם אותם במשא ואין שרצים במשא וכ"ת מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא מ"מ קשה דאדילפינן מנחש בק"ו שאינו מטמא במשא נילף מבהמה בקל וחומר דתורת כהנים דמטמא במשא ועוד מה לנחש שכן טהור מכלום ויש למצוא דין לטהר את השרץ מנבלת עוף טהור שמטמא במשא בבית הבליעה ואין לה טומאה בחוץ שרץ ונבילה שאין לה טומאה בפנים כדאמרינן פי יוצא דופן (נדה דף מב:) בה ולא באחרת אינו דין שאין להם טומאה בחוץ ודכוותיה דייק התם ק"ו איפכא: **אלא** רב המנונא. פי הקונטרס אלא אמרי בי רב היינו רב המנונא וקשה דבשילהי הערל (יבמות דף פג: ושם) קאמר אמרי בי רב היינו רב הונא ורב הונא אין הלכה קאמר ודחק שם בקונטרס לפרש

דהא דמסקינן הכא דקא אמרי בי רב היינו רב המנונא היינו היכא דמוכח דלא הוי רב הונא כי הך דקאמר רב הונא אמרי בי רב וקשה דא"כ למה דחק גבי שלחו מתם לדברי רבי יוסי ברבי חנינא דמשני איפוך ה"נ לימא היכא דמוכח שאני ועוד איך יתכן דרב הונא יאמר בשם רב המנונא הא רב חסדא תלמיד דרב הונא הוה כדמוכח בסוף פרק אלו מציאות (ב"מ לג.) ובריש הדר (עירובין סב: ושם) ורב המנונא תלמיד דרב חסדא הוה כדמוכח בפ"ק דקדושין (דף כה.) גבי סבי דנזוניה דלא אתו לפירקיה דרב חסדא א"ל לרב המנונא זיל צנעינהו ואומר ר"ת דהכא גרס אימא רב המנונא ולא גרסינן אלא ואפילו גרס אלא יש ליישב כלומר לא תימא אמר רב הונא אמרי בי רב אלא אמר רב המנונא אמרי בי רב והא דאשכחן בפרק ארבע מיתות (לקמן דף נו:) גבי מצות שכן נח נהרג דפליגי אמרי בי רב אדרב הונא ורב יהודה וכולהו אמוראי תלמידי דבי רב יש לומר דהא דידיה והא דרביה דסתם אמרי בי רב הוי משמיה דרב כדמוכח בסוף פ' השואל (ב"מ דף קב: ושם) ובפ' בית כור (ב"ב דף קה:) דמצריך לדרב ולאמרי בי רב אע"ג דבכמה דוכתין אשכחן אמרי בי רב משמיה דרב וניחא השתא גירסא דסוף פרק מרובה (ב"ק דף עה. ושם) דאמר ליה רבא לרב המנונא קפחתינהו לסבי דבי רב כלומר נצחת לסבי דבי רב שהוא רב הונא שאמר בטוב יותר ממנו ואם כן רב הונא היה קורא סבי דבי רב ובקונטרס מפרש התם בע"א ורבינו שמואל מגיה שם הספרים ושם מפורש ומיהו מצינו רב המנונא שלמד לפני רב בפ' חלון (עירובין דף עז:): גבי סולם המצרי לא שמיע לך הא דאמר רב אחאבריה דרב אדא אמר רב המנונא אמר רב ובפרק כיצד מעברין (שם דף נד.) אמר ליה רב לרב המנונא ברי מדאית לך אוטיב לך ובהגוזל קמא (ב"ק דף קו.) קאמר מכדי רב המנונא תלמידי דרב הוה כו': **מחכו** עלה במערבא רבי יוסי בר רבי חנינא. תימה דבפרק שלשה מינין בנוזר (דף מב:) אשכחן דמחכו עלה במערבא אדרבי יוסי בר רבי חנינא:

א

-

יח

דף

נמצאו דיני ישראל ז' ריבואות וחי' אלפים ושש מאות. תימה הא חסרי להו טובא דכי מפקת מס' ריבואות ששה מאות לשרי אלפים לא משכחת בתר הכי ו' אלפים לשרי מאות וכי הדר מפקת (כל) הני לא משכחת בתר

הכי לשרי חמשים י"ב אלף וכ"ש דלא משכחת בתר הכי שרי עשרות שש ריבואות וי"מ דבכל הני שרים אפשר דהוו זקנים יתירים מבני ס' דאמר ביש נוחלין (בי"ב דף קכא :) דלא נמנו פחות מבני עשרים ויתירים מבני ששים ובשרי עשרות לא חיישינן אפילו היו מבני עשרים שהם עצמם היו מן החשבון וכל אחד שר על תשעה והוא עשירי וי"מ דחשבון השררות קחשיב דתחילתן נימנו שרי עשרות ומהחשובין שבהם נתמנו לשרי חמשים והחשובין משרי חמשים נתמנו לשרי מאות ומשרי מאות בירר החשובים לשרי אלפים :

פרק שני - כהן גדול

מתני' כהן גדול דן פשיטא. כלומר למה לי למיתני דן ומשני דנין איצטריכא ליה דס"ד דמתוך גדולתו אין דנין אותו ודן קתני אגב דנין ופריך הא נמי פשיטא כלומר כיון דפשיטא לן דדן פשיטא נמי דדנין דאי לאו דדנין וכי ולא משני דסד"א דאין דנין אותו ומתוך שאין דנין אותו הוא אינו דן משום דאכתי הוה פריך ליה ליתני דן לבד ומינה ידעינן דדנין אותו ומיהו קשה גבי. מלך ליתני לא דנין וידעינן שפיר דאינו דן משום התקושו וי"ל דלא דמי דודאי גבי כהן כיון דתנא דן לא הוה ליה למתני דנין בחנם אבל גבי מלך אין קושיא אמאי קתני לא דן כיון דתנא ליה מקמי לא דנין ועוד אגב דתני כהן גדול דן ודנין תנא גבי מלך תרווייהו לא דן ולא דנין דהכי נמי קתני מעידין אותו גבי כהן גדול ולא מעידין גבי מלך אע"ג דלא צריכי דבכלל דנין אותו אלא משום דתנא גבי דן דנין תנא נמי מעיד ומעידים והא דלא שקיל וטרי בהש"ס הכי משום דהא פשיטא דתני בסיפא אגב רישא כך מצאתי בפרישה הר"ר טרוי"ש בשמו ובחנם דחק לדקדק כך דודאי לעולם בין גבי מלך בין. גבי כהן גדול אי יש חידוש או מדן או מדנין אין להקשות שום דבר דלמה לו למיתני גבי כהן גדול דנין אותו וגבי מלך לא דן דכיון דיש שום חידוש במילתיה תני זה אגב זה ותדע דהכי פשיטא ליה להש"ס דפריך הכא פשיטא כלומר למה לן למתני דן ומשני דנין אותו איצטריכא ליה ואגב דנין אותו תני דן אפי"ה אין להקשות אמאי לא משני דמשום הכי תני דן ודנין אותו משום דאי לא תני שום דבר הוה סלקא דעתך דאין דנין אותו ומתוך כך אינו דן משום התקושו דאדרבה לאידך גיסא אי לא הוה תני שום דבר בכ"ג הוה אמינא מסברא דדן שפיר דאטו משום חשיבותו מגרע גרע וכיון דדן

איהו נמי דיינין ליה משום התקושושו ולא קשיא מידי: והא דתנן כהן גדול בתר פ"ק משום דאידי דתניא בפ"ק מילי דכ"ג פסיק ושיירי ליה והדר תני ליה מעלות של מלך דחשיב מיניה ואחר כך חוזר לעניינו להלכות דינין:

דף יח - ב

אינו יוצא משם לעולם. פירוש וכגון שלא מינו אחר עד שנגמר דינו וכגון דליכא משוח שעבר וליכא משוח מלחמה דמשוח שעבר מחזיר הרוצח לדברי הכל ומשוח מלחמה פלוגתא דר' יהודה ורבנן פרק בתרא דהוריות (דף י): **מעיד** והא תניא והתעלמת וכו'. ואם תאמר ולוקמה בעדות החדש דודאי כהן גדול מעיד דבמידי דאיסורא אין חכמה ואין תבונה לנגד ה' כדאמר גבי צורבא מרבנן פרק שבועת העדות (דף ל:): והא דאמרינן דדוחין (עשה) בשביל כבוד הבריות הני מילי ממונא אבל במידי דאיסורא לא כדפרישי' וי"ל דמעיד משמע לכל דבר בין באיסורא בין בממונא דומיא דמלך לא מעיד דמיירי (אפי') בממונא דאי באיסורא אין חכמה וכו': **והא** אין מושיבין מלך בסנהדרין. תימה לפרוך ממתניתין דתנן מלך לא דן ועוד מאי קמ"ל מתניתין היא מלך לא דן וכו' וי"ל דהא דאין מלך דן ה"מ לבדו משום דאין דנין אותו דלא קרינן ביה התקושושו וקושו אבל עם אחרים שפיר מצי דן דאין הדין נגמר על פיו לבד כך נראה למהר"ן וא"ת מ"מ היאך דן את בנו דמסתמא בבן מלך קאי שמועה עכשיו וי"ל דודאי היה יודע שפיר דלדון לא בא אבל קשה ליה דאפילו ישב וידום נמי לא ובהכי ניחא דלא פריך ממתני' דתנן מלך לא דן: **והא** תנן מלך לא דן ולא דנין אותו וכו'. וא"ת ולוקי מתניתין דתני מלך לא דן ולא דנין אותו במלכי ישראל ומתניתין דתני מעיד למלך דמשמע דדנין אותו במלכי בית דוד דאמר לקמן (דף יט.). דדן ודנין אותו וי"ל דכולה מתניתין מסתמא איירי במלכי ישראל דומיא דמלך לא דן ולא דנין אותו: **משום** צינה. פ"ה משום שכהן גדול טעון טבילה ולא נהירא דמשמע ביומא (דף לא:): שהיו מחממין לו קומקמום של חמין ביוה"כ לכן נראה לפרש משום קרירות הרצפה שכל היום היה עומד יחף: **שתא** בתר ירחא אזלא. פירש הקונטר' קור וחום של שנה אחר החדשים אם לא היתה השנה מעוברת וקור שהיה ראוי לעשות במרחשון אם לא היתה השנה מעוברת יעשה בתשרי דאי

בתר חדשי חמה אזלא מה לו לכהן אם נעבר השנה וקשה והלא כל מה שאנו מעברים היינו כדי להשוות חדשי חמה לחדשי הלבנה ולעשות ממרחשון תשרי כדי שתפול בו תקופת תשרי ותהא מקצת החג בתקופה החדשה והלא ברוב השנים כמו כן היא נופלת תקופת תשרי בתשרי של לבנה ופיי בתוסי דמיירי בשמעתתא משום אביב ופירות האילן דאז משתנה קור של תשרי זה מקור של תשרי של שאר שנים להיות בו צינה כצינה של מרחשון ולהכי פריך שפיר משלשה רועי בקר דמשמע שהפירות והצינה שוים שהרי סימני הרועים האחד היה נותן לפירות והאחר לצינת הרוח:

א

-

יט

דף

היינו סגן היינו ממונה. וליכא למימר דהיינו משוח שעבר דפשיטא דלא מיקרי ממונה והר"ר יעקב בר' יהוצדק פירש דמשמע ממתני גס כשהוא מתנחם מאחרים דממונה ממצעו ומוסיף הוא כל העם אומר לו וכו' ובבריי' וקאמר משוח שעבר לא אתי גביה: **ושמע** מינה אבלים משמאל וכו'. פירוש דתנן ממצעו בינו לבין העם בברייתא קתני ראש בית האב ואבלים משמאלו וכל העם אלמא שיהו העם ראשונים משמאלו ואם כן האבלים היו משמאל העם: **אבל** מלכי בית דוד דן ודנין אותו. וא"ת וכי איך יכול לדון והא אמרינן לעיל אין מושיבין מלך בסנהדרין משום דכתיב לא תענה על ריב וי"ל דהכא מיירי דוקא לדון דיני ממונות דלא איכפת לן אם לא יוכלו לענות אחריו כדאמרי' (לקמן לב:) דיני ממונות מתחילין מן הגדול ומיהו קשה דאפילו דיני נפשות נמי אשכחן כדכתיב (ש"א כה) ויחגור [גם] דוד [את] חרבו דהא לקמן (דף לו:) ילפינן מיניה דדיני נפשות מתחילין מן הצד וכיון שהיה . חושב דוד עצמו למלך היאך היה דן עמהם וי"ל כיון שהיה אותו הדין לכבודו על שמרד נבל בו לא היה לו בושתי אם ידברו האחרים לפניו אבל בשאר מלכי בית דוד ודאי אין דנין דיני נפשות כדפרישית: **ינאי** המלך עמוד על רגליך ויעידו בך. ואם תאמר והא אמרינן התם אפי' ת"ח א"צ לעמוד משום דהאי עשה והאי עשה . ועשה דכבוד תורה עדיף כדאמר בפרק שבועת העדות (דף ל: ושם) וכיון דחכם אינו צריך לעמוד כ"ש מלך דטפי עדיף מלך מת"ח כדקאמר לקמן דאפי' למ"ד הרב שמחל על כבודו מחול מלך שמחל על כבודו

אין כבודו מחול שנאמר שום תשים עליך מלך וכו' וי"ל דודאי עשה דכבוד תורה עדיף וא"כ אעפ"י שאין ת"ח היה צריך לעמוד ינאי היה צריך לעמוד והאי דת"ח יכול למחול על כבודו משא"כ מלך הוא משום קרא דקאמר שום וגוי שתהא אימתו עליך כי כבודו בא לו משום דמצות המקום כך הוא ואין יכול להפקיע מצות המקום אבל ת"ח תורתו דיליה ויכול למחול היטב על כבודו דשלו היא כדאמרי' במס' ע"ז (דף יט.). בתחלה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו שנאמר אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה: **ינאי** המלך עמוד על רגליך וכו'. והא דאמרינן פרק שבועת העדות (דף ל. ושם) שאם רצו להושיב שניהם מושיבין דאינו אסור אלא אחד עומד ואחד יושב ואם כן לא היה המלך צריך לעמוד ובלבד שישב

ב

-

יט

דף

אותו שכנגדו וי"ל דדיני נפשות שאני אי נמי הכא הוי קבלת עדות וקבלת עדות כשעת גמר דין ובשעת גמר דין אמרינן פרק שבועת העדות (דף ל: ושם) דברי הכל דיינים בישיבה ובעלי דינין בעמידה ואם כן יש ליזהר כשב"ד מושיבין שני בעלי דינין שלא ישבו בשעת קבלת העדות ולא בשעת גמר דין דשעת קבלת העדות כמו גמר דין חשוב: **מצוה** שאני. וכה"ג לא משני הש"ס גבי המלך שעבר לפני כלה בפרק האשה שנתארמלה (כתובות דף טז.). דמשני פרשת דרכים הואי ואמאי לא משני מצוה שאני וי"ל דהתם אין המצוה כי אם בשביל כבוד החתן והכלה וכבוד מלך עדיף טפי מכבוד החתן וא"כ ליכא מצוה אבל הכא גבי יבום מצוה איכא: **שפדאו** מצער גידול בנים. פי' הקונטרס גידול י"ב שבטים ולא נהירא חדא דאינו צער אלא שמחה כדאמרינן (ברכות דף סג.) גבי עובד אדום שברכו ה' בבנים בשכר הארון שהיה בביתו ועוד דאברהם היו לו בנים מקטורה וצריך לומר צער של יוסף ואחיו וגלגול ירידת מצרים:

נשים לצאת לפני המטה. דכיון דשעת צער הוא ליכא למיחש להרהור ובירושלמי פליגי איכא למאן דאמר לפני המטה לפי שגרמו מיתה לעולם ואית דנהגו לאחר המטה ואנשים לפני המטה לפי שגנאי לבנות ישראל שיסתכלו בהן אנשים: **ששהא** מלכות וכו'. אף על גב דדרשינן (מדרש רבה פרשת וישלח) ומלכים ממך יצאו זה שאול ואיש בושת מ"מ היה יכול להתקיים במקום אחר ולא היה לו לשהות מלכות בית דוד שנמשח כבר על פי נביא: **שתי** שנים ומחצה. פי' בקונטרס שמלכות ישראל היתה בטלה חמש שנה בין מיתת שאול למלכות איש בושת ב' שנים ומחצה היינו שתי שנים ממלכות איש בושת ומחצה בין מיתת איש בושת למלכות דוד ולא נהירא חדא דלמה נענש על אותה חצי שנה דבין מיתת איש בושת למלכות דוד הלא קודם מיתתו חזר אבנר ונתאמץ להמליך את דוד כדכתיב (שמואל ב ג) וישלח אבנר מלאכים אל דוד וגו' ועוד דכיון דחמש שנים עמדו בלא מלך ולא המליכו את דוד א"כ למה נענש אבנר במה שנתחזק אחרי כן להמליך איש בושת ונראה לי איפכא דאותה חצי שנה היתה בין מיתת שאול למלכות איש בושת ובאותם הימים נתחזק אבנר ודבר לכל ישראל להמליך איש בושת עד שהמליכו לסוף אותה חצי שנה ומשמת איש בושת היתה מלכות ישראל בטלה חמש שנים עד שמלך דוד נמצאו ז' שנים ומחצה שמלך דוד בחברון כדכתיב בהדיא אע"ג דבאידיך קרא לא חשיב רק ז' שנים היינו לפי שנצטרע כדאמרינן בחלק (לקמן דף קז). והא דלא חשיב חצי שנה זאת בחשבון בטול מלכות ישראל (בחלק) היינו לפי שלא היתה סמוך לה' שנים ולא היה הבטול יחד:

מלך מותר וכו'. תימה למה נענש אחאב על נבות כיון שלא רצה למכור לו כרמו ועוד דבפרק הכונס צאן לדיר (ב"ק דף ס.) קאמר דדוד שאל אם היה יכול להחליף גדישין של שעורין מישראל לתת בפני בהמתו וי"ל דבפרשת המלך כתיב (שמואל א ח) יקח ונתן לעבדיו ולא לעצמו ועוד י"ל דבחנם היה יכול ליקח אם היה רוצה אבל כשהיה שואל אחאב שימכרו

לו חשב נבות שרשות בידו לומר לא אמכור ועי"ל דנענש לפי ששאל הכרם . לעשות ע"ז דכתיב (מלכים א כא) והיה לי לגן ירק כמו המתקדשים והמטהרים אל הגנות (ישעיה סו) והנקדן תירץ דאינו מותר רק בשדות הרחוקים מן העיר דלא מעלי כל כך אבל כרם נבות היה אצל היכל אחאב בשומרון ועי"ל דדוקא בשדה מקנה אבל שדה אחוזה שירש מאבותיו לא כמו שהשיב נבות חלילה לי מתתי נחלת אבותי לך אי נמי דפרשת המלך לא נאמרה רק על המלך שנמלך על כל ישראל ויהודה ומאת המקום ואחאב לא מלך על יהודה וגם לא מלך מאת המקום :

א

-

כא

דף

דאי ס"ד בת נישואין הואי אחתיה מי הוה שרייה ליה. מכאן קשה לפ"ה שפירש בפ"ק דקידושין (דף כב.) והבאתה אל תוך ביתך מלמד שלא ילחצנה במלחמה פי' שלא יבא עליה במלחמה ומשמע מתוך פי' הקונטרס דאפילו ביאה ראשונה אסורה במלחמה עד לאחר כל המעשים כולן וא"כ לא בא דוד על מעכה רק לאחר שנתגיירה וא"כ בת נישואין היא והיכי שריא תמר לאמנון אחתיה היא ועוד דהא אמרינן (שם דף כא.) דלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע משמע שבמלחמה ביאה ראשונה הואי לכך פירש ר"ת . התם שלא ילחצנה במלחמה לבא עליה ביאה שניה ומחלוקת בירושלמי בין רב ושמואל מן הפי' דרב אמר אינה מותרת במלחמה אלא ביאה ראשונה ושמואל אמר אף לא ביאה ראשונה ולא ביאה שניה וזה לשון הירושלמי תרתי מילין אתון אמרין משמיה דרב וליתא הכא אתון אמרין משמיה דרב אסור לבא עליה ביאה שניה ואני אומר לא ביאה ראשונה ולא ביאה שניה וא"כ קשיא לשמואל הך דהכא כדפרישית על כן נראה למימר דתמר לא היתה בת דוד שאמה כבר היתה מעוברת כשבאת למלחמה והא דכתיב (שמואל ב יג) כי כן תלבשנה בנות המלכים מעילים מתוך שגדלה בחיקו של דוד קרי לה בת מלך :

סוסים למה לי. פיי דמשמע תרי הכי גרסינן אי לא כתיב אלא סוס ה"א לכמה סוסים חד לאו הוא דאיכא כתב רחמנא סוסים והדר סוס לחלק על כל אחד פיי אי כתיב סוס גבי לא ירבה הוה אמינא על סוס אחד בטל הוא עובר כדמוכח קרא דהרבות סוס ומ"מ לכמה סוסים ליכא אלא חד לאו לכך שינה הכתוב לעבור על לא תעשה על כל סוס וסוס ויש ספרים משובשים דגרסי לעבור בעשה ולא תעשה פיי לא ירבה סוסים למה לי כלל ולא יתכן דלמען הרבות סוס לאו עשה הוא אך קאי אלאו דלא ישיב: **כתב** ליבונאה. י"מ כזה שהאות נעשית מן הלבן שממלאין החלק דיו והכתב נעשית מאיליו מנייר חלק ולא נהירא דאין זה כתב דהוי חק תוכות וחק ירכות דאמרינן בגיטין (דף כ.). אין כתב לגבי גט וכי היכי דגבי גט אינו כתב גבי ספר תורה נמי אינו כשר ועוד אמאי לא כהלן כתבא למקרי (דניאל. ה) הרי לא נשתנה כתיבת האותיות כלל ור"ת פיי דשם מקום רישמא ליבונאה וכותבין בו כתב משונה:

ארבעים יום קודם יצירת הולד. ומ"מ מועיל תפלה בתוך מי ימים להופכו או לזכר או לנקבה כדאמרינן בברכות (דף ס.). מי יום קודם יצירת הולד אדם מתפלל על אשתו שתלד זכר אפילו זווג ראשון מתהפך בתפלה כדאיתא במועד קטן (דף יח.): אין נושאין נשים במועד אבל מארסין שמא יקדמנו אחר ברחמים:

ואימא לא לירבו כלל. תימה דפרע פרע במאי מוקי לה אלא נראה לומר דה"פ אימא לא לירבו שלשים דהיינו שיעור פרע אלא יגלחו בכ"ט ומשני

אי כתיב לא ישלחו פרע משמע לא ישלחו שיעור פרע אבל השתא דכתיב פרע קמא לא ישלחו משמע טפי מפרע לא ישלחו: **אלא** גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא. וקשה הרי רב אשי עצמו סותר דבריו ומיישב הך הקישא דיחזקאל שסותר דבריו הראשונים דאמר רב אשי לעיל פרועי ראש דלא מחלי עבודה וי"ל ממה שרב אשי אמר גמרא גמירי ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא מתרצי שתי הקושיות דעד דאתי יחזקאל מאן אמרה ומתרצה קושיא דלעיל דכיון דגמרא היא מצינו למימר הכי גמירי הלכתא למיתה ואחולי עבודה לא גמירי ויחזקאל אסמכה אקרא מענין ההלכה אסמכה וא"כ לא אסמכינן לעשות ההקישא רק לענין מיתה אבל לעיל דלא ידע דגמיר הלכה סבר הוא לעשות הקישא מפרועי ראש לשתויי יין מכל וכל דאין היקש למחצה: **כסום** יכסמו. פ"י כעין כוסמת הגדל כך שבלין ראשו של זה בצד עיקרו של זה:

פרק שלישי - זה בורר

דף כג - א

מתני' מאי זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד. פ"ה דמשמע דלהוו ט' כיצד זה בורר לו ב"ד אחד הרי ג' וזה בורר לו ב"ד אחד הרי ששה ושניהם בוררים להם ב"ד אחר הרי ט' ולהכי מתמה בתלתא סגי ולא נהירא שהרי משמעות הלשון אינו כן דא"כ ה"ל להקשות בהדיא הא גופא קשיא רישא אסיפא אמרת דיני ממונות בשלשה אלמא בגי' סגי והדר קאמר דצריך ט' ונ"ל דאף בתחילה היה יודע כמו שמפרש אח"כ שזה פוסל ב"ד של חבירו וזה פוסל ב"ד של חבירו ולא ישבו כ"א ג' אחרונים כדקאמר המתרץ ולא פריך אלא מלישנא דמתני' דקתני זה בורר ב"ד וחבירו כן ולהכי פריך מאי זה בורר לו אחד כלומר לא סגי בלאו הכי ומשני כשזה בורר כלומר אין חובה ודאי לעשות כן אלא מתני' מיירי אם אירע כך: כגון בי דינא

דרב הונא ורב חסדא דאמר ליה מאי קמטרחנא לך וכו'. פירש הקונטרס שהיו במקום אחד ולא נהירא דהא אמרי' (עירובין סב:) דרב חסדא לא היה מורה לפני רב הונא אפי' ביעתא בכותחא וכ"ש דדין לא היה עושה בפניו ונ"ל שהיו סמוכים זה לזה חוץ לגי' פרסאות: **כדי** שיצא הדין לאמיתו. פירש הריב"ן שאפילו החייב יפרע ברצון ויאמר קושטא דיניי שאני בעצמי ביררתי האחד ואם היה יכול להפך בזכותי היה מהפך לפום ריהטא משמע כך הפירוש שמתוך שבירר זה שלו וזה שלו השלישי יצא הדין לאמיתו בלא עוות שיהא הענין שקול ולא ירבו מהפכין לחובה על מהפכין לזכות ולא להפך:

ב

-

כג

דף

ואמר רב דימי כגון דקבליה בחד. תימה למה לי לאתויי הא דרב דימי ויש לומר דאי לאו דרב דימי לא הוה קשיא ליה תנינא דאי מהתם ה"א דמיירי דקביל עליה כבי תרי דהוי תרתי לריעותא והתם קאמר ר"מ דיכול לחזור אבל בחדא לריעותא לא אמר רבי מאיר דיכול לחזור בו ומשום הכי מייתי מילתיה דרב דימי דקא משמע לן דאפילו בחדא ריעותא קאמר ר' מאיר יכול לחזור בו וקא מקשי שפיר תנינא: **ורבנן** סברי צריך לברר. ה"ג הקונטרס ללשון אחרון דרבנן סברי דצריך לברר כו' אם יאמר אדם בב"ד אביא ב' כיתי עדים כשרים צריך לברר דבריו ולהביא שתי כיתי עדים כשרים ואם לא הביאם כשרים יפסיד הלכך אינו יכול לפסול הראשונים שאם הראשוני פסולים זה לא יגבה חובו בעדים אחרונים שצריך לברר ולהביא כולם כשרים וקשה לר"ת דבפי' גט פשוט (ב"ב קסט: ושם) משמע דאפילו מאן דאמר צריך היינו לכתחילה יאמרו לו ב"ד ברר דברך אבל מכל מקום אם אין יכול לברר בכך לא יפסיד ונראה לר"ת כפ"ה ללשון ראשון ר"מ סבר צריך לברר הלכך יכול לפסול הראשונים לפי שלא יפסיד שום דבר אם הראשונים פסולין לפי שבית דין אומרים לו ברר דברך דמסתמא יעשה מה שב"ד יצוה עליו וא"כ לא יפסיד לפסול הראשונים שמתקיים העדות בשאר:

בלולה במקרא ובמשנה וכו'. פירש רבינו תם דבתלמוד שלנו אנו פוטרין עצמנו ממה שאמרו חכמים (מסכת ע"ג דף יט.) לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בש"ס אע"פ כן אנו קוראים בכל יום פרשת התמיד ושונים במשנת איזהו מקומן וגורסין רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות וכו': **אמר** רב דימי כגון דקבליה עליה בחד. פירש הקונט' דאפילו הכי קאמר ר' מאיר דיכול לחזור בו ולא נהירא דכיון דלרבנותא נקטיה הוה ליה למימר לא צריכא כו' דמדקאמר כגון משמע דדוקא קא אמר כגון דקבליה עליה בחד על כן נראה דאמילתייהו דרבנן קאי דדוקא כגון דקבלוה עלויה בחד דחדא לריעותא הוא דאיכא קאמרי רבנן דאינו יכול לחזור בו אבל אי קבליה עליה כבי תרי יכול לחזור בו אף לרבנן כיון דאיכא תרתי לריעותא:

רבא דאמר כמאן. וליכא למימר דסבירא ליה כר"ש בן לקיש אליבא דר' מאיר חדא כפירוש רש"י דאין לומר דשביק רבנן ועביד כר' מאיר ועוד דהכא פליגי ר' יוחנן ור"ש בן לקיש ורבא פסיק פרק החולץ (יבמות דף לו.) כר"ש בן לקיש בתלת משמע דבכל שאר מקומות ס"ל כר' יוחנן לגבי רשב"ל וליכא למימר הכא טעמיה דנפשיה קאמר כדתירץ לעיל משום דהכא לא קאי אפלוגתא דמתנני' כדלעיל דמשום הכי מפרש לה לעיל טעמיה דנפשיה אבל הכא ליכא למימר טעמיה דנפשיה קאמר: **שלח** ליה לאחר גמר דין מחלוקת והלכה כדברי חכמים. תימה דהכא משמע דלאחר גמר דין מחלוקת אבל קודם יכול לחזור בו ובפי' יש נוחלין (ב"ב דף קכח. ושם) אמרי' אמר לו עבדי גנבת שורי טבחת והלה אומר אתה מכרתו לי אתה נתתו לי במתנה רצונך השבע וטול נשבע ואינו יכול לחזור בו משמע מיד שאמר השבע וטול שחבירו ישבע ואינו יכול לחזור בו אלמא אפי' קודם גמר דין אינו יכול לחזור בו להכי גרס ר"ת ונשבע אינו יכול לחזור בו כלומר אם קפץ זה חבירו ונשבע אינו יכול לחזור בו דכיון דכבר נשבע הוי לאחר גמר דין ואמרי' לאחר גמר דין דהלכה כחכמים:

ואלו הן הפסולין. יש גורסין עבדים משום דסבירא ליה דקא חשיב הכא פסולי דרבנן ודאורייתא ולא נהירא משום דלא חשיב במתניי רק פסולי דרבנן דהא גזלנים לא קתני וכל פסולי דמתניי פסולי דרבנן ניהו משחק בקוביא אפיי למייד אסמכתא היא דאסמכתא לא קניא מימ אינו דאורייתא כיון שאינו סבור לעשות איסור לבא לידי פסול דאורייתא ולמייד משום ישובו של עולם פשיטא דאינו אלא מדרבנן ומלוה בריבית מיירי בריבית שאינה קצוצה ואפיי מיירי בריבית שקצוצה לא משמע ליה איסור כיון דמדעתיה יהיב ואינו פסול לעדות אלא מדרבנן מפריחי יונים מדרבנן פסולים אפיי למייד אי תקדמי יונך היינו משחק בקוביא ולאידך דאמר ארא מפני דרכי שלום הוא וסוחרי שביעית מיירי בשביעית בזמן הזה דאינו אסור אלא מדרבנן ואפיי בשביעית דאורייתא לא חשיב ליה איסור הא דממציאין מעות לעניים אבל עבדים פסולין מדאורייתא ניהו ק"ו מאשה ומה אשה שכשירה לבא בקהל פסולה להעיד דכתיב (דברים יט) האנשים עבד שפסול וכו' על כן נראה דלא גרסי עבדים דלא מיירי אלא בפסולי דרבנן: כל כי האי גוונא לאו אסמכתא' היא. פי' דהיכי דמי אסמכתא כגון אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא וכן משליש את שטרו דגט פשוט (ב"ב דף קסח. ושם) דכל הני סמיך אדעתיה וסבור הוא שזה בידו לעשות ומרישא כי מתני ליה אדעתיה דלא יהיב ליה מתנה אתני ליה שהרי סבור הוא שלא יבא לידי כך אבל הכא לאו בידו ולא סמיך אמידי דהא לא ידע אי נצח אי לא נצח ואפיי אתני ש"מ דמספיקא גמר ומקני ולא גזילה היא ומיהו הא (שפיר) דאם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא אסמכתא היא טעות סופרים הוא זה ובזה לא דבר רש"י דהא אם אוביר אשלם במיטבא לאו אסמכתא כדאמריי פי איזהו נשך (ב"מ דף עד.) אלא היינו אם אוביר ולא אעביד אשלם אלפא זוזי דבפי המקבל (שם דף קד.) קאמר אסמכתא היא ובפיי רש"י היה כתוב אם אוביר וכו' על כן טעו סופרים אבל ר"ת הקשה לפיי הקונטי משום דלפי פיי משמע דטפי חשיב אסמכתא (מה) שהיה בידו מלאו בידו ובפי איזהו נשך (שם דף עד. ושם) משמע איפכא

זבין משלם כדאזיל אפרוותא דזולשפוט וקאמר התם דאסמכתא היא כו' עד דמקשה הש"ס מאי שנא מאם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא ומשני התם גבי אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא משום דהוי בידו לא הויא אסמכתא אלמא דלא הויא בידו הוי טפי אסמכתא ממה שהוה בידו על כן נראה לר"ת לפרש הכי כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא דלא הויא אסמכתא אלא היכא שאין יכול להרויח כגון משליש שטרו וכו' דגט פשוט (בי"ב דף קסח.). אבל הכא לא הויא אסמכתא משום דכיון דשנים הם כל אחד ואחד מקני לחבריה מגו דאי מרווח בעי איהו למקני בההיא הנאה גמר ומקני לחבריה ולפי זה כל שידוכין לא הויא אסמכתא משום דכל חד וחד בעי למקני גמר נמי ומקני ומיהו קשה על פי ר"ת שהרי בפרק הזהב (בי"מ דף מח : ושם) אמרינן הנותן עירבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי עירבוני מחול לך והלה אומר אם אני חוזר בי אכפול לך ערבונך נתקיימו התנאים דברי רבי יוסי ומסיק התם לבסוף אליבא דר' יהודה דהויא אסמכתא ולא קניא אלמא אפי' בשנים חשיב אסמכתא ולא אמרינן מגו דאי בעי קנין העירבון אם חבירו חוזר בו מקנה נמי כנגד העירבון לחבירו כשהוא חוזר בו ועוד משמע לקמן גבי צריכותות דמפריחי יונים דהיכא שהוא סבור דבידו להרויח הויא אסמכתא בעלמא טפי כדפירש רש"י על כן נראה לר"י עיקר כפירוש רש"י ואי קשיא לו מההיא דאיזוהו נשך כדפירש לעיל תריץ הכי שאני התם דודאי דבר שהוא בידו ממש לגמרי כגון אם אוביר ולא איעביד אשלם במיטבא דהתם בידו לעשות ולא גזים נמי שסובר הוא שכך הפסיד חבירו אם לא ישלים תנאו כמו אם ישלם במיטבא ובההיא ודאי גמר ומקני ולא חשיב אסמכתא ואומר בלבו עלי לשלם ודאי מן הדין מה שבידי לעשות ולא עשיתי אבל היכא דגזים אע"ג דהוי בידו ממש לגמרי כגון אם אוביר ולא איעבד אשלם אלפא זוזי מכל מקום כיון דגזים ודאי הוי גוזמא דמתנה לשלם אלף זוז בשביל קרקע אחת ודאי חשיב אסמכתא ומיהו קשה דהכא משמע דדבר דלא הוי בידו לאו אסמכתא הוא כגון משחק בקוביא דהכא ואע"ג דגזים ומאי שנא מההיא דחמרא דזולשפוט דחשבינן אסמכתא מהאי טעמא ומכ"מ לא קשיא מידי דהתם ודאי הויא אסמכתא משום שזה סומך עליו משום דהוי דבר שבידו שמוצאין יין למכור ונראה כאסמכתא קצת אע"ג דלא גזים דשמא לא ירצו אחרים למכור לו והלכך אע"ג דלא גזים כיון דלאו בידו הוא לגמרי לא גמר ומקני לחבריה אבל הכא גבי משחק בקוביא דלאו בידו הוא כלל אע"ג דגזים בתנאי שחוק שלו מ"מ גמר ומקני דכיון שהוא יודע שאין בידו להרויח וידוע הוא שאחד מהם ירויח ודאי לא נתכוון להסמיך חבירו על דבר שאינו אלא

גמר ומקנה לכך כי האי גוונא ודאי לאו אסמכתא היא אבל הא דאשלם אלפא זוזי דגזים וגם בידו להשלים תנאו יש לנו לומר דנתכוון להסמיד ולהטעות חבירו הויה אסמכתא משום דגוזמא קאמר ולא גמר ומקנה ומסתברא דלהכי גזים שהוא סבור ודאי שיעבדנה ועוד שבידו הוא ומשום הכי פסק דמשחק בקוביא כשר לעדות דפסקינן כר' יהודה לקמן דכיון שיש לו אומנות שלא הוא כשר והא דפסקינן דמשחק בקוביא קני דווקא כשמעות שניהם על פי הדף לפי שהדף והמקום קנוי לאותו שירויה כדי לקנות המעות אשר עליו אבל המשחקים באמנה אפילו הקנו לא מהני אם לא הקנו בב"ד חשוב כדאי' בנדרים (דף כז:): **ההיא** ר' יהודה משום ר' טרפון. דאמר לא נתנה נזירות אלא להפלאה פ"ה אלמא כיון דמספקא ליה אי הוי נזיר אי לא מספיקא לא משעביד נפשיה הכא נמי מספיקא לא גמר ומקני והקשה הריב"ן מאי מדמה קנין לנזירות שאני נזירות דגלי קרא דכתיב כי יפליא וי"ל דמ"מ נילף מיניה בעלמא ור"י פי דמ"מ מיייתי שפיר ואין להקשות שאני הכא דגלי קרא משום דהא לא מפרש בקרא מאי היא הפלאה אלא גלי לן קרא דבעינן הפלאה ולא ידעינן מה היא הפלאה אלא תיתי לן מסברא מה היא הפלאה והיינו דקאמר ההיא רבי יהודה היא דאמר משום רבי טרפון דכיון דלא חשיב ליה הפלאה א"כ ש"מ דעל כרחיך הוא דאמר לעיל בכי האי גוונא אסמכתא היא דאי לאו אסמכתא היא מילתא דלא ידע אם כן הויה נמי הך הפלאה אע"ג דלא ידע ומדקאמר ר' יהודה לעולם אין אחד מהם נזיר וכו' מכלל דלא הוי הפלאה כי האי גוונא אם כן ש"מ לעיל דהוי אסמכתא כי האי גוונא וקרא דכי יפליא איצטריך משום דידות נזירות כנזירות הלכך אי לאו קרא דכי יפליא הייתי מרבה גם זו לידות נזירות דלא גרע מהם ומשום הכי איצטריך כי יפליא לומר דלא חשיב כידות:

ב

-

כה

דף

אי נמי מפני דרכי שלום. תימה למ"ד מפריחי יונים ארא א"כ מעיקרא נמי פסולים מפני דרכי שלום וי"ל דהא דאמרי' מפני דרכי שלום קאי אלישנא דתקדמיה יונך ליון: **מעיקרא** סבור דמי קיהיב. וא"ת וליפסול מדאורייתא דקא עבר אלאו דלא תחמוד וי"ל דלא תחמוד משמע דלא יהיב דמי וכי יהיב דמי ליכא לאו דחמוד כלל וא"ת והא אמרינן בפ"ק

דבבא מציעא (דף ה:) לא תחמוד בלא דמי משמע להו משמע לאינשי דווקא הוא דמשתמע כך אבל הם טועים דלא תחמוד הו אפי' בדיהיב דמי וי"ל דמשמע להו דקאמר ר"ל נמי דכן הוא האמת ועי"ל דהכא הכי קאמר דמי קא יהבי והיו מפייסים אותם עד שיאמרו רוצה אני אם כן לא עברי אלאו דלא תחמוד כיון דחזו דשקלי בעל כרחייהו ולא היו חוששין אם יתפייסו פסלינהו : **מגדלי** איתמר. פ"י בהמה דקה אסור לגדל אפי' בבית משום ישוב ארץ ישראל דילמא אתי לרעותן בשדות ובהמה גסה מותר לגדל בבית ולא גזרו בה חכמים משום דצריך לחרישה ואין יכולין לעמוד בהאי גזירה וא"ת והא מתניתין היא במרובה (ב"ק דף עט: ושם) אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל משמע דווקא דקה אבל גסה מגדלין וי"ל דאי מההיא הוה אמינא ה"ה גסה ודקה דנקט לאשמועינן חידוש דסיפא דאפי' דקה אינו אסור אלא בארץ ישראל דווקא אבל לא בסוריא דכיבוש יחיד לא הוי כיבוש קמ"ל : **סתם** גבאי כשר. פ"ה והא דהוסיפו הגבאין והמוכסין בדחזו דשקלי יתירתא וקא אתי לאשמועינן דאע"ג שהחזיר הגבאי והמוכס פסול דלא דמי לשאר גזלנים שהחזירו דכשרים דהאי לא ידע למאן נהדר ועוד כיון דעדיין הם עוסקין בגבאות ובמכס חשודים לחזור לקלוקולם :

א

-

כו

דף

משרבו האנסין ומאי נינהו ארנונא. וא"ת ומשום ארנונא התירו לחרוש ולזרוע דהויא איסורא מדאורייתא וי"ל דמיירי בשביעית בזמן הזה דרבנן אי נמי י"ל דפקוח נפש הוא ששואל להם המלך מס ואין להם מה יפרענו ומתים בתפיסת המלך והכי איתמר בירושלמי משום חיי נפש : **לעבר** השנה בעסיא. וא"ת היאך היו מעברין בעסיא הא עסיא חוצה לארץ היא כדאמרינן פ' חזקת הבתים (ב"ב דף נו. ושם) עסיא ואספמיא וכו' וי"ל דלעבר ר"ל לחשוב והכי משמע מדקאמר כהן וחריש משמע ששביעית היתה ואין מעברין השנה בשביעית כדאמרי' (לעיל ד' יב.) : **אגיסטון** אני בתוכה. פ"ה לשון ראשון שכיר אני בתוכה וקרקע של נכרי הוא ולא נהירא דאמרינן בגיטין (דף סב. ושם) אין עודרין עם הנכרי בשביעית ע"כ נראה כפירוש אחר שפירש הקונטרס משום ארנונא : **לעקל** בית הבד אני צריך. וקשה דמ"מ מה בכך מ"מ הוה משביח הכרם דהכי

אמרין פרק כלל גדול (שבת דף עג : ושם) הזומר וצריך לעצים חייב שתיים משום קוצר ומשום נוטע הכא נמי לחייב משום עבודת נוטע וי"ל דעביד ליה באותו ענין דודאי קשה ליה דליכא לחייבו משום נוטע כדאמרין גבי שבת דשאני גבי שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה והא מתעבדא מחשבתו אבל גבי שביעית אין לאסור רק היכא דמשביח הקרקע אבל הכא קשיא ליה וכה"ג שרי כדאיתא פרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פ:) : **ימכרו** לכהנים בדמי תרומה. וא"ת והא אסור לעשות סחורה בפירות שביעית כדאמרין במסכת ע"ז (דף סב:) לאכלה ולא לסחורה וי"ל דסחורה היינו כשמוכרה בשוק כעין חנות דדמי לסחורה אבל פעם א' כעין אקראי בעלמא ליכא משום סחורה : **כדור** אל ארץ רחבת ידיים. פ"ה כדור כשורה יסובבוה חיילות פ"א כגר שהוא גולה ל' דירה כמו מדור באהלי רשע (תהלים פד) ל"א ככדור פלוט"ה בלע"ז כמו הכדור והאמום (לקמן. דף סח:) ואע"ג דלא כתיב ככדור מ"מ אשכחן כי האי דרשה דכתיב (קהלת יב) דברי חכמים כדרבונות ודרשינן (ירושלמי סנהדרין פ"י) ככדור של בנות שזורקין זו ליד חבירתה כך אדם מוסר דברי תורה לחבירו ולתלמידיו זה לזה ומתפקחין זה מזה ולא כתיב ככדרבונות :

ב

-

כו

דף

מחשבה מועלת אפילו לדברי תורה. פירש ריב"א דאגת לב האדם על מזונותיו מהניא לשכח ממנו כל שאר מחשבות אף מחשבת דברי תורה שנאמר מפר מחשבות ערומים וגוי' וקאי אנותן מטר על פני ארץ וגוי' י"מ מועלת משקרת ולא תצלח כלומר אם אדם חושב הן להעשיר הן גם לדברי תורה לא יספיק אלא כשעשה לשמה כדמסיק : **הלכה** כרבי יהודה. דמכשיר בשיש לו אומנות בלא הוא וכן הלכה דמשחק בקוביא לאו אסמכתא היא ודוקא כשמעות שניהם על הדף שקורין אישקבי"ר בלע"ז שהמקום קנוי למי שהרויח לקנות המעות אבל אותם המשחקים באמנה אפילו הקנו זה לזה לא קנה דאסמכתא גמורה היא ואין קנין מועיל בה : **אוכלי** דבר אחר פסולין להעיד. ליכא לפרושי אוכלי דבר אחר דהיינו אוכלי חזיר דאי באוכלי חזיר היכי מפליג בין צינעא לפרהסיא וכי גרע מאוכל נבלות לתיאבון דאמרין לקמן (דף כז.) דפסול לעדות בכל ענין אלא נראה כפ"י הקונטרס דהיינו מקבלי צדקה מן הנכרים : **החשוד** על

העריות כשר לעדות. תימה מאי שנא מאוכל נבלות לתיאבון ומפלוני רבעני לרצוני דפסולין לעדות וי"ל דמיירי הכא בחשוד בעלמא בלא עדים דאין כאן כי אם שמועה ומ"מ הא דאמרינן ארבעים בכתפיה ניחא כדאמרינן מלקין על לא טובה השמועה אי נמי הכא משום דיצרו תוקפו ולא דמי לנבלה וגם לרביעה דליכא יצרו תוקפו כל כך כמו בערוה :

א

-

כז

דף

רבא אמר מכאן ולהבא הוא נפסל. תימה הא דאמר בפי חזקת הבתים (ב"ב ד' לא. ושם) זה אומר של אבותי ואכלתיה שני חזקה וזה אומר כו' האי אייתי סהדי דאבהתיה היא ואכלה שני חזקה והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה וקאמר התם אוקי חזקה בהדי חזקה ואוקי ארעא בחזקת אבהתא ואמר רבא עדות מוכחשת היא והשתא מאי נפקא לן מינה כיון דאמר רבא מכאן ולהבא הוא נפסל ה"נ היה לו לומר למאי דאיתכחוש איתכחוש אבל לעדות של אבהתא שהיה קודם שהוכחשו לא וה"נ גבי הזמה קאמר רבא גבי טביחה ומכירה דהוזמו על הטביחה ולא על הגניבה למאי דאיתזום איתזום בהכחשה לא כ"ש וכ"ת דהתם מיירי שתוך כדי דבור הוכחשו והא מוכח אותה שמעתין דפרק מרובה (ב"ק דף עב: ושם) גבי טביחה ומכירה דאפילו תוך כדי דבור לא מיפסלי למפרע אליבא דרבא וי"ל כיון שאותם שתי עדיות בקרקע אחת הוי כעדות אחת כדמפליג התם אבל הכא אף על פי שהוחזקו שקרנין על הטביחה על הגניבה לא הוחזקו: **אין** לך בו אלא חידושו. משמע דהחידוש הוי ממה שאני פוסל את הראשונים תימה דהתם (ב"ב דף לא:) קאמר לימא רבא דאמר כרב חסדא דאמר בהדי סהדי שקרי למה לי ומפסלי שתי העדות אפ"י בהוכחשו בעלמא דמכחשי אהדדי תרווייהו פסולי ואם כן מאי חידוש הוא גבי הזמה אי פסלינן עדים הראשונים ויש לומר דלמאי דבעי למימר התם מעיקרא דרבא סבירא ליה דרב חסדא היינו ללישנא דפסידא דלקוחות וי"מ דהא דקאמר הכא חידוש לאו אפסולא דקמאי קאי אלא אהכשירא דבתראי כלומר היה לנו לפוסלן כל שתי כיתות וכיון דאיכא חידוש לא ילפינן אף לגבי הפסול לפוסלן כלל הראשונים למפרע וכי האי גוונא אמרינן פרק גיד הנשה (חולין דף צט ושם) דלא ילפינן דטעם כעיקר מבשר בחלב משום דאיכא בו חידוש בהתירו דהא אי תרו

ליה בחלבא כולי יומא שרי ובבישול חדא שעה אסור: **דאסהידו** בי תרי בחד ותרי בחד. וקשה לר"ת חדא דמאי קאמר דאסהידו בי תרי בחד ותרי בחד ומשום הכי ליכא חידוש הא תרי כמאה ועוד דמאי קאמר דפסלינהו בגזלנותא הא לא הוי מעין פלוגתייהו כלל דפליגי בהזמה ולא שייך איכא בינייהו אלא מעין פלוגתייהו ועוד דעדים זוממין מבעי ליה לעיל למימר כיון דאמרת תרי בחד ותרי בחד ואמאי נקט עד זומם ונראה לר"ת דגרסינן דאסהידו תרי [בחד] ותו לא שלא הוזם כי אם האחד והשתא ניחא דלהכי נקיט לעיל עד זומם לשון יחיד וניחא נמי הא דמהני תרי המזימים טפי מההוא חד ולא חידוש הוא וגרסינן נמי דפסליה בגזלנותא פירוש דאחד נפסל בגזלנותא והשני הוזם והשתא הוה מעין פלוגתייהו קצת: **מאי** שבועות שבועות דעלמא. תימה ליתבי אביי לרבא מפרק כל הנשבעין (שבועות דף מד:): דתנן ושכנגדו חשוד על השבועה נשבע ונוטל וקא בעי למימר דאפי' שבועת שוא אלמא לא בעינן רשע דחמס מגו דחשוד אשבועת שוא דרע לשמים חשוד נמי אשבועת ממון דרע לשמים הוי רע לבריות וי"ל דלא דמי דהתם מן השבועה הוא רע לשמים ועכשיו שכופר ממון לחבירו הוה ליה נמי רע לבריות הלכך מיראת שבועה לא יודה דכבר רע לשמים הוא ובהאי שבועה נמי ליכא כ"א רע לשמים כדפרישית אבל הכא גבי עדות אע"ג דהוא רע לשמים משום שבועת שוא לא יעיד עדות שקר להיות רע לבריות [וע"ע תוס' שבועות מו: ד"ה ואפילו]:

ב

-

כז

דף

ואלו הן הקרובין וכו' ובניהם וחתניהם. ובניהם וחתניהם לא ' קאי רק אהנך קרובים דמפרש במתני' בהדיא כגון אחי אביו ואמו אבל אהנך דנפקי מכללא לא קאי כגון בניו וחתניו דידיה אינם פסולים להנך אי לאו הוו בכלל הנך קרובים דמפרש ותדע דהא בנו כשר הוא לאחי אביו לתנא דמתני' דהא הוי שלישי בראשון כדאיתא בגמרא (דף כח.). והקשה בקונטרס אמאי תנא חורגו הא נפיק מבעל אמו ואי לאשמועינן לבדו הא נמי פשיטא כדפ"ל דבניהם וחתניהם לא קאי אהנך דנפקו מכללא ותירץ דאין התנא חושש בזה דאכתי איכא שש קרובים דאתו מכללא ואפ"ה תני להו בהדיא כגון אחי אביו נפיק מכללא דאחיו ובנו וכו' וקשה ליתני

נמי בן אחי אשתו כמו אינך ומיהו מחתנו איכא למימר דשפיר הוה (תני) [את] מוחתניהם דכ"ש דפסול לחמיו אבל מ"מ בן אחי אשתו קשה אלא נראה דכולהו איצטריכו אי משום אינהו גופייהו או משום בניהם וחתניהם והשתא הא ק"ל מחורגו וי"ל דתנייה לאשמועינן דהוי לבדו ולא בנו וחתנו ואע"ג דבניהם וחתניהם לא קאי אהנך דאתו מכללא כדפרישית מ"מ בחורגו איצטריך דסד"א כיון דחורגו כבנו ובן הבן פסול כדאיתא פרק יש נוחלין (ב"ב דף קכח.) אימא דה"ה בן חורגו קמ"ל ואפי" למר בר רב אשי דמכשר באבא דאבא דהיינו בן הבן איכא למימר דמהכא הוא דיליף לה אבל בן אחי אשתו לא צריך למהדר ולמיתנייה כלל כיון דמפיק הוא מכללא דאי לאשמועינן דהוא לבדו פסול ולא בנו וחתנו כמו בחורגו הא פשיטא דמהיכא תיתי ועוד דלא עדיף בן אחי אשתו מבן אחיו ובן אחיו ובניו וחתניו כשרין לו כדתני גבי כולהו ובניהם משמע ולא בני בניהם: **אלו** הן הקרובים וחורגו לבדו. פי' לא בנו ולא חתנו והקשה רש"י אמאי נקט חורגו הא נפיק מכלל דבעל אמו ואין לומר דנקטיה משום לבדו דאשמועינן דבנו כשר ולא נהירא דמהיכא תיתי טפי והא אמרינן דבניהם וחתניהם לא קאי אלא למבוארים דכתיבי במתניי ולא קאי אהני דנפקי מכללא שהרי בנו לאחי אביו כשר לתנא דמתניי דהוי שלישי בראשון כדאיתא בגמ' ותירץ רש"י דכולהו נמי אתיא מכללא כגון אחי אביו מכללא דאחיו ובנו בר מבן אחי אשתו דמפיק מכלל דבעל אחות אביו וחתנו נפקא מכלל דחמיו ואפי"ה תני להו שאינו מקפיד בזה ולא נהירא דא"כ אמאי לא הדר ותני הנך דאתו מכלל דבעל אחות אביו על כן נראה לומר דכולהו איצטריכא דאחי אביו אע"ג דאיהו גופיה אתי מכללא דבן אחיו מ"מ בנו וחתנו לא נפקי מכללא וכן אחי אמו ובעל אחותו אף ע"ג דבנו אתי מכללא (דבעל) אחי אמו מ"מ איהו גופיה לאו מכללא אתי ואתא לאשמועינן דבעל כאשתו וכן כולם איצטריכו אי משום אינהו גופייהו אי משום בניהם וחתניהם: (ז"ה הדבור"ר נראה לי מיות"ר)

א

-

כח

דף

מאי חתנו דקתני מתניי חתן בנו. תימה א"כ מתניי דקתני גיסו ובנו וחתנו היינו חתן בנו אלמא חתן בן אחות אשתו פסול הא אפי' חתן בן אשתו

כשר דקתני חורגו לבדו וי"ל דכיון דחתנו הוי חתן בנו איכא למימר דחורגו לאו למעוטי בן חורגו וחתן חורגו אלא אתא למעוטי בן בן חורגו וחתן בן חורגו: **שמונה** אבות שהן כ"ד. איכא טובא דחדא נינהו אלא לפום ריהטא דמתניי קחשיב: **תלתין** ותרתי הוו. הא דלא קאמר ארבעים הוו הם ובניהם וחתניהם וחתן בניהם ובני בניהם משום דלא קתני להו בהדיא במתניי אי נמי שם חתנות חד הוא: (**תלתין** ותרתי הוו. פי' הקונט' דחתן בניהם לא חשיב דשם חתנות חדא הוא ור"י אומר דבני בניהם לא חשיב משום דלא קתני להו במתניי בהדיא): **כיון** דמעלמא אתי כדור אחר דמי. פי' והא דלא אקשי ליה לרב כיון דאמרת כדור אחר דמי אמאי פסול חתנו לאחי אביו הוה ליה רביעי בראשון משום דקשיא ליה מילתא אחריתי והקשה הר"ר יוסף אחי הר"ף להר"ף דאמאי לא מקשי לרב דאכשר ג' בשני דקאמר אחי אבא לא יעיד לי הוא ובנו וחתנו וחתנו כדור אחר דמי אי"כ פסול שלישי בשני ותירץ הר"ף אה"נ דהוה מצי לאקשווי הכי אלא משום דאקשי ליה מילתא אחריתי לא אסיק אדעתיה דהכי נמי תירץ בשיטת הקונטרס: **רב** דאמר כר' אלעזר. אומר ר"ת דכן הלכה דשלישי בראשון פסול כדמוכח בפי' יש נוחלין (ב"ב ד'קנח: ושם) דשלח ליה ר' אבא לרב יוסף בר חמא הלכה שלישי בשני כשר ומשמע הא בראשון פסול ואמר התם דהכי הלכתא ובירושלמי נמי אמריי משה מהו להעיד באשת פנחס ואמר ר' יוחנן כשר ומדנקט אשת פנחס משמע דלפנחס לא יעיד דהוה שלישי בראשון והא דלא אמרינן אשה כבעלה כי הכא באשת חורגו משום דהתם איתפלג דרא:

ב

-

כח

דף

גיסו לבדו וכ"ש חורגו. אינם שוים דחורגו לבדו למעוטי בנו וחתנו וגיסו לבדו לא למעוטי בנו דהא ברייתא ר' יוסי היא אלמא חשיב בעל אחות אמו והיינו בן גיסו ולא אתא למעוטי אלא חתנו כדפי' הקונטרס ומדמסקיי דהלכה כר' יוסי דגיסו לבדו למעוטי חתנו יש לדקדק כ"ש שנים הנשואים שתי בנות אחיות או בנות שני אחים דכשרים: **והא** מודו רבי אלעזר במזויף מתוכו. מדמהדר ליה אביי הכי משמע דס"ל כרבי אלעזר דאמר עידי מסירה כרתי אלמא קסבר אביי כתב לאחד ומסר לאחר זה שמסר לו קנה דהכי אי"ר אלעזר בסוף מי שהיה נשוי (כתובות

דף צד : ושם) ותימה הא אביי הוא דאמר בפ"ק דב"מ (דף יג. ושם) עדיו בחתומיו זכין לו וי"ל דההיא דכתב לאחר מיירי בבי שטרות היוצאים ביום אחד שזמנם שוה דכיון דלא מוכח מתוך השטר איזה קדם לא שייך למימר עדיו בחתומיו זכין לו ואזלינן בתר מסירה אבל היכא דמתוך השטר מוכח איזהו קדם עדיו בחתומיו זכין לו ואפילו נמסר לבסוף :

דף - כט - א

דברי הרב ודברי התלמיד. וא"ת אם כן כל מסית יפטר עצמו באותה טענה ויש לומר דדוקא נחש שלא נצטוה שלא להסית ולא נענש אלא לפי שבאת תקלה על ידו אבל מסית שנצטוה שלא להסית נמצא כשמסית עובר :

דף - כט - ב

כך אדם עשוי שלא להשביע את בניו. והא דאמר בגט פשוט (בי"ב דף קעה. ושם) שכיב מרע שהודה אצ"ל אתם עדיי משום דאין אדם משטה בשעת מיתה ואמאי לא אמרינן כדאמר הכא שלא להשביע את בניו וי"ל דהתם מיירי שתבעוהו והודה דלא שייך טענה שלא להשביע אלא טענת משטה ואע"ג דאמרינן לעיל דטענת משטה לא טענינן ליה לבניו טענינן כדמשמע התם דאי לאו דאין אדם משטה בשעת מיתה טענינן ליה וטענת שלא להשביע אפי' לדידיה טענינן כמו שטען רב נחמן לההוא גברא : הודה בפני ב' וקנו מידו כותבין. ואע"ג דלא אמר כתבו משום דסתם קנין לכתובה עומד כדפ"ה מיהו אם רצה לחזור חוזר כדאמר בפ' המוכר את הספינה (שם דף עז. ושם) זכו בשדה זו לפלוני וכתבו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה והא דאמר בפ' אע"פ (כתובות דף נה.) אמר לעדים כתבו וחתמו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי לאו דוקא כתובו דה"ה אע"ג דלא אמר כתובו והאי דקאמר כתובו משום סיפא נקטיי דהיכא

דלא קנו מיניה אף ע"ג דאמר כתובו צריך לאימלוכי והא דקאמר קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה לאו משום שאינו יכול לחזור בשטר אלא מסתמא כל כמה דלא הדר ביה רוצה הוא שיכתבו תדע דהא לא קנו מיניה פשיטא דמצי הדר ביה ואיכא למ"ד א"צ לאימלוכי ביה וא"ת כיון דאינו חוזר בשדה מ"ט חוזר בשטר אי שטר מתנה הוא מאי נ"מ ואי שטר מכר הוא ומשום משעבדי הא אמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף מא:): המוכר את שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים וי"ל דלא ניחא ליה דליפשו שטרא עילויה דקלא אית בהו וזיילי נכסיה כסבורים שהן שטרי חוב והא דאמר בהגוזל קמא (ב"ק דף צח.) גבי השורף שטרו של חברו דאי איכא סהדי דידעי מאי כתב ביה ליכתוב שטרא אחריני התם שאני שכבר היה לו שטר דאין לו להפסיד כחו: **מר** בר רב אשי אמר כו'. בשבועות (דף מא. ושם) פירש הריב"ן בשם רש"י ובשם רבינו גרשון דהלכה כמר בר רב אשי במיפך שבועה ואודיתא. אודיתא הך דהכא מיפך שבועה דפרק שבועת הדיינים (שם) דאפילו בדאורייתא מהפכינן וכן רב האי פסק כמותו במיפך שבועה והביא ראיה מדאמר התם האי מאן דמפיק שטרא על חבריה ואמר ליה אידך אישתבע לי דלא פרעתיך דאמריי ליה אישתבע ליה ולא דמי כלל דהתם לא רמיא עליה שבועה דאורייתא ובסדר תנאים ואמוראים [סימן ל"ח] כתוב דבכולי הש"ס הלכתא כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה ואודיתא וכן פסק בה"ג דאין הלכה כמותו במיפך שבועה ובערוך פסק וכן בתשובת הגאונים דלא מהפכינן בשבועה דאורייתא ור"ח פסק כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה וחיורי דפרק בהמה המקשה (חולין דף עו: ושם) ונתן עליו סימן כולו הפך לבן:

א

-

ל

דף

ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל ס"ל. כשמואל קי"ל כדפירי בריש מכילתין (דף ג:): וה"פ. כשמואל בעלמא ס"ל באודיתא שכתבו בהודאה בשנים בלא קנין ובזה אין הלכה כמותו כדאמר לעיל הודה בפני שנים קנו מידו כותבין. ואם לאו אין כותבין: **כל** שאין בידו. ליכא למימר דלהמניה במיגו דאי בעי שתיק דאין זה מיגו דאי שתיק מנחי התם ולא

אהדדי אבל הכא דמכחשי אהדדי לא: **חייביה** רב נחמן. לית ליה לרב נחמן הא דאמרינן אין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ ריבית אוכלת בהן דאמר רב נחמן בפרק שום היתומים (ערכין דף כב.) מריש לא הוה מזקיקין לנכסי יתומים כיון דשמענא להא דאמר רב דיתמי דאכלי דלאו דידהו ליזלו בתר שיבקייהו מזקיקין ומהאי טעמא נמי אע"ג דבעלמא אין מקבלים עדים אלא בפני בעל דין גבי קטן מקבלין א"נ לא קאמר נזקקין אלא כשיש שטר דמקיימין את השטר שלא בפני בעל דין וכאן היה שטר:

ב

-

לא

דף

וכיון דאיתחזק בבי דינא. פ"י הקונטרס שכתוב בו הנפק וקשה דמכל מקום ניהמנה במיגו דאי בעי קלתיה וי"ל דאיתחזק בבי דינא שראוהו בידה כי ההוא דשילהי מי שמת (ב"ב דף קנט:) שהוחזק כתב ידו בבית דין: **סמפון** שיש עליו עדים. פ"ה שובר ויוצא מתחת ידי לוח כמשפטו ור"ת פירש דביד הלוח קרוי שובר וכשהוא יוצא מתחת ידי המלוח קרוי סמפון ויתקיים בחותמיו היינו דשיילינא לסהדי אי פריע אי לא פריע כדאיתא שילהי פ"ק דב"מ (דף): **אין** עליו עדים ויוצא. השטר והסמפונות מתחת ידי שליש כשר משמע ליה אפילו איתחזק דומיא דיוצא אחר חיתום שטרות. א"נ יש לפרש לאו דאין עליו עדים כלל אלא יש עליו עדים ולא ידעי אי פריע אי לא פריע ויוצא הסמפונות מתחת ידי שליש: (**ויוציא** מנה על מנה. מכאן למתחייב בדין דלא משלם לאידך יציאותיו אע"פ שמזקיקו לילך לו לדון בעיר אחרת): **ואם** אמר כתבו ותנו לי מאיזה טעם כו'. דוקא היכא דנתעצמו לדון כו' וכפו אותו לדון כאן אבל בעלמא לא וכן משמע באיזהו נשך (ב"מ דף סט. ושם) גבי תרי כותאי דעבוד עיסקא דא"ל חזינא דכל בתר דידי קאזיל מר וקאמר כי האי ודאי צריך לאודועי מיהא יש לדחות דהכי קאמר כי האי ודאי צריך לאודועי אע"פ שאין שואל מאיזה טעם נתחייב צריך לאודועי אבל בעלמא אי שאיל אין אי לא לא: **אי** ציית ציית. אין לפרש אי לא ציית שלא תוכלו לכופו דכ"ש שלא יוכל נשיא לכופו דהכא שבט והתם מחוקק ומר עוקבא ריש גולה הוה אלא מפר"ת אי לא ציית כגון דאמר לב"ד הגדול קאזילנא:

פרק רביעי - אחד דיני ממונות

דף לב - א

מתני' אחד דיני ממונות. מה בין דיני ממונות לדיני נפשות אף על גב דשויים בחקירה ודרישה מדכתיב משפט אחד יהיה לכם לענין מילי דתלו בזכות וחובה אין להשוותם דלא שייך בדיני ממונות: **חיישינן** שמא איחרוהו. פ"ה איחרוהו מלכתוב עד אחד בניסן וכתבוהו במקום שאומרים המזימין ועל חנם דחק אלא י"ל כי ההיא דגט פשוט (ב"ב דף קעא. ושם) שטר שזמנו כתוב בו בשבת או בעשרה בתשרי שטר מאוחר הוא וכשר וה"נ שטר זה נכתב לפני אחד בניסן של שמיטה במקום הכתוב בשטר ונמצא כשהגיע אחד בניסן של שמיטה שהוא זמנו של שטר לא היו באותו מקום שהלכו למקום אחר וא"ת מאי איריא משום דאיחרוהו כי לא איחרוהו נמי יש להכשיר כדאמר אי ידעיתו יומא דאקניתו ביה כתובו יומא דאקניתו ביה ושמא לא באחד בניסן נכתב אלא אחרי כן במקום הכתוב בו וי"ל דהכא בשטר מלוה איירי דאין לכתוב אלא יום שנכתב השטר דלא ליגבי ממשעבדי שלא כדין ומיהו משמע מהכא דתלינן מספק להכשיר את השטר וקשה לפ"ה דריש פ"ק דר"ה (דף ב. ושם) ואין להאריך כאן:

דף לב - ב

כאן בדין מרומה. לא שיודעים בו שהוא מרומה דא"כ אין לדונו כלל

כדדרשינן בפרק שבועות העדות (שבועות ל:) מדבר שקר תרחק: **קול** רחיים בבורני. פ"ה שעת גזירת המלכות היה שגזרו שלא למול והיו יראים להוציא קול וקבעו סימן זה וכן משמע בירושלמי דכתובות (פ"א) גבי הגזירה שגזרו ביהודה דקאמר מה סימן היה קול מגרוס בבורני משתה שם אור נר בברור חיל שבוע הבן פירוש קול מגרוס רחיים של גרוסות והא דכתיב בירמיה (כ"ה) והאבדתי מהם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול רחיים ואור נר איכא למימר שגם בראשונה היו עושין סימנין אלו לשם שמחה: **אור** הנר בברור חיל. מכאן נהגו להדליק נר במילה ומה שנהגו לפרוש המפה על הפתח משום דאמר בריש המוכר פירות (ב"ב דף צג:) מנהג גדול היה בירושלים כל זמן שהמפה פרוסה על הפתח אורחין נכנסין: **היכי** אמר להו. פ"ה כשקיבלו עדותן של עדים ואם תאמר א"כ במאי חסמינן להו הא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכ"ת שיחזרו בהן תוך כדי דיבור כפ"ה הא מי יימר כדאמריתו טפי מתוך כדי דיבור וכ"ת דלא חשיב הפסק לימא אחר כדי דיבור אמרי' להו ואף על גב דאין פתיחה זו מועלת ויש לומר דה"מ לשנויי הכי אלא דשפיר משני ועי"ל דעד שלא נחקרה עדותן בב"ד יכולין לומר מבודין אנו כדתניא בתוספתא מיהו בקונטרס פירש דפתיחת זכות לאחר שדרשום וחקרום ובאין לישא. וליתן וכפ"י משמע בפ' היו בודקין (לקמן ד' מ.) דקתני אם נמצאו דבריהם מכוונים פותחין:

א

-

לג

דף

מה שעשה עשוי וישלם מביתו. וא"ת טיהר את הטמא אמאי מה שעשה עשוי ועוד אי מה שעשה עשוי אמאי משלם דאכתי לא מיתוקמא דעירבן עם פירותיו עד לבסוף וי"ל דהשתא סבירא ליה כשעירבן בעל הבית ולבסוף ס"ל כשעירבן חכם והשתא מה שעשה עשוי שעירבן ברוב פירותיו טהורים דבטלי ברובא וישלם מביתו שעירבן בפירות מועטים וא"ת למאי דס"ד בפ' עד כמה (בכורות דף כח:) דאתיא כר"מ הא שמעינן ליה בפרק הניזקין (גיטין ד' נד:) גבי נפלו ונתפצעו דאפי' שגג לא יעלו דקנסינן שוגג אטו מזיד ואם כן היכי בטלי ברובא וי"ל כיון דעל פי חכם עביד לא קניס האי שוגג אי נמי לענין דינא דגרמי מוקי לה כר' מאיר בפ' עד כמה (שם דף כח:) ולא כוותיה לכל מילי: **כאן** במומחה. כולי סוגיא בטעה

בשיקול הדעת דאי בדבר משנה הא רב נחמן ורב יוסף גופייהו שמעינן להו בכתובות בפרק אלמנה (ד' ק :) דאמרי ב"ד שמכרו בלא הכרזה נעשו כמי שטעו בדבר משנה וחוזרים וא"ת בפ"ק דמכילתין (ד' ה.) דמר זוטרא בריה דרב נחמן דן דינא וטעה אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה אי קבלוך עלייהו כוי כי טעה נמי בשיקול הדעת אמאי לא היה חוזר הא מומחה הוה וי"מ דמומחה דהכא היינו במומחה דסמיכא : **השתא** נמי לא כלום עבדת. בלא נטל ונתן ביד איירי דאי האכילה ר' טרפון לכלבים אי"כ טובא עבד ותימה דבפי עד כמה (בכורות ד' כח : ושם) בההיא דן את הדין בעי לאוקומי כר"מ מקמי דאוקי כשנטל ונתן ביד אמאי חייב חכם כשטיהר את הטמא במה שעירבן בעל הבית בפירותיו נימא כיון דאילו לא עירבן הוה הדר השתא נמי לאו כלום עבד וי"ל דסוגיא דהכא אתיא כרבנן אבל לר"מ דדן דינא דגרמי חייב אע"ג דאילו לא עירבן הוה הדר דהא מראה דינר לשולחני ונמצא רע מחייב לר"מ בהגוזל קמא (ב"ק ד' ק. ושם) אע"ג דאילו הוה קמן הוה הדר :

ב

-

לג

דף

שעירבן עם פירותיו. הקשה רבינו אפרים לא יהא אלא כמטמא בידיים דתנן בפי הניזקין (גיטין ד' נב :) המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור והא נמי בשוגג הוא ובשלמא לחזקיה דאמר התם (דף נג.) אחד שוגג ואחד מזיד חייב ומה טעם אמרו . בשוגג פטור כדי שיודיעו וגבי חכם בעל הוראה אין לפטור מטעם כדי שיודיעו דכי נמי מחייבת ליה מודע ליה אלא לר' יוחנן דאמר דבר תורה אחד שוגג ואחד מזיד פטור ומה טעם אמרו במזיד חייב שלא יהיה כל אחד ואחד מטמא טהרותיו של חברו ואומר פטור אני הכא לא שייך לחייב מהאי טעמא מיהו למאי דמוקי במסקנא שנטל ונתן ביד יש לחייב כמו מזיד דלמה לו לאדם ליטול וליתן ביד אבל למאי דסבירא ליה מעיקרא שעירבן בעה"ב קשה וי"ל דמכל מקום חשיב כמו מזיד שהיה לו לחכם לדקדק בהוראתו ולידע שבעה"ב יערב : **אתיא** רשע רשע תניא נמי הכי. תימה תקשה לרבא מבריי' דהכא דקאמר בפרק קמא (דף י.) דמלקות תחת מיתה עומדת ולית ליה ג"ש דרשע וכן בפרק קמא דמכות (דף ה.) גבי משלשין בממון ואין משלשין במכות אביי אמר אתיא רשע רשע ורבא אמר בעינן כאשר זמם וליכא

ועוד אטו סתמא דהש"ס בפ"ק דמכות (שם:) כאביי גבי אין העדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין ואמר חייבי מלקות מניין אתיא רשע רשע ויש לומר דרבא אית ליה ג"ש אלא דלהנך מילי קאמר דלא צריך מיהו קשה דבפי' אלו נערות (כתובות דף לה. ושם) גבי חייבי מלקות שוגגין דפטורין מן ממון קאמר אביי אתיא רשע רשע ורבא אמר אתיא מכה מכה ולרבי יוחנן קשה נמי אמאי מחייב. חייבי מלקות שוגגין בתשלומין ולא יליף ג"ש דרשע ועוד בההוא פירקא (דף לז.) קאמר והא מהכא נפקא מהתם נפקא כדי רשעתו ומסיק חדא במיתה וממון וחדא במלקות וממון והשתא במלקות וממון למ"ל קרא תיפוק ליה מג"ש דרשע רשע ויש לומר דרבא ורבי יוחנן לא דרשי התם גזירה שוה דרשע משום דלא הוי בגוף המלקות אלא לפטור ממון דבהדי מלקות וקרא דרשע בגוף המלקות כתיב והיה אם בן הכות הרשע והא דדריש רבא מכה מכה משום דגבי תשלומים כתיב מכה נפש בהמה ישלמנה אבל אביי דריש ג"ש דרשע רשע בכל מקום וסוגין דההוא פירקין גבי כדי רשעתו אליבא דרבא אתיא דלאביי למלקות ולממון לא צריך קרא דאתיא ג"ש דרשע רשע ומוקי חדא למיתה ומלקות כר"מ: **טעה** בנואף ונואפת מהו. פירש הקונטרס דבנואף ליכא טעות לזכות ותימה דהא איכא מילי טובא כי ההיא דפליגי בשילהי פ"ק דמכות (דף ז.) אי אמרינן במנאפין עד שיראו דרך מנאפין או עד שיראו כמכחול בשפופרת או חבר בעי התראה או שיתיר עצמו למיתה או שיהיו שני עדיו מתרין בו וי"ל דמבעיא ליה אם יש בנואף ונואפת דבר שאין הצדוקין מודין בו וקאמר רבי יוחנן אדמוקדך יקיד קוץ כו' בעוד שאתה עוסק בשמועתך שאמרתי לך שיש חילוק בין דבר שצדוקין מודין בו לדבר שאין צדוקין מודין בו תן לב להבין מה הן מודין ומה אין הם מודין ועתה מפרש הש"ס ה"ד דבר שאין הצדוקין מודין בו: **שטעה** שלא כדרכה. פ"ה דלא מפרש חיובא בהדיא דילפינן ממשכבי אשה שתי משכבות באשה ואין הצדוקין מודין וקשה דבדבר זה מודין כדמוכח בפ"ק דהוריות (דף ד.) דאמר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיוורו בדבר שאין הצדוקין מודין בו ומסיק בגמ' דאמרי' (שלא) בכדרכה וכו' ופריך והא משכבי אשה כתיב ופי' דהצדוקין מודין בו וי"ל דהכא מיירי בהעראה דאמר בכדרכה אפי' בהעראה אסור שלא כדרכה בגמר ביאה אסור העראה שריא אע"ג דפריך התם אההיא שינויא מכל מקום לפי המסקנא דהתם איתוקם ההיא שינויא שפיר: **אחד** מן התלמידים. תימה הא אמר בספ"ק (דף יז.) דאי אמר איני יודע והדר אמר טעמא (למילתיה) לא שמעינן ליה ולא יהא אלא כאחד מן התלמידים וי"ל דהתם באומר טעמא לחובה והכא באומר טעמא לזכות:

אלא דברי המזכין מ"ט. פ"ה למה לי למיכתבינהו משום משא ומתן דלמחר הא מלתא בעלמא הוא כדי שיחזור אחר זכות. לכתוב פלוני זיכה לי"ל טעמא אלא משום דאי הדר לא צייתי ליה הלכך צריך למיכתב טעמא דלא לימא בדבר שהצדוקין מודין בו הייתי טועה וא"ת ומהאי טעמא צריך ליכתוב טעמא אע"פ שיכול לחזור בשעת גמר דין משום דבשעת משא ומתן דלמחר שלא יאמר בדבר שצדוקין מודין הייתי טועה ויחזור וי"ל כיון דליכא נפקותא כולי האי לענין פטור וחובה של נידון אלא כדי שיחזור אחר זכותו לא היה להם לחוש לכתוב טעמא מאחר דבשעת גמר הדין יכולין לחזור בכל ענין אבל אם אינם יכולין לחזור בכל ענין אף בשעת גמר דין שיש נפקותא אז ראוי לכתוב: **מה** פטיש. זה. רבינו שמואל גריס מחלק שאין הפטיש מתחלק אלא הסלע וקשה דהוה ליה למימר מה הסלע מתחלקת וכן בפרק רבי עקיבא (שבת פח: ושם) גרס מה פטיש מתחלק לכמה ניצוצות אף כל דיבור ודבור שיצא מפי הקב"ה היה מתחלק לשבעים לשון והו"ל למימר נמי מה סלע מתחלקת ומפרש ר"ת וכפטיש יפוצץ סלע שהפטיש מתחלקת מן הסלע כדאמרי" במדרש מעשה בא' שלקח סנפירין הלך לבודקו נתנו על הסדן והכהו בקורנס ונבקע הסדן ונחלק הקורנס וסנפירין עומד במקומו היינו הוא דכתיב וכפטיש יפוצץ סלע:

יום לתחלת דין. ואיפכא ליכא למימר דמסתמא תחלת הדין עיקר ועוד ביום הנחילו קבלת עדות הוא דהוי כתחלת הדין: **דכתיב** וביום הראות בו. מכנגע נראה לי דריש ליה רבא בפ"ק דמועד קטן (דף ח. ושם) לי ולא לאורי. וקרא דהכא מוקים לה דיש יום שאי אתה רואה אותו היכא דנגע נולד בחתן ונותנין לו ז' ולאיצטליתו אלא אורחא דהש"ס להביא הפשוט

דאי לא כנגע נראה לי הוה מוקמינן קרא דהכא ביום ולא בלילה וכה"ג איכא בכמה דוכתינן: **סתמא** אחרינא אשכח דיני ממונות מתחילין ביום וגומרין בלילה. תימה דילמא טעמא דמתני' דהכא משום דכתיב ושפטו את העם בכל עת אבל לענין סומא מקשינן ריבים לנגעים: **דילמא** דיני נחלות קא אמרת. פ"ה דביום הויא צואת המת דין פסוק וא"צ הדבר עוד לדיינין וצריך לאוקומי קרא כשהקנה דדברי שכיב מרע לאו ככתובין וכמסורין מדאורייתא אלא מדרבנן: **שלשה** שנכנסו לבקר כו'. מפורש בפ"ק (דף ט. ושם) גבי בזמן שהתרו בהן:

א

-

לה

דף

אבל במיתה אחת דנין. והא דתני בתוספתא אין דנין שנים ביום אחד אפי' נואף ונואפת בפרק נגמר הדין (לקמן דף מו.) מוקמי לה בבת כהן ובוועלה דהיא בשריפה ובוועלה בחנק: **אשרו** חמוץ ולא חומץ. פ"ה לכדדרשינן בפרק שור שנגח את הפרה (ב"ק דף מו: ושם) מניין שנזקקין לתובע תחלה כגון שתובע את חבירו שהלוהו מנה ואינו משלם וזה משיבו משכון היה לי בידך ונתקלקל או אבד נזקקין לתובע תחלה עד שיהא ממונו בידו ואח"כ נזקקין לדין משכון וצ"ל שיש שטר למלוה דלא מהימן ליה במיגו דאי בעי אמר פרעתיך דא"צ לפורעו בעדים ואע"ג דאטרוחי ב"ד תרי זימנין לא מטרחינן כדאמר בפ' המקבל (ב"מ ד' קי.) בההוא שטרא דהוה כתיב ביה שנין סתמא ומלוה אמר גי ולוה אמר ב' ומסיק והיכא דקדים מלוה ואכל פירי דגי שנין לא מפקינן מיניה משום דאטרוחי בי דינא שתי זימני לא מטרחינן התם היינו טעמא כדמסיק מילתא דעביד לאיגלווי אבל הכא משום דברים בעלמא דקאמר לוח לאישתמוטי לא שבקינן מלהוציא מידו מיהו תימה היכי דמי אם יש לו עדים מזומנין ללוה או שטוען דבתוך ל' יום יביא עדים נמתין ליה דאפי' שואל זמן לפרוע יהבינן ליה זמן ל' יום ואי טוען שיביא עדים לאחר ל' יום בלא קרא נמי לא צייתין ליה והיכא דזיילי ניכסי קאמר התם דנזקקין לנתבע תחלה ואמאי וכי ימתינו לאחר שנה או שנתים וצ"ל ולדחוק דאמר פלוני ופלוני היה שם ויודע בזכותו וידוע דהכי הוא וריב"א פירש דנזקקין לתובע תחלה פירוש היינו לקבל עדיו תחלה וני"מ אם ימותו עדיו של נתבע או ילכו למדינת הים ותימא דלא גרע מהיכא דזיילי

ניכסי וי"מ שזה תובע שחבל בו והנתבע אומר שיביא עדים היום או למחר משאר תביעות שיש לו עליו דנזקקין לתובע תחלה דקיי"ל בפרק החובל (ב"ק דף צא.) דאין נותנין זמן לחבלות: **ליגמריה** לדיניה בשבתא. אע"ג דתנן בפ' משילין (ביצה דף לו.) אלו הן משום שבות לא דנין היינו דוקא דיני ממונות גזירה שמא יכתוב אבל דיני נפשות אין לאסור מטעם זה שכבר כתבו מאתמול דברי המזכין ודברי המחייבין: **אין** רציחה דוחה את השבת. בשריפה ניחא אפילו למ"ד מקלקל בהבערה פטור דיש בה חילול שבת משום פתילה דאמר (יבמות דף ו:): מה לי בישול פתילה מה לי בישול סממנים ובשאר חייבי מיתות נמי אפי' למ"ד (כתובות ה:): דמקלקל בחבורה פטור הכא חשיב תיקון דיש לו כפרה: **לאביו** ולאמו. לאמו דרשי' לכהן ונזיר ואע"ג דנזיר חמור דאין מיטמא לקרובים וכהן הדיוט מיטמא לקרובים מ"מ ס"ד דמיתסר טפי משום כהן הדיוט כיון דאיכא תרתי ועוד כהן הדיוט עדיף שזה קדושתו לעולם וזה אין קדושתו לעולם כדאמרינן בנזיר בפ' כהן גדול (דף מז:): **הרי** שהיה הולך לשחוט את פסחו. פ"ה הרי שהיה כהן גדול ונזיר והולך לשחוט את פסחו וקשה דפריך מיניה בפ' טבול יום (זבחים דף ק.) אעובדא דיוסף הכהן שמתה אשתו בע"פ וטימאוהו ומאי קושיא שאני הכא דאיכא מצות טובא ע"כ נראה לפרש דבהולך לשחוט הפסח לבד איירי או למול את בנו ואינו לא כהן גדול ולא נזיר וכן משמע מדלא קתני הרי שהיה כ"ג ונזיר והולך לשחוט את פסחו כדתני באחריני והא דתני אמרת לא יטמא משום דלא אתי עשה דטומאת קרובים וידחה עשה דפסח או דמילה שיש בו כרת ועוד יש ליישב פי' הקונט' דאי משום הולך לשחוט את פסחו לחודיה לא נמנע מלטמא כי הוי נמי בהדי אחריני אין בכך כלום דלא דמי לכהן הדיוט כדפרישית לעיל דקדושתן קדושת עולם:

ב

-

לה

דף

שבת שנדחית מפני העבודה. הקשה הר"ר יעקב דאורלייני"ש ונימא דיו מה עבודה לא מדחיא אלא בשב ואל תעשה אף שבת לא תדחה אלא בשב ואל תעשה ולמאן דלית ליה דין [ב"ק דף כה. ושם] היכא דמפריך קל וחומר ניחא וי"ל מ"מ איכא ק"ו דהשתא ומה עבודה שהיא קלה דוחה שבת קבורת מת מצוה לא כ"ש דלכל הפחות לא גרע מעבודה והא דאמר

בסוף פרק כיצד הרגל (שם) ומה במקום שהקל על השן ועל הרגל ברה"ר שהוא פטור החמיר עליהם ברשות הניזק לשלם נזק שלם מקום שהחמיר על הקרן ברה"ר שהוא חייב אינו דין שנחמיר עליו ברשות הניזק לשלם נזק שלם ואמרינן דיו מה ברה"ר חצי נזק אף ברשות הניזק חצי נזק ואמאי לא אמרינן ומה שן ורגל הקל משלם בחצר הניזק נזק שלם קרן חמור לא כ"ש וי"ל דשאני הכא כיון דגוף העבודה נדחית מפני מת מצוה אין לנו לומר שתהא חמורה הימנו בשום מקום: **רציחה** תוכיח. וא"ת וליעבד ק"ו ממילה ולא מצי פריך מרציחה וי"ל מ"מ הוה מצי למימר רציחה תוכיח כי היכי דרציחה לא דחיא שבת אף על פי שדוחה את העבודה דדחיא שבת ה"נ קבורת מת מצוה לא תדחה שבת אף על פי שראינו את המילה דדחי שבת: **שנאמר** מעם מזבחי. ואפי"ן אין שם כהן ראוי לעבוד את העבודה נידחית וא"ת דמה שרציחה דוחה את העבודה לאו משום דרציחה דוחה את העבודה אלא משום דגברא לא חזי כדאמרינן (ברכות דף לב:) כהן שהרג את הנפש לא ישא כפיו שנאמר (ישעיה א) ידיכם דמים מלאו וכ"ש עבודה וי"ל דעל כרחיך חזי דהא לא מיחל לעבודה ונשיאות כפים חומרא בעלמא הוא ועוד י"ל דשאני נשיאות כפים לפי שהרג בידיו ואין קטיגור נעשה סניגור כדכתיב בההוא קרא ובפרישכם כפיכם אעלים עיני וגו': **מושבות** מה ת"ל. והא דדרשיי בספ"ק דשבת (ד' כ.) בכל מושבותיכם אי אתה מבעיר אבל אתה מבעיר במדורת בית המוקד היינו משום דכתיב מושבותיכם ולא כתב מושבות וכי תימא כוליה להכי הוא דאתא א"כ לכתוב בכל גבולכם אלא מדכתיב לשון מושבות דרשינן ב"ד וא"ת כוליה לב"ד ולההיא דשבת הוא דאתא ומנא ליה לרבי יוסי ללאו ולרבי נתן לחלק וי"ל מדכתיב לא תבערו ולא כתיב לא תעשו מלאכה בכל מושבותיכם דהוה דרשינן ב"ד וההיא דשבת אבל אתה עושה מלאכה במדורת בית המוקד: **אמר** אביי השתא דאמרת. וא"ת ולאביי נילף מת מצוה מק"ו דריש לקיש כיון דליכא למימר רציחה תוכיח וי"ל היינו דקאמר אביי היכי פשיטא לר' יוחנן למימר רציחה תוכיח שדוחה את העבודה הא איכא למימר שאין דוחה מקל וחומר ואם כן הדרא קושיין לדוכתין קשיא דר"ל: **אין** רציחה דוחה אותה. וא"ת ונימא דיו ומה רציחה אינה דוחה שבת בקום ועשה אף עבודה לא תדחה בקום ועשה אבל שב ואל תעשה דחיא שפיר ולמאן דלית ליה דיו היכא דמיפרך קל וחומר ניחא: **לא** תהא רציחה. רבא נמי פשיטא ליה דלא מצי למימר הכי דא"כ לא מיתוקם מעם מזבחי אלא קאמר לאביי אי בתר ק"ו אזלת לאקשוויי לרבי יוחנן ומפקו ליה לקרא מקרבן ציבור א"כ גם בקרבן יחיד לא מיתוקם אלא ודאי לא אמרינן קל וחומר:

ומה י"ט. וא"ת ומני"ל דלא דחיא רציחה י"ט הא אפי" שבת דחיא אי לאו משום דכתיב (שמות לה) בכל מושבותיכם ובי"ט לא כתיב א"כ תדחה י"ט בק"ו ומה עבודה שדוחה יום טוב רציחה דוחה אותו וכו' וי"ל דאיכא למימר שבת יוכיח שנדחית מפני העבודה ואין נדחית מפני הרציחה והוא הדין י"ט מיהו אין שייך למימר שבת יוכיח שנדחית מפני העבודה דהיינו עבודה שאינה נדחית מפני הרציחה דהא אמילתיה דאביי קאי ול"נ דל"ק מידי כיון דאיכא למימר ק"ו לקולא ולחומרא לחומרא אמרינן: **והא** הוה חזקיה. אית ספרים דלא גרס ליה דחזקיה לא היה מושל על כל ישראל שכבר גלו עשרת השבטים ועוד דשבנא רשע היה ולא ממניינא הוא ותדע דכי פריך הוה דוד לא משני הוה אחיתופל שקראו דוד אלופו ומיודעו כיון דרשע הוה אינו מן המנין וקצת קשה דלא משני הוה מפיבושת שהיה מבייש פני דוד בהלכה (ברכות ד' ד.): **כולהו** שניה קאמרינן. דמשהותחל' גדולתן לא פסק כולהו שניי והשתא.. לא קשה לספרים דגרסי והא הוה אלעזר הוה פנחס דהכי פריך והא הוה אלעזר שהותחלה גדולתו אחר של יהושע ותימה דלא משני איהושע הוה עתניאל בן קנז שהחזיר הלכות (הלכות) שנשתכחו מישראל בימי אבלו של משה (תמורה דף טז): **והא** הוה הונא בר נתן. שהיה קרוב למלכות כדאיתא בפ"ב דזבחים (דף יט.). דאתקיים ביה והיו מלכים אומניך: **דיני** נפשות מתחילין מן הצד. משום לא תענה על רב אבל בדיני ממונות לא חיישי ומ"מ דרך שאלה יכולין לענות ואפשר לא תענה על רב בדיני נפשות כתיב ולא בדיני ממונות אע"ג דלנטות קאי נמי אדיני ממונות למאן דמוקי לה בריש מכילתין (דף ג.): בב"ד נוטה: **רבה** בר בר חנה אמר ר' יוחנן מהכא ויחגרו איש וגו'. הכא משמע שמורד במלכות ובעי למידייני' דדוד היה חושב עצמו מלך וכן בפרק במה בהמה (שבת דף נו. ושם) גבי אוריה שהיה לו לדוד לדונו בסנהדרין ולא דייניה אע"ג שהיה מורד במלכות כדאמרינן התם וקשה דהא אמר במגילה (דף יד: ושם) דמורד במלכות לא בעי למידייניה ויש לומר לא בעי למידייניה כשאר חייבי מיתות אלא לקבל עדות ולידע אם הוא מורד במלכות ונראה הא דאמר לא בעי למידייניה לענין הא דתנן בפירקין (דף לב.) דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה ובליילה אין גומרין והאי גומרין בו ביום לחובה והיינו

דקאמרה ליה אביגיל וכי דנין דיני נפשות בלילה כדאמרינן לעיל בפירקין (דף לד:) דנגד השמש בעינן והשיב לה דלא בעי למידייניה כשאר דיני נפשות אלא גומרינן בו ביום לחובה וכן מוכח בירושלמי דפירקין דאמרה ליה וכי דנין דיני נפשות בלילה אמר לה כבר נגמר דינו מבעוד יום: **אין** מונין להם אלא אחד. משום קידוש החדש ועיבור השנה איצטריך דלענין דין פשיטא דאין קרובים כשרים:

ב

-

לו

דף

לאתויי ממזר. לאו אין הכל כשרין לדון דיני נפשות קאי דאם כן הוה ליה למימר לאתויי חלל דהוי רבותא טפי דאפי' חלל דכשר לבא בקהל פסול לדון דיני נפשות משום דכתיב אתך בדומה לך ועוד הא בהדיא קתני לה אלא כהנים לויים וישראלים המשיאין לכהונה אלא אהכל כשרין לדון דיני ממונות קאי וכן מוכח הצריכותא דעביד אדיני ממונות ואע"ג דבפרק בא סימן (נדה דף מט: ושם) קעביד צריכותא איפכא אדיני נפשות מ"מ נקט עיקר מילתא משום דיני ממונות וא"ת לימא לאתויי סומא דכשר לדון דיני ממונות לתנא דמתני' כדאמרינן לעיל (דף לד:) ופסול לדיני נפשות כדאי' בריש מצות חליצה (יבמות דף קא. ושם) דממעט סומין מדתני רב יוסף כשם שב"ד מנוקין בצדק כך מנוקין מכל מום ומהאי טעמא נמי יש לפסול כל מומין כיון דקאמר קרא דמוס אין בך במוס ממש איירי וי"ל דמשמע ליה מתני' בפסול יוחסין כדאמרי' בזה בורר (לעיל דף כז:): אמתניתין דבא סימן תדע דקתני סיפא אלא כהנים לויים וישראלים המשיאין לכהונה: **תנינא** חדא זימנא. אמילתיה דרב יהודה קשה ליה אמאי איצטריך ליה למימר אתרתי מתניתין לאיתויי ממזר דאי אמתניתין מאי פריך הא קתני התם טובא כה"ג אע"ג דתני להו בשאר דוכתי וכה"ג אשכחן בפרק אלו דברים בפסחים (דף סט: ושם) גבי כלל גדול אי"ר עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה: **חדא** לאתויי גר. השתא משמע דסתם גר כשר לדיני ממונות וקי' דבפרק החולץ (יבמות דף קה: ושם) אכשריה רבא לרב מרי בר רחל ומני' אפורסי דבבל דכיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינא ביה אלמא בעיא אמו מישראל וי"ל דהכא מיירי לדון גר חבירו כדאמרי' בפי' מצות חליצה (שם דף קב. ושם) גר דן חבירו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן אפילו ישראל ולא כמו

שפ"ה דלענין דיני נפשות איירי דדן חבירו ולא ישראל אבל לדיני ממונות כשר ועוד דהתם מייתי קרא דמקרב אחיך ואילו דיני נפשות מימעטי בסמוך מונשאו אתך וא"ת והא דאמר בפ' עשרה יוחסין (קידושין דף עו:) גבי מי שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים למימרא דלא מוקמינן פסולין ורמינהו הכל כשרין לדון ואמר רב יהודה לאתויי ממזר ומאי קושיא היינו לדון חבירו וי"ל דשאני ממזר הואיל ואביו ואמו מישראל מקרב אחיך קרינא ביה והאי דקאמר צריכא אע"ג דגר וממזר חלוקין מ"מ נקט צריכותא דשייכא לפי המשנה השנויה סתם ואין חילוק זה מפורש בה וא"ת בריש מצות חליצה (דף קב: ושם) דא"ל שמואל בר יהודה לרב לומר דאותו (רב) שמואל בר [רב] יהודה היה בנו של רב יהודה הינדוואה דאמר"י בפ"ק דקידושין (דף כב:) דגר שאין לו יורשים הוה ונתגייר הוא ובנו ואינו נראה דא"כ בלא ישראל נמי מיפסיל אפי' בשאר דינין כיון דלאו אמו מישראל ואין לומר דאיצטריך לפסול אפי' לחליצת בני גרים דבני גרים כיון שהורתן ולידתן בקדושה ישראל מעליא נינהו כדאמר"י בפ' נערה (כתובות דף מד: ושם) לענין נערה המאורסה דהורתה ולידתה בקדושה ישראלית מעליתא היא וצריך לומר דאיצטריך בישראל לפסול גר לחליצה אפילו אמו מישראל ורב שמואל בר יהודה אמו מישראל הוה: אתך בדומין לך. אף על גב דמאתך נמי הוי שייך למעוטי בעל מום דמשה לאו בעל מום הוה כדאמרין בפרק אלו מומין (דף לז) אם כן עשיתו למשה בעל מום מכל מקום לא הוה מסתבר למידרש אתך להכי אי לאו משום דכתיב ומום אין בד:

א

-

לז

דף

התורה העידה עלינו סוגה בשושנים. לענין דם נדות נדרש כשאומרת דם כשושנה אדומה ראיתי מיד פורש וא"ת והא יחוד דאורייתא היא כדדרשינן (לעיל דף כא:) מכי יסיתך אחיך בן אמך והיכי אתא קרא דדברי קבלה למישרי מאי דכתיב באורייתא וי"ל דלא אסרה תורה אלא כעין אמו דלא עבידא דמשתריא אבל נדה סופה ליטהר ומיהו היכא דלא בעל אפילו נדה אסורה להתייחד כדאמר"י בפ"ק דכתובות (דף ד.) לא בעל הוא ישן בין האנשים ואשתו ישינה בין הנשים וא"ת והא אמר"י בפ"ק

דשבת (דף יג.) מקיש אשתו נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור כו' ופיי' שם בקונט' משום ייחוד דאשת איש אף אשתו נדה והכא אמר סוגה בשושנים וי"ל דהוא בבגדו והיא בבגדה אסורה באשת איש אפי' בלא ייחוד משום איקרובי דעתה שנהנין ומתחממין זה מזה ויש תימה מ"ש דייחוד דנדה שרייא מסוגה בשושנים והוא בבגדו והיא בבגדה אסרת מהיקש דאשת איש איפוך אנא וי"ל דמסתבר טפי לאסור הוא בבגדו והיא בבגדה לפי שמתקרבין יחד ונהנין זה מזה כדפרישית: **וירח** את ריח בגדיו. לשון ריח שייך בדם נדות כדאמרין בס"פ כל היד (נדה דף כ:). ההיא איתתא דאתיא דמא קמיה דר"א ארחיה אמר האי דם חימוד הוא:

ב

-

לז

דף

שאין דמך מסור בידי. מדמייתי האי עובדא אמתני' דכיצד מאומד משמע דדריש מהאי קרא דמאומד לא מיקטל דמשמע ע"פ שנים עדים שראו את המעשה ואחריני הוו עם ר"ש בן שטח והאי דלא חשיב להו משום כבודו והאי דקאמר או אני או אתה לאו דוקא לשון יחיד אלא **אנו**: **מיום** שחרב בית המקדש. תימה דהוה מצי למימר דאף בזמן שבית המקדש קיים כי עובדא דשמעון בן שטח אי"נ שלא בעדים והתראה כדאמר במכות (דף י:). כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע בבי בני אדם שהרגו אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד הקב"ה מזמין לפונדק וי"ל דנקט משחרב בית המקדש משום דאז בטלי דיני נפשות לגמרי וא"ת והא אכתי הוו מצי למינקט מי' שנה קודם חורבן הבית כדאמר בפרק היו בודקין (לקמן דף מא.). שגלתה סנהדרי וישבה לה בחנות ואמר שלא דנו דיני נפשות וי"ל מ"מ כשהיו רואים צורך שעה היו חוזרין ללשכת הגזית כי ההיא עובדא וכיוצא בו והא דפריך לקמן בפרק היו בודקין (שם) ור' יוחנן בן זכאי מי הוה בסנהדרי משום דמה שבדק בעוקצי תאנים בדין רוצח הוא והא דגלו משום דנפיש רוצחים הוו ומשום רציחה לא היו חוזרין וא"ת והא חזינא כמה כופרים בעיקר דמתים כדרכם וי"ל דזכות מילה תולה ושכר מצות שעשו משתלמין בעולם הזה כדכתיב (דברים ז) ומשלם לשונאיו ועובדא דריש הפועלים (בי"מ דף פג:). דאפקוה לגברא וזקפוה דהוא ובנו בעלו נערה המאורסה התם נמי זכות תולה לו שלא

נענש בסקילה ונידון בקלה א"נ הוא ובנו לאו דוקא אלא בנו תחלה ואחר כך הוא דמיתתו בחנק וי"מ דנקט משחרב בית המקדש משום דבזמן בית המקדש בגדי כהונה היו מכפרין מיהו ה"מ כשעשו תשובה: **כמאן** כר' אחא. משמע דרבי אחא לית ליה אומר בדיני נפשות ותימה דבפרק שבועת העדות (שבועות דף לד. ושם) משמע דאית ליה גבי שבועת העדות דאינו חייב אלא בתביעת ממון ודריש ר' יוסי הגלילי מדכתיב או ידע בעדות המתקיים בידיעה בלא ראייה אמר רב פפא לימא ר' יוסי הגלילי לית ליה דרבי אחא דאי אית ליה בדיני נפשות משכחת לה כר"ש בן שטח ויש לומר דלמסקנא דהכא דמשני מתניי אפילו כרבנן אין צריך לאוקמי דרב אחא בדיני ממונות דווקא מיהו בדוחק יש למצוא דלחייב רבי אחא בההיא דר' שמעון בן שטח דמנא ידעו עדים שהרגו בתוך כדי דיבור של התראה כיון שלא ראו אלא מאומד ואי איירי בחבר ניהא וכר' יוסי דאמר לא בעי התראה (לעיל ד' ח:): **מיום** שפתחה כו'. כל דמים נבלעים בארץ אלא שרישומן ניכר ושל הבל אין רישומן ניכר כלל: **מכנף** הארץ זמירות שמענו. כתוב בתשובת הגאונים שאין בני א"י אומרים קדושה אלא בשבת דכתיב (ישעיה ו) גבי חיות שש כנפים לאחד וכל כנף הוא אומר שירה אחת ביום בששת ימי החול וכשיגיע שבת אומרים החיות לפני המקום רבש"ע אין לנו עוד כנף והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד שאומר לפני שירה שנאמר מכנף הארץ זמירות שמענו: **לטובה** לא פתחה. וא"ת והא כתיב (שמות טו) תבלעמו ארץ טובת המצרים אינה קרויה טובה:

א

-

לח

דף

נכנס יין יצא סוד. היינו דאמר בפ' הדר (עירובין דף סה.). המתיישב בינו הרי יש בו מדעת שבעים זקנים שהסוד מתגבר על היין ואין כח ביין להוציא: **חצבה** עמודיה שבעה. דבשבעה ימים נברא העולם שאע"פ שבששה ימים נברא העולם מ"מ היה חסר מנוחה עד שבא שבת בא מנוחה והיינו דכתיב (בראשית ב) ויכל אלהים ביום השביעי: **בתחלה** על גפי. פ"ה מקום גבוה ולבסוף כשסרח נטרד על כסא וקשה דבספ"ק דמס' ע"ז (דף יט.). משמע דכסא עדיף מגפי דדריש גבי תלמיד שבתחילה על גפי גולה ממקום למקום ולבסוף כשנעשה ראש ישיבה על כסא וכאן נמי יש

לדרוש כן קודם שנזדווגה לו חוה על גפי כמו (שמות כא) אם בגפו יבא
ולבסוף על כסא :

דף **לח** - **ב**

וירדו ארבעה. אדם וחוה וקין ותיומתו אבל הבל לא נולד באותו פעם
כדכתיב (בראשית ד) ותוסף ללדת ושני תיומות נולדו עמו דדריש
בבראשית רבה מדכתיב (שם) את אחיו את הבל :

דף **לט** - **א**

דהורמיז. בקונטרס גרס קמא בלא אלייף ובתרא באלייף ור"ת גריס
תרוייהו בלא אלייף אלא קמא הורמיז בזיין כמו (ב"ב דף ח. ושם) איפרא
הורמיז שהוא לשון חן מאת המקום איפרא כמו (ב"מ דף קיט.) אפריון
נמטייה ובתרא הורמין בנויין כמו הורמין בר לילתא (ב"ב דף עג.). : **במאי**
טביל. הא לא קשה ליה היאך נטמא דישראל נקראו בניס למקום :

פרק **חמישי** - **היו** **בודקין**

מתני' שבחמש חמה במזרח. בפ"ק דפסחים (דף יב:) פריך בוי נמי ניכול ומשני שית יומא בי קרנתא קאי וקשה כיון שאין היכר בין ו' לז' לאביי דאמר התם לר' יהודה אדם טועה חצי שעה ומשהו ותלינן טעות בשניהם א"כ א' אומר בה' וא' אומר בז' אמאי עדותן בטילה נימא האי דקאמר ה' סוף ה' והאי דקאמר ז' תחלת ז' ומעשה כי הוה בפלגא דשית והאי טעה פלגא שעתא קמיה והאי טעי פלגא לאחוריה וי"ל דהא דקאמר דשית יומא בי קרנתא קאי דטעו בין תחלת ו' לז' היינו דוקא לענין חמץ דלכל מסור אבל עדות מסורה לזריזין:

שכן בסייף. פ"ה דעיר הנדחת בסייף ועדים זוממין דפרשתא משמע שמעידין על רוצח מדכתיב נפש בנפש ותימה דעל כל חייבי מיתות שיעידו שייך לומר נפש בנפש כשהוזמו ועוד דההוא נפש בנפש מוקמינן ליה בפ"ק דמכות (דף ה:) דאין נהרגין עד שיגמר הדין ול"א שפ"ה עיקר דאי נמי מיירי בכל עדים זוממין דיש מהם בסקילה מיהו הואיל ויש מהם בסייף לא אחמיר קרא עלייהו להמיתן עד שיחקרו המזימין אותן: **מדהוה** ליה למכתב. דרוש תדרוש וחקור תחקור. לאו דווקא דא"כ הוה להו ד' אפילו הוה כתוב דרוש תדרוש וחקור (תחקור) הוה משמע ד' מדלא כתיב דרוש דרוש או תדרוש תדרוש כדאמר במרובה (ב"ק דף סה. ושם) ליכתב המצא המצא או תמצא תמצא: **מניין** להתראה מן התורה. בחבר קמיבעיא ליה למ"ד (לעיל דף ח:) חבר צריך התראה דאי בשאינו חבר הא לא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד אי נמי מיבעי ליה מנא לן דבעינן המית תוך כדי דיבור:

תניהו ענין למלקות. ובגז"ש דרשע רשע ליכא למילף (כדלעיל דף י.) כיון דרשע בעדים זוממין כתיב ועדים זוממין גופייהו לא בעי התראה: **ואי** כתיב כי יזיד. תימה דהתראה בעיר הנדחת מנ"ל דמהני לא אתיא שכן ממונן פלט ולעיל [דף מ:] משמע דבעינן התראה: **אבל** סקילה דחמורה אימא לא. בכולה שמעתין הכא ולעיל לא ילפי חייבי מיתות מהדדי ותימה מנא לן דנסקלין ונשרפין פטורים מן התשלומין דלא יהיה אסון ברוצח כתיב (שמות כא): **באשה** חבירה. ולא בעי ר' יוסי שיתיר עצמו למיתה אי נמי חבר כאילו התיר עצמו: **לאוסרה** על בועלה שני באנו. הוה מצי למימר דאיירי שזינתה ולא ידעי מי הוא: **אי** נמי שזינתה מקרוביה. וא"ת אכתי מצי אמרי לפוסלו בעדות באנו דבא על הערוה פסול לעדות וי"ל דא"כ הל"ל פלוני בא על נערה המאורסה:

כמאן כר' עקיבא דמקיש שלשה לשנים. פ"ה ר' עקיבא מקיש שלשה לשנים במסכת מכות (דף ה:) מה שנים אינן נהרגין עד שיזומו שניהם אף שלשה עד שיזומו כו' וזה אי אפשר להזימן ואע"פ דר"ש קאמר להך מילתא התם דאילו ר' עקיבא מקשינהו להכי מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה ומיהו אית ליה נמי דר"ש ומוסיף הוא וקשה לפי דה"ל למינקט הכא דר"ש היא דאמר הכי בהדיא ועוד דבתר הכי קאמר דלא כר"ע אלא כמאן ויש לפרש דהא דקאמר עד שיזומו שלשתן היינו כשכווננו עדותן אבל אמר איני יודע כנמצא אחד מהם קרוב או פסול דמי דלרבי שמעון תתקיים העדות בשאר ולר"ע עדותן בטלה והיינו דקאמר כר"ע והשתא ניחא דקאמר בתריה דלא כר' עקיבא אלא כר"ש: **שזה** יודע בעיבורו של חדש. קשה ומה אילו דייקין בהני סהדי. דתרווייהו ידעי בעיבורו של חדש והויא עדות מוכחשת ואנן ניקום ונימא דהכי קאמר וניקטליה מספיקא דכה"ג פרכינן בפ"ק דפסחים (דף יא: ושם) לאביי דאמר לדברי ר' יהודה אדם טועה חצי שעה וי"ל דשפיר דייקין כיון דשיילינן באיזה יום ומכוונים ליום אחד ש"מ זה ידע

בעיבורו של חודש וזה לא ידע ואם תאמר היכי דייק מהכא בריש בן סורר (לקמן דף סט.) דבדיני נפשות אזלינן בתר רובא דרובא דאינשי טעו בעיבורא דירחא שאני הכא דכווננו שניהם ליום אחד וי"ל דאם איתא דלא אזלינן בתר רובא ה"ל כחוזר ומגיד במאי דקאמרי אחר כך דהרי כבר הוכחשו מידי דהוה אחד אומר בשלשה ואחד אומר בחמשה דאפי' כווננו ליום אחד עדותן בטלה ולא אמר חד טעה בשני עיבורי משום דבשני עיבורי לא טעו אינשי כדאמר בגמ': **אחד** אומר בשתי שעות. תימה אמאי קיימת אילו דייקין בהני סהדי דהאי דאמר שתי שעות בתחלת ב' דהוה ליה קודם הנץ החמה ועדותן בטלה דהא תחלת ב' קודם הנץ החמה כדמוכח בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף צג:) דמעלות השחר עד הנץ החמה ה' מילין והם שמינית היום דהיינו שעה ומחצה וי"ל דודאי כי דייקין בהנץ לא טעו אינשי אבל הני לא דקדקו אלא בשעות ואין בני אדם בקיאים בשעות וסבורין שהשניה מתחלת אחר הנץ החמה: **אחד** אומר בשלשה ואחד אומר בה'. הקשה ריב"א לרבא דאמר בפ"ק דפסחים (דף יב. ושם) אדם טועה שתי שעות חסר משהו אמאי עדותם בטלה נשייליה דילמא האי דקאמר ג' סוף ג' והאי דקאמר חמשה תחלת חמשה וי"ל דלבטל עדות בדקינן להו משום דכתיב (במדבר לה) והצילו העדה ולא לקיים עדותן וא"ת מ"מ נימא עובדא כי הוה ברביעית הוה וי"ל דקסבר רבא דאין לתלות טעות בשניהם:

א

-

מב

דף

פועלי אמת. פי' הקונטי' שאין משנין את סדרן ואית דגרס פועל אמת ואהקב"ה קאי שבאמת ובדין מיעטה ולהכי קאמר בתר הכי וללבנה אמר שתתחדש: **ורב** תבואות. משום דיוסף איקרי בכור שור כדכתיב (דברים לג) בכור שורו הדר לו ובעל שמועות הוא בעל חטין כדאמר (הוריות ד' יד.) הכל צריכין למרי חיטיא ואמרינן בשילהי הוריות (שם) דרב יוסף סיני: **העסקים** ברזו של עולם. היינו דיני נפשות אבל לא דיני ממונות והא דאמר (עירובין ד' סד.) שתה רביעית יין אל יורה היינו הוראה דאיסור והיתר: **קש** דינא. פירוש ואין יכול. לעמוד עליו:

בית הסקילה היתה חוץ לשלש מחנות. היינו בירושלים דאיכא שלש מחנות ובתי דינין שבכל עיר ועיר היתה בית הסקילה חוץ לעיר כדפי הקונטרס והיינו משום דכל עיירות המוקפות חומה יש להן דין מחנה ישראל כדתנן בפרק קמא דכלים: **כי** היכי דלא לתחזו בית דין רוצחים. אמאי דמרחיקין רחוק מב"ד בית הסקילה יהיב טעמא כדפי"ה אבל חוץ לב"ד קרא קא דריש במתני' הוצא את המקלל והא דאמר בפי נערה שנתפתתה (כתובית דף מד. ומה: ושם) נערה המאורסה שאין לה פתח בית אב ועובד ע"ז בעיר שרובה נכרים סוקלין אותם על פתח בית דין שאני התם דכתיב שעריך וכיון דלא אפשר מוקמינן אשער ב"ד והאי דלא יליף שאר נסקלין מהתם דנבעי שעריך דדלמא הוו להו נערה המאורסה ועובד ע"ז שני כתובים הבאים כאחד ועוד הא כתיב הוצא כדתנן במתניתין: **ונאמר** בפרים הנשרפים. תימה והא בקדשים דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בגזרה שוה ואיכא למ"ד בפרק איזהו מקומן (זבחים דף נ.) דבתר המלמד אזלינן כיון דמלמד קדש אע"ג דלמד חול והיא גופה תימה בפר העדה מנא לן כיון דפר כהן משיח לא גמר אלא מהיקישא דדשן ולמאן דגמר בסוף איזהו מקומן (שם דף נז.) הימנו ודבר אחר א"ש דאגב דגמרינן ההוא מחנה שכתוב בו בהדיא גמרינן מיניה אחריני: **שכן** אדם. דחוץ למחנה דשחוטי חוץ אדם קאי כדפי"ה מיהו אע"ג דהיינו ודאי פשטיה דקרא מ"מ אם עמד בחוץ והכניס ידו לפניו ושחט או ששחט בסכין ארוכה שחיטתו כשירה כדאמרינן פרק שני דזבחים (דף לב.) ובריש חולין (דף ב:) ואם עמד בפנים והושיט ידו בחוץ ושחט בחוץ חייב דלאו בשוחט תליא מילתא אלא בבהמה דקדשים דקיימא בחוץ: **פיגול**. הא דלא נקט נותר וטמא דלא חשיב אלא מידי דשייך בהוצאת מחנה מיהו קשה דלא חשוב פסול יוצא: **משה** היכא הוה

יתיב. וא"ת כל הני דפריס למה לי וי"ל דלא תימא נילף משחוטי חוץ
דקדשים מקדשים :

דף - מג א

לא נייתי אחריני. והא דכתיב (דברים יז) יד העדים תהיה בו בראשונה
וגוי ה"א דהני מילי היכא דאותה האבן קיימת אבל אם נאבדה או נפלה
ליס ה"א דלא נייתי אחריני : פשיטא אחד אבן. הא דלא חשיב פתילה
שנשרף בה משום דאברייתא דלקמן (דף מה :) דקתני כולן נקברים עמו
קאי והתם לא שייך למיתני פתילה שנזרקה לתוך פיו :

דף - מג ב

אל תוציא לעז. אף על גב דבחלוקת הארץ היו אורים ותומים : כזאת
וכזאת. הא דלא מרבינן חרמים הרבה כדדריש (לעיל דף כא.) גבי כהנה
וכהנה לפי שלא היו כ"כ מלחמות במדבר שנוכל לרבות שמעל בחרמים :
מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו את הירדן. כך כתוב ברוב ספרים
וקשה דהא אי לאו הנקודה ה"א דלא נענש אפילו אחר שעברו דהכי
משמע פשטיה דקרא הנסתרות לה' אלהינו ולא לנו עונש לדבר וא"כ
באתה נקודה לדרוש דמשעברו ענש ולכך גריס בקונטרס מלמד שענש
הקב"ה על הנסתרות משעברו ונקודה דעי"ן שבעד פ"ה דלחלק באתה
דלא תימא מעולם המה לנו ולבנינו אלא מעתה מתחלת מדה זו ותנהג עד
עולם וקשה דבלאו נקודה דעי"ן הייתי יכול לומר כן דא"כ לא נכתוב אלא
הנסתרות והנגלות לנו ולבנינו עד עולם וע"כ מדכתיב לה' אלהינו וכתוב
נמי נקודה יש לי לדרוש שתיהם וי"ל לפי שיטתו דעי"ן שבעד נקוד כדי
לנקד י"א אותיות כנגד י"א אותיות שבשם לאשמועין שהנקודה ראויה
להיות על השם למעט משום דמעתה גם הנסתרות לנו ולבנינו אלא שאין
דרך לנקוד את השם : אמר ליה ר' נחמיה וכי ענש על הנסתרות את

האחרים לעולם והלא כבר נאמר עד עולם. אפטורא דנסתרות קאי דעד עולם תנהוג מדה זו דלחיובא דנגלות לא איצטריך דעונש הנוהג עתה פשיטא שינהוג עד עולם אלא הנקודה למדתך דחיוב דנגלות לא נהגה אלא מכאן ואילך ולכך ניקדה י"א אותיות כמנין אותיות של השם לומר לך שאף הנגלות לשם דהיינו קודם שעברו את הירדן עד שלא קיבלו ערבות ור"ת מקיים גירסת הספרים והנסתרות לה' אלהינו לאו היינו פשטיה דקרא דאין לך עונש בדבר אלא כלומר הנסתרות שאין מכיר בהן אלא השם והנגלות שניהם לנו ולבנינו ליענש עליהם ונקוד על לנו ולבנינו למימר שאין גזירת מדה זו נוהגת לעולם אלא משיעברו את הירדן ולא קודם ואם היה נקוד על כל עד או לא היה נקוד על עד כלל הי"א דבין נסתרות ובין נגלות כך דינם לכך ניקד עי"ן שבעד חצי התיבה לומר לך חציין לעולם וחציין משעברו ומסתברא

א

-

מד

דף

דנסתרות משעברו ונגלות לעולם אמר ליה רבי נחמיה וכי ענש על הנסתרות והלא כבר נאמר עד עולם ואי קאי עד עולם אנסתרות ע"כ יש להשוותן דבאותו ענין דקאי אנגלות קאי אנסתרות דמסתמא קאי בשוה אם איתא דקאי אתרוייהו אלא ודאי לא קאי אנסתרות כלל שזו היא הסברא דלא מיענשי אחריני עלייהו לעולם ולא כתיב נסתרות אלא להקיש להו נגלות דכשם שלא ענש על הנסתרות קודם שעברו שזהו הסברא כך לא ענש על הנגלות ולהכי אתיא היקש ונקודה דאי לאו נקודה הי"א דאהני היקש דלא מיענשי עונשא רבא אבל זוטא מיענשי לפי שהיה להם למחות קמ"ל נקודה דלא מיענשי כלל ולפי' נקודה דעי"ן לא יתישב לר' נחמיה: **ואתם** ריחקתם ששים מילין. דהר גרזים והר עיבל היו רחוקים ששים מיל מן הירדן כדאיתא בפרק אלו נאמרין (סוטה דף לו.). ויש לתמוה והלא כדין עשה דהא כתיב והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל ומה היה יכול לעשות שלא מצא הר גרזים והר עיבל עד שם ובפרק אלו נאמרין פליגי תנאי דתניא הלא המה בעבר הירדן מעבר הירדן ואילך דברי ר' יהודה פירוש ברחוק מן הירדן היושב בערבה אלו הר גרזים והר עיבל שיושבין בהן כותים ר"א אומר הלא המה בעבר הירדן סמוך לירדן דאי מעבר

הירדן ואילך והכתיב והיה בעברכם את הירדן וס"ל לר"א דהר גרזים והר עיבל שבסמוך לירדן דבר הכתוב ושנים היו ובירושלמי אמר מה מקיים רבי אליעזר הר גרזים והר עיבל ב' גבשושית עשו וקראו לאחת הר גרזים ולאחת הר עיבל על דעתיה דר' יהודה ששים מיל הלכו באותו היום על דעתיה דר' אליעזר לא זזו ממקומן והשתא ר' שילא דהכא סבר דקראי כר' אליעזר והיה לו ליהושע לעשות כן והוא הלך להר גרזים והר עיבל שבין הכותים ורב דאמר הכא דיהושע שפיר עבד מצי סבר כרבי יהודה או כר' אליעזר: **חיישינן** שמא שד הוא. דוקא בשדות ובהרים מקום שאין בני אדם מצויין דשכיחי שם שדים אפי' ביום כדהיא דפי' בתרא דיבמות (דף קכב. ושם) שעלה להר אבל בעיר אפילו בלילה לא חיישינן דאי לאו הכי היאך אדם נותן שלום לחבירו בלילה והיאך אשה מתגרשת בלילה והא דלא משני הכא דחזו לה בבואה דבבואה כדמשני (ביבמות שם) משום דאין בבואה ניכרת בלילה:

א

-

מה

דף

הא אותה בכסותה. לאו מקרא דריש דהא ליכא מיעוט להכי דאותו איצטריך למידרש בלא כסותו אלא היינו טעמא כדמפרש משום הרהורא או משום בזיונא: **אלא** במה שענינו רואות. והא דאמר סוף פ"ק דמגילה (דף טו:): כל האומר רחב רחב מיד נקרי האמר התם ביודעה ומכירה: **ברור** לו מיתה יפה. י"מ משום דלרעך כמוך לא שייך מחיים דחייך קודמין וי"מ משום דכתיב ברישיה דקרא לא תקום ולא תטור ולשון נקימה היינו מיתה כדאמרינן לקמן בפ' ארבע מיתות (דף נב:): גבי נקום ינקם כשהוא אומר והבאתי עליכם חרב כו': **ורמינהי** מה בור. הא דפריך משור אאדם משום דהתם נמי דרשינן שור ולא אדם: **מה** בור שיש בו כדי להמית. בב"ק (דף נ:): פ"ה משום דסתם בור עשרה וקשה לר"ת אדרבה סתם בור יותר מעשרה כדאשכחן ביוסף וירמיה שהושלכו לבור וכדאשכחן בבור שמילא ישמעאל בן נתניה חללים וכאן פירש דסתם בור אינו פחות מ"י מיהו קשה דפריך בריש ב"ק (דף ג. ושם) אילימא אב י' ותולדה ט' לא ט' כתיבי ולא עשרה כתיבי ומשני והמת יהיה לו אמר רחמנא וקים להו לרבנן דעשרה מיתה עבדי תשעה ניזקין עבדי מיתה לא עבדי אלמא מהתם ילפינן ומפר"ת דסתם בור הוי יותר מעשרה

ותרווייהו צריכי דאי כתב רחמנא והמת יהיה לו ה"א בכל ענין שימות אפילו בפחות מ"י כתב רחמנא בור ואי כתב רחמנא בור ה"א בעמוק כ"כ דאי אפשר שלא ימות בו כתב רחמנא והמת יהיה לו בראוי למות בו דהיינו עשרה דקים להו לרבנן דעבדי מיתה והא דפריך התם סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לניזקין אע"ג דט"י לא כתיבי כלל סברא הוא כי היכי דעשרה אב למיתה משום דיש בו כדי להמית תשעה נמי אב לניזקין דיש בו כדי להזיק אי נמי משום דכתיב תרי זימני בור כי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור (שמות כא) דדריש בירושלמי אחד בור למיתה ואחד בור לניזקין: **מניין** שבדחיה. סקילה נאמר תחילה בפסוק ואפילו הכי עבדינן לה לבסוף משום דאשכחן קראי דסמוך סקילה למיתה דכתיב (דברים יז) וסקלתם באבנים ומתו: **מניין** שאף לדורות כו'. אפילו לרב דיליף דורות משעה בריש הקומץ רבה (מנחות דף יט: ושם) איצטריך קרא לרבוויי הכא לדורות דה"א סיני שאני והא דאמרינן בפי' טבול יום (זבחים דף קא.) דאמר ליה אהרן למשה שמא לא שמעת שהותרה אנינות אלא בקדשי שעה ולא בקדשי דורות ה"ק שמא כך נאמר לך בפירוש וא"ת למאן דלא יליף בריש הקומץ רבה (שעה מדורות) האמר בזבחים בפי' קדשי קדשים (דף ס.) מזבח שנפגם אין אוכלים בגינו שירי מנחה שנאמר ואכלוה מצות אצל המזבח וכי אצל המזבח אוכלים אלא בזמן שהוא שלם ולא כשהוא חסר וההוא קרא במילואים כתיב וי"ל התם יליף טפי משום דאשכחן גבי הקרבה לדורות כיוצא בהן דדרשינן התם לעיל מיניה מזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו עליו פסולין שנאמר וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וכי עליו זבח אלא כשהוא שלם ולא כשהוא פגום: .

ב

-

מה

דף

משום דהוי רוצח וגואל הדם שני כתובים הבאים כאחד. ולמאן דאמר מלמדן איכא עיר הנדחת דדרשינן בפי' . אלו מציאות (ב"מ דף לא:) מדכתיב הכה תכה ונסקלין נמי דבפי' ארבע מיתות (לקמן דף נג:) דרשינן מדכתיב מות יומתו דמיהם בס וא"ת בפרק אלו הנשרפין (לקמן דף עט:) דתנן חייבי מיתות שנתערבו זה בזה ידונו בקלה ואמר בגמרא שמע מינה מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל והיכי דייק מיניה דשאני התם

דמיתתם בכל מיתות שיכול כיון דחייב מיתה וי"ל דדייק מדקתני כל חייבי מיתות אפי' הנך דלא דרשי הכי אי נמי בורח שאני: **אין** לו בהן יד. וכגון שנקטעה משנזקק לטומאה דאי קודם לכן הא אפילו שמואל דבעי קרא כדכתיב מודה בעדים גידמים כדאמר לעיל ויש תימה היכי דייק מהכא דבעי קרא כדכתיב דילמא שאני (התם) דכתיב תהיה דדרשינן מיניה לעכב כל מילי: **רבי** אליעזר אומר נותן על מקומו. הך מתניתין מיתניא איפכא בפי' גי' מינין (נזיר מו:) בסופו ורבים כיוצא בהן בההיא שמעתתא גופא פלוגתא דב"ש וב"ה דנזיר ממורט מיתניא איפכא בפי' הוציאו לו (יומא דף סא: ושם) וכן בההיא פירקא (נזיר דף לח:) פלוגתא דאביי ורבא דזג וחרצן איפכא [בפסחים] (דף מא:) ופלוגתא דאביי ורבא בידים שאין מוכיחות בפי' בתרא דנזיר (ד' סב. ושם) איפכא בפ"ק דנדריים (ד' ה:) ופלוגתא דרבה ורב חסדא בפ"ק דבכורות (ד' ג. ושם) דטריפה חיה איפכא בפ"ק דתמורה (ד' יא: ושם):

דף - **מו** - **א**

השתא דמרחקי מהדדי. והא דאמריי מנחות (נה:) כלל ופרט המרוחקין זה מזה אין דנין אותו בכלל ופרט לאו דאין דנין כלל אלא דנין בכלל ופרט ואהני לרבויי מידי כי הכא דאהני לרבויי עכו"ם: **אותו** בלא כסותו. ואף על גב דמשעת סקילה היה ערום ס"ד שילבישוהו בשעת תלייה: **שתי** עבירות. ומעשה דשמעון בן שטח יש בעלת אוב וידעוני ויש חובר חבר ושאר מכשפות:

דף - **מו** - **ב**

תלישה לאו כלום היא. והא דאמריי בפי' כיסוי הדם (חולין דף פט.) דעפר הנדחת שרי דכתיב ואת כל שללה תקבוץ אל תוך רחובה ושרפת מי שאינו מחוסר אלא קביצה ושרפה יצא זה שמחוסר תלישה וקביצה ושריפה לא

דמי דעפר חשיב טפי מחובר מעץ הנעוץ בארץ: **קלילי** עלמא. יש גורסין קלי משום דאמר בסמוך קלת ואין לחוש בכך דאשכחן נמי בפרק ד' מיתות (לקמן דף סו.) גבי אלהים לא תקלל דאמר ליכתוב לא תקל: **קבורה** משום בזיונא או משום כפרה. ע"כ איכא כפרה כדאמרי' לקמן (דף מז:) (בפ' ד' מיתות) כפרה מאימת הוי מכי חזו צערא דקיברא פורתא אלא אפי' אי איכא בזיונא וכפרה מיבעי ליה הי עיקר וא"ת והא איכא כפרה טפי בשלא נקבר משנקבר כדתניא בשמעתין (לקמן מז.) סימן יפה לו למת שנפרעין ממנו לאחר מיתה מת לא נספד ולא נקבר וי"ל דלאו לא נקבר כלל קאמר אלא לא נקבר לפי כבודו והאי בזיונא דהכא לאו בזיונא דמת קאמר דאם כן אמאי לא כל כמיניה אלא בזיונא דמשפחתו אבל למת אית לו בזיון אם אינו שוכב על המטה בכבוד: **לא** תקברוהו לההוא גברא. והא דאמר בריש פ"ט דכתובות (דף פד.) דהמוכר קברו באים בני משפחה וקוברים אותו בע"כ משום פגם משפחה שאני התם דבעי דליקברוה בחד דוכתא: **הספידא** יקרא דחיי. תימה הא דאמר בפ' הערל (יבמות דף עח.) אל שאול ואל בית הדמים אל שאול שלא נספד כהלכה ואי משום יקרא דחיי הרי מחלו ישראל על כבודן שלא הספידוהו וי"ל דיראים היו לסופדו להראות שמצטערין עליו מפני דוד ועוד דאפי' הוי יקרא דחיי שאני מלך דאיכא בזיון טפי לגביה שלא נספד כהלכה:

א

-

מז

דף

אכל חלב והפריש קרבן. כה"ג נראה ונדחה הוא והוי מצי לאשמעינן רבותא טפי דאפי' המיר דת והפריש קרבן דהוי דחוי ואע"ג דדחוי מעיקרא הוי דחוי כדשמעי' ליה לר' יוחנן בפ"ק דקידושין (דף ז. ושם) גבי בהמה של שני שותפין ורבותא הוא טפי מדחוי מעיקרא כדמוכח בפ' לולב הגזול (סוכה דף לג. ושם) דאפי' מאן דאית ליה דחוי מעיקרא לא הוי דחוי מודה בנראה ונדחה דהוי דחוי והא דנקט הכא כה"ג אורחא דמילתא נקט דאין דרך מומר להפריש קרבן ועוד גבי נשתטה אי אפשר לומר אלא שהפריש קודם שנשחטה דאי משנשתטה שוטה שהפריש קרבן אין הקדשו הקדש: **אימא** כישן דמי. לאו לגמרי כישן דישן חזי אפי' בשעה שהוא ישן כדתנן בפרק כל הגט (גיטין דף כח.) השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותו בחזקת שהוא קיים ולא חיישינן שמא ישן

בשעת הקרבה אלא כלומר כישן דמי דאפי' דלא הוי חזי אין ראוי להיות דחוי משום דממילא מיתער והא נמי ממילא מישתפי: **ואמאי** כיון דמיקטיל הוה להו כפרה. והא דתנן בחלק (לקמן דף קיא:) אנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעוה"ב הני מילי דלא איקטול אבל אם דנו אותם והרגום יש להם חלק: **הואיל** ונדחו ידחו. רב יוסף ס"ל כרבי יוחנן דמפרש טעמא בחלק (לקמן דף קיב:) משום דזבח רשעים תועבה דאי כר"ל דמוקי לה בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר ממון בעלים הן ע"כ אין תלוי משום דחויא אלא משום ממונם אבד דהני ממון בעלים הן וקצת תימה גבי המיר דתו או נשתטה לא יועיל בהם רעייה כמו בעיר הנדחת וידחו אפי' דמים:

ב

-

מז

דף

משיסתום הגולל. פי' הקונט' הוא דף הנתון לארון לכסוי ואותו שבדפנות קרוי. דופק והקשה ר"ת דאמרינן בפי' מי שמתו (ברכות דף יט:) דא"ר אלעזר ברבי צדוק מדלגין היינו על גבי ארונות לקראת מלכי ישראל ואי כיסוי ארון הוא גולל הא קא מטמא דקא דרשינן בפי' בהמה המקשה (חולין דף עב.) וכל אשר יגע על פני השדה לרבות גולל ודופק ואפי' הוא טמון בארץ דכיון דגולל מטמא באהל טומאה בוקעת ועולה ויש מפרשים אע"ג דגולל מטמא באהל מ"מ היו יכולים לדלג ולטמאות עצמן מגולל כדאמרינן במסכת ' שמחות (פי"ד) כל שאין הנזיר מגלח עליה אין כהן מוזהר עליה ואומר ר"ת דמשבשתא היא דהא רביעית דם דאין הנזיר מגלח עליה וכהן מוזהר עליה ואין זו קושיא דשם טומאה בעי למימר במסכת שמחות דעל חצי לוג דם נזיר מגלח ולא אתא למעוטי אלא כלים הנוגעים במת דאין נזיר מגלח ואין כהן מוזהר ועוד קשה לר"ת דמדמרבין ליה מעל פני השדה משמע שהוא מגולה וסתם כיסוי ארון טמון הוא ויש מפרשים דלא מרבין ליה כיסוי ארון לשם גולל אלא כשהוא מגולה ולא כשהוא טמון והשתא ניחא ההיא דמדלגין היינו ומיהו קשה דאמרי' בפ"ק דעירובין (דף טו:) כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו גולל לקבר ואין דרך לעשות כיסוי ארון מבעלי חיים ומיהו אשכחן דמיירי הש"ס בדבר שאינו הוה בפי' בהמה המקשה (חולין דף ע.) הדביק שני רחמים יצא מזה ונכנס לזה ומפרש ר"ת דגולל היינו אבן גדול מלשון

וגללו את האבן (בראשית כט) שמניחין על הקבר לסימן והיא מצבה דכתיב (שם לה) היא מצבת קבורת רחל ואותן האבנים שמניחין בצדדין שהאבן גדולה יושבת עליהם שלא תכבד על המת נקראין דופק ויש קושר בהמה לסימן עד שימצא אבן פן יאבד מקום הקבר וההיא דמדלגין לא היה שם מצבה וכ"ת היכא דליכא גולל מאימת חיילא אבילות מ"מ חיילא משיסתום הקבר בהוייתו: **איתיביה** החוצב קבר. פ"ה דסלקא דעתך דהוא הדין לצורך אחר והיינו טעמא דלא בעי למימר משום כבוד אביו כדלקמן דאי במחובר לא מיתסר כלל בעלמא משום כבוד אביו אין לאסור: **מאי** טעמא לא גמר מעגלה ערופה. תימה כי גמר נמי מעגלה ערופה הא אמר ר' יוחנן בפרק אותו ואת בנו (חולין דף פב.) עריפתה אוסרתה ורבא פסיק כר' יוחנן בר משלש ועוד הקשה ריב"א אמאי לא קא אמר ורבא מ"ט לא אמר כאביי דבהאי לישנא רגיל הש"ס בכל דוכתא ויש לפרש דהכי קאמר מ"ט לא גמר מעגלה ערופה לטעמיה וכן אביי מאי טעמא לא גמר מעבודת כוכבים לטעמיה פ"י מעבודת כוכבים עצמה שאסורה מיד מיהו פירש הקונטרס דעבדו שם לא איירי בעבודת כוכבים:

א

-

מח

דף

משמשין ממשמשין גמרינן. מיהו מת מצוה גופיה ילפינן מעגלה ערופה כדאיתא בפ"ב דמסכת ע"ג (דף כט: ושם) וא"ת ועורו של מת מי גרע מתכריכין דאמרי' בהעור והרוטב (חולין דף קכב.) דבר תורה עור אדם טהור ומפני מה אמרו טמא מפני שלא יעשה אדם מעור אביו ואמו שטיחין לחמור אלמא ליכא איסורא דאורייתא ומפרש ר"ת דאע"ג דאסור מדאורייתא הוצרכו לגזור טומאה משום דחמירא להו לאינשי טומאה מאיסורא כדאשכחן בסוף כיצד צולין (פסחים דף פה.) הפיגול והנותר מטמאין את הידים משום חשדי כהונה ומשום עצלי כהונה אע"ג דבלאו הכי איכא לאו דבל תותיר: **נתנו** לספר. תימה תקשה נמי לאביי דנקט האורג דמשמע אבל ייחד לא והמ"ל הכא בדאיתא שינוי מעשה דהא אין כלי עולה מטומאתו אלא בשינוי מעשה וכן ההיא דנפש שבנאו לשם חי והוסיף בו דימוס אחד לשם מת משמע דיחוד בלא הוסיף לא מהני מדפריך מיניה לרבא ולאביי ניחא וכן מדנקט כיס שעשאו להניח

תפילין ולא נקט יחדו וכופת שאור שייחדה לישיבה דפי' אלו עוברין (שם דף מה : ושם) וסדין שעשאו וילון דהקומץ רבה (מנחות דף כד : ושם) הנך נמי בדאיתא שינוי מעשה מיהו קשה דא"כ בלא נתנתו לספר נמי טהור מן המדרס אי איכא שינוי מעשה ומההיא דהיו אביו ואמו מזרקין בו כלים משמע דבזריקה בעלמא בלא שום מעשה מהני לאביי וצ"ל דייחוד דדיבור בעלמא לא מהני אלא א"כ נטלו ואמר זה יהיה למת ולספר והא דנקט האורג לאו דוקא אלא משום רבותא דרבא דאפי"ה שרי : **מותר** המת ליורשיו. תימה אי בגבו מעות טווי לאריג מי איכא למ"ד ואי בגבו בגדים היאך יעשה דימוס לקברו הא אי אפשר לקנותו דאסור בהנאה כי ההיא איצטלא דמילתא דאפרסוה אמיתנא בפי' אלמנה ביבמות (דף סו :) וי"ל דפרסוהו שאני א"נ מעות עדיפי מטווי לאריגה משום דחזו למיקני בהו כל מילי :

דף - מח - ב

אע"פ שלא עיבדן לשמן. פי' הקונטרס דהזמנה לאו מילתא היא ולא איכפת לן בה וקשה לר"ת דקיימא לן בהזמנה הלכה כרבא ובעיבוד לשמה קיימא לן כרשב"ג כדמוכח בפרק הניזקין (גיטין דף נד :) בההוא דאתא לקמיה דר' אמי אמר ליה ספר תורה שכתבתיו גוילין לא נעבדו לשמן אמר ליה נאמן אתה להפסיד שכרך (ואי) אתה נאמן להפסיד ס"ת ואין לחלק בין עור של תפילין לגויל של ס"ת דהא שייך של תפילין הלכה למשה מסיני ומפרש ר"ת דרבא דאמר הזמנה לאו מילתא היא סבר כרשב"ג דבעי עיבוד לשמה משום דלא סגי בהזמנה וקשה דא"כ אביי כת"ק דלא בעי עיבוד לשמה ובפי' התכלת (מנחות דף מב : ושם) א"ל אביי לרב שמואל בר יהודה האי תכלתא היכי צבעינו לה ודייק מינה דבעי צביעה לשמה והתם מדמי טווייה לשמה לעיבוד דהכא וה"ה צביעה וצ"ל דאביי לא קיבלה מיניה התם : **בשלמא** למ"ד נכסים למלך. תימה דבסוף הגולין (מכות דף יב.) משמע דברח לפי שהיה סבור דמזבח קולט דאמר שלשה טעיות טעה יואב וי"ל דלהמלט אי אפשר דיכולין לשומרו שלא יברח וימות ברעב ולא נתכוון אלא להוריש נכסיו לבניו ובירושלמי איכא פלוגתא דאמוראי דאיכא מ"ד סבור היה יואב דקרנותיו של מזבח היו קולטין ואין לך קולט אלא גגו של בית עולמים אבל של שילה אינו קולט

ואיכא מאן דאמר מאן דכתיב ביה תחכמוני ראש השלישי היה טועה
אלא לסנהדרין ברח אמר מוטב יהרג בב"ד וירשו בניו את נכסיו ואל
יהרגו המלך וירשהו המלך :

דף מט - א

מאי טעמא קטלתיה לעמשא. ואם תאמר היאך נתחייב יואב במאי
דקטליה לעמשא הא בעי התראה ואפילו למי"ד חבר אינו צריך התראה
הכא לא היה חבר בדבר זה שהיה חושבו מורד במלכות וה"ל שוגג וי"ל
דלא נתחייב אלא משום הוא גופיה דהוה מורד במלכות :

פרק שביעי - ארבע מיתות

דף מט - ב

אמר רבא אמר רב סחורא אמר רב הונא : בכמה דוכתי איכא הכי והא
דאמר רבא בס"פ אלו מציאות (ב"מ דף לג.) כגון רב סחורא דאסברן
זוהמ' ליסטרין משמיה דנפשיה לא אגמריה טפי אי"נ הי"ק אפילו לא למד
מרבו אלא דבר זה בלבד נחשב רבו בכך אי"נ בההיא שעתא אכתי לא גמר
מיניה טפי : **מעבירין** על הכתם. פ"ה לבודקו אם דם נדה הוא ור"ת מפרש
דאפילו דם נדה ודאי אע"ג דמטמא לח ויבש כיון דאין עובר על ידי ז'
סממנים בטל וטהור דתני ר' חייא דם נדה ודאי מעביר עליו שבעה
סממנין ומבטלו : **כל** מעשה יום הכפורים. למי"ד (יומא דף ס:) לא נאמר

חוקה אלא בדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים לא איירי בדברים שנעשים בבגדי זהב בחוץ: **אף** סדר תמיד. תימה דלא קאמר אף סדר ברכות דתנן בפרק בתרא דר"ה (ד' לב.) סדר ברכות אבות וגבורות וקדושת השם עוד תנן התם (ד' לג:) סדר תקיעות ג':

א

-

נ

דף

קסברי רבנן נשואה יצאה כו'. פ"ה דעיקר טעמא דאפ"ה פושט ידו בעיקר עדיף וכן משמע בפ' הנשרפין (לקמן דף עט:) דתנן אמרו לו אילו לא היתה סקילה חמורה לא ניתנה למגדף ולעובד עבודת כוכבים וא"ת סייף יוכיח שניתן לאנשי עיר הנדחת שפושטין ידיהם בעיקר ואפ"ה שריפה חמורה ממנו כדמוכח בשמעתתא וי"ל דסייף יש לו חומרא אחריתי עמו שממונו אבד ושקולין שניהם כסקילה ואע"ג דאמרינן בסמוך אדרבה סייף חמור מסקילה שכן ניתן לאנשי עיר הנדחת ומאי חומרא שכן ממנו אבד דמשמע שזה גורם לו שהוא חמור כיון שיש בו חומרא זו התם היינו טעמא דאכתי לא ידעינן דסייף קל ואית לן למימר מסברא דכיון דיש בו חומרא זו דממונו אבד מיתתו נמי חמורה אבל כיון דידעינן דסייף קל איכא למימר שזה גורם לו שניתן לפושט יד בעיקר משום חומרא דאיכא בהדיה דממונו אבד: **סקילה** חמורה מחנק. ה"ה דהמ"ל מק"ו משריפה או מסייף דחמורין מחנק וסקילה חמורה מהן דכה"ג קאמר לקמן לר"ש: **אדרבה** חנק חמור שכן ניתן למכה אביו. ותימה סקילה נמי ניתנה למקלל אביו ואמו דהוקש כבודן לכבוד המקום ועוד וכי מפני שהוקש יהא חמור מכבוד המקום עצמו ועוד דבכיצד הרגל (ב"ק דף כה.) אמר ק"ו לשכינה י"ד יום וי"ל דלא קאמר שיהא חמור מסקילה אלא כלומר חמור כסקילה שכן הוקש: **נאמר** אביה בסקילה כו'. תימה אע"ג דמסברא סייף חמור אתיא ג"ש ומפיק ליה ואם כן לעיל נמי דמסברא סקילה חמורה משריפה כדפ"ה דפושט ידו בעיקר עדיף אמאי לא אתי גזירה שוה ומפקא מסברא ונימא אחת ארוסה ואחת נשואה יצאה לשריפה דמה אביה האמור בסקילה בארוסה אף אביה האמור בשריפה בארוסה:

מה כשהוציא נשואה. הא דפשיטא ליה דנשואה להחמיר היינו בג"ש דלעיל דמה אביה האמור בסקילה סקילה חמורה מחנק אף אביה האמור בשריפה שריפה חמורה מחנק: **נאמר** כאן אביה. תימה א"כ לזנות למה לי דלא מיתוקם בחילול שבת מג"ש דאביה וי"ל מ"מ לא הוה ממעטינן חילול שבת דהוי אמינא דג"ש איצטריך למעוטי פנויה ומדכתיב כי תחל ה"א דאיירי נמי בחילול שבת: **כשהוא** אומר היא מחללת. פ"ה דהאי תנא לית ליה דרשה דלקמן שאם היו נוהגין בו קדש א"נ אית ליה וליכתוב היא מחללת ולא ליכתוב את אביה ולקמן (דף נב.) משמע דלית ליה דקאמר רב אשי כמאן קרינא רשיעא בר רשיעא אפי' לרשיעא בר צדיקא כמאן כי האי תנא משמע דר"ע ור"ש דפליגי עליה דר' ישמעאל לית להו הך סברא וקשה דאמר לעיל אליבא דר"ש מאי חומרין שכן מחללת את אביה וצ"ל דכ"ע אית להו הך דרשה דאין מקרא יוצא מידי פשוטו והא דקאמר כי האי תנא לפי שהוא הזכירה: **ת"ל** ובת כהן. פ"ה מריבויה דוי"ו קדריש וכו"ע ס"ל דדריש לקמן כה"ג והא דקתני סיפא לכותי לחלל לנתין ולממזר מניין דמשמע יש לו קידושין בה ושמעינן ליה לר"ע דאמר ביבמות (דף סט.) אין קידושין תופסין בחייבי לאוין הני מילי בחייבי לאוין דשאר אבל מחייבי לאוין גרידא לא והא דקאמר בסמוך כרבי אלעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה ושמעינן ליה לר"ע דפליג עליה מכל מקום נעשית זונה בכמה ביאות ועי"ל דכולה הך ברייתא רבי שמעון היא כדמוקי לה בסמוך וסבר לה כר"א בפנוי הבא על הפנויה וכו"ע דדריש וי"ו ומיהו קשה דע"כ לר"ע גופיה דאמר לקמן יכול אפי' פנויה תקשה והא כתיב לזנות וצריך לומר דסבירא ליה כרבי אלעזר:

הא מני ר"ש היא. אע"ג דר"ש לא דריש וי"ו דושופטיך בפרק קמא (דף יד. ושם) הכא דריש:

סירכא נקט. פ"ה והא דקאמר את אביה ולא נקט לשון ארוסה ולשון נשואה סירכא נקט וקשה דבכל הספרים כתיב והא דקאמר את אביה בשריפה ויש לומר דנותן טעם במה טעה התנא ששנה את אביה בשריפה כיון שהיא בסקילה ומשני סירכא נקט סירכיה דקרא דכתיב את אביה היא מחללת באש תשרף ומיהו קשה דלא יהיב טעמא אלא אמאי נקט את אביה בשריפה אבל בכלתו לא יהיב טעמא וי"ל דהא דקתני את אביה בשריפה סירכא נקט משום דבעלמא בתו בשריפה וכלתו בסקילה: **הלכתא** למשיחא. בפרק ב"ש בזבחים (מה). פריך נמי הכי והא דפסקינן הלכה כר' יוסי (במשנת) י' יוחסין (קדושין דף עב:) דעתידי ממוזרים ליטהר נ"מ בזה"ז שלא להתרחק ממשפחות שאינן ידועות דבממזר שאינו ידוע מיירי ובפ"ק דיומא (ד' יג. ושם) דפסקו כרבי יוסי ראשון חוזר לעבודתו נ"מ לנשיא או פרנס שנתמנה על הציבור ועבר מחמת האונס מיהו בס"פ התכלת (מנחות נב. ושם) קשה דפסק ר' יוחנן כאבא (שאול) בן דוסאי ונראה דרב יוסף פריך דוקא הכי הכא ובפ"ש (זבחים ד' מה.) והר"ר חיים פירש דלא פריך אלא היכא דאיכא תרתי שהוא למשיחא וגם עושה איסורא כיון דליכא נפקותא אלא על ידי איסור אין לפסוק הלכה למשיחא ונ"ל דלא פריך אלא היכי דלא נ"מ אלא ליישב לישני דשמעתין כדמסיק אבל הנך יש נפקותא איסור והיתר אף על גב דהוי למשיחא: **לאחיו** ולא לאחותו. תימה ת"ל מדכתיב היא ולא בועלה היא ולא זוממיה וי"ל דאי מהיא לחודא לא הוה ממעטינן זוממים משום דבעינן כאשר זמם קמ"ל לאחיו ולא לאחותו ואי מהתם ה"א ה"מ היכא דמעידין נמי על הבועל: **ורבי** ישמעאל סבר מדקא"ל בת ובת כו'. וא"ת היכי ס"ד דהדר ביה דאם כן בת ובת למה ליה דהא לא אתא בת ובת אלא לאפוקי מג"ש וי"ל דלא תימא דוקא ארוסה מדינא דלעיל דמה כשהוציא בת ישראל לסקילה ארוסה ולא נשואה:

ההיא שריפה ממש הואי. בת"כ איכא ב' ברייתות שנויות סתם דפליגי מעיקרא קתני כיצד היתה מיתתן שני חוטין כו' ונשרף גופן ובגדיהן קיימין שנאמר ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימותו ובתר הכי גבי יבכו את השריפה קתני שריפת נשמה וגוף קיים וא"ת והא אמרי' בפי' הישן (סוכה דף כה: ושם) מישאל ואלצפן היו שנדחו לפסח שני ואי שריפה ממש הואי לא נטמאו ויש לומר דשלדן קיימת הוה כדאמר בהמפלת (נדה דף כז:) מת שנשרף ושלדו קיימת טמא: **אותם** ולא בגדיהם. ואם תאמר והא כתיב (ויקרא י) וישאום בכותנותם ויש לומר דלא ידעינא אם בכותנות הנושאים או בכותנות הנישאים: **ונילף** מפריס הנשרפים. המ"ל ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה: **שכן** מכשיר. תימה דלא חשיב מכפר כדאמר בפרק נגמר הדין (לעיל דף מב.): **הנך** נפישי. ומשום הכי לא קאמר הכא מכשיר ממכשיר עדיף כדאמרינן בפרק נגמר הדין (שם) א"נ מכשיר דהתם עדיף שזה הכשירו בכך וזה אדרבה נפסל בכך:

טעה בדרב מתנה. ואף רבי אלעזר ב"ר צדוק נמי חזר בו: **בזמן** שיש כהן יש שופט. המ"ל כדדרשינן בפרק הנחנקין (לקמן דף פז.) מלמד שהמקום גורם: **רבי** יהודה אומר ניוול הוא זה. לא קרי ליה ניוול אלא משום דכתיב ובחקותיהם לא תלכו כדמוכח בגמרא: **אלא** כיון דכתיב שריפה. תימה דמשמע הכא דאע"ג דחוקה היא כיון דכתיב באורייתא שרי ובפי"ק דמסכת ע"ז (דף יא. ושם) פריך ושריפה חוקה היא והכתיב ובחקותיהם לא תלכו ומסיק לאו חוקה היא וי"ל דהתם קאמר לאו חוקה היא לשם עבודת כוכבים דאי הוי חוקה לעבודת כוכבים אפילו הוה כתוב באורייתא לא הוה מהני אבל הכא איירי בחוק העובדי כוכבים שלא לשם עבודת כוכבים דומיא דסייף דכיון דכתיב באורייתא לא מינייהו גמרינן ושרי. איש פרט לקטן. אבל האשה. מיחייבא בביאת בן ט' שנים ויום אחד כדתנן בפרק יוצא דופן (נדה דף מה.) ומייתי לה לקמן: **פרט** לאשת קטן.

הא דאיצטריך קרא היינו במייעד לבנו קטן או בן ט' שבא על יבמתו וסי"ד כיון דמדאורייתא רמיא קמיה ליחייב עלה משום א"א קמ"ל והכי מוקמינן לה בפ"ק דקדושין (דף יט. ושם): **פרט** לאשת אחרים. והיינו כותי וקמ"ל דאין אישות לכותים אע"ג דאין מיתה ואזהרה איסורא מיהא איכא מדאיצטריך למישרי יפת תואר דדרשינן בפ"ק דקדושין (דף כא: ושם) אשת אפילו אשת איש:

א

-

נג

דף

קמיפלגי בפלוגתא דר' שמעון ורבנן. תימה ור' ישמעאל דאמר לעיל (דף נא.) ארוסה יצאה לשריפה ולא נשואה מני"ל דאשת איש בחנק דאי מר' יאשיה מסתמא מדסבר כר' שמעון דשריפה חמורה סבר נמי כוותיה דסייף קיל וכדרכי נמי לא מצי דריש דתקשי אימא שריפה ול"מ לשנויי מדאמר רחמנא בת כהן בשריפה מכלל דהאי לאו בשריפה דדילמא ה"מ ארוסה אבל נשואה אימא בשריפה ועוד קשה בסוף פירקין (דף סו:): איכא למ"ד דמוקי רבי כרבי ישמעאל וי"ל דאין סברא להחמיר בנשואה בת ישראל טפי מבארוסה ואף על גב דפריך הכא אימא שריפה ה"מ לשנויי הכי אלא דשפיר משני והך שינויא לא מצי לשנויי למאי דמוקי רבי כרבי ישמעאל: **דאי** במות יומתו גמירי עד דגמרי מאוב וידעוני ליגמרי מא"א. תימה א"כ ג"ש מאי אהני דבלאו הכי סתם מיתה חנק וי"ל דלאו דווקא מא"א דאיכא למימר דליגמר מרוצח דהוי בסייף: **משום** אם ומשום אשת אב. הא דלא קתני א"א משום דהכא לאחר מיתה איירי: **הא** לית ליה קידושין בגווה. אפילו ר' יהושע דאמר בפרק החולץ (יבמות דף יט. ושם) אין ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד מודה דלא תפסי קידושין בחייבי כריתות כדרשינן מקרא בסוף האומר (קדושין דף סח.) ובפ"ק דב"מ (דף טו:): אמר אדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו משמע דליכא מאן דפליג והא דמשמע בכל דוכתא דממזרות תלי בתפיסת קידושין היינו דלא כרבי יהושע:

וחייבי כריתות לאו בני חליצה ויבום נינהו. תימה מני"ל לדמויי חייבי לאוין לחייבי כריתות לכל מילי דאע"ג דדמו לענין ממזרות וקידושין לענין חליצה ויבום נימא יבא עשה וידחה ל"ת: **לדבריו** דת"ק קא"ל וליה לא ס"ל. המ"ל דסבר כדתניא בסוף החולץ (יבמות דף מט.) דאמר כרבי עקיבא איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא אבל מחייבי לאוין גרידא לא: **השתא** י"ל אמו שאינה אשת אביו. לא צריך להאי ק"ו דבלא"ה פריך שפיר משום דקשו קראי אהדדי כדפ"ה אבל אין עונשין מן הדין לא שייך כאן ולא דמי לאחותו בת אביו ובת אמו דפ"ק דמכות (דף ה:) דהתם כתיב בת אביך או בת אמך דמשמע דלישנא דקרא מיירי בבת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו אבל הכא כתיב אשת אביך סתם וכן ערות אמך דמשמע שפיר אמו שהיא אשת אביו הויא שפיר בכלל זה וזה ועוד כתיב התם מולדת בית או מולדת חוץ דמתרגמינן דילידא מן אביך מן אחת אוחרי או מן אמך מן גבר אוחרן ואע"ג דדרשינן ליה בפ"ב דיבמות (דף כג.) בין שאומר לו לאביך קיים בין שאומר לו הוצא מכל מקום אין מקרא יוצא מידי פשוטו:

הבא על אביו חייב ב' הבא על אחי אביו חייב ב'. תימה דלא תני להו בכלל ל"ו כריתות כיון דאי עביד בהדיהו חייב על כל אחת ואחת ובירושלמי פריך לה בפרקא ומשני כל שום זכור אחד: **לומר** לך זו היא כלתו וזו היא אשת בנו. האי דהדר כתבה לחייב עליה אף לאחר מיתה כדפ"ה וא"ת אזהרה שמענו עונש לאחר מיתה מני"ל דלעיל איצטריך קרא לעונש ואזהרה דאשת אב לאחר מיתה וי"ל דנפ"ל מג"ש דדמיהם מאשת אב דענש לאחר מיתה כמחיים: **הבא** על הזכר ועל הבהמה. הא דלא קתני והביא בהמה עליו משום דלא כתיב בהדיא אלא מדרשא והא דלא קתני והביא זכר עליו אף על גב דכתיב בהדיא שניהם מות יומתו (ויקרא כ) איכא למימר דלישנא דקרא נקט דכתיב (שם יח) ואת זכר לא תשכב:

עונש שמענו אזהרה מניין. ומהך ג"ש דדמיהם במ לא משמע ליה לאפוקי מה להלן ענש והזהיר: **עשו** כתועבות הגוים. גבי זכור ניחא דיליף שפיר משום דכתיב בהו תועבה בגופיה אבל בבהמה לא כתיב תועבה בגופיה ואי כפ"ה דכתיב בפרשת עריות כי את כל התועבות אם כן כל עריות נמי ליחייב שתים משום לא יהיה קדש ומשום לאו דגופייהו ויש לפרש משום דבתר זכור כתיב וכל בהמה וי"ו מוסיף על ענין ראשון וכאילו כתיב תועבה בגופייהו: **הבא** על הזכור והביא זכר עליו. אע"ג דברישי כריתות (דף ב:) בעי קרא לחלק על אחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו הכא חייב לר' ישמעאל ב' כיון שהן ב' ביאות אע"ג דליכא קרא לחלק אי נמי סוגיא דהכא כרבי אלעזר דאמר התם (דף ג.) כ"מ שאתה מוצא שני לאוין וכרת אחת חלוק חטאות בינייהו דלאוין מחלקין: **ואפקיה** רחמנא לנשכב בלשון שוכב. לר' אבהו היא דאפקיה לנשכב בלשון שוכב איצטריך לכדדרשינן בפרק קמא (דף טו.) שהוא ובהמתו בכ"ג: **הנרבע** לזכר ונרבע לבהמה. אף על גב דגופות מוחלקים לא מחייב רבי ישמעאל אלא אחת וגבי ה' נשים נדות דפרק אמרו לו (כריתות דף טו.) וה' שפחות חרופות דפרק ד' מחוסרי כפרה (שם דף ט.) דמחייב על כל אחת ואחת משום דדרשינן (שם) ואשה לחלק על כל אשה ואשה והיא שפחה לחייב על כל שפחה ושפחה:

אדרבה אשה דאורחה כו'. הא פשיטא בכולה הש"ס דבאשה מתחייב אשני משכבות דמשכבי אשה כתיב אלא רב פפא ה"ק אם יש לחלק בין אשה לבהמה איפכא הוה ליה למימר: **זה** קלונו מרובה. פ"ה דס"ל לאביי דבעינן תקלה וקלון ולית ליה דרב ששת דמחייב בהמה הנרבעת לעובד כוכבים א"נ אית ליה אלא דס"ל מתוך שקלונו מרובה איכא קלון לעובד כוכבים ומאילנות לא גמיר ופ"י דוחק דמשמע דלשוניי מילתא דרב ששת

בא דמחייב אע"ג דליכא קלון לעובד כוכבים ועוד קשה היאך פשיט רב ששת מאילנות שטעונין שריפה משום תקלה לחודא הכי נמי לבהמה שרבעה עובד כוכביי הא ודאי פשיטא דאיכא למימר משתחוה לבהמה תוכיח דאיכא תקלה לחודה ושריא כדמסיק משום דחס רחמנא אבעלי חיים וה"ה ברביעה דליכא למילף מאילנות וי"ל דהכי פשיט כי היכי דגבי אילנות השוה הכתוב של עובד כוכבים לשל ישראל אע"ג דבישראל איכא תקלה וקלון ובשל עובד כוכבים ליכא אלא תקלה לחוד ה"נ גבי בהמה יש להשוות נרבע דעובד כוכבים לנרבע דישראל אע"ג דבישראל איכא תקלה וקלון ובעובד כוכבים ליכא אלא תקלה לחודה ופריך עובד כוכבים המשתחוה לבהמתו תתסר וניקטלה משום תקלה לחודה ומשני ומי איכא מידי כו' הא לא אסרינן נרבעת לעובד כוכבים אלא כדי להשוותה לנרבעת לישראל ופריך ישראל גופיה תיתסר מידי דהוה ארביעה וכיון דנאסור נעבד דישראל משום תקלה וקלון כמו ברביעה נאסור נמי נעבד לעובד כוכבים אפילו משום תקלה לחודה ומשני זה קלונו מרובה אין ללמוי נעבד דישראל מנרבע לישראל דנרבע לישראל קלונו מרובה ונעבד דישראל תקלה איכא וקלון מרובה ליכא :

ב

-

נה

דף

וחייבין עליה משום א"א. פ"ה אם קיבל אביה קדושין וקשה מסיפא שמעיי לה דתני בא עליה אחד מכל עריות דדיקינן מינה אפילו בהמה ועוד בפ"ק דקידושין (דף י. ושם) דבעו למיפשט דביאה אירוסין עושה ולא נשואין עושה מדקתני מתקדשת בביאה ובתר הכי קתני נשאת וממאי דילמא נשאת אקדושי כסף קאי כמו וחייבים עליה משום א"א וי"ל דכולה אקידושי ביאה דרישא קאי ומשום בא עליה יבם קנאה איצטריכא ליה דלא תימא קנאה מדרבנן כמו בן תשע דסיפא דלא קני מדאורייתא אלא כמאמר בעלמא כדאיתא בשילהי האשה רבה (יבמות דף צו.) ומיהו קשה דלקמן בפ' בן סורר (דף סט.) דייק מהכא דהולכין בדיני נפשות אחר הרוב. מדקתני וחייבין עליה משום א"א ואמאי דילמא איילונית היא ואדעתא דהכי לא קדיש הא אפילו הראשון אדעתא דהכי קדיש ה"מ למיפרך אמאי חייבין דאיילונית לאו בת יבום היא ומיבום לא פריך דה"ל דאדעתא דהכי לא מייבם וי"ל דנקט אדעתא דהכי לא

קדיש משום דפריך עלה גם מסיפא דבא עליה אחד מכל עריות ומאן דמשני וחייבין עליה בקרבן לא אסיק אדעתיה מסיפא ובתר הכי פריך ומשני דקבליה עילויה מכל מקום ההוא דא"א כדשנינן חייבין עליה בקרבן א"י דקבל עליה היבם ולא ראשון דאם תמצא איילונית תתקדש לו מ"מ בביאתו וריב"א פירש דנקט דחייבים עליה משום אשת איש וה"ה לכל עריות כדי לאשמועינן מחמת סיפא אפילו בהמה דמסיפא גרידא לא הוה שמעינן בהמה דהוה אמרינן גבי בהמה לא חשיב ביאתו ביאה תדע דגבי בן ט' דקתני ואם בא על אחת מכל עריות אפ"ה קתני בהמה בהדיא ופוסל את הבהמה ונסקלת על ידו וניחא לפירושו דלא קתני גבי קטנה ופוסלת את הבהמה ונסקלת על ידה: **נשאת** לכהן. אבל פחותה מבת ג' לא אכלה אע"ג דליכא למיחש לדעולא ולא לסמפון דהא נישאת כיון דלאו בת ביאה היא חוזרת לבית אביה ולא בדיק לה ועוד דכיון דנשאת אמתקדשת בביאה קאי כדאמר בפ"ק דקידושין (דף י.) אם כן פחות מבת ג' דקידושי ביאה דידה לאו קידושי נישואין נמי לא מהני: **ואינו** מאכיל. פ"י בקונט' אם היה כהן ובא עליה לשם קידושין אינו מאכיל וקשה דאין זה תלוי בביאה אלא משום דקידושי קטן לאו קידושין ויש לפרש דאינו מאכיל ביבמתו קאמר אע"פ שזקוקה ועומדת: **ואינו** נותן גט עד שיגדיל. בהגדיל לחוד לא סגי ליה בגט דביאת בן ט' כמאמר שו"ייה רבנן וצריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו אלא לכשיגדיל יבעול ויתן גט הכי מפרש בפ' יוצא דופן (נדה דף מה.):

א

-

נו

דף

אינה אלא סייף. ולקמן איכא מ"ד אלא חנק והא דכתיב (בראשית לח) גבי תמר הוציאוה ותשרף לאו משום דדינא הכי דאפילו מיתה לא נתחייבה לא בדינא דידהו ולא בדין וכשהחמירו עליה לחייבה מיתה כיבמה שזינתה אוקמוה אמיתת בת כהן דבשריפה לפי שהיתה בתו של שם: **ואליבא** דרבי מאיר. דלרבנן הא אמרי על הכינויין באזהרה ואע"ג דלבני נח אזהרתן זו היא מיתתן כיון דבישראל ליכא מיתה לא מרביי עו"ג למיתה מקרא דכתיב גבי ישראל דישראל לית בהו מיתה מיהו קשה מנא ליה דפליג רבי יצחק אדרבי מיישא דאפשר דמודה ר' יצחק דמרבינן עובד כוכבים מכגר וכאזרח והכא אקרא דאיש קאי דלא מיתוקם לרבות

את העובדי כוכבים אלא לר"מ וי"ל דמכגר וכאזרח לא מרבינן אי לאו דמתרבי עובד כוכבים מאיש איש ומאיש איש לחודא לא הוה מרבינן אי לאו כגר וכאזרח כיון דבישראל ליכא מיתה והא דבעי בסמוך איש איש לרבנן למה לי לא כמו שפ"ה דבעי נמי לר' מיישא דלא קשה ליה כלל אלא לר' יצחק אליבא דרבנן בעי: **איש** כי יקלל למה לי. תימה הא איצטריך כדרשינן בפרק מי שהיי טמא (פסחים צג:) למ"ד מגדף היינו עובד עבודת כוכבים איצטריך כי יקלל לגופיה לאשמועי' דאיכא כרת במברך את השם דכתיב הכא ונשא חטאו וכתוב בחדל לעשות פסח ראשון חטאו ישא ולמ"ד מגדף היינו מברך את השם דאית ביה כרת בהדיא דכתיב את השם הוא מגדף ונכרתה איצטריך האי קרא לאגמורי כרת לחדל פסח שני וי"ל דהכא דריש כי יקלל למ"ל דה"ל למיכתב ונשא חטאו גבי ונוקב שם: **ועל** הכינויים באזהרה דכתיב אלהים לא תקלל. וכי יקלל אתא לכרת כדרשינן בפסחים (שם:) ואיכא כרת אכינויין והא דקאמר באזהרה למעוטי מיתה ולא למעוטי כרת:

דף - **נו** - **ב**

לאמר הן ישלח. אע"ג דהאי קרא במחזיר גרושתו כתיב ובני נח לא הוזהרו בה מ"מ מייתי ראייה דגבי אישות כתיב לאמר: **אכל** תאכל ולא אבר מן החי. והא דאמרינן לקמן (דף נט:) דלא הותר לאדם הראשון בשר לאכילה היינו להמית ולאכול אבל מתה מאליה שריא ואתא לאפוקי אבר מן החי דאפי' נפל מאליו אסור: **עשר** מצות. תימה הא איכא גיד הנשה למ"ד (בחולין דף ק:) לבני יעקב. אסר ומילה שניתן לאברהם אבינו: **לא** נצטווה אלא על ע"ז. מה שנאסר לו בשר ועץ הדעת לא קחשיב לפי שלא היה נוהג לדורות ודוקא אדם הראשון קאמר אבל מודה רבי יהודה דבני נח נצטוו אחר המבול דהא אמר בפרק ג"ה (חולין דף ק:) לרבי יהודה גבי אבר מן החי דאתי איסור אבר מן החי וחייל אאיסור טומאה שכן איסורו נוהג בבני נח:

דכתיב ותשחת. ולא נענש אלא אם כן הזהיר:

לנערה המאורסה דלדידהו לית להו. והא דאמר בסוף פ"ק דב"ב (דף טז):
ושם) אותו היום עבר אותו הרשע חמש עבירות בא על נערה המאורסה
אע"ג דלא נצטוו דבר מכוער הוא דקחשיב נמי ושט את הבכורה אע"פ
שלא הוזהרו על כך ואשכחן נמי שסיפר הכתוב בגנותו בדבר שעתידה
תורה לאסור דאמריי לקמן (נח): כותי מותר בבתו ובפי' כהן משוח
(הוריות י): אמריי לוט ושתי בנותיו הם נתכוונו לדבר מצוה צדיקים ילכו
בם הוא שנתכוין לדבר עבירה ופושעים יכשלו בם: ואי בדינא דידהו סיני
הוא. המ"ל דתנא דבי מנשה הוא דאמר כל מיתה האמורה לבני נח חנק:
וחכמים אומרים הרבה עריות. פ"ה כגון כל חייבי כריתות דלרבנן
איתרבו להו בני נח מאיש איש לכל האמור בפרשה ור"מ לא דריש איש
איש לרבויה אע"ג דלעיל (דף נו): גבי ברכת השם דריש ר"מ איש איש
ומשמע דמאן דדריש חדא דריש כולהו דמתוך כך מסיק לעיל על שבע
מצות בני נח נהרג התם משמיה דנפשיה והכא ר"מ אליבא דר' עקיבא
כדמוקי לה בסמוך מיהו הא דמרבינן לעיל נכרי מאיש איש היינו בעריות
דידן אבל דידהו נ"ל מדכתיב לאמר אי"כ בין לר' מאיר בין לרבנן הא
דדריש איש איש היינו בעריות דידן אבל דידהו מדכתיב לאמר ודרשי להו
רבנן לכל עריות דידהו אבל לר"מ ס"ל כיון שפירש בבני נח על כן יעזב
איש דהיינו חייבי מיתות הן הן העריות שמוזהרין עליהן ואין להרבות
יותר: הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה. פ"ה דנקט הכי משום
למעוטי הורתו ולידתו בקדושה כיון דדמי לישראל גזר בו ר"מ אפי'
בשאר האב ואפי' שנולדו אותן הקרובים בהיותו נכרי וי"ל איפכא
דאדרב' כיון דהורתו ולידתו בקדושה הרי הוא כישראל ומותר אפי'
באחותו מן האם שנולדו מקודם דליכא למיגזר שלא יאמרו באנו
מקדושה חמורה לקדושה קלה כיון דלית בהו צד פסלות דהנהו ודאי
כשתי אמהות דמו ועי"ל דהורתו ולידתו בקדושה נמי כך דינו והא דלא

נקטי לרבותא משום דלא פסיקא ליה למתני שאין לה שאר האב דמה
שנולד לאביו בקדושה אסור מדאורייתא:

א

-

נח

דף

נשא אחותו מן האם יוציא. פ"ה שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה
לקדושה קלה דסבר ר"מ אחותו מן האם אסור לבני נח ואפי" אחות אביו
מן האם ואחות האם מן האם וכדיליף רבי אליעזר לקמן מעל כן יעזב
איש את אביו ואת אמו וכפירוש זה משמע בפ"ב דיבמות (דף כב. ושם)
דבעו במערבא גזרו שניות בגרים או לא וקאמר השתא ערוה אי לאו
משום שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה לא גזרו בה רבנן
שניות מיבעיא אבל בפ"י נושאין (יבמות צז:) פ"ה דהיינו טעמא דאחותו
מן האם יוציא דגזרינן שמא ישא אחותו שנולדה אחריו דאיכא איסורא
דאורייתא משמע לאותו הפירוש דהורתו ולידתו שלא בקדושה דליכא
למיחש לאיסורא דאורייתא לא מיתסר באחותו מן האם ואי אפשר לומר
כן כדאמריי התם (דף צז:) גבי בני יודן אמתא אישתחרור דהורתן ולידתן
שלא בקדושה הוה ואסר להו רב ששת למינסב נשי אהדדי מיהו קשה
דבההיא דבני יודן אמתא משמע דלא הוי טעמא משום שמא יאמרו באין
מקדושה חמורה לקדושה קלה אלא משום דילמא אתי לאיחלופי
בישראל דקאמר מן האם ולא מן האב כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי מן
האב ומן האם ואי משום שמא יאמרו אמאי שרי התם מן האב ומן האם
אבל אי משום איחלופי ניחא כיון דאיכא צד אב לא אתי לאיחלופי
דכותים לית להו קורבת אב ולא שייך למיגזר בהו אטו ישראל וכן משמע
בפ"ב דיבמות (דף כב.) דטעמא משום איחלופי דאמר אמימר אפילו
אחים מן האם מעידין לכתחלה ומאי שנא מערוה ערוה לכל מסורה עדות
לב"ד מסורה משמע דטעמא דערוה משום דאתי לאיחלופי בישראל וכן
פירש הקונטרס התם ערוה לכל מסורה הכל נושאין נשים ואי שרית להו
לקיימה אתו נמי למישרי ערוה לישראל וי"ל דבן נח לא אסור באחותו
אפי" מן האם והני תרי טעמי צריכי דיש מקומות דשייך האי טעמא דלא
שייך האי אידך טעמא כגון נשא אחותו מן האם דמשום שמא יאמרו
ליכא למיחש ומשום איחלופי איכא למיחש ואשת אביו לר' עקיבא
ואחות אביו לרבי אליעזר דאסירי לבני נח יש לאסור משום שמא יאמרו

אבל משום איחלופי ליכא למיגזר בקורבת אב דהכל יודעין דרחמנא אפקריה לזרעיה דכותי ואשת אביו לר"א ואחות אביו לר"ע שריא דלאו משום שמא יאמרו איכא ולא משום איחלופי איכא והשתא הא דפריך דרבי מאיר אדרבי מאיר לא כמו שפירש הקונט' דפריך נמי מדקתני אסור באחותו ואחות אביו ואחות אמו אע"ג דאין ב"ד של ישראל ממיתין עליהם דהמ"ל בכולהו דלא אסור משום דנאסרו בהיותם כותים אלא משום אחלופי כדאמר באחותו ולא פריך דר"מ אדר"מ אלא מדקתני מותר באשת אביו ובחמותו אע"ג דב"ד של ישראל ממיתין עליהם וכן כתוב בכל הספרים לעיל וסבר ר"מ כל ערוה שב"ד של ישראל ממיתין עליהם בני נח מוזהרין עליהם והתניא כו' משמע דלא קשיא ליה אלא מהא :

ב

-

נח

דף

מפני מה לא נשא אדם את בתו. שכשאכלה חוה מעץ הדעת היתה ראויה למות מיד ואי משום אדם שהיה שרוי בלא אשה היה יכול ליקח בתו ומסיק כדי שישא קין את אחותו : **מי** איכא מידי דלישראל שרי ולכותי אסור. משמע דלישראל מותר באשתו בשלא כדרכה וכן משמע בסוף פ"ב דנדירים (דף כ:) ההיא איתתא דאתיא קמיה דרבי אמרה לו רבי ערכתי לו שלחן והפכו אמר לה בתי התורה התירה לו ולאן היינו היא למעלה והוא למטה דמה מפסדת בכך אלא שלא כדרכה שמצערתה כדאמר התם אם תענה את בנותי שלא כדרכן ואמר וישכב אותה כדרכה ויענה שלא כדרכה וקשה דבספ"ג דיבמות (דף לד:) חשיב שלא כדרכה מעשה ער ואונן וי"ל דלא אסיר אלא שעושה כך תדיר שלא תתעבר ויכחיש יופיה אבל אם רוב תשמישו כדרכה אלא שבאקראי מתאוה לה שלא כדרכה שרי : קץ ידא פ"ה שהיה רגיל להכות את חבירו וקנסו בכך וי"ל דדינא הוא דהא מקרא דריש וזרוע רמה תשבר ובפי' כל היד (נדה דף יג: ושם) גבי יד לאמה תקצץ אמר דינא תנן כדרב הונא דרב הונא קץ ידא אלמא דינא הוא והא דאשכחן בפי' ד' והי' (ב"ק דף לז.) גבי . חנן בישא דרב הונא גופיה לא חייבו אלא ממון שאני הכא דמועד ורגיל בכך היה להכות באגרופ דדיניה הוא בכך וכן יד לאמה רגיל בכך :

אלא האדם. פרש"י ולית ליה לר"מ אתם קרוין אדם וקשה דבפ"ק דכריתות (דף ו:): פטר סך משמן המשחה לעובד כוכבים ומשמע דהוי טעמא משום דכתי' על בשר אדם לא יסך אתם קרוין אדם מיהו מצינו למימר דטעמא משום דכל שישנו בסך ישנו בכל יסך וכל שאינו בסך אינו בכל יסך וי"ס דגרסי הכא רבי ירמיה ור"ת מפרש דיש חילוק בין אדם להאדם (כי אדם רצונו ע"ד היתרון לאדם המעולה ומעוטר בתורת ה') תדע דלא מייתי בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סא. ושם) מדכתיב במצרים כל האדם והבהמה (שמות ט) והא דקאמר הכא כהנים לויים וישראלים לא נאמר ה"ק לא נאמ' אדם דלישתמע כהנים לויים וישראלים וה"ר משולם פ"י דוקא גבי פורענות קורא אותם אדם דאין ראוי לכתוב שם ישראל אבל גבי האדם וחי בהם ה"ל למכתב כהנים לויים וישראלים כמו שרגיל בכל מקום כדכתיב (ויקרא כא) אמור אל הכהנים (במדבר יח) ואל הלויים תדבר (שמות יד) דבר אל בני ישראל והכי איתא במדרש ויכולו מה אקוב לא קבה אל שלא הזכיר שמו על פורענות אדם כי יהיה בעור בשרו נגע צרעת כי תהיה באדם ולא בישראל אלה יעמדו לברך את העם וגבי פורענות אלה יעמדו על הקללה והא דפריך התם מהנך קראי אף ע"ג דעובדי כוכבים נמי קרויים אדם מ"מ פריך שפיר כיון שמכנה גבי פורענות את ישראל באדם היכא דלא איירי אלא בעובדי כוכבים לא היה לו לקרותן אדם: **אף** דם מן החי. ולרבנן אבר מן החי וקשה דתנא דלעיל (דף נו:): (דדריש) דנ"ל אבר מן החי מאכל תאכל ולא מוקי האי קרא אלא למישרי שרצים כדנפקא לקמן מי שדמו חלוק מבשרו: **ורבנן** ההוא לדם הקזה. בפרק גיד הנשה (חולין קא.). מוקי לה דאבר מן החי נוהג בין בטמאים בין בטהורי' והכא דמוקים לה לדם הקזה כמ"ד התם (דף ק:): אינו נוהג אלא בטהורין: **נאמר** לבני נח. עובד כוכבים ששבת לא שייך כאן דישראל הוזהרו לשבות: **ליכא** מידעם דלישראל שרי בדבר. שהוא מצוה לישראל לא אמרינן הכי העובד כוכבים ששבת חייב ולישראל מצוה אף על גב דבשני שבת אין מצוה לישראל מ"מ יש עליו מצות שביבת שבת ועל העוברים דעובד כוכבים חייב וישראל פטור אע"ג דפטור מ"מ לא שרי מיהו קשה דאמרינן בפרק בן סורר ומורה (לקמן דף עב:): יצא ראשו אין נוגעין בו דאין דוחין נפש מפני נפש אבל קודם שיצא

ראשו החי' פושטת ידה וחתכתו לאברים ומוציאה כדי להציל את אמו
וכה"ג בעובד כוכבים אסור כיון שהוזהרו על העוברים וי"ל דהא נמי
בישראל מצוה כדי להציל ואפשר דאפילו בעובד כוכבים שרי :

דף - נט - ב

והא פריה ורביה. תימה מנא לן דלא נאמרה לבני נח ואי משום דלא חשיב
ליה בהדי שבע מצות הא אמר לעיל [דף נח:] קום עשה לא קא חשיב וי"ל
דשב ואל תעשה נמי הוא דמי שמצווה על פריה ורביה מצווה שלא
להשחית זרע: לכל דבר שבמנין. פ"ה דכל דבר הנאסר במנין אפי' קבעו
זמן לדבר צריך מנין אחר להתירו כשיעבור הזמן ושוב (חזר) ופי' אל תגשו
אל אשה (שמות יט) לא הוה ביה זמן והא דכתיב (שם) היו נכונים לשלשת
ימים היינו לקבל התורה ביום השלישי אבל דבר הקצוב לזמן יעבור הזמן
ומותר מאליו וכ"ת אי בדבר שנגזר סתם פשיטא שצריך מנין אחר
להתירו אצטריך סד"א כיון דבטל דבר שנאסר עבורו ממילא הותר כגון
הכא שנאסרו בתשמיש כדי לקבל התורה וכי ההיא דפ"ק דביצה (דף ה.
ושם) דכרם רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום לכל צד כדי לעטר שוקי
ירושלים בפירות דאף לאחר חורבן הוצרך מנין אחר להתירו :

דף - ס - א

חקים שחקקתי לך כבר. תימה תיתסר נמי כלאים מהכא דכתיב בהאי
קרא בגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך ועוד קשה למה לי. את חקותי
תיפוק ליה מדכתיב למינהו במעשה בראשית באילנות ובבהמה דבפי' אלו
טריפות (חולין דף ס : ושם.) משמע דאי הוה כתיב למינהו בדשאים ה"א
דאסירי בני נח להרכיב שני דשאין זה על זה וע"ק הא דאמרינן ס"פ הפרה
(ב"ק דף נה. ושם) המרביע שני מינים שבים לוקה אתיא למינהו למינהו
מיבשה תיפוק ליה מדכתיב למינהו בגופייהו ומפר"ת דאי לאו את חקותי

ה"א למינהו לאו לאיסור כתיב ואי לאו למינהו ה"א את חקותי שחקקתי לך כבר במרה והא דפריך אלא מעתה ושמרתם את חקותי אע"ג דלא מוקמינן האי בבני נח אלא משום דאשכחן למינהו במעשה בראשית פריך שפיר דדילמא כי היכי דהאי לא קאי אבני נח האי נמי לאו אבני נח קאי וא"ת כיון דלא מחייבי רבנן אבני נח לא בהרבעה ולא בהרכבה אלמא לא דריש למינהו אם כן אתי סוגיא דפרק הפרה ודאלו טריפות לא כרבנן וי"ל דנהי דלא דרשו רבנן למינהו גבי בני נח משום דלא כתיב בצווי דאדם גבי ישראל דרשינן כיון דאשכחן דנצטוו ישראל על הכלאים ונפקא מינה לענין דגים אי נמי לא הוה אסרינן הרכבה באילנות בישראל מדרש מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה דלא הוה מפקינן קרא ממשמעוטיה דכתיב לא תזרע אי לאו דאשכחן כבר למינהו במעשה בראשית וניחא השתא דמילתא דשמואל דמייתי הכא דחקותי שחקקתי לך כבר איתא נמי בשילהי פ"ק דקדושין (דף לט.) ואתי אפילו כרבנן והשתא ההוא דהרכיב שני דשאים דפרק אלו טריפות (חולין דף ס. ושם) לרבנן קמיבעיא ליה אע"ג דמתני' היא בפ"ק דכלאים [מ"ז] אין נוטעין ירק בירק מ"מ קמיבעיא ליה אי חשיבי ליה דשאים כמאן דכתיב בהו למינהו משום דאסכים רחמנא על ידיהו לאסור בחו"ל כמו הרכבת אילן מדרשא דשמעתין: **חקותי** דהשתא. מה שהקשה בקונטרס מדכתיב גבי שביעית ויובל את משפטי תעשו ואת חקותי תשמרו לא דק דלא כתיב הכי אלא בפרשת בהר סיני כתיבי ועשיתם את חקותי ואת משפטי תשמרו והא קרא דאייתי בקונטרס בפרשת אחרי מות גבי עריות כתיב ושפיר מ"ל שחקקתי לך כבר דבני נח נצטוו על העריות ואע"ג דהאי קרא דפריך מיניה הש"ס ושמרתם את חקותי התם נמי כתיב. מכל מקום מסתבר דבכל התורה איירי דמסיים אשר יעשה אותם האדם וחי בהם: **אתיא** קריעה קריעה. תימה דבפ"ב דמו"ק (דף כ: ושם) דיליף קריעה מעומד מדכתיב ויקם איוב ויקרע נילף נמי דלא מאחין קריעה מהכא: **המלך** קרע. תימה היאך אמרו למלך מה ששמעו בפירוש הא גבי עדים תנן (לעיל דף נו.) כל היום היו דנין את העדים בכינוי:

אשכחן דליהו עבודה הנעשות לשם עבודת כוכבים כדאשכחן גבי ניסוך ישתו יין נסיכם והיינו כר' יהודה דדריש בספרי להאי קרא דין נסיכם גבי עובדי כוכבים אבל ר' נחמיה מוקי לה בישראל ומיהו לרבי נחמיה בלאו הכי אשכחן קראי בדברי קבלה וקטר לבעל והסך נסכים לאלהים אחרים (ירמיה ז): **זובח** לאלהים יחרם. פ"ה כל אלהים במשמע אפילו שלא כדרכה מדלא כתיב עובד לאלהים בזביחה יחרם ולא היה יכול לפרש דע"כ לשלא כדרכה אתא דאי לכדרכה מוילך ויעבוד נפקא דה"א לעולם לכדרכה ובא ללמדך על הכלל דאפי' כדרכה לא מחייבה אלא בעבודת פנים: **המקטר** והמנסך מניין ת"ל בלתי לה' לבדו. תימה דבסמוך יליף מיציאת זביחה ללמד על הכלל כולו וי"ל דאי לאו בלתי לה' לבדו ה"א מה זביחה שהיא עבודת דם ואתא לרבוויי זורק אבל מקטר ומנסך לא: **מניין** לרבות השתחואה. וא"ת ת"ל מדאיתקש לזביחה דכתיב (שמות לב) וישתחוו לו ויזבחו לו כדיליף (לקמן דף סג.) האומר אלי אתה דכתיב ויאמרו לו אלה אלהיך ישראל וי"ל דהתם הוי כדרכה דאותו עגל אורחיה בזביחה הוה והא דיליף מהתם אלי אתה משום דאלי אתה אורחיה בכל עבודת כוכבים: **אזהרה** מניין. וא"ת ות"ל מהיכא דנפקא ל"י אזהרה למגפף ומנשק מלא תעבדם כדפ"ה במתניי וי"ל דאי אתא לאזהרה דהשתחואה לא הוה מוקמינן ליה למגפף ומנשק:

א

-

סא

דף

ריש לקיש אמר מותרת. פ"י בהנאה ולא באכילה דמומר לעבודת כוכבים אסור לאכול משחיטתו אי נמי אפילו באכילה שרי כיון דלא היה מומר מעיקרא ובשחיטה זו הוא דנעשה מומר: **איכה** יעבדו למעוטי מאי. תימה השתא נמי דאמר זביחה יצאה. ללמדך תקשה ליה איכה יעבדו למעוטי מאי דלמעוטי שלא כדרכה בשאר עבודות לא איצטריך דמזביחה נפקא דוקא עבודת פנים וע"כ איכה יעבדו לרבוויי אתא כגון פוער לפעור וזורק אבן למרקוליס דלא. נפקי ליה לא מזביחה ולא מהשתחואה ואי לאו איכה יעבדו ה"א דאפילו כדרכה בעינן דרך כיבוד וי"ל דאי השתחואה ללמד יצאה לחייב בשאר עבודות אפילו שלא דרך כבוד כגון פוער לפעור וזורק אבן למרקוליס נמי לא צריך קרא דמהשתחואה נפקא אע"ג דעבודתה דרך בזיון כיון שעובדין אותה בכך וגדולה מזו בעי למימר

הש"ס בסמוך דנפקא ליה פוער למרקוליס מהשתחואה דלהכי איצטריך איכה יעבדו אע"ג דאין עבודתו בכך אלא משום דעבודתו דרך בזיון וכ"ש פוער לפעור וזורק אבן למרקוליס אע"ג דדרך בזיון כיון דעבודתו בכך: **מניין** לזובח בהמה למרקוליס. דמזובח לאלהים נפקא לן בזובח למכובדים אבל בזובח למבוזים לא וא"ת אזהרה שמענו מלא יזבחו עונש מנא ליה בזובח למבוזים ועו"ק דמזובח לאלהים שמענו לעיל עונש אבל אזהרה לזובח שלא כדרכה מנא ליה דהא לעיל גבי השתחואה איצטריך קרא לעונש ואזהרה שלא כדרכה וי"ל דזובח לאלהים לעונש ולא יזבחו לאזהרה וניחא השתא דקאמר אם אינו ענין לכדרכה דהא כתיב איכה יעבדו דה"ל אם אינו ענין למכובדים דהא כתיב זובח לאלהים וגו' תנהו ענין למבוזים והשתא לכל שלא כדרכה איצטריך לא יזבחו ולא נקט מרקוליס אלא משום דסתם מבוזים לאו אורחייהו בזביחה וא"ת נימא דהני קראי למכובדים אבל למבוזים מנא לן דהא לקמן שלש השתחואות חד איצטריך לכשלא כדרכה דמכובדים וחד לשלא לא כדרכה דמבוזים וי"ל כיון דגלי קרא גבי השתחואה דלא שני ה"ה בשאר עבודות וכן פי' בקונט' לקמן: **האומר** אעבוד. פ"ה משנתרצה חייב דנפקא ליה מלא תאבה ולא תשמע אליו הא אבה ושמע חייב וקשה דאכתי לא ס"ד האי טעמא עד דמייתי ליה דרב יוסף אלא היינו טעמא דמקבלו עליו באלוה: **ומר** סבר מסית לעצמו לא שמעי ליה. תימה נהי דלא שמעי ליה ליחייב מיהא כשאר מסית דמחייב בדיבורא כשמכמינין לו עדים ואמרו היאך נניח אלהים חיים ונעבוד עצים ואבנים ואם אין חוזר בו חייב דהכי משמע ויש לומר דוקא מסית לעבודת כוכבים דשמעי ליה דממשכי בתריה טפי אבל מסית לעצמו לא חשיב מסית כ"כ משום דלא שמעי ליה דאמרי מ"ש איהו מינן ועי"ל דבכולה שמעתין פליגי בניסת והא דקאמרינן לעיל היכא דפלחו כ"ע לא פליגי ר"ל במסית כ"ע לא פליגי דכיון דאי פלחו מחייב על כן יש לחייב המסית בדיבוריה במסית לעבודת כוכבים כי פליגי בדיבורא בעלמא בניסת כשאמר אין דרבי מאיר סבר דיבורא מילתא הוא ומחייב ניסת ומסיק דניסת לעבודת כוכבים דשמעי ליה אפילו רבי יהודה מודה דמחייב בדיבור כי פליגי במסית לעצמו אי מחייב ניסת או לא אבל במסית פשיטא דמחייב בדיבורא:

רבא אמר פטור. אע"ג דבפי בן סורר ומורה (לקמן דף עד.) אמר בעבודת כוכבים יהרג ואל יעבור י"ל נהי דחייב למסור עצמו לכתחלה מ"מ היכא דלא מסר את עצמו לא מיחייב מיתה ואין לומר דרבא לטעמיה דאמר בפי ר' ישמעאל (ע"ז דף נד. ושם) אפי' עבודת כוכבים בצינעא נאמר וחי בהן ולא שימות בהן דא"כ הני (כריתות) דמייתי לימא דאתיא כמ"ד בפרק בן סורר ומורה (לקמן דף עד.) יהרג ואל יעבור דפלוגתא דתנאי היא וי"מ הא דאמר יהרג ואל יעבור היינו בסתם עבודת כוכבים והכא איירי בעבודת כוכבים שהכל עובדים מאהבה ומיראה דומיא דהמן דמייתי ומתני' דאחד העובד משמע ליה דאיירי כה"ג דאי בסתם עבודת כוכבים לא איצטריך דשמעין ממתני' דהפוער עצמו לפעור אע"ג דמכוין לבזויי חייב מיהו ההיא דכהן משיח הוה מצי לאוקומי בסתם עבודת כוכבים אלא דמשני שפיר וא"ת לרבא אמאי לא השתחוה מרדכי להמן וי"ל כדאמר במדרש שהיו צלמים על לבו אי נמי משום קידוש השם כדאמרינן בירושלמי דשביעית (פ"ד) כגון פפוס ולוליינוס אחים שנתן להם מים בזכוכית צבועה ולא קיבלו:

ורבא אמר [לך] לא באומר מותר. ובריש הגולין (מכות דף ז. ושם) דממעט רבא מבשגגה פרט לאומר מותר התם גרס רבה דעני אביי בתריה אי נמי גבי גלות טובא בשגגה כתיבי: **מאי** טעמא דר' יוסי. בפי כלל גדול (שבת ד' ע.) פ"ה דאכתי מ"ם דמאחת ומ"ם דמהנה למאי אתו ולשון מ"ט לא משמע כן ויש לפרש מ"ט דר' יוסי הא לשמעון ולשם משמעון לאבות ולתולדות איצטריך ומפרש משום דאסמכינהו אהדדי דרשינן נמי אחת שהיא הנה והנה שהיא אחת:

העלם זה וזה בידו. פי' דלא ידע לשבת בשום מלאכה כדמוכח בפי' כלל גדול (שבת דף ע. ושם) דמייתי עלה מתניי ארבעים מלאכות חסר אחת וא"ר יוחנן שאם עשה כולם בהעלם אחד כו' ולא דמי לשכח עיקר שבת דתנן התם אינו חייב אלא אחת דשכח לגמרי כגון תינוק שנשבה לבין הנכרים אבל הכא כי מדכרו ליה מדכר וא"ת מאי קאמר הכא תפשוט דילמא הכא דאינו חייב אלא אחד דשכח לגמרי כגון תינוק שנשבה לבין הנכרים ויש לומר דה"מ לשנויי הכי ובפ"ק דכריתות (דף ג:) משני רב פפא משכחת לה בתינוק שנשבה לבין הנכרים אי נמי דטעו בהאי קרא (שמות כ) אלהי כסף ואלהי זהב אסירי דמיני אחרינא לא וה"נ הוה מצי לאוקמי במגפף לעבודת כוכבים שדרכה בגיפוף והוא סבור שאין דרכה בכך אלא כיון דלא קאי הכי לא חשש לדקדק: **הא** לא קשיא תיפשוט. בפרק כלל גדול (שבת דף ע: ושם) אהדר ליה רב נחמן לרבא האי העלם שבת בידו ואינו חייב אלא אחת ותימה דבפרק ב' דשבועות (דף יט. ושם) לענין טומאה ובפ"ג (דף כו.) לענין שבועה בעי כה"ג וקא פשיט רב נחמן לחומרא והכא לקולא וי"ל הכא שאני דשבת עיקר המצוה: **רישא** בעבודת כוכבים וסיפא בשאר מצות. תימה הא איכא לאוקמי כולה בשאר מצות ומאי משא"כ בשאר מצות כגון שחט וזרק בחוץ דאינו חייב אלא אחת כדאמר אביי בפרק אחד דיני ממונות (לעיל דף לד.) ולרבי אבהו דפליג עליה משכחת ליה לר' ישמעאל בשחט וזרק ולר' עקיבא העלאה וזרק שגג בלא מתכוין כגון שהיה צריך לשחוט בהמה של חולין ונתכוין לשוחטה ונמצאת אחרת והיא של קדשים וכנגדו בשבת שהיה צריך לחתוך תלוש ומתכוין לחתוך אותו ונמצא שהוא מחובר פטור דמלאכת מחשבת אסרה תורה וי"ל דלא מ"ל הכי דמשמע דפטור בשבת לפי ששגג בלא מתכוין וכה"ג אפילו צריך למחובר ונתכוין לחותכו ונמצא מחובר אחר פטור דאין זה מלאכת מחשבת מיהו קשה לוקמה בשאר מצות כמו בנרבע לזכור ולבהמה דאמר לעיל (דף נד:) דאינו חייב אלא אחת וי"ל דעבודת כוכבים שייך לקרות שאר מצות ששקולה כנגד כל המצות אבל רביעה לא אע"ג דמוקמינן סיפא בחלבים איידי דנקט רישא שאר מצות נקט סיפא שאר מצות וק"ק דמשמע דאי הוה מתוקמה רישא בחלבים הוה ניחא: **להגביה** את התלוש וחתך את המחובר. פ"ה דכתיב אשר חטא בה כדדרשינן בפרק ספק אכל (כריתות דף יט.) פרט למתעסק וקשה למה ליה לשמואל במתעסק בשבת טעמא דמלאכת מחשבת ת"ל מבה וי"ל דה"ק בשבת פטור אף על פי שנהנה משום מלאכת מחשבת

ועי"ל מתעסק דפטר הכתוב מבה התם היינו כדמפרש התם לרבא משכחת לה כגון שנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר דהיינו ונמצא שהוא מחובר דנעשית מחשבתו דאי מחובר אחר אפילו היכא דנתכוין למחובר פטור דומיא דנתכוין לכבות זה וכבה זה דפטרינן התם בההיא פירקא (דף כ.). ולאביי משכחת לה כגון דנתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר כלומר ונמצא שהוא מחובר דכל כה"ג מלאכת מחשבת היא ולא מיפטר אלא מבה אבל מתעסק דשמואל דפטר משום מלאכת מחשבת היינו במתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר דלא נעשית מחשבתו והא דקאמר התם אהא דמוקי אשר חטא בה פרט למתעסק מתעסק דמאי אי דחלבים ועריות חייב שכן נהנה אלא דשבת פטור דאמר שמואל המתעסק וכו' משמע דשמואל איירי כהאי גוונא במתעסק לא מייתי דשמואל אלא משום חלבים ועריות דלא מיתוקם ביה קרא :

א

-

סג

דף

אמר ר' אמי זיבח וקיטר וניסך. פירש הקונטרס דלא גרסינן והשתחוה דלאו עבודה היא ולפיכך בהך דר' זכאי לעיל נמי ל"ג ליה וקשה אמאי אי"ל פוק תני לברא אפילו ר' נתן דאמר התם לחלק הכא מודה ללאו יצאת כדמפרש אביי טעמא הכא מדכתיב לא תעבדם מיהו אפשר הא דאמר ליה פוק תני לברא משום דלא דריש ליה לא תעבדם ולרב שמואל בר יהודה דהכי תנא קמיה אוקימתא קמייתא דרבי זכאי מלא תעבדם כר' אמי ולר"ת נראה דגרס בדרב זכאי והשתחוה ובדר' אמי ל"ג דקסבר ר' אמי דלחלק על עצמה יצאת דלא תעבדם אשאר עבודות קאי דהכי כתיב לא תשתחוה להם ולא תעבדם והא דפריך הא אמר אביי שלש השתחוואות למ"ל דלחלק על עצמה לא קאמר מדקאמר לחלק על כל אחת משמע אבל לר' זכאי דתנא השתחוואה ע"כ ללאו יצאת ס"ל מדלא מחייב שתיים ואי עבדה באפי נפשה לא מחייב כלל כיון דללאו יצאת ולא תני ליה בהדי אחריניי אלא לאשמועי' היא גופה דללאו יצאה ואמר ליה ר' יוחנן פוק תני לברא דלחלק יצאה אפי' כל אחת ואחת כיון דלא דרשת לא תעבדם מדס"ל השתחוואה ללאו יצאה : **אחת** לשלא כדרכה. הא לא מיבעי לן קרא לעונש ואזהרה דמבוזים כדמיבעי לן לעיל (דף סא.).

בהשתחואה לשלא כדרכה דמכובדים כיון דגלי לן באזהרה דכל שלא כדרכה שוין הוא הדין בעונש : **אלא** על כל דבר שיש בו מעשה. פ"ה דגבי חטאת כתיב ועשה אחת ולא דק דבפ"ק דכריתות (דף ב.) מיייתי אידך קרא דתנן לעושה בשגגה יצא מגדף : **כי** קאמר רב נמי לר"ע. אליבא דר"ל קאמר הכי דלר' יוחנן דאמר לקמן (דף סה.) כפיפת קומתו ועקימת פיו הוה מעשה מתוקמא דרב אפילו כרבנן : **כל** המשתף שם שמים. לא דמי להא דכתיב (שופטים ז) חרב לה' ולגדעון וכן (במדבר כא) דברנו בה' ובך דלא אסור אלא במידי דאלהות : **משום** דהוי לאו שבכללות. תימה ת"ל דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד דהוי אזהרה לבן סורר ומורה ועוד תימה הא בן סורר ומורה לוקה כדתנן בפ' בן סורר ומורה (לקמן דף עא :) וילפינן בגמרא ויסרו מויסרו וע"כ אזהרתיה מלא תאכלו על הדם וכיון דגלי רחמנא אהאי לאו דלקי ה"ל למימר בכל דוכתי דלקי לכל הפחות היכא דאין יכול לבא לידי מיתה : **על** כולם אינו לוקה. אפי' למ"ד בס"פ כל שעה (פסחים דף מא :) דלקי אנא ואמבושל משום צלי אש ואזג וחרצן משום כל אשר יעשה מגפן הנהו מיפרשי טפי מקרא דלא תעבדם דלא מפרש קרא דאיירי במגפן ומנשק והא דאמרינן בפ"ק דביצה (דף יב.) דמבשל גיד הנשה ביי"ט לוקה חמש וחד מינייהו המבשל ביי"ט לא חשבינן להו לאו שבכללות דכתיב כל מלאכת עבודה לא תעשו כמו לא תעבדם דהכא דהתם מפרש טפי דכתיב עבודה דמשתמע כל מלאכה שהיא עבודה :

ב

-

סג

דף

שלא ידור בשמו ולא יקיים בשמו. אע"ג דהני ב' מלא ישמע נפקי ובסמוך נמי אמרינן דלא ישמע אזהרה למדיח אין זה לאו שבכללות דחדא מילתא היא שמשמיע שם עבודת כוכבים והא דלא נפקי כולהו מלא תזכירו משום דאי לא כתיב אלא חד קרא הוה מוקמינן ליה לנודר ומקיים א"נ משום עבודת כוכבים הכתובה בתורה דמותר להזכיר שמה איצטריך ואפ"ה לנודר ולקיים אסור מיהו קשה דלא ישמע הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וי"ל דמשום הכי קאמר ד"א לאוקמי לא ישמע אזהרה למדיח ומעיקרא לא פלגינהו בב' קראי אלא לאסמוכינהו בעלמא דעיקר מילתא דכולהו מלא תזכירו נפקא : **אסור** לאדם שיעשה

שותפות. אמר ר' שמואל כ"ש שבועה עצמה דאין לקבל הימנו ור"ת אומר מותר לקבל הימנו השבועה קודם שיפסיד כדאמר בפ"ק דמס' ע"ג (דף ו:) דמצוה ע"פ נפרעין ממנו מפני שהוא כמציל מידם ולא חיישינן דילמא אזיל ומודה ואע"ג דהתם ספק והכא ודאי מ"מ בזמן הזה כולן נשבעים בקדשים שלהן ואין תופסין בהם אלהות ואע"פ שמה שמזכירין עמהם ש"ש וכוונתם לדבר אחר מ"מ אין זה שם עבודת כוכבים גם דעתם לעושה שמים ואע"פ שמשותפין שם שמים ודבר אחר לא אשכחן דאסור לגרום לאחרים לשתף ולפני עור ליכא דבני נח לא הוזהרו על כך :

א

-

סד

דף

מרקוליס אור"ת קילוס שמה לשון שבח אלא שחכמים כינו אותה לגנאי וקראוה קוליס לשון לעג וקלס (תהלים מד) ומר לשון חילוף כמו במר דשחוטה (חולין דף צד.) במר דפרזלא (ב"ק דף קיג.) במר דכנתא (בכורות דף ל.) כלומר חילוף קילוס שהחליפו שמה: **אע"ג** דקמיכוין לבזויה. ולעובדה בבזוי דאי לא קמכוין אלא לבזות הא אפילו עובד מאהבה ומיראה פטור לרבא ואפילו לאביי דמחייב התם הכא מודה דפטור: **קתני** ע"ז וקתני מולך. אף על גב דקתני ע"ז וקתני פעור ומרקוליס לא דמי דהתם לפרושי דינא קאתי אבל הכא דייק מרישא דקתני אלו הן הנסקלין עובד ע"ז והנותן מזרעו למולך ולא קתני פעור ומרקוליס:

ב

-

סד

דף

העביר כל זרעו פטור. וא"ת מקמא מיחייב ליה וי"ל כגון שאין לו אלא בן אחד או שהעבירם בבת אחת: **שלש** כריתות בע"ז. פ"ה שתים גבי מולך בקדושים והשלישי בשלח לך כי דבר ה' בזה וקשה (לר"י) דאית ליה בריש מי שהיה טמא (פסחים ד' צג.) מגדף היינו מברך השם ובסוף פרק קמא דשבועות (דף יג.) מוקי כי דבר ה' בזה לפורק עול ומגלה פנים

בתורה כרת בע"ז שלא כדרכה מנלן ויש לומר דכרת ג' בפרשת אחרי מות דכתיב מולך גבי עריות ואכולהו כתיב כי כל אשר יעשה מכל התועבות וגוי ואף על גב דהוי ליה טפי לאוקמי לגופיה למעביר בנו שלא כדרכה ניחא ליה לאוקמיה בע"ז באם אינו ענין כיון דהשתא סבירא ליה מולך לאו היינו ע"ז וחוק בעלמא הוא דלא מסתבר לחיובי עליה אלא כדרכה: **למעביר** בנו ובתו שלא כדרכה. תימה כיון דמולך ע"ז הוא ת"ל מההוא כרת דמוקמינן לע"ז שלא כדרכה ויש לומר דלא הוה מוקמינן ליה לע"ז כיון דגבי מולך כתיב אי לאו דאשכחן קרא אחרינא למולך: **וכי** שלשה עולמות יש. לאו לר' עקיבא פריך דאיהו מוקי לה במברך את השם אלא אליבא דנפשיה קאמר כדפ"ה ואם תאמר לרבי עקיבא נמי תקשה וכי שלשה עולמות יש דלעולם הזה נפקא לן מקראי דמולך כע"ז מיהו ר' עקיבא איכא למימר דלא דריש כי דבר ה' בזה בע"ז אלא כדדרשינן פ"ק דשבועות (שם) אבל מרבי ישמעאל קשיא דדריש בחלק המבזה דיבור ראשון שנאמר בסיני דהיינו ע"ז דאכתי תקשה ליה וכי שלשה עולמות יש דע"ז נפקא ליה מקראי דמולך וי"ל דרבי ישמעאל הוה דריש קראי דמולך תרתי לע"ז שלא כדרכה משום עולם הזה ולעולם הבא אי נמי חד לע"ז שלא כדרכה ותרתוי למולך לעולם הזה ולעולם הבא:

א

-

סה

דף

והנשאל בהן. פ"ה באזהרה דאל תפנו ואזהרה דמכשפות גופיה מלא ימצא בך וקשה דאי אל תפנו אזהרה לנשאל א"כ יהא בו כרת דכתיב בפרשת קדושים והנפש אשר תפנה וגוי והכרתי אותה וי"ל איפכא דאזהרה לנשאל מלא ימצא בך דכתיב בקרא בתריה שואל אוב וידעוני: **הואיל** ושניהם בלאו אחד נאמרו. פ"ה שהלאוים מחלקים לחטאות דכתיב אשר לא תעשינה וסמיך ליה או הודע אליו ואף על גב דבס"פ כלל גדול (שבת דף סט.) הוא דדריש ריש לקיש בשגגה עד שישגג בלאו שבה ור' יוחנן ס"ל שגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו מ"מ בלאוין תליא מילתא כיון דאשכחן מפטם וסך דאיכא שני לאוין וכרת אחד מסתברא דלכך כתובין שני לאוין כדי לחייבו שני חטאות: **מאן** תנא השתחואה ר' עקיבא היא. תימה הא לא מחייב ר"ע במגדף אלא משום דכתיב כרת במקום קרבן כדתנן בספ"ק דכריתות (דף ז): וא"כ בהשתחואה דלא

כתיב ביה כרת במקום קרבן ליפטר וכן ידעוני אליבא דר' יוחנן לר"ע אמאי חייב הא לא כתיב ביה כרת במקום קרבן וי"ל דר"ע אליבא דדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי לא בעינן מעשה לדידכו אודו לי מיהת במגדף דכתיב ביה כרת במקום קרבן א"נ כיון דחייב רחמנא במגדף ש"מ דבכל דוכתי לא בעי מעשה לענין קרבן כלל דעקימת שפתיו לרבי יוחנן אליבא דר"ע לא חשיב מעשה הואיל וישנו בלב כדלקמן ולר"ל אליבא דר"ע . מחייביה אע"פ דלית בה מעשה רבה אלא זוטא : יצא מגדף ובעל אוב מיבעי ליה. בריש כריתות (דף ג.) משני חדא מתרתי נקט וליתני בעל אוב מגדף איצטריך ליה סד"א הואיל וכתוב כרת במקום קרבן אימא מודו ליה לר"ע קמ"ל ודרך הש"ס בכמה מקומות כן כדאשכחן בפ"ק דחולין (דף כב. ושם) ידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא ומשני כהונה בעיא אצבע ובסוף התודה (מנחות דף פג.) משני כדי נסבא ובסוף דם החטאת (זבחים דף צח. ושם) משני הנך ב' שינויי : הואיל וישנו בלב. פי' בקונטי' שאפי' מברך השם כל היום ואין לבו כלפי מעלה אלא לדבר אחר ומכנהו בשם המיוחד אינו חייב וקשה השתא השתחואה נמי ישנה בלב כדאמרין (לעיל דף סא :) גבי אנדרטא אי לא קיבלה באלוה לאו כלום הוא וי"ל מדכתיב גבי נינוה (נחום א) ממך יצא חושב על ה' רעה דהיינו רבשקה שגידף שהיה שלוחו של סנחריב מלך אשור ונינוה בארץ אשור ותלאו הכתוב במחשבה ולפי מאי דפרישי' לעיל (שם ד"ה רבא) דבסתם עבודת כוכבים מאהבה ומיראה חייב ניחא דאין תלויה בלב :

דף - סה - ב

יצאו עדים. תימה למ"ל למעוטי עדים זוממין מקרבן הא אפילו בשוגג מיקטלי דלא בעי התראה וי"ל דמשכחת לה שהוזמו קודם גמר דין דאין נהרגין עד שיגמר הדין א"נ כגון שחזרו בהן מעצמן ואמרו מבודין אנחנו : **הואיל** וישנו בקול. תימה כי הדר ביה משינויא דקול ומסיק שאני עדים זוממין הואיל וישנן בראיה מאי משני מכל הני דתני בת"כ בהדיא עדים זוממין דמעט מועשה מקלל אביו ואמו ומסית ומדיח ונביא השקר ובספרים ישנים ל"ג עדים זוממין וה"ג אלא אמר רבא שאני מגדף הואיל וישנו בקול וכי פריך וקול לרבי יוחנן לאו מעשה הוא לא פריך אלא מעדים זוממים לחודיה דמודה ר' יוחנן בכולהו דקול לאו מעשה הוא

אלא דוקא גבי חסמה משום דבדבורו קא עביד מעשה כשהבהמה שוחה לאכול והוא גוער בה זוקפת ראשה וה"נ עדים זוממין בדיבורייהו עבדי מעשה לחייב הנדון תדע (דבפרק בתרא דמכות (דף טז):) א"ל רבי יוחנן לתנא לא תיתני מימר דבדיבוריה עבד מעשה אלמא לא חשיב עקימת שפתיו מעשה אלא היכא דבדיבורו עביד מעשה הלכך שינויא דקול קאי ולא הדרא ביה אלא מעדים זוממים מיהו בפ"ק דכריתות (דף ד.) קשה דאיכא התם כל הך סוגיא ושינויא דקול ליתא התם כלל וא"כ תקשה ליה מכל הני דתורת כהנים: **ריש** לקיש אמר פטור. אליבא דמ"ד לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו פליגי בפרק הפועלים (ב"מ דף צ: ושם) דהא ר"ל אית ליה פרק שבועות שתיים (שבועות דף כא.) לוקין עליו: **מעלה** בזכורו. פ"ה מעלה ומושיב המת על זכורו ולא יתכן בבעל אוב דשאול אלא נראה דשם מכשפות כך הוא תרגומו דאוב וידעוני מתרגמינן בידין וזכורין ומיהו יש לתמוה קצת דהוה ליה למנקט המעלה בידין שהוא תרגומו של אוב:

א

-

סו

דף

המחלל שבת. לאו למימר דכל שחייב על שגגתו חטאת חייב על זדונו מיתה דהא איסי דאמר בפ"ק דשבת (דף ו): אבות מלאכות ארבעים חסר אחת ואינו חייב על אחת מהן ופי' הקונטרס וכן ר"ת היינו מיתה אבל חטאת מיחייב אכולהו אלא אתא למימר דכל שאין חייבין חטאת אין חייבין מיתה: **לרבות** בת. הא דאמר (ב"ק. דף טו.) השוה הכתוב אשה לאיש היינו היכא דכתיב בלשון זכר אבל היכא דכתיב בלשון איש ממעטינן אי לאו דכתיב ב' זימני דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ואם תאמר הא אמרינן בפרק ארבעה וחמשה (שם דף מד): גבי שור שהמית שור שבעה להביא שור האשה אע"ג דלא כתיב שור איש וי"ל משום דדרשינן התם נגיחה למיתה נגיחה לנזקין והוה ילפינן מיתה מנזקין משום דכתיב (שמות כא) וכי יגוף שור איש: **עד** שיפרט לך הכתוב יחדיו. פירש הקונטרס כדרך שפרט בכלאים ותימה אם כן לרבי יאשיה אמאי כתיב בהו יחדיו אלא על כרחך אי לאו יחדיו הוה אמינא דלא יחרוש בשור וחמור כאחד אף על פי שאין קשורין ולא ילבש בגד של צמר ושל פשתים אף ע"פ שאינן קשורין ותפורים כדדרשינן (יבמות דף נה):

תכיפה אחת אינה חיבור שתי תכיפות חיבור והיינו מדכתיב יחדיו אלא מסברא קאמר עד שיפרט לך הכתוב יחדיו: **גמר** קודש מחול. מדאפקיה בלשון אלהים דאי מק"ו למ"ד קודש נמי לא איצטריך לגופיה דנילף מנשיא וחרש אלא איכא למיפרך מה לבשר ודם שכן דואגים ומתביישין בכך:

דף - סו ב

מאי לא תקלל ש"מ תרתי. ומקלל חבירו גמרינן או מאב ונשיא או מאב וחרש דליכא למפרך שכן משונים דאביו אינו משונה אע"ג דבפי שבועת העדות (שבועות דף לו. ושם ד"ה מקלל) משמע דמחרש לחודיה גמר לה וא"ת וניגמר אביו ממקלל עצמו וחרש דבפרק שבועת העדות (שם) גמרינן ממקלל עצמו מדכתיב השמר לך ושמור נפשך ויש לומר דאי לאו דאשכחן אביו דגמרינן מיניה חבירו לא הוה גמרינן בעצמו מה שלא מצינו שאסור בחבירו: **עד** שיהיו שניהם שוין. פ"ה בני עונשין וקשה תקשה לרבנן דמחייבין אפי' סקילה וי"ל דלרבנן ניחא דדיניה בסקילה כנערה המאורסה דלא ק"ל מומתו גם שניהם דבנשואה כתיב אבל לר"מ דדיניה כנשואה בחנק ה"ל למפטרה מהאי קרא והשתא בין לר"מ בין לרבנן בנשואה פטור ומתני' דמייתי לעיל (דף נה:) וחייבין עליה משום אשת איש לא אתיא כוותייהו א"נ כרבנן ובארוסה ומיהו כיון דדייקינן לעיל אפי' בהמה כל שכן נשואה אלא כר' יונתן אתיא כיון דלא מוקי גם שניהם אלא למעוטי מעשה הורדוס ועוד י"ל דלרבנן כיון דאין דינם משתנה בשביל קטנות מסתברא שפיר לאוקומי גם שניהם לדרשה אחריתי ומתני' דלעיל כרבנן אבל לר"מ דמשתנה דינו מסקילה לחנק בקטנה ארוסה סברא הוא דבנשואה דרשינן גם שניהם לפטור לגמרי ור"ת מפרש דלא קאמר שניהן שוין בני עונשין אלא שוין במיתה אחת והשתא לרבנן דבא על הקטנה בסקילה שפיר כיון דאם היתה היא בת עונשין היו שוין במיתה אחת אבל לר"מ בא על הקטנה בחנק דאם היתה בת עונשין היתה בסקילה ואין זה שוין במיתה אחת א"כ נשואה קטנה לכ"ע במיתה אחת שוין וא"ת בת כהן שהיא בשריפה ובועלה בחנק ליפטריה לגמרי כיון דאין שניהם שוין במיתה אחת וי"ל דלמפטר לגמרי אי אפשר משום דדרשינן לגבי זוממים לעשות לאחיו ולא לאחותו: **מעשה** חידודין. קשה

דבפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נה:) משמע דלא בעי קרא דפריך פשיטא פריצותא קאסר רחמנא ולגירסת הספרים מעשה הורדוס נמי קשה דהוא ממעט מדכתיב (ויקרא יט) שכבת זרע פרט למשמש מתה: **והאי** לבדו מאי דריש ביה לכדתניא. וא"ת הא ר"מ אית ליה הך ברייתא דקתני מתניי הראשון בסקילה והשני בחנק וא"כ היכי קאמר שמואל מ"ט שתיק רב לימא ליה ומת האיש הא לר"מ מיבעי ליה לאידך דרשה ויש לומר דתרתני שמעת מינה:

דף סז - א

רבינא אמר כו'. פי' הקונטרס ול"ג אמר רבינא דאיהו ורב פפא לא פליגי ואין זו שיטת הש"ס ור"ת מפרש דרבינא משני כולה מתניי דהמסית זה הדיוט דמשמע הדיוט ולא נביא נמי זו אף זו קתני דתנן בסיפא המסית את ההדיוט דמשמע כל מי שמסית אפילו נביא ורב פפא הא לא מסתבר ל"י דמשום דקתני המסית את ההדיוט דאתא למימר אפילו נביא:

דף סז - ב

וכי מפני שסמכו. מהכא דייק בריש יבמות (דף ד. ושם) דר' יהודה לא דריש סמוכין בעלמא וא"ת שאני הכא דלא דריש משום דאיכא ג"ש דמפקא מסמוכין כדדריש רבי יוסי הגלילי דדריש לא תחיה מלא תחיה כל נשמה דבסייף תדע דאטו רבי עקיבא דיליף מלא תחיה דבסקילה מי נימא דלא ס"ל כרבנן דדרשינן סמוכין אלא ע"כ משום דאיכא ג"ש דלא תחיה כל נשמה דמפקא מסמוכין וי"ל דדייק מלישנא דרבי יהודה דאמר וכי מפני שסמכו משמע דבשום מקום לא דרשינן:

לחלוץ תפילין. פ"ה של ר' אליעזר אע"ג דלא היה ר"א זז ממקום אחד קרי ליה איסור שבות דכל שאסרו חכמים לצאת בו לרשות הרבים אסור לצאת בו לחצר וה"ה אפי' יושב במקום א' אסור: **היאך** מניחין איסור סקילה. משמע דמדליקין ואחר כך חולצין וקשה דבפרק במה מדליקין (שבת דף לה: ושם) משמע איפכא דתניא שלישית להדליק את הנר דברי רבי נתן ר' יהודה אומר שלישית לחלוץ תפילין ופ"ה התם ומדליק ברביעית ואין לומר ומדליק בשניה מדקאמר התם בתר הכי שניה להדליק כמאן לא כר' נתן ולא כרבי יהודה הנשיא וגם אין לומר שמדליק בשלישית וה"ק שלישית אף לחלוץ תפילין ולעולם מדליק ברישא מדקאמר התם שלישית להדליק ומוקי לה כרבי נתן ולא כרבי יהודה הנשיא ועוד קשה אטו הורקנוס לא ידע מנהגו וי"ל דודאי תפילין ברישא אלא שבאותה שעה איחרו להדליק מפני שהיו טרודין בחוליו ולכך היה גוער בו: **וטהרתן** במה שהן. פ"ה דנחלקו לענין טבילה בנקרעו אי חוצץ מה שבתוכו או לא ובהדיא לא אשכחן פלוגתא אלא בפ' כ"ג דכלים תנן הכדור והאימוס והקמיע ותפילין שנקרעו הנוגע בהן טמא במה שבתוכו טהור אלמא אין תוכו חשוב חיבור ותניא בתוספתא ר' יהושע ב"ק אומר משום ר' אליעזר אף מטבילין כמו שהן אלמא מדלא חייץ בטבילה ש"מ דהוי חיבור: **היה** מכה בבשרו. ומשום שרט לנפש (ויקרא יט) ליכא דמשום תורה קעביד כדאמר הרבה מעות יש לי ואין לי שולחני להרצותן:

מתנני' בן סורר ומורה. בן הסמוך לגבורתו. וא"ת דילמא שנה שלפני גדלות כדאשכחן (נדה דף מו.) במופלא הסמוך לאיש לענין נדרים ומפר"ת דהכא דריש לאיש דמשמע לשון גבורה כדכתיב (מ"א ב) וחזקת והיית לאיש וא"ת א"כ למה לן במתנני' טעמא דשלא בא לכלל מצות וי"ל דהוה אמינא דמקודם הבאת שערות מתחיל הזמן דסמוך לגבורתו של איש ואפי' הוי יותר מג' חדשים לא הוה חיישינן במה שבימי קטנות כיון דאינו ראוי להוליד דקרינא ביה בן ולא אב: קטן אי אתה צריך לחזור כו'. וא"ת ומנא ליה להאי קטן ממונא האמרי' בפרק מי שמת (ב"ב דף קנז.) אין זכייה לקטן ואי בשזיכו לו ע"י אחר הא איכא למ"ד בפ' מי שמת זכין לגדול ואין זכין לקטן ואפי' למ"ד זכין לקטן היינו מדרבנן ולא מדאורייתא דזכייה מתורת שליחות כדמוכח בפ"ק דבבא מציעא (דף י. ע"ש) דאמרי' חצר משום ידה איתרבי ולא גרע משליחות וקטן לאו בר שליחות הוא ומיהו בפ' התקבל (גיטין דף סד: ושם) גבי צרור וזורקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים חפץ ומחזירו לאחר שעה זוכה בין לעצמו בין לאחרים משמע דהיינו מדאורייתא מדפריך למ"ד אחד זה וא' זה זוכה לעצמו ואין זוכה לאחרים מההיא דמערימין על מעשר שני דמשמע דזוכה לאחרים מדאורייתא והא דתנן בהנזקין (שם דף נט:): מציאת חרש וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום אבל מדאורייתא לא דעת אחרת מקנה אותן שאני והשתא ניחא הא דאמר בפ' לולב וערבה (סוכה דף מו:): לא ליקני איניש לוליביה לינוקא דינוקא מיקנא קני אקנויי לא מקני דמיקנא קני אפילו מדאורייתא דע"י דעת אחר' מקנה אותן זוכה מדאורייתא לאחרים לרב אסי דגיטין ולעצמו לכולי עלמא והא דאמר בריש פ"ב דקידושין (דף מב. ושם) איש זוכה ואין קטן זוכה היינו דאין ממנה אחרים על פסחו אי נמי שאין זוכה לאחרים קאמר אע"ג דדעת אחרים מקנה אותן ודלא כרב אסי וא"ת והיאך מדקדק בגיטין דזוכה לאחרים מדפודה מעשר שני לאחרים והלא אפי' לעצמו לא זכי מדאורייתא כשאין דעת אחרים מקנה אותן ובחילול מעשר מי איכא דעת אחרת מקנה לאחרים ע"י זכיית קטן וי"ל דקסבר המקשה דכמו שזוכה לעצמו בחילול מעשר מן התורה מחמת דמופלא סמוך לאיש דאורייתא כמו כן זוכה לאחרים מן התורה וקצת משמע בירושלמי בפרק חלון דאם הוא בן דעת אית ליה זכייה מדאורייתא דאמרינן רבנן דקיסרי אמרי כאן בתינוק שיש בו דעת כאן בתינוק שאין בו דעת ובאיזהו נשך (ב"מ דף עא) משמע דלית ליה זכייה מדאורייתא דגרסי' ברוב ספרים קטן נהי דשליחות לית ליה זכייה מדרבנן אית ליה ויש ספרים דלא גרסי' מדרבנן ועוד משכחת לה שיש לו ממון לקטן כגון שירש את אביו קודם שנתגייר

כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף יח.) דעובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה שנא' כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר אי נמי במעשה ידיו דמלאכתו ושכר טרחו שלו מדאורייתא וא"ת היאך יתחייב אדם אשם על גזילו הא אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן כדדרשינן בהגוזל קמא (ב"ק דף קו:) ובפרק שבועת הדיינים (שבועות דף מב.) כי יתן איש ואין נתינת קטן כלום וי"ל דהני מילי בטענת כפירה והודאה אבל ע"פ עד אחד נשבעים אי נמי בקופץ ונשבע וא"ת והיאך נתגייר כי אמרינן נמי דקטן אית ליה זכייה מדאורייתא ה"מ ישראל אבל עובד כוכבים אמרינן באיזהו נשך (ב"מ דף עב.) דכיון דלא אתי לכלל שליחות לית ליה זכייה אפי' מדרבנן ומיהו הא לאו קושיא היא דא"כ תיקשי לן כל גרים היאך מטבילין אותן אלא כיון דזכייתו וידו באין כאחד שאני אבל אי קטן לית ליה זכייה מדאורייתא ודאי קשה היאך נתגייר וי"ל כגון שנתגיירה אמו כשהיא מעוברת כדאמרי' בפרק הערל (יבמות דף עח. ושם) אשת עובד כוכבים מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה ואפשר השתא דאחרי כן יורש את אמו ומיהו קשה מההיא דפ"ק דכתובות (דף יא. ושם) דאמרי' גר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד ולכל מילי חשיב גר להתירו בבת ישראל וקידושיו קדושין ובניו חולצין ומייבמין ולכל מילי דאורייתא ולא משמע שיהא מטעם דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה חדא דה"מ בשב ואל תעשה והאי קום עשה הוא ועוד מדפריך מאי קמ"ל תנינא זכין לאדם שלא בפניו ונראה דזכייה דגירות לא דמי לשאר זכיות דמה שב"ד מטבילין אותו אינם זוכין בעבורו אלא הוא זוכה בעצמו ובגופו שנעשה גר ונכנס תחת כנפי השכינה והא דפריך בכתובות (שם) תנינא זכין לאדם שלא בפניו ומשני מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה היינו משום דאם היתה חובתו לא היה לב"ד להתמצע להכניס גופו בדבר שיש לו חובה ואפילו בתינוק דלאו בר דעת חשיב גר מדמייתי מקטנה פחותה מבת שלשה שהזכייה בעצמו הוא כדפרישית שהמילה והטבילה בגופו וגם מצינו שאבותינו נכנסו לברית במילה וטבילה והרצאת דמים וכמה קטנים היו בשעת מתן תורה ובפרק עשרה יוחסין (קידושין דף עד.) אמר ר"ש דגירות שנתגיירה פחותה מבת שלש כשירה לכהונה שנזרעו בתוליה בישראל ומייתי ראייה מדכתיב בשלל מדין וכל הטף בנשים וגו' והרי פנחס היה עמהן ואע"ג דאמרינן בכתובות (דף יא.) הגדילו יכולין למחות הא אמרינן דכשגדלו שעה אחת ולא מיחו שוב אין יכולין למחות דמועיל להו מילה וטבילה של קטנות שהיתה בגופם ואין חסירים אלא קבלת מצות ומתוך שגדלו ולא מיחו היינו קבלה:

בידוע שאין לו גואלים. וא"ת דמשמע דקטן בידוע שאין לו גואלים משום דאינו מוליד וכן בפי' אין בין המודר (נדרי' דף לה:) זאת תורת היולדת בין גדולה בין קטנה ופריך קטנה בת לידה היא מאי קושיא הא אמרינן לקמן בשמעתין דורות הראשונים היו מולידין בחי' שנים ויש לומר דאף ע"פ שבדורות האחרונים נתנו חכמים סימן להבאת שערות לקטנה בת י"ב שנה ויום אחד ולקטן בן י"ג שנה ויום אחד בדורות הראשונים שהיו ממהרים להביא שערות היה זמן גדלות מקודם הרבה והא דקאמר לקמן וכי עבד בצלאל משכן בר י"ג שנה הוה דכתיב איש איש ממלאכתו התם רוצה להוכיח על דורות הראשונים דאפילו כי אזלת בתר דורות דהשתא לפי שלא תרצה להוכיח שנחשבים גדולים בפחות א"כ בעל כרחיך בר תליסר שנין הוה: **אחד** אומר בשנים בחדש. פירשתיה לעיל בפרק היו בודקין (דף מא:) ד"ה שזה: **בת** ג' שנים ויום אחד. פירשתי בפי' ארבע מיתות (לעיל נה:):

חי מזיג ולא מזיג. כענין זה מפר"ת (ברכות ד' נא.) יי דברים נאמרו בכוס של ברכה וחד מינייהו חי ומקשינן האמרינן הכל מודים בכוס של ברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים ומפר"ת דחי הוא מזיג ולא מזיג: י"ג ווי"ן. לא קא חשיב ויפת לפי שהוא שם: **קיללו** ברביעי. מה שלא קלל חס עצמו משום דאמר בב"ר ר"י אומר לפי שכתב ויברך אלהים את נח ואת בניו ואין קללה במקום ברכה לפיכך ויאמר ארור כנען:

בה נתקנו. פיי בקונטי' מדת הקב"ה באיזמל שהוא מכה בו מרפא נס בתוך נס כמו ויצת אש בציון ואני אהיה חומת אש ואין ענין זה לזה כלל אלא היינו כדאמרי' בב"ר משל לבן מלך שקלקל עם אחת משפחותיו כיון ששמע המלך טרדו והוציאו חוץ לפלטרין שלו והיה מחזר על הפתחים של שפחותיו ולא היו מקבלין אותו אלא אותה שקלקלה עמו פתחה לו דלתיה וקבלתו כך בשעה שאכל אדם מפרי האילן טרדו והוציאו מחוץ לגן עדן והיה מחזר על כל האילנות ולא היו מקבלין אותו מה היו אומרים לו א"ר ברכיא הא גנבא דגנב דעתא דברייה היינו הא דכתיב אל תבואני רגל גאווה רגל שנתגאה על בוראו ויד רשעים אל תנידני לא תסב מני עלה אבל התאנה ע"י שאכל ממנה פתחה לו דלתיה וקבלתו: **ואין** עולים לה ביום. ואם תאמר הא כבר תנא ליה רישא לאור עיבורו וי"ל דס"ד לאו לאפוקי יום העיבור אתא אלא לאפוקי לילה שלפני העיבור:

על מנת שאין לבעליך כו'. סוגיא זו כרב ששת דפ"ק דקדושין (דף כג.). דאמר לרבנן אהני ליה תנאיה אבל ר' (אליעזר) סבירא ליה דאפילו כי האי גוונא אין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה ומ"מ מתניתין לא תקשה דהוה משני בדמי סעודה המוכנת לאמו אי נמי רבי אלעזר הוה מוקי לה בשנתן לה בעלה דהא ר"א הוא דאמר בחזקת הבתים (ב"ב דף נא. ושם) אחד וזה אחד זה קנתה ואין הבעל אוכל פירות:

בן נח שבירך את השם ונתגייר כו'. תימה אי הוה מילתיה דרבי חנינא

כתנאי דפליגי בהחולץ (יבמות דף מח:) מפני מה גרים מעוניין בזמן הזה מפני שלא קיימו ז' מצות שקבלו עליהן בני נח אלמא מיענשי ורבי יוסי פליג התם ואמר גר שנתגייר כקטן שנולד דמי ולא מיענשי כלל ועוד קשה דסוגיא דהכא דלא כחד דאמרינן עשה כן בישראל חייב ואי כר' יוסי כקטן שנולד דמי ונראה שיש לחלק דכולה שמעתין בדיני אדם והתם בדיני שמים: **קלה** בחמורה מישך שייכא. חנק שהיא מיתה קלה היה ראוי לו מתחלה ויותר ובסמוך גבי סרחה ולבסוף בגרה דקאמר בסקילה מ"ט לא דכיון דאישתני אישתני הא דקרי ליה אישתני לאו אמיתה קאי אלא אישתני גופה והא דאמר רבי יוחנן לתנא תני תידון בסקילה והכא לא דיינינן ליה במיתה קמייתא משום דהתם לא אישתני דינא כי הכא ומיהו קשה דגבי סרחה ואחר כך בגרה לא משמע דאיירי בשינוי הגוף מדקאמר כ"ש הכא דאישתני לגמרי משמע דאישתני קמא כהאי ונראה לפרש דהא דקאמר קלה בחמורה מישך שייכא לאו למימר דלא חשיב אישתני קטלא דמכל מקום קטלא אישתני אלא כלומר אית לן למידייניה בקלה כיון דמעיקרא נתחייב אף בחמורה מזו ולא דמי לבן נח שבירך את השם דלא דיינינן במיתה דהשתא דחמורה דמעיקרא לא איחייב בה ובמיתה דמעיקרא נמי לא כיון דהשתא לא שייכא ביה:

א

-

עב

דף

מסתברא מילתיה דרב בששיבר. ואם תאמר מאי קמ"ל תנינא ושיבר את החבית פטור ויש לומר אי ממתני' ה"א שיבר בעודו במחתרת קמ"ל רב אפילו שיבר אחר כך: **אפילו** נטל. תימה הא תנן במרובה (ב"ק דף סב:) אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי כפל פירוש כדדרשינן וגונב מבית האיש ולא מבית הגנב ואמר רב בגמרא לא שנו אלא לפני יאוש אבל לאחר יאוש קנאו גנב ראשון וגנב שני משלם תשלומי כפל לגנב ראשון אלמא קודם יאוש לא קני ויש לומר דהתם בגנב מגגו חצירו וקרפיפו דלאו בר קטלא הוא דבעי התראה אבל הכא במחתרת דמחתרתו זו היא התראתו דלקמן: **לא** קבלינהו הואיל ונפק מפומיה דרב. תימה הא מיחייב לצאת ידי שמים כדאמר בפי' הפועלים (ב"מ דף צא. ושם) גבי החוסס פרה ודש בה (ואתנן) אסרה תורה אפילו בא על אמו ויש לומר דכאן לא היו רוצים להחזיר אא"כ יתחייבו בדיני אדם:

כאן באב על הבן. ברייתא דאם ברור לך כשמש שאין לו שלום עמך הרגהו הא סתמא אל תהרגהו ובשמעתא קמייתא דפסחים (דף ב: ושם) דדרשינן לאור יקום רוצח אי פשיטא לך מילתא כנהורא דאנפשות קאתי רוצח הוא וניתן להצילו בנפשו ופירש שם בקונטרס כגון בן על האב או כל אדם ולא יתכן כדאמרינן הכא דהני אפילו בסתמא רוצח הוא ולא בעינן שיהא פשוט כנהורא אלא התם יש לומר כולה באב על הבן דאי קים ליה בגווייה ששונאו רוצח הוא וניתן להצילו בנפשו ואי מספקא לך מילתא כליליא יהא בעיניך כגנב ולא ניתן להצילו בנפשו: ישראל הוא בן ברית הוא ישראל ולא כותי בן ברית ולא מומר לעבודת כוכבים דמומרינן לעבודת כוכבים היו מורידין ולא מעלין:

ומה נערה המאורסה שלא בא וכו'. וא"ת ההוא פגם חמור מרוצח שזה בסקילה וזה בסייף לאו פירכא היא דהכא לא קפיד קרא איסורא אלא אפגימי' דהא נעבדה בה עבירה או שאין מקפדת על פגמה אין מצילין אותה בנפשו כדמוכח שמעתין ופשיטא דיש פגם גדול בנהרג מבנערה המאורסה שנאנסה וא"ת ומנא לן דאפגימי' קפיד רחמנא דילמא איסורא קפיד מדאיצטריך למעוטי עובד עבודת כוכבים ומחלל שבת ובהמה ובקונטרס פי' לקמן דאפגימי' קפיד מדגלי בהני ולא בעבירות אחרות ועוד י"ל דאין מושיע לה משמע דאבושתה קפיד קרא: **הרי** זה בא ללמד ונמצא למד. פירוש ונמצא אף למד דהא ללמד נמי אתא כדרשינן לקמן מה רוצח יהרג ואל יעבור וכן בההוא דלעיל בפרק ד' מיתות (דף נד.) משכבי אשה מגיד לך הכתוב ששני משכבות באשה וקאמר הרי זה בא ללמד ונמצא למד והיינו נמי אף למד דהא ילפינן מיניה העראה בזכור בההיא שמעתין ולשמואל דמחייב אזכר בבן ג' שנים

והא דאמר בריש פ"ב דחולין (דף כח.) גבי צבי ואיל הרי זה בא ללמד ונמצא למד מה פסולי המוקדשים בשחיטה התם נמי יש לפרש דאף למד קאמר דללמד אפסולי המוקדשין נמי קא אתי לפטור מן המתנות כדדרשינן בפ"ק דבכורות (דף טו.): **אף** רוצח ניתן להצילו בנפשו. ואם תאמר מוהוכה בכל אדם נפקא כדדרשינן לעיל (דף עב:) וי"ל דהתם רשות ואשמעינן קרא דאין לו דמים אבל הכא קמ"ל דחובה להציל: **להצילו** בנפשו כו'. משמעות הלשון שמצילין הנרדף בנפשו של רודף אבל לא יתכן לפרש כן ברודף אחר הבהמה וכיוצא בה לפיכך נראה לפרש דמצילין את האדם מן העבירה בנפשו של עצמו אבל קשה מנערה המאורסה דקאמר שניתן להצילה בנפשו וא"ת וכיון דמהכא ילפינן דרוצח ניתן להצילו בנפשו למה לי קרא בטובע בנהר וחייה גוררתו השתא חברו הורג כדי להציל התם לא כ"ש ולא מסתבר למימר דחבירו הורג טפי לאפרושי מאיסורא אלא נראה דאי מהכא ה"א עשה קמ"ל התם דעובר בלאו דלא תעמוד על דם רעך: **תלמוד** לומר והשבותו לו. הכא מוקי ליה לאבידת גופו ובפרק שני דבבא מציעא (דף כח:) מוקי ליה שלא יאכיל עגל לעגלים התם דריש והשבותו והכא לו יתירה: חייבי כריתות וחיבי מיתות ב"ד. בעריות מיירי דומיא דנערה וא"ת תיפוק ליה מדאיתקוש כל עריות בפי אחרי מות כדאמרינן בריש הבא על יבמתו (יבמות דף נד:) י"ל מדמעט בהמה ש"מ דלא מקשינן הכי מיהו קשה הא בהמה לא איתקש מדמיבעיא לן קרא לרבות העראה בבהמה בפרק ד' מיתות (לעיל דף נה.): **נער** נערה. פירש בקונטרס נער כתיב וקרי נערה נדרש מקרא ומסורת ואף על גב דאמרינן בפרק אלו נערו (כתובות דף מ: ושם) גבי קנס כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע הכא הוי מצי למיכתב נערה דעל כרחיך לאו בקטנה איירי אלא בבת עונשין ועוד יש לפרש דטובא נערה כתיבי בפרשה ומיהו בסמוך משמע דמחד דריש דקאמר איידי דכתב נער כתיב נערה פירוש איידי דכתב נער למעוטי בהמה כתב נערה כלומר כפשטיה דקרא דעל כרחיך נערה קרינן דהא בנערה מישתעי:

דאיכא למימר אידך יוכיח וכי האי גוונא בפרק כיצד צולין (פסחים דף עז. ושם) גבי תמיד ופסח דדחו שבת וטומאה ולא יליף מינייהו שאר קרבנות צבור: **חד** למעוטי עובד ע"ז וחד כו'. אי לאו כתיב אלא חד הוה מוקמינן ליה למעוטי בהמה ושבת ותימה דבהמה ושבת היכי ממעט מחד וטפי היה נראה לומר דמחד ממעט ע"ז ושבת וא"ת ולמה לי קרא למעוטי שבת הא מציל גופיה קא מחלל שבת דחובל בחבירו ואיך יחלל שבת להציל חבירו מחילול שבת דאין זה מקלקל בחבורה דאיכא תקוני גברא כיון דמיחייב מיתה כדפריך באחד דיני ממונות (לעיל דף לה. ושם) וי"ל דמ"מ ס"ד דגזירת הכתוב כרבי אלעזר בר"ש: **חילול** חילול מע"ז. כל הני דלקמן בפרק הנשרפין (דף פג.) דכתיב בהו חילול לא גמרינן מע"ז אלא שבת דשבת וע"ז כתיב בהו חילול במקום מיתה: **ממונא** לא משלם עד גמר ביאה. פי' בקונטרס שהוא מוציא בתוליה וקשה דבלא השרת בתולים נמי משלם קנס כדאמר בפ"ק דקדושין (דף ט:) באו עליה עשרה בני אדם ועדיין היא בתולה רבי אומר הראשון בסקילה וכולן בחנק ואמרינן מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמי ובפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נט. ושם) מוקמינן ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט לאלמנה לכהן גדול בבא עליה שלא כדרכה אלא הכא היינו טעמא דלא משלם אתחילת ביאה משום דקם ליה בדרכה מיניה הלכך לא משלם הכא עד גמר ביאה אבל בעלמא משלם קנס משעת העראה וי"מ דלא אתרבאי העראה כגמר ביאה [אלא] לענין עריות וחייבי לאוין ועשה ויבמה ואשה לבעלה בפ' הבא על יבמתו (שם ד' נה.) אבל לענין קנס לא איתרבאי וא"ת על כרחיך למ"ד העראה זו הכנסת העטרה אי אהעראה לא מיחייב הא בגמר ביאה לאו בתולה היא הא לאו פירכא היא דאהכי חייב רחמנא תדע מדלא ילפינן העראה מנערה המאורסה דאי אהעראה פטור בגמר ביאה היכי מחייב הא לאו בתולה היא אלא בהכי חייב רחמנא ומיהו בירושלמי דכתובות משמע דאהעראה משלם קנס דאמרינן הערו בה עשרה ועדיין היא בתולה כולהו משלמין קנס: **במניחתו** שלא יהרגנה ורבי יהודה היא. לא לגמרי כוותיה דהא קתני נערה אין קטנה לא ולרבי יהודה אפילו קטנה כדמוכח בפרק אלו נערות (כתובות כט. ושם): **במפותה** ודברי הכל. תימה היכי מוקמי' במפותה הא קתני סיפא אשת אחיו דיש לה קנס ועל כרחיך בנתארסה ונתגרשה דאי בעודה תחתיו חייבי מיתות פטורין כדתנן התם ונערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה כדקתני ר' עקיבא בסיפא ואי במפותה הרי מחלה כדמוכח בפ' אלו נערות (שם ד' לב.) דמוקי מתני' דאלו הן הלוקין ביתומה ומפותה וכ"ת דאתיא כרבי עקיבא דברייתא דאמר נערה שנתארסה ונתגרשה יש

לה קנס וקנסה לאביה הא קתני סיפא הבא על בתו פטור משום דמתחייב
בנפשו ובנתארסה ונתגרשה איירי ואי דאב תיפוק ליה דאפילו בא עליה
אחר קנסה לאביה ואין לומר דאיצטריך היכא דלא הספיקה לעמוד בדין
עד שבגרה דמה עמידה בדין שייך בדבר שהוא שלו ונראה לפרש דלעולם
לעצמה ואפילו במפותה מיחייב אי אמרה בשעה שבא עליה שאינה
מוחלת הקנס מיהו בירושלמי פריך לה ומשני כגון שלא הספיקה לעמוד
בדין עד שמת האב אבל יש להוכיח. דעל כרחיך מתניתין לא מתוקמא
כר' עקיבא דברייתא דהא רב פפא אית ליה התם באלו נערות (ד' לד):
חידוש הוא שחידשה תורה בקנס כו' והש"ס קאמר התם (ד' לח): דמאן
דאית ליה חידוש כו' על כרחך סבר לה כרבי עקיבא דמתניי ובירושלמי
בפרק אלו נערות אמתניתין דיתומה שנתארסה ונתגרשה איכא פלוגתא
דאמוראי דאיכא למאן דאמר המפתה פטור בבשת ופגם אבל קנס אינה
יכולה למחול ואיכא לאוקמי רב פפא דהכא כי ההוא ומאן דאמר התם
פטור מן הכל סבר כאידך שינויא דהכא:

א

-

עד

דף

שלא יהא ממונו חביב עליו. דמדניתן להצילו בנפשו כל שכן דניתן
בממונו: **קסבר** עונשין מן הדין. לא דמי לעונשין מן הדין דאפליגו בה
אביי ורבא לקמן בפ' הנשרפין (ד' עו.) כדפרישית בפרק ד' מיתות (ד' נג):
ד"ה השתא) והא דאיצטריכא לעיל חד למעוטי עבודת כוכבים היינו נמי
למאן דאמר עונשין ומ"ד אין עונשין הוה משני חד למעוטי בהמה דדמי
לעריות ואידך איידי דכתיב נער כתיב נמי נערה:

ב

-

עד

דף

אפילו לשנויי ערקתא דמסאנא. לכאורה משמע דמנעליהם משונין משל
עכו"ם כדאמר נמי בפרק הכונס (ב"ק נט: ושם) גבי אלעזר זעירא דהוה

סיים מסאני אוכמי וקאמר שהיה מתאבל על ירושלים וכך משמע במסכת תענית (דף כב.) גבי ההוא גברא דהוה מסיים מסאני אוכמי ולא רמי חוטי וקשה דבסוף פ"ק דביצה (דף טו.) תנן אין משלחין מנעל לבן ביו"ט מפני שצריך ביצת הגיר להשחירו ומפרש ר"ת דווקא רצועות המנעל היו משונות משל עכו"ם דשל עכו"ם שחורות ושל ישראל לבנות ומסאני אוכמי דבכל דוכתי היינו רצועות שחורות אבל המנעל ודאי היה שחור: והא אסתר פרהסיא הואי. תימה דה"ל לאקשווי עריות הואי דרוצח ונערה המאורסה לכולי עלמא יהרג ואל יעבור וכמו כן קשה בריש כתובות (דף ג: ושם) דאמר דאיכא צנועות דמסרו נפשיהו ופריך ולידרוש להו דאונס שרי ומאי קושיא הא שפיר עבדן דמסרו נפשיהו משום גילוי עריות ותירץ ר"ת דאין חייבין מיתה על בעילת עובד כוכבים משום דרחמנא אפקריה לזרעיה דעובד כוכבים כדאמרינן בפ' נושאין על האנוסה (יבמות צח.) דכתיב וזרמת סוסים זרמתם ומתוך כך היה רוצה ר"ת להתיר בת ישראל שהמירה ובא עליה עובד כוכבים ושוב נתגייר עמה לקיימה ביהדות דלא שייך למימר אחד לבועל בביאת עובד כוכבים דהויא כביאת בהמה והקשה הר"ר יצחק ב"ר מרדכי דע"כ בביאת עכו"ם נאסרה לבעל כדאמרי' התם דאיכא פרוצות בפ' האשה שנתארמלה (כתובות כו: ושם) גבי האשה שנחבשה בידי עכו"ם על ידי נפשות אסורה לבעלה ואמרינן נמי במגילה (דף טו.) כאשר אבדתי מבית אבא כך אבדתי ממך אלמא לגבי בעלה לא חשיב' ביאת עובד כוכבים כביאת בהמה וגם לכהונה נפסלת בביאתו אע"פ שבביאת בהמה אינה נפסלת דאין זנות לבהמה כדאמרינן בפ' הבא על יבמתו (יבמות דף נט.) דזרעיה דעובד כוכבים הוא דאפקריה רחמנא לענין חייס אבל ביאת דעובד כוכבים לא אפקריה וכיון דנאסרה לבעל אסורה לבועל מונטמאה ונטמאה ואמרינן נמי בסוטה בפרק ארוסה (ד' כו: ושם) דכותי מקנין על ידו ופוסל בתרומה ופריך פשיטא ונסתרה והיא נטמאה אמר רחמנא אחד לבעל ואחד לתרומה ומשני מהו דתימא כי אמר ונסתרה והיא נטמאה הני מילי היכא דבהך ביאה אסירה ליה לאפוקי עכו"ם דבלאו הכי אסירה ליה קמ"ל אלמא אפילו גבי עובד כוכבים שייך ונטמאה לאסור לבעל והוא הדין לבועל והא דלא פריך הכא והא אסתר עריות הואי דקים ליה דמהני טעמא דקרקע עולם לענין דלא מיחייב' למסור עצמה משום עריות דהא מרוצח ילפינן ורוצח גופיה כי מיחייב' למסור עצמו ה"מ קודם שיהרג בידים אבל היכא דלא עביד מעשה כגון שמשליכין אותו על התינוק ומתמעך מסתברא שאין חייב למסור עצמו דמצי אמר אדרבה מאי חזית דדמא דחבראי סומקי טפי דילמא דמא דידי סומק טפי כיון דלא עביד

מעשה והא דקאמר אף נערה המאורסה תהרג ואל תעבור יהרג גרסינן ואבועל קאי דעביד מעשה אבל הנערה עצמה שהיא קרקע עולם אין חייבת למסור עצמה ואי גרס תהרג יש לפרש דתהרג הנערה קודם שתעשה מעשה שתביא עליה את הערוה אבל לענין חלול השם משום פרהסיא לא ס"ד דמהני טעמא דקרקע עולם וכן נמי יש לפרש בההיא דריש פרק הבא על יבמתו (יבמות ד' נג : ושם) דאמר רבא אין אונס לערוה שאין קישוי אלא לדעת דאם אומר לו שיהרגהו או יניח שיביאוהו על הערוה ויודע שאם יביאוהו אי אפשר שלא יתקשה לא מצינו למימר דלא עביד מעשה שהקישוי חשיב מעשה ואם היה כבר מקושה ועומד והעכו"ם הביאוהו על הערוה התם ודאי. יש אונס ואין לו למסור עצמו והא דפריך פרק מצות חליצה (שם ד' קג. ושם) גבי יעל והא קא מתהניא מעבירה ומשני טובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים דכשבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא לא בעי למימר דמהאי טעמא היה לה למסור עצמה אע"פ שהיא קרקע עולם משום דהנאה חשיבא כמעשה כדדריש בפרק המניח (ב"ק ד' לב.) ונכרתו הנפשות העושות דא"כ בשמעתין נמי הי"ל לאקשוויי גבי אסתר ועוד דנראין הדברים שלא היתה אנוסה שהרי בורח היה ולא הוה רשאי לאנסה ואדרבה היה צריך שתטמינהו מן הרודפים כמו שמוכיח הענין והיא שידלתו בדבריה עד שבא עליה להתיש כחו והתם פריך על מה שהכתוב משבחה מנשים באהל תברך שרה רבקה רחל ולא דאמרינן בפ' מי שאמר ואני בנזיר (ד' כג : ושם) גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה שהיו מתכוונות להבנות מבעליהן וחשיב לה שלא לשמה משום דנהנין מן המצוה ולא הוי לשמה כל כך ומש"ה פריך דיעל נמי מיתהניא והשתא ניחא שהכתוב משבחה דאם היתה אנוסה במה הכתוב משבחה וא"ת כשנתרצית אסתר לאחשורוש שאמרה כאשר אבדתי אבדתי למה לא גירשה מרדכי תחילה כדי שתהא מותרת לחזור לו דמחזיר גרושתו לא אסירה בזנות בלא נישואין כדתנן בפ"ב דסוטה (ד' יח :) הכל מודים שאין מתנה עמה לא על קודם שתתארס ולא על אחר שתתגרש שתסתרי לאחר ותטמאי שאם תסתרי ותטמאי ואח"כ יחזירנה זה הכלל כל שתיבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה וי"ל דלא היה רוצה לגרשה שהיה ירא פן יודע למלך : **קטול** אספסתא ושדי לחיותא כו'. ההוא עובדא דשלהי יבמות (ד' קכא : ושם) דאמר ליה עכו"ם לישראל קטיל אספסתא ואי לא קטילנא לך כדקטילנא לפלניא בר ישראל דאמרי ליה בשל לי קדירה בשבתא ולא בשיל וקטילתיה שמא לא היה בקי בהלכה דמן הדין לא היה לו למסור עצמו במקום הנאת עצמן של עכו"ם : **בן** נח מצווה על קידוש השם. וא"ת והא וחי בהם בישראל

כתיב ואפילו ישראל היה מחויב למסור עצמו אפילו בצינעא אי לא דכתיב וחי בהם ויש לומר דדילמא לא איצטריך וחי בהם אלא כי היכי דלא נילף שאר מצות מרוצח ונערה המאורסה דאפילו בצינעא יהרג ואל יעבור לכ"ע:

דף עה - א

ואם איתא לא לימא ליה. לא היה לו להודות לדבר איסור דא"ל לך לשלום ש"מ אין בן נח מצווה על קידוש השם ומשני הא בצנעה הא בפרהסיא נעמן צנעה הוה דלא היו ישראל בבית רמון וגבי קדוש השם בתוך בני ישראל כתיב ואפילו למאן דאמר בצנעא נמי יהרג ואל יעבור הני מילי ישראל אבל כותי לא ולעולם אימא לך דבן נח מצווה על קדוש השם כגון פרהסיא ולמסקנא זו לא איפשטא בעיין ולשון מאי הוי עלה משמע דמסקנא דפשיטות היא ונראה יותר כספרים דגרסינן ואם איתא לימא ליה הא בצנעא הא בפרהסיא וקא פשיט דלא מפקיד מדאמר ליה סתם לך לשלום:

פרק תשיעי - הנשרפין

ומאי נינהו חמותו ואם חמותו. הוה מצי למימר בתה ובת בתה אלא הני נקט דכתיב בהו שריפה בהדיא:

דף עה - ב

מנין לעשות שאר הבא ממנו כו'. ואם תאמר מה לשאר הבא ממנה שכן

אם אמה אסורה תאמר בשאר הבא ממנו דאם אמו מותרת ועוד למאן דאמר שריפה חמורה מה לשאר הבא ממנה שכן אמה בשריפה תאמר בהא שאמו בסקילה וי"ל דכיון דליף מאי דכתיב בהדיא גבי האי כאלו כתיב גבי האי לא שייך לאקשווי מידי : **אמך** היא. בפי ד' מיתות (לעיל דף נד.) דרשינן משום אמו אתה מחייבו וכו' ותרתי ש"מ : **איכא** למיפרך מה להיא כו'. אין הג"ש מופנה משני צדדין ולכן למדין ומשיבין : **אמר** קרא אשת בנך היא. וא"ת אכתי אי מה הוא דודתו אסורה אף היא דודתה אסורה וי"ל דלא שייך לאקשווי אלא מחייבי מיתות ב"ד דלענין מיתה נאמרה גזרה שוה :

דף עו - א

אמר אביי ק"ו. אביי נמי אית ליה גזירה שוה כדאמרינן לעיל אלא דקאמר הכא לא צריך ומיהו קשה מפ"ק דכריתות (דף ה.) גבי אל תהי ג"ש קלה בעיניך דמשמע התם דאביי לא יליף בתו מאנוסתו אלא מגזירה שוה : **תני** אבוה דרבי אבין כו'. מדבעי קרא משמע דלית ליה גזירה שוה דהנה הנה וזמה וזמה ותימה א"כ בתו ובתו בנו מנא ליה דבשריפה ועוד קשה דהאי איש איצטריך לכדדרשינן בפרק ד' מיתות (לעיל דף נא.) אע"פ שאינה כהנת דמאיש דריש כדפירש בקונטרס :

דף עו - ב

איזהו עני רשע ערום. רשע ערום איכא טובא כדמפרש בסוטה בפרק היה נוטל (דף כ. ושם) אבל עני רשע ערום ליכא אלא האי לחודיה : **סמוך** לפירקן. משמע הכא דאבנו נמי קאי וקשה דבפרק חרש (יבמות דף קיב :) אמרינן דקטן לא תקינו ליה נישואין ואמר בהאשה רבה (שם דף צו :) דנשותיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום אלמא בעילת זנות היא וי"ל דלא חשיב מיהא בעילת זנות דהא אמר בפרק הכותב (כתובות דף צ.)

דקטן שהשיאו אביו אשה כתובתה קיימת : **והמלוה** סלע לעני כו'. משמע דמצוה קעביד וקשה דבפ"ק דחגיגה (דף ה. ושם) אמרינן צרות רבות ורעות זה הממציא מעות לעני בשעת דוחקו ומפרש ר"ת דהכא במלוה לצורך מזונות אבל התם מיירי כשהמלכות דוחקת לגבות ממנו מס וגולגוליות וארנוניות ואם לא היה מוצא היו מניחין אותו ועכשיו גורם זה המלוה ודוחקתו המלכות ולימים בא המלוה וטורף ביתו ושדותיו ומפסיד והיינו צרות רבות ורעות והיינו דקאמר התם זוזי לעללא לא שכיח כלומר לקנות תבואה לתליתא שכיח כלומר כשדוחקין אותו למכור או למשכן ביתו ושדותיו כמו תלויה וזבין (ב"ב דף מז :) ובקונטרס פירש שם דקאי אאם טוב ואם רע זה הנותן מעות לעני בפרהסיא וקאמר זה הממציא מעות לעני בשעת דוחקו וזוזי לעללא לא שכיח מפרש להמציא צדקתו לעני בשעת הדחק ולא בשעה שקודם הדחק שיוכל לבקש מזונותיו לקנות תבואה בשעת הזול שהיה מרויח לתליתא שכיח לקנות פת מן הפלטר מדי יום יום שיפסיד והיינו אם טוב ואם רע וקרי תליתא על שם שתולין הפת בסל ומיהו לאו אורחיה למעבד הכי כדאמר בערבי פסחים (דף קיא. ושם) תלאי בביתא קשה לעניותא מיהו יש לפרש דקרי ליה תליתא משום דדרשינן (מנחות דף קג.). והיו חייך תלויים זה הסומך על הפלטר ואית דגרסי איפכא לעללא שכיח כשקונה תבואה ביחד מצוי פת בביתו לתליתא לא שכיח כשלוקח פת מן הפלטר אין הפת מצויה בביתו : **שברזל** ממית בכל שהוא. פירש בקונטרס שתוחב לו מחט בושט או בלבו וקשה דא"כ אפילו קוץ נמי אלא נראה משום דאמר בפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלד.) ובפרק בהמה המקשה (חולין דף עז :) ובהערל (יבמות דף עו.) דברזלא מיזרף זריף : **רוצח** שלא עשה בו אונס כרצון. כי ההיא דפרק המניח (ב"ק דף לב : ושם) הסותר את כותלו לאשפה אי דלא שכיחי רבים אנוס הוא וכן היתה לו אבן מונחת בחיקו ולא הכיר בה מעולם לענין נזקין חייב לענין גלות פטור שלהי פרק כיצד (שם דף כו : ושם) ויש ענייני אונס דאפילו נזקין פטור כמו שמחלק בירושלמי בין בא וישן אצל הכלים להיה ישן כבר והביאו כלים אצלו וכגון אפילה וקרן זוית דפרק המניח (שם דף כז :) ובהגוזל בתרא (שם דף קיב.) ובפרק אלו נערו (כתובות דף לד :) הניח להן אביהן פרה שאולה וטבחוה ואכלוה משלמין וכו' מה שנהנו אבל מה שהזיקו לא ובפרק הפרה (ב"ק ד' מז.) גבי נכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות שפוטר שם את בעל הבית כשהזיק את הנכנס היכא דלא הוי ידע ביה ועוד

בפרק המניח היה בעל חבית ראשון ובעל קורה אחרון נשברה חבית בקורה חייב ואם עמד בעל חבית פטור ובשלהי השוכר את האומנין (ב"מ דף פב: ושם) המעביר חבית ממקום למקום ושיברה רבי יהודה אומר שומר חנם ישבע וכו' מדפטרינן שומר חנם ולא מחייב מטעם אדם המזיק ש"מ דבאונס שהוא כעין גניבה ואבידה מיפטר ולכך מחייב שומר שכר וא"ת הא שלהי כיצד הרגל (ב"ק דף כז.) מחייבים נפל מן הגג ברוח שאינה מצויה אף על גב דרוח שאינה מצויה הוי כעין גניבה ואבידה כדאמר בפרק שור שנגח ד' וה' (שם דף מה.) גבי ד' שנכנסו תחת הבעלים הרגו מועדין נהרגין ומשלמין את הכופר וחייב לשלם דמי שור לבעליו חוץ משומר חנם ומוקי לה דנטריה שמירה פחותה דשומר חנם כלתה שמירתו והנך אחריני לא כלתה שמירתן ודייק כמאן אי כרבי יהודה דאמר שוכר כנושא שכר ניתני וכולן במועד פטורים מן הכופר פירוש משום דמועד סגי ליה בשמירה פחותה לרבי יהודה והיינו דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה ואינה יכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה כדמוכח בריש הכונס (שם דף נה:) ומדמחייבין נושא שכר ופטרינן שומר חנם ש"מ דרוח שאינה מצויה הוי כעין גניבה ואבידה ואפ"ה מחייבין ביה אדם המזיק כדפרישית וי"ל דרוח שאינה מצויה הוי כעין אבידה ומחייבין ביה המזיק ונתקל לרבי יהודה הוי כעין גניבה דפטרינן ביה אדם המזיק כדאמר בהשואל (ב"מ דף צד:) דגניבה קרובה לאונס ואבידה קרובה לפשיעה ולענין שומר שכר מיחייבי תרוייהו וכן מוכח בהגוזל קמא (ב"ק דף צט: ושם) גבי טבח אומן שקלקל דפריך למאן דפטר בחנם מברייתא דקתני נתן בהמה לטבח וניבלה חייב מפני שהוא כנושא שכר אלמא ס"ד דהאי מקשה אפילו בחנם חייב כמו שומר שכר שחייב על האבידה ומשני אימא מפני שהוא נושא שכר לפיכך בשכר חייב אבל בחנם פטור דהוי כעין גניבה: **בנזקין** לא חייב לן מצמצם. משמע דמחייבי טפי ברוצח מבנזקין ואם כן מדפטרינן לקמן ברוצח תריס כ"ש בנזקין וכן משמע בשלהי כיצד הרגל (ב"ק דף כז: ושם) דפטרינן זרק כלי מראש הגג והיו תחתיו כרים וכסתות אפילו קידם וסילקן וא"ת הא אמרינן בריש הכונס (שם דף נה: ושם) הפורץ גדר בפני בהמת חבירו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ופריך היכי דמי אי בכותל בריא בדיני אדם נמי ליחייב ומאי קושיא הא דמיא לתריס דפטור ונראה לפרש דאכותל

קאי ולהכי פריך בדיני אדם נמי ליחייב אכותל ויש ספרים שכתוב בהדיא אכותל ותדע דתנן התם הוציאוה ליסטים הליסטים חייבין ומוקמינן בגמרא דהכישוה במקל ש"מ דבלאו הכשה לא מיחייבי אע"פ שפרצוה לסטים ומיהו יש לדחות דמתניתין להתחייב בנזקיה איירי אבל אאבידה דבהמה מיחייבי וא"ת למאי דפרישית דקאי אכותל לישני דפטור מדיני אדם קאי אבהמה וי"ל דלא שייך למיתני פטור מדיני אדם אם היה שום חיוב (לא) בבהמה (ולא) [או] בכותל אבל כשמתרץ בכותל רעוע אע"ג דאין דומה שיתחייב בדיני שמים אכותל שהוא רעוע כ"כ שיכול ליפול ברוח מצויה או אפי' ברוח שאינה מצויה מ"מ שייך למיתני חייב בדיני שמים כיון שיש דבר שהוא חייב בו כגון הבהמה והשתא אתי שפיר דנקט בפני בהמת חבירו ולא נקט הפורץ גדר של חבירו דמשום בהמה נקט לה ומיהו בסוף הסוגיא דקאמר מהו דתימא כיון דלמיסתר קאי מאי עבד משמע דחיוב דיני שמים קאי נמי אכותל ומצי לפרש דה"ק כלומר למיסתר ולמיפל קאי אי נמי הכי קאמר כיון דלמיסתר קאי שהבעלים מצווין לסותרו שלא יפול על בני אדם סד"א דכל הקודם במצוה זכה ואין לו להניח מלסתור בשביל בהמת חבירו ובדיני שמים נמי לא מחייב קמ"ל אי נמי חייב בדיני שמים קאי נמי אכותל שנהנה הוא בה עד שיזדמנו לו פועלים לתקן: **כפתו** ומת ברעב. אפי' היה רעב כבר בשעה שכפתו כיון דאם לא היה מתחזק עליו הרעב לא היה מת הוה ליה סוף רעב לבא דלא דמי לכפתו בחמה שכבר נפלה עליו חמה שראוי למות בה: **סוף** חמה לבא כו'. דלא רבי רחמנא מצמצם אלא במקום שהתחיל בו ההיזק כבר ומיהו אם כפתו בפנים והביאו במקום שסוף חמה לבא וסוף צנה לבא נראה דחייב למ"ד אשו משום חציו דלענין מיתה נמי מחייבין באשו משום חציו כדמוכח בכיצד הרגל (שם דף כב. ושם) ואין חילוק בין מקרב האש אצל הדבר למקרב הדבר אצל האש כדמוכח בריש הכונס (שם דף נו. ושם) דפריך אי דמטא ניהליה ברוח מצויה בדיני אדם נמי ליחייב וההיא דאשקיל עליה בידקא דמיא דבסמוך אפילו כפתו והביאו שם ואח"כ אשקיל פטור דדמיא לזרק חץ ותריס בידו דאפילו הוא קידם וסילקו פטור וא"ת וההיא דהשיך בו את הנחש דפטור למ"ד מעצמו מקיא אמאי פטור לפי מה שפירש בפרק כיצד הרגל (שם ד' כג: ושם) בשמעתא דפי פרה ששם ידו לתוך פי הנחש והשיך ליחייב משום אשו דודאי הנחש יקיא את הארס וי"ל דשאני התם שעדיין אין הארס בעולם ומיהו קשה ההיא דזרק צרור למעלה דבסמוך דמשמע דאי לא אזלא לצדדין אלא לתחת פטור אמאי ליחייב מידי דהוה אאבנו וסכיננו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה דחייב משום אשו אי בהדי דאזלי קא מזקי כדאיתא

בפ"ק דב"ק (ד' ו.) ושמה אינו מצוי כאן שתפול לתחת ממש ולא תיזיל כלל לצדדין ומיהו זה ודאי קשה דמשמע דלצדדין נמי לא מיחייב אלא משום כחו דפריך אי כחו הוא תיזיל לעיל ודוחק לומר כח כחוש הוא וצריך לומר דהיינו למ"ד אשו משום ממונו והא דתנן בפ"ב דחולין (דף לא.) נפלה סכין מידו ושחט שחיטתו פסולה ודייק טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשירה כמאן כרבי נתן דלא בעי כוונה קשה נפלה נמי ליהוי כי הפילה למ"ד אשו משום חציו אם לא נחלק בשחיטה ולא מסתבר לחלק כיון דאפילו מיתה גמרינן מממון אלא נראה דאתיא ההיא סוגיא כמ"ד אשו משום ממונו ומיהו קשה דאי לתחת לאו כחו הוא מאי שנא מהא דתנן באלו הן הגולין (מכוח דף ז.) היה מושך במעגילה ונפלה עליו והרגתו פטור משום דשלא כדרך ירידתו הוא והשתא תיפוק ליה דלאו כחו הוא וי"ל דשאני התם דמתוך שמושך למעלה נופל יותר למרחוק עוד יש לפרש דבכל הני דסוף חמה וצנה וארי לבא וזרק צרור למעלה ונפל לתחת אפילו כפתו והביאו שם פטור . דדמי לכח כחו ואש נמי שלא המיתה אלא ברוח מצויה פטור ממיתה אלא דלענין ממון חייב נזק שלם ולא דמי לחצי נזק צרורות אע"ג דכח כחו הוא דהא אשו נמי חייב משום ממונו כדמוכח בפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כג. ושם) דמאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו : **כפתו** לפני ארי פטור . אין חילוק בין יתושין לארי אלא משום דסתם ארי עדיין לא התחיל לחבול בו שאם קפץ כבר עליו הארי לא היה יכול להתעסק לכפותו אבל סתם יתושין כבר התחילו ליפול עליו ואע"ג דהני אזלי והני אתו קסבר לא שנא : **כפה** עליו גיגית כו'. לא דמי לסוף חמה לבא לסוף צינה לבא דהתם ליכא חמה וצינה כלל ולא מתחיל ביה בשעתיה ולא דמי נמי לכפתו בחמה וצינה דהתם כבר אתו עליה מקודם חמה וצינה שיש בהן כדי להמית אבל הכא ליכא אלא הולך ומתחזק עליו ודמי לכפתו ברעב שכבר יש רעב מעט ותמיד מתחזק ואם תאמר מאי שנא פרע מעזיבה מתריס ובידקא דמיא בכח שני ויש לומר דהכא חייב טפי כדמסיק דמתחיל ביה בשעתיה :

סתם משחקין בכדור כמה דעיילי כו'. לא מסתבר לפרש כלל לענין חיוב מיתה במזיד דאי קאי גברא תוך ארבע אמות ואתרו ביה וקיבל עליו

התראה אמאי פטור הא ודאי מתכוין הוא אלא נראה כלשון ראשון שפירש בקונטרס דלענין גלות איירי כדדרשינן שלהי כיצד הרגל (ב"ק ד' כו: ושם) ואשר לא צדה פרט למתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע והוא הדין נתכוין לזרוק ד' וזרק ב' כי הכא דסתם משחקין בכדור מתכוין שתלך חוץ לד' אמות ולא תוך ד' אמות ומיהו קשה אי למיפטריה מגלות קאמר פרט למתכוין לזרוק ב' וזרק ד' הא דאמרינן בריש אלו הן הגולין (מכות ד' ז: ושם) (אם בפתע) בלא איבה פרט לשונא בלא צדיה פרט למתכוין לצד זה והלכה לצד אחר ואשר לא צדה פרט למתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע והשתא מקרא דואשר לא צדה דכתיב ברישא בפרשת ואלה המשפטים מוקמי בלא צדיה דפרשת ואלה מסעי הוה ליה למעוטי ההוא דדמי טפי לפטור כגון נתכוין לצד זה והלכה לצד אחר ולא נתכוין לזרוק לצד הנרצח ובשלהי כיצד הרגל (ב"ק ד' כו: ושם) פירש בקונטרס לשון אחר דחייב גלות וכן נראה לר"ת ולא לגמרי כפירושו דפירש פרט לנתכוין לזרוק ב' וזרק ד' דלא הוי בכלל כי יזיד דכתיב בתריה אלא פרט דלא הוי בכלל מכה איש ומת דכתיב לעיל מיניה ולהאי פ"י לא מתוקמא שמעתין לענין גלות אלא לענין חיוב מיתה כלשון שני שבקונטרס וא"ת ואמאי איצטריך לחייב גלות לנתכוין לזרוק ב' וזרק ד' מהיכא ס"ד דפטור ולפטור ממיתה ודאי לא אתא דפשיטא דשווג פטור ממיתה וי"ל דהוה פטרינן ליה מבלא צדיה כמו נתכוין לצד זה והלכה לצד אחר ועוד יש לפרש דלעולם נתכוין לזרוק ב' וזרק ד' פטור מגלות ולא קשיא מידי מההיא דמכות דלהכי נקט ברישא לצד זה משום דהתחיל לדרוש קרא דבלא צדיה ברישא והתנא רצה להזכיר הפשוט יותר תחלה וא"ת ואמאי איצטריך בפרק אלו הן הגולין (מכות ד' ז: ושם) (מבשגגה) לפטור נתכוין להרוג בהמה והרג את האדם הא על כרחך היינו או נתכוין לזרוק לצד זה והלכה לצד אחר או נתכוין לזרוק ב' וזרק ד' וי"ל דהתם היו האדם והבהמה זה אצל זה אי נמי כסבור בהמה ונמצא אדם ומיהו תימה הא דפליגי רבי ורבנן בריש אלו הן הגולין (שם) בנשמט הברזל מקתו ומן העץ המתבקע דמר מחייב בהאי ומר מחייב בהאי אמאי חייב הא הוי כמו נתכוין לזרוק ב' וזרק ד' שנתכוין לבקעת עצים שלפניו והלך למרחוק:

בגוסס בידי אדם. תימה אותו שעשאו גוסס אמאי פטור הא רוב גוססין למיתה ואמרינן בריש בן סורר (לעיל דף סט:) דהולכין בדיני נפשות אחר הרוב והמכה חבירו ואמדוהו למיתה ומת מי לא מיחייב והא נמי אמוד למיתה הוא וי"ל דכיון שהקילה עליו תורה שחובשין אותו כדאמרינן בסמוך ואע"פ שאמדוהו למיתה אין הורגין כל זמן שהוא חי וזימנן נמי דאומדין למיתה וחי אף על גב דרובא מיייתי הלכך כיון שבא אחר והרגו פטור ותדע דהא אשכחן גוסס בידי שמים דנחשב כחי לחייב את ההורגו אע"ג דרוב גוססין למיתה הלכך אין לתמוה בגוסס בידי אדם אם נחשבנו כחי לפטור מי שעשאו גוסס: **מר** מדמי ליה לטריפה וכו'. אף על גב דקראי קא דרשי איצטריך ליה להני טעמי: **ההורג** את הטריפה פטור. אפי' למ"ד טריפה חיה דסופו שימות בחבלה זו ותדע דהא רבא אית ליה טריפה חיה בפרק קמא דתמורה (דף יא: ושם) ומיהו נראה דהתם גרסינן רבה בר פלוגתיה של רב חסדא ועוד דסברתיה הפוכה בפרק קמא דבכורות (דף ג. ושם): **בפני** בית דין חייב. כגון דראוהו ביום שדנין על ראייתם דאי ראוהו בלילה בעי עדות כדמוכח בהחובל (ב"ק ד' ז: ושם) וכיון דבעי עדות בעינן שאתה יכול להזימה: **שור** טריפה שהרג חייב. אע"ג דבשילהי פרק ד' והי' (שם דף מד:) פטרינן לרבי שמעון שור שנתכוין להרוג את זה והרג את זה מטעם דכמיתת בעלים כך מיתת השור לא דמי דהתם הטעם שוה לשניהם אבל הכא באדם שייך לפטור מטעם עדות שאי אתה יכול להזימה ובשור לא שייך דאם הוזמו עדים משלמים דמי שור טריפה לבעלים:

דף - עח - ב

מגדף הוראת שעה היתה. איכא למאן דאמר לקמן (דף פ:) מקושש נמי הוראת שעה היתה: **לא** היה יודע באיזו מיתה. ואע"ג דמיתה סתם חנק היא מתוך הסברא היה מדמה לעובד עבודת כוכבים דבסקילה דמחלל שבת בפרהסיא ככופר בעיקר דכופר במעשה בראשית: **בשלמא** לרבי נחמיה היינו דכתיב תרי אומדני כו'. ולאן לפוטרו ממיתה איצטריך כדקאמרינן לעיל וכי ס"ד שזה מהלך וזה נהרג אלא אתא קרא לאשמועינן דמשלם ריפוי ושבת ואע"ג דדיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה (לעיל דף לב.) דסלקא דעתך כיון דאמדוהו למיתה פטור דהא

משמיא הוא דרחימו עליה ומיהו קשה הא דקאמרינן לעיל ורבנן האי ונקה המכה מאי דרשי ביה הא בין רבנן ור' נחמיה אית להו תרי אומדני וכי היכי דמוקי ליה ר' נחמיה לתרי אומדני דידיה מוקמי ליה נמי רבנן לתרי אומדני דידהו לאמדוהו לחיים ומת דמשמע הכא דלרבנן בעי קרא ויש לומר דקשיא ליה משום דונקה המכה אם יקום כתיב דאיירי באמדוהו למיתה וחיה: **וחד** אמדוהו לחיים ומת. פירש בקונטרס דבשניהם משלם ממון וקצת קשה אמדוהו לחיים ומת ליהוי כחייבי מיתות שוגגין דפטורין דהא דפטור ממיתה לא מן הדין אלא משום דיצא מבית דין זכאי:

א

-

עט

דף

א"נ פלגא ופלגא כו'. תימה אליבא דמאן קא מסיק הכי אי אליבא דמאן דאמר (מכות דף טו:) התראת ספק לאו שמה התראה בלאו טעמא דספק נפשות להקל פטרינן ליה מטעמא דלאו שמה התראה אפילו סבירא לן דספיקא להחמיר ואי אליבא דמ"ד התראת ספק שמה התראה היכי פטרינן ליה הכא אם נמצא שישראל הרג הא מחייבינן ליה בהכה את זה וחזר והכה את זה ואף על גב דספק הוה ובנותר שאמרו לו אל תותיר וי"ל דשאני התם שיודע בברור שיבא לידי ודאי איסור אם יותיר או אם יכה שניהם משום הכי שמה התראה אבל הכא בזורק אבן לגו אינו יודע שיבא לידי ודאי איסור שאינו יודע את מי יכה: **וכל** קבוע כמחצה על מחצה דמי. מהכא נפקא לן בכל דוכתי כדאיתא פ"ק דכתובות (ד' טו. ושם) ותימה ר"ש דלית ליה הך דרשה מנא ליה ואין לומר משום דמסקינן ר"ש כרבי דיליף נתינה נתינה ואייתר ליה וארב לו לכל קבוע דאכתי לתנא דבי חזקיה אליבא דר"ש קשה מנא ליה כל קבוע ועוד כיון דפטר ר"ש אפילו בכולם ישראלים עד שיאמר לפלוני אני מתכוין לא שייך למידרשיה כלל וי"ל דיש לפרש לר"ש בתשעה ישראלים וחד כותי ואמר לאותו שעומד שם אני מתכוין דמפטר מטעם כל קבוע מוארב לו וכי האי גוונא אם כולם ישראלים חייב: (זה הדבור שייך לקמן ע"ב) ומפקא מדרבנן. תימה דבפרק אלו נערו (כתובות דף לד: ושם) דס"ד מעיקרא דפליגי רבי יוחנן וריש לקיש בחייבי מיתות שוגגין אי פטורין מן התשלומין אי לא ופריך מי איכא למ"ד חייבין והתנא דבי חזקיה וכו' ומתוך קושיא זו מוקי

פלוגתא בחייבי מלקות שוגגין ומאי קושיא הא איכא הכא תנאי דלית להו תנא דבי חזקיה וי"ל דהא דפליגי עליו לאו משום דלית להו היקישא לענין ממון אחר דבהדי מיתה כגון זרק חץ בשבת מתחלת ד' לסוף ד' וקרע שיראין בהליכתו דאמר התם באלו נערות (דף לא.) דפטור או לדמי ולדות דבהדי מיתה דאשה אבל לענין דמי הנהרג דוקא פליגי משום דגלי רחמנא ונתתה נפש וגו' ממון ומיהו קשה דבריש הנחנקין לקמן (דף פד:) משמע דאיכא תנאי דלית להו היקישא כלל דקאמר הניחא למאן דאית ליה תנא דבי חזקיה אלא למאן דלית ליה היקישא למה לי וי"ל דהיינו תנא דברייתא דרבי חגא מדרומא דפרק ד' וה' (ב"ק דף מב. ושם) דדריש אנשים כי נתכוונו זה לזה אע"פ שיש אסון באשה יענשו אלמא לית ליה ומ"מ בכתובות חשיב ברייתא דחזקיה עיקר טפי משום דחזקיה בריה דר' חייא ושונה ברייתות של אביו כדאמרינן כל ברייתא דלא מיתניא בי רבי חייא וכו' ועי"ל דבכתובות (דף לה. ושם) פריך לר' יוחנן דקים ליה דאית ליה ברייתא דחזקיה דלעיל בההוא פרקא (דף לב:) תנא התם הבא על אחותו יש לה קנס ופריך ממתניתין דאלו הן הלוקין הבא על. אחותו וקי"ל דאינו לוקה ומשלם ומשני ר' יוחנן בדלא אתרו ביה וקתני סיפא בא על בתו אין לה קנס מפני שמיתתו מיתת ב"ד והא דלא מותיב מדרבי יוחנן גופיה לפי שצריך להקשות מתוך הדיוק ומקשה בפשיטות הלשון מברייתא דחזקיה וא"ת וכיון דתנא דבי חזקיה מפקא מדרבי ומדרבנן ונתתה נפש וגו' במאי מוקי ליה לא בממון ולא במיתה דאתרוייהו מיפטור מתכוין להרוג את זה והרג את זה ודוחק לומר דלא מוקי קרא במתכוין להרוג את זה והרג את זה דהא פשיטא דבהכי איירי שמתכוין לחבירו דכתיב וכי ינצו אנשים וכתוב ואם אסון יהיה וגו' באשה ומהאי טעמא קשה לן לעיל לר"ש האי ונתתה נפש תחת נפש מאי עביד ליה ואי מיתוקם קרא בנתכוון לאותו עצמו שהרג מאי קשיא ליה וצריך לומר דודאי הש"ס לא דחיק כולי האי אבל חזקיה על כרחיה מוקי לה הכי וה"ק אם יהיה אסון כלומר דין אסון שנתכוון לאשה עצמה ונתתה נפש תחת נפש ממש והשתא סיפיה דקרא דין אסון ורישיה אסון ממש דלא יהיה אסון לאו בדין אסון איירי דבכל ענין שיש אסון פטור לחזקיה מממון אלא לא יהיה אסון כלל קאמר:

מכה אדם ומכה בהמה. תימה דבריש פ' הנחנקין (לקמן פד:) מוקי להאי קרא במכה אביו ומה שייך בו לחלק בין דרך ירידה לדרך עלייה ויש לומר דהיקישא לאו מההוא קרא נפקא אלא מקרא דלעיל מיניה ואיש כי יכה כל נפש אדם וכתוב בתריה מכה נפש בהמה ישלמנה דההוא ברוצח כתיב כדאיתא בפ' יוצא דופן (נדה דף מד: ושם) ואע"ג דלפי גירסא אחת דבריש החובל (ב"ק דף פג:) משמע דההוא קרא בחובל בחבירו איירי ליתא לההיא גירסא כדפרישית שם ומיהו בפרק הנחנקין (לקמן ד' פד:) משמע דמקרא דמיתוקם במכה אביו הוי היקישא דתנא דבי חזקיה ועוד משמע בפרק אלו נערות (כתובות ד' לה: ושם) דמכה אדם הוי היקישא דקאמר ולתנא דבי חזקיה ממאי דבחול כתיב דילמא בשבת כתיב דבמכה בהמה גופיה איכא לפלוגי ומשני לא ס"ד דכתיב מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת משמע דמההוא קרא הוי היקישא וצ"ל דאף על גב דמעיקרא בעי לאוקמי קרא במכה אביו משום דלא כתב ביה ומת היינו משום דצריכינן למדרש מיניה חבורה במכה אביו אבל במסקנא דנפקא לן חבורה באם אינו ענין מנפש בהמה מיתוקם מכה אדם ברוצח אע"ג דלא כתיב ביה ומת ומיהו קשה דבמסקנא נמי מפיק מיניה התם דמותר להקיו דם לאביו וצ"ל דמיירי בין במכה אביו בין במכה חבירו במכה אביו מדכתיב הכאה סתם ולא כתיב ומת ובמכה חבירו דבר הלמד מענינו דומיא דקרא דלעיל מיניה דמיירי ברוצח ולצדדין מיירי לענין חבירו במיתה ולענין אביו בחבורה בעלמא וכיון דבכולהו איירי קרא גמרינן שפיר ממכה בהמה: **בין** שוגג למזיד. בשלשה עניני ממון איירי תנא דבי חזקיה דבין שוגג למזיד מיירי בממון אחר בהדי מיתה ונפקא לן מינה דחייבי מיתות שוגגין פטורין מן התשלומין משום דלא חלקת דאהכי מייתי לה בסוף המניח (ב"ק דף לה. ושם) ובפרק אלו נערות (כתובות דף לה.) ולענין זה לכ"ע אית להו היקישא דבי חזקיה כדמוכח באלו נערות (שם) דפריך ומי איכא למ"ד חייבי מיתות שוגגין חייבין וכו' אבל בין מתכוין לשאין מתכוין לאו בממון אחר בהדי מיתה איירי דמשוגג נפקא וק"ו הוא אלא לפטור מדמי הנהרג ולאפוקי מדרבי דדריש בנתכוין להרוג את זה והרג את זה ונתתה נפש ממון והשתא קמ"ל תנא דבי חזקיה דכמו נתכוין להרוג את זה והרג את שמתכוין פטור ה"נ שאין מתכוין דאהכי מייתי לה בשמעתי ובין דרך ירידה אתא לאשמועינן דכמו דרך עלייה דלא נתנה שגגתו לכפרה דלא שקלינן מיניה ממונא ולפטריה הכי נמי דרך ירידה אע"ג דנתנה שגגתן לכפרה ולפטור מזיד נמי איצטריך ויש טועין לומר

להפך לפטור שוגג דרך עלייה כמו דרך ירידה אבל באלו נערוות מוכחא סוגיא כמו שפירשתי בשמעתין דלא יהיה אסון: **בשור** שלא נגמר דינו כו'. והשתא לרבנן כולן פטורין משום דאין גומרין דינו של שור אלא בפניו ור' יהודה סבר כונסין אותן לכיפה והקשה ר' יצחק ב"ר מרדכי דבפרק התערובות (זבחים ד' ע: ושם) תנן כל הזבחים שנתערב בהן שור הנסקל אפילו אחד בריבוא ימותו כולן והשתא מה התם דרובא דהיתירא ופסידא דקדשים אמר ימותו כולן הכא דרובא דאיסורא ודהדיוט לא כ"ש ונראה לו דגרסינן כמו שכתוב בספר ישן אחד בשור שלא נגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים מעלייא עסקינן והשיב לו ר"ת דקתני במתניתין כולן פטורין משמע שהאחרים בני חיובא ואע"ג דברישא דשמעתא קאמר מאי אחרים אילימא אחרים כשרים פשיטא ולא פריך פטורין פטור מבעי ליה כיון דמצי למיפרך מגופה לא חש למידק ועוד דריש לקיש אדר' אבהו קאי דמשני הכא ברוצח שלא נגמר דינו שנתערב ברוצחים אחרים עסקינן ועלה קאי ריש לקיש ומשני באדם כולי עלמא לא פליגי דפטירי וכו' משמע דבההוא עניינא דאוקמא ר' אבהו באדם מוקי ריש לקיש בשור לכך נראה כגרסת הספרים אבל נתערב בשוורים מעלייא אפי' בנגמר דינו היה אומר ר"ל ניכבשינהו דנינידו וכל דפריש מרובא פריש ומתניתין דשלהי ע"ז (דף עד.) דמשמע דשור הנסקל אסור במשהו מיירי בשנסקל דליכא למימר ניכבשינהו ותדע דלא קתני שנגמר דינו ומתניתין דזבחים דקתני ימותו כולן בנתערב בזבחים מיירי ולגבוה וגזירה שמא יבואו עשרה כהנים בבת אחת ומסקי מן

א

-

פ

דף

הקבוע למזבח כדאי' התם אבל בעלמא אמרינן דניכבשינהו דנינידו ומטעם זה היה אומר רבינו תם דנראה להתיר דרוסת הזאב ברוב דמעשים בכל יום דזאבים טורפין שה מן העדר דרועה מציל הבהמה ושרינן לה אע"ג דבעלי חיים חשיבי וכן ברוב עופות דורסין אווזין ותרנגולין דמותרין והיכא דנתערב ברובא דחייבין דפטרינן אפילו נידי ולא אמרינן כל דפריש מרובא פריש לאו פטורין דמישתרו בהנאה קאמר אלא פטורין דלא אטרחוה בי דינא להורגם דכמיתת בעלים כך מיתת השור ועוד דלא ליתי לאיחלופי באדם דבאדם כולי עלמא לא פליגי

דפטירי תדע דלרבי יהודה אמאי כונסין אותן לכיפה ועביד צער בעלי חיים ומקלקל חצירו וכיפתו אדרבה ליערפינהו בקופיץ וליקברינהו אלא ודאי אתי לאיחלופי באדם ועביד היכירא וכן לרבנן עבדו היכירא דפטרינן להו ולא חיישינן לתקלה אבל במתניי דזבחים חיישינן לתקלה טפי דאיכא כמה ספק איסורין לפי שהן מוקדשין כגון רכב על גבי השור ובא חבירו ורכב (קדושין דף נה.) וסמיכה על גבי ראש גדי וטלה וחלב מוקדשין על גבי מכתו דשרי בשור הנסקל לפי שאינו דרך הנאתו (פסחים דף כד:) ועוד דאיכא איסור מעילה דהזיד במעילה במיתה הלכך כולן ימותו ואל תתמה כיון דאיסורי הנאה נינהו הני דשמעתין אמאי לא תקינו בהו רבנן מיתה ויזקיקו להורגן וכי יזקיקו ב"ד להרוג כל איסורי הנאה הרי הזאב והארי דמוקי לה ר"ל והוא שהמיתו ואסורין בהנאה ולא תקינו להו מיתה אלא אמרו כל הקודם להורגן זכה ופריך רבא היינו דקתני עלה אפילו אבא חלפתא ביניהן אלא אמר רבא שנים כו' ואפילו אבא חלפתא דלא תלינן ביה שהרג אבל בשוורים אותן שיש לתלות בהן שהרגו חייבין ומשום ובערת הרע מקרבך ועוד אומר ר"ת דשור הנסקל אינו נאסר מחיים ופי' דכולה ההיא שמעתא דממשמע שנאמר סקול יסקל איני יודע שהיא נבילה ונבילה אסורה באכילה מוכחת כן וסוגיא דפי"ב דקדושין (דף נז.) כל צפור טהורה לרבות את המשולחת וזה אשר לא תאכלו לרבות את השחוטה ופריך ואיפוך אנא ומשני לא מצינו בעלי חיים אסורין פירוש שלא יהו מותרין כששוחטן בר מאלו שעומדין והוקצו למצותן ולכך אין לאסור משולחת לומר דחל עליה איסורא לאחר שילוח לישחט ולאוסרה באכילה כדין שאר עופות טמאין דכתיבי בקרא ופריך (והאי) רובע ונרבע דאיסורו מחיים פי' דמחיים אסור לשוחטן ולהקריבן לגבוה ומשני הני מילי לגבוה אבל להדיוט שרי והרי רובע ונרבע בעדים דמחיים אסירי דמחיים חל עליהן האיסור לישחט ואם שחטן אסורין אף אני אביא משולחת ומשני רוב בעלי חיים קאמרינן ואם כן דאין שור הנסקל נאסר כל זמן שהוא חי שור שלא נגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים שנגמר דינם כולם פטורין ומותרין בגיזה ועבודה ואין כאן עינוי הדין כיון דפטורין מסקילה מיהא לכשישחטו או ימותו יהו אסורין בהנאה והא דאומר שלהי פרק ד' והי' (ב"ק דף מה. ושם) דשור שנגמר דינו מכרו אינו מכור אפילו לרדיא היינו משום דאסור לענות דינו ומצוה לסוקלו ועד דאין לו מכר (ואין) לו בעלים והלוקח אין יכול לזכות בו יותר משאר אדם אבל כי לא נגמר דינו מכרו מכור לשחיטה אי נמי לרדיא דמצי לערוקי לאגמא וכי שחיט ליה לאחר שנגמר דינו אסור באכילה כך נראה לר"ת וקשה דבשלהי פ"ק דערכין (דף ז:) משמע דשור

הנסקל נאסר מחיים גבי האשה שמתה נהנין בשערה דמפרש התם זו מיתתה אוסרתה וזו גמר דינה אוסרתה ויש לפרש גמר דינה כלומר מחיים חל עליה איסור שאסורה אפילו שחטה דעבדה כעין בשר וזו מיתתה אוסרתה ואין עליה שום איסור מחיים ויש ראייה דלא נאסר מחיים מהא דתניא במרובה (ב"ק דף עא. ושם) ובפרק אלו נערות (כתובות דף לג:) גנב שור הנסקל וטבח משלם תשלומי ארבעה וחמשה דברי רבי מאיר ואמאי הא ליתיה במכירה וקאמר ריש לקיש התם במרובה כל שישנו בטביחה ישנו במכירה וכל שאינו בטביחה וכו' והוא הדין דכל שאינו במכירה אינו בטביחה אבל אי שרי בהנאה ניחא שיכול למוכרו לרכוב עליו עד בית הסקילה או ליהנות בו מעט עד אותה שעה או אם היו בית דין מתעצלין בסקילתו ומיהו מה שאומר ר"ת דאין לו מכר ואין לו בעלים זה לא יתכן ומה שפסק ר"ת בעדר שיש בו שה אחד ספק דרוסה דשרינן מטעם דכל דפריש מרובא פריש לא יתכן דיש לאסור גזירה שמא יקח מן הקבוע אלא היכא דפריש מאליו כגון בנמצא ביד נכרי אבל אם נאסר בתערובת ופירש לא אמרינן מרובא פריש ואם יש בעדר ספק דרוסה אפילו אחד בריבוא ימותו כולן תדע דטבעת של ע"ז שנתערבה בריבוא כולן אסורות ובפירשה אחת מהן פליגי רב ושמואל אי אוסרת או לא אבל בההיא גופא לא פליגי דכ"ע מודו דאסירא וכל איסורי הנאה שפירשו מתערובת אסורין ולא אמרינן מרובא פריש וטעמא גזירה שמא יקח מן הקבוע ל"ש חולין ל"ש קדשים ומיהו יש ליישב דברי ר"ת דשאני ב"ח כיון דאפשר ע"י ניכבשינהו וניניידן וא"ת ואמאי תנן ימותו לימא ירעו עד שיסתאבו שהרי כמה קדשים אמרינן בהו ירעו ולא חיישינן לתקלה ובסיפא אמר ברובע ונרבע ירעו ולכשיסתאבו יפדם וישחטם ויאכלו מטעם כל דפריש מרובא פריש וי"ל דלא עבדינן תקנה ברעייה כיון דלאחר רעייה נמי לא משתרי אלא מטעם כל דפריש: **ואחרים** באחרים כו'. הכא אין לחוש אי גרס הכי דאסר ספק ספיקא דהך ברייתא כר' יהודה אתיא ובפי' התערובות (זבחים דף עד. ושם) מסקינן דר' יהודה אסר ספק ספיקא אפילו בשאר איסורין אבל במתניי דכל הצלמים (ע"ז מט:) ובמס' ערלה (פ"ג מ"ו) לא גרסינן ואחרות באחרות מדפריך בפי' התערובות על שמואל דאסר ספק ספיקא מברייתא שמתרת ולא משכח דקאי כשמואל אלא רבי יהודה ויש מפרש דמיירי שנתערבו כל האחרים באחרים דליכא אלא חד ספיקא וגרס נמי התם ואחרות באחרות וכ"ת מה לי נתערב בפעם אחת מה לי ב' פעמים איצטריך משום דאיכא תרי רובי כדאיתא בפ"ק דכתובות (דף טו.) דבעי רוב העיר ורוב סיעה ושרינן

אפילו בעיר קטנה ואין הולכים אחר רוב העיר גרידתא אפילו גדולה
כאנטוכיא :

דף פ - ב

אלא למ"ד זה וזה גורם כו'. נראה דהא דחשיב ליה זה וזה גורם היינו כמאן דאמר חוששין לזרע האב דלמאן דאמר אין חוששין חד גורם הוא ותימה ומאי קשיא ליה הא הך ברייתא כר' יהודה דאמר כונסין לכיפה ושמעינן ליה בפ' אותו ואת בנו (חולין דף עט.) דאמר אין חוששין לזרע האב ומיהו התם מיבעיא לן אי מיפשט פשיטא ליה לרבי יהודה או ספוקי מספקא ליה ועוד יש לחלק דהתם בדבר דכל חד באפי נפשיה התירא הוא פליגי אבל הכא דחד איסורא וחד התירא כולי עלמא מודו דחוששין תדע דבפ' כל האיסורין (תמורה דף ל: ושם) איכא מאן דשרי לר' אליעזר נרבעו ולבסוף עיברו ובפ' אותו ואת בנו (חולין דף עט:) מספקא ליה לרבי אליעזר אי חוששין או לא ומיהו בפרק בהמה המקשה (שם דף סט.) איבעיא להו מהו לחוש לזרעו: **עובר** ירך אמו. משמע שכן הלכה מדלא פריך הניחא למ"ד ירך אמו אלא למ"ד לאו ירך אמו מאי איכא למימר כדפריך מזה וזה גורם ומיהו יש לדחות דכולה שמעתא לא מסיק לשנות הברייתא מפשטא אלא לתרצה אליבא דרבא דאמר ולד הנוגחת אסור היא וולדה נגחו דטעמא משום דעובר ירך אמו הוא וכדמוכח בתמורה (דף ל:) ומיהו מדרבא גופיה יש לדקדק דקאמר היא וולדה נגחו היא וולדה נרבעו וכן בפרק הפרה (ב"ק דף מז. ושם) דאמר רבא פרה שהזיקה גובה מוולדה מאי טעמא גופה הוא אלמא עובר ירך אמו ותימה דבאלו טריפות (חולין דף נח. ושם) מייתי פלוגתא דוולד טריפה ר' אליעזר אומר לא יקרב ורבי יהושע אומר יקרב ומשמע התם דלמ"ד טריפה אינה יולדת פליג בעובר ירך אמו כשעיברה ולבסוף נטרפה דרבי יהושע סבר עובר לאו ירך אמו והכי קיימא לן דטריפה אינה יולדת כדאית' התם בהדיא הלכתא בזכר כל י"ב חדש בנקבה כל שאינה יולדת וקיימא לן נמי כר' יהושע דרבי אליעזר שמותי הוא ועוד אשכחן בפ"ק דביצה (דף ו. ושם) דאמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה ביום טוב שהוא מותר וי"ל דבכל דוכתי עובר ירך אמו הוא בר מלענין טרפות שהוא תלוי בחיות והעובר יש לו חיות בפני עצמו ולא אמרינן עובר

ירך אמו שנטרף עם אמו תדע דרבא גופיה שמעינן ליה בפרק בהמה המקשה (חולין דף עה.) השוחט את הטרופה ומצא בה בן ט' חי מותר וכו' ואע"ג דבשאר מילי נמי משמע בפרק כל האסורין (תמורה דף ל: ושם) דעובר לאו ירך אמו לר' יהושע דאמר רב הונא בר חיננא אמר רב נחמן מחלוקת בשעיברו ולבסוף נרבעו דר' אליעזר סבר עובר ירך אמו ורבנן סברי לאו ירך אמו אין הלכה כן אלא כדקאמר התם רבא אמר רב נחמן דבנרבעו ולבסוף עיברו פליגי אבל עיברו ולבסוף נרבעו ד"ה אסור דעובר ירך אמו אפילו לר' יהושע דרבנן דהתם היינו רבי יהושע בר פלוגתיה דרבי אליעזר ורבא נמי אית ליה דעובר ירך אמו הכא והתם ואותו לשון דרבא אמר רב נחמן הוא עיקר דמייתי ליה בפי' כל הצלמים (ע"ז דף מו:). גבי משתחוה לקמה ומהא דאמר ר' יוחנן שלהי פ"ב דגיטין (דף כג: ושם) גבי שפחה דאם היתה עוברה זכתה לו משום דעובר ירך אמו ונעשה כמו שהקנה לה אחד מאבריה אין ראייה שכן הלכה דהתם אליבא דרבי קאמר ושמא אין הלכה כמותו ור' יוחנן גופיה שפירשה כן אית ליה בתמורה בפי' כיצד מערימין (דף כה.) עובר לאו ירך אמו דאמר ר' יוחנן הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה בה מתכפר רצה בוולדה ומפרש טעמא משום דסבר אם שיירו משויר עובר לאו ירך אמו והוה ליה כמפריש שתי חטאות לאחריות מיהו יש לדקדק מזה דמותיב התם תיובתא דר' יוחנן תיובתא ואע"ג דקאמר בתר הכי לימא אם שיירו משויר תנאי היא מ"מ הרי איתותב אלמא אין הלכה כן וכן דרך הש"ס כשאין הדברים עיקר אומר תיובתא אע"פ שיכול למצוא תנאי דפליגי כדאשכחן בהניזקין (גיטין דף נג: ושם) דמסיק תיובתא דמאן דאמר היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק ובתר הכי קאמר נימא תנאי היא ובפי' השולח (שם דף מא:). פליגי בהדיא בהיזק שאינו ניכר אליבא דעולא גבי עבד שעשאו רבו אפותיקי ואע"ג דבפי' הערל (יבמות דף עח.) מייתי מילתיה דר' יוחנן דתמורה ופריך עלה אלא הא דאמר רבא נכרית מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך וכו' ודחיק לשנויי שאני עובר דהיינו רביתיה לאו משום שיהו עיקר דברי ר' יוחנן אלא משום דבעי לאוקמי מלתיה דרבא דנכרית אליבא דדברי הכל ורבא גופיה אית ליה הכא עובר ירך אמו ובתמורה (דף ל:). ובפי' הפרה (ב"ק דף מז.) ור"ת מפרש דבכל דוכתי קי"ל דלאו ירך אמו כדמשמע בחולין ובההיא דיבמות (דף עח.) ובפי' כיצד מערימין (תמורה דף כה.) לא גריס תיובתא בתרא אלא הכי תיובתא דר' יוחנן לימא אם שיירו משויר תנאי היא והא דאמר רבא הכא ובתמורה (דף ל:). ולד הנוגחת והנרבעת אסור לא פליגא והיינו טעמא כיון דעד עכשיו היה חיות הולד תלוי באם הוי כאילו נגמר דין שניהם להריגה ולא משום דהוי ירך אמו וכן הא דתנן

בפ"ק דערכין (דף ז.). האשה היוצאת ליהרג אין ממתניין לה עד שתלד ופריך בגמ' פשיטא גופה הוא התם נמי טעמא כדפרישית ומיהו ההיא דפי' הפרה (ב"ק דף מז. ושם) קשה אמאי כי ליתא לפרה משתלם רביע נזק מן הולד כיון דלאו ירך אמו אע"ג דהוא נמי אזיק למה ישלם חלקו וחלק פרה אטו שני שוורים תמים שהזיקו אם אבד אחד מהן מי הוה משלם אידך חלקו וחלק חבירו פשיטא דלא משלם: הוי מותרה לדבר הקל. פלוגתא בפ' אלו נערות (כתובות דף לג. ושם) במותרה למיתה אי הוי מותרה למלקות וא"ת ותפשוט מהא דתניא בפ' בן סורר (לעיל דף עא:): עשה כן בישראל ונתגייר חייב אם בא על אשת איש ישראל ואח"כ נתגייר משום דאי עביד השתא בר קטלא הוא ועל כרחיך בדאתרו ביה דאי לא אתרו ביה אי עביד השתא לאו בר קטלא הוא אלמא מותרה לסייף הוי מותרה לחנק וי"ל דאפילו לא אתרו בהיותו נכרי יש לנו לחייבו אע"פ שנתגייר הואיל וכבר נתחייב ולא מיפטר משום דלא אתרו ביה ומאחר דהשתא נמי אי אתרו ביה יש בעון זה חיוב מיתה. וא"ת כי לא הוי נמי מותרה לדבר קל תיפוק ליה דהכא חייב כדאמר בפ' נגמר הדין (לעיל דף מה:): שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו שאתה ממיתו בכל מיתות שאתה יכול ושם פירשתי: **הנסקלין** בנשרפין. שאל הרב ר' יצחק בן הרב ר' מרדכי את רבינו תם אמאי קאמר רבי שמעון ידונו בסקילה שהשריפה חמורה ניזיל בתר רובא להחמיר בדיני נפשות כדאיתא בפרק קמא דחולין (דף יא.). ותירץ דלא אזלינן בתר רובא לחייב אותו שהוא זכאי מכל וכל שלא הרג כלל ולא דמי לאותן שהרגו ודאי אלא

א

-

פא

דף

דלא ידעינן אי טריפה הוה אי שלם הוה ועוד י"ל דהוה ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ופטור מדאורייתא דספק נפשות להקל וכ"ת ניכבשינהו ונימא כל דפריש אי אתה רשאי למושכו להחמיר עליו ועוד גזירה שמא יקח מן הקבוע והא דפריך בגמ' תיפוק ליה דרובא נסקלין נינהו ה"פ לכל הפחות לא גרע משום דרובא נסקלין: **איתגורי** איתגור. וא"ת בפרק אלו נערות (כתובות לב.). דיליף מחובל בחבירו דכל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי ופריך מה לחובל בחבירו שכן חייב בה' דברים ואי ממונא קולא הוא שכן הותר מכללו

בב"ד והשתא איך יתכן לומר דקולא הוא אם כן איתגורי איתגור וי"ל דשאני התם משום דחס רחמנא אהפסד ממונו של חבירו: **ונגמר** דינו לעבירה קלה וכו'. תימה ואמאי נדון בחמורה הא הויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה דאי מיתזמי סהדי בתראי לא מיקטלי כיון דבלאו סהדותייהו גברא בר קטלא הוא כדמוכח בפ"ק דמכות (דף ה.) גבי באו שנים ואמרו בחד בשבא נגמר דינו של פלוני וכו' וי"ל דהכא מיירי כגון דהך עבירה שניה עבר בפני ב"ד דאפילו בעדות שאי אתה יכול להזימה מחייבין ליה לעיל בטריפה משום ובערת הרע ועוד יש לומר כיון דאי מיתזמי קמאי או מיתכחשי מהני סהדותייהו דבתראי עדות שאתה יכול להזימה קרינן ביה: **וכתיב** דמיו בו יהיה בסקילה. מכאן קשה לפי הקונט' דבריש איזהו נשך (ב"מ סא: ושם) דאמרי' הוקשו מלוי רבית לשופכי דמים דכתיב הכא בנשך נתן ופירש שם בקונטרס דדמיו בו יהיה משמע דמים ששפך שהעני את חבירו ומת ברעב עליו ישובו ולא יתכן כלל דהא לסקילה אתיא הכא בשמעתין ובאוב וידעוני דכתיב דמיהם במ ובכמה דוכתי כולם לסקילה אתיין ונראה דדריש מדכתיב הכא והוליד בן פריץ וגו' ובכל הספרים גרסי' בפ"ק דתמורה (דף ו:) וסמיך ליה והוליד בן פריץ: **נדון** בזיקה ראשונה. לאו מילתא דפסיקא היא דהא חמותו ונעשית אשת אב איסור מוסיף הוא אי אית ליה אחין ולמאן דאמר סקילה חמורה נידון באשת אב: **לידון** נמי באיסורא דאשת איש. לענין קרבן קא פריך שיתחייב ב' חטאות בשוגג אי נמי אם התרו בו משום אשת איש ולא התרו בו משום חמותו ורבה מהדר ליה דבמזיד איירי ובהתרו בו משום שניהם: **דאמר** רבי אבהו מודה ר' יוסי באיסור מוסיף. אע"ג דבפ' ד' אחין (יבמות דף לב: ושם) משמע דלא קיימא לבסוף מ"מ אמת הוא כדאי' בפרק אמרו לו (כריתות דף יד: ושם): (שייך לע"ב) אפילו תימא רבי שמעון בן גמליאל קסבר עבירות מחזקות. תימה דבסוף פרק הבא על יבמתו (יבמות סד: ושם) אמרינן נשואין ומלקיות כרבי משום דסתם לן תנא כוותיה דמי שלקה ושנה וכו' וי"ל דרב יוסף דהתם סבר מלקיות מחזקות ואע"ג דאשכחן תנא דאית ליה עבירות מחזקות בברייתא דבסמוך דקתני התרו בו ושתק התרו בו והרכין ראשו דהתם מלקות ליכא מכל מקום משמע ליה דמתניי סברה מלקיות מחזקות מדקתני מי שלקה אי נמי קסבר כיפה צריכה התראה ועד דמחזק בתרי או בתלת אין מתרין בו לכיפה הלכך אם איתא דבתלת זימני הויא חזקה עד רביעית אין כונסין אותו לכיפה כדמוכח בסמוך וקצת תימה אמאי מתרין בו לכיפה בשניה לר' ובשלישית לרשב"ג שאם יעבור אחר כך יהא מוחזק ויכניסוהו לכיפה ויש לומר דאין מחייבו כיפה עד שיהא מוחזק

בתרא דקידושין דא"ר יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי מעשה במשפחה בדרום שהיו קורין עליה ערעור ושלח רבי את ר' רומנוס לבודקה ומצא שנתגיירה זקנתה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד והכשירה רבי לכהונה רב הושעיא אמר כרבי שמעון הכשירה א"ר זעירא דברי הכל הוא דא"ר זעירא בשם רב אדא בר אחוה ר' יודן מטו בה בשם רב ר' אבהו בשם ר' יוחנן ולד בוגרת כשר שהיא בלא תעשה ובא מכח עשה והוא אשה בבתוליה יקח ולא בוגרת כל לא תעשה הבא מכח עשה עשה הוא ודכוותיה כי אם בתולה מעמיו ולא גיורת כל לא תעשה הבא מכלל עשה עשה משמע מהתם בהדיא דליכא מלקות והוצרכו חכמים לגזור כדי לחייבו מלקות ומיהו סוגיא דידן משמע דעובדא דירושלי' משום זונה דמייתי לה בפי' הבא על יבמתו ובעי למפשט מינה דהלכה כר"ש ודחי שאני התם הואיל ואינסב אינסב דהא רב ורבי יוחנן דאמרי בוגרת ומוכת עץ לא ישא ואם נשא נשוי ומסיק בשלמא התם סופה להיות בעולה תחתיו הכא סופה להיות זונה תחתיו וצ"ל זונה לאו דווקא :

ב

-

פב

דף

היוצק והבולל. הא דלא חשיב מולק משום דפטור מולק נפקא לן בפרק השוחט והמעלה (זבחים דף קז. ושם) מדכתב אשר ישחט על השוחט הוא חייב ולא על המולק אבל כל הני דהכא נפקא לן בפי' בתרא דזבחים (דף קטו : ושם) מדכתב אשר יעלה מה העלאה שהיא גמר עבודה וכו' והולכה לא חשיב משום דאפשר לבטלה לשחוט בצד המזבח ולזרוק ומיהו קשיא ליתני נותן שמן ופתילה במנורה שיש אחריה הדלקה ופטר"י בהו זר בפי' ב' דיומא (ד' כד. ושם) מהאי טעמא דיש אחריהן עבודה ומהדלקה גופה לא קשה דלאו עבודה היא כדאמר התם : **המולח** והמניף והמגיש. לא דק דתנופה והגשה קודמת למליחה כדתניא הניף והגיש קמץ ומלח והקטיר ועוד אמרינן בהקומץ רבה וכי ס"ד שזר קרב אצל המזבח גבי לא מלח והיינו משום שהיתה המליחה אחר התנופה והגשה :

ולא משום טומאה. וא"ת תיפוק ליה משום טמא שנכנס למקדש דבכרת וי"ל: כגון שנטמא בפנים ולא שהה וכי האי גוונא פריך ומשני בפ"ב דשבועות (ד' יז. ושם) דפריך התם אלא דקיימא לן טמא ששימש במיתה היכי משכחת לה אי דשהה בר כרת הוא ואי דלא שהה היכי עביד עבודה ומשני כגון שבא בקצרה והיפך בצינורא ועבודות דהכא נמי אפשר למיעבד בלא שהייה ואפילו איכא מנייהו דלא אפשר בלא שהייה חשיב כולהו משום זרות ומחוסר בגדים ושלא רחוץ ידים ורגלים ומיהו קשה הא דקתני ולא משום רחוץ ידים ורגלים דאסידור שלחן והטבת נרות דבהיכל תיפוק ליה דנפקא לן לקמן שלא רחוץ ידים ורגלים מדכתיב בבואם אל אהל מועד וגוי אלמא אפי' אביאה ריקנית בלא עבודה מיחייב דאע"ג דכתיב בסיפיה דקרא או בגשתם אל המזבח וגוי אלמא לשרת בעינן ה"מ בעזרה אבל בהיכל אפילו אביאה ריקנית מיחייב וצ"ל דלעולם לא מיחייב אביאה ריקנית אפי' אהיכל דלשרת אבבואם נמי קאי וכן מוכח בפרק ב' דזבחים (ד' יט): דאמר אי כתב בבואם ולא כתב בגשתם ה"א אפי' אביאה ריקנית ופריך לשרת כתיב והא דתנן במס' כלים (פ"א מ"ט) ההיכל מקודש ממנו שאין נכנס לשם שלא רחוץ ידים ורגלים ורבי יוסי פליג ואמר דבין האולם ולמזבח שוה לו התם מעלה בעלמא מיהו בתוספתא משמע דאיכא מיתה דתניא בתוספתא דכלים (פ"א) אמר שמעון הצנוע לפני רבי אליעזר אני נכנסתי בין האולם ולמזבח שלא רחוץ ידים וכו' אמר ליה העבודה אפילו כהן גדול פוצעים את מוחו בגזירין אלא שלא מצאך בעל הפול פי' כמו אין פולין (שבת דף יב.) איש הר הבית הממונה ובודק ואי ליכא מיתה לא היו פרחי כהונה פוצעים את מוחו כדאמ' לעיל (דף פב): מי איכא מידי דרחמנא פטריה ואנן קטלינן ליה ושמא ההיא פליגא: **חילול דרבים מחילול דרבים עדיף**. אע"ג דולא יחללו דכתיב גבי טבל בנותר נמי איירי כדמשמע בזבחים שלהי בית שמאי (דף מה: ושם מו.) דתני לוי מניין שאף בפסול זמן הכתוב מדבר תלמוד לומר ולא יחללו את שם קדשי וגוי בשני חלולים הכתוב מדבר אחד פסול נותר ואחד פסול טומאה מ"מ אי הוה יליף טבל מיניה זה לא היתה גזירה שוה אלא היקש מיהו לקמן קשה דלא בעי למילף טמא ששימש מנותר משום דלא כתיב ביה חילול דרבים וצריך לומר דאע"ג דמוקמינן ליה נמי בנותר מ"מ עיקרו לאו לנותר אלא דמוקמי ליה נמי בנותר משום דאשכחן בעלמא גבי נותר דכתיב ביה חילול כי את קדש ה' חלל (וע"ע תוס' זבחים טו: ד"ה אלא):

פרט לזו שמחוללת ועומדת. תימה דבפי השוחט והמעלה (זבחים ד' קו.). פליגי במתניתין ר' יוסי הגלילי ורבנן בטמא שאכל קדש טמא דר' יוסי הגלילי פוטר שלא אכל אלא דבר טמא אמרו לו אף טמא שאכל את הטהור כיון שנגע בו טימאהו והשתא תיקשי להו תרומה אלא על כרחיך בשתחב לו חבירו הכא נמי נימא הכי וי"ל דרבנן הוו ידעי דר' יוסי הגלילי לא איירי בתחב לו חבירו (וס"ד) דמשכחת לה בתרומה שלא הוכשרה או נילושה במי פירות אי נמי כגון שנטמא הגוף ואח"כ נטמאת התרומה כדאמר התם בגמרא ובפרק גיד הנשה (חולין ד' קא. ושם) גבי קדש וקרא דפטר במחוללת בשנטמאה תחלה וילפינן מינה בעלמא דאין איסור חל על איסור ומאן דאית ליה איסור חל על איסור יאמר דשאני התם דגלי קרא וכן משמע בפרק כל הבשר (שם ד' קיג: ושם): **וטבול** יום ששימש מנלן. תימה תיפוק לן מדכתיב גבי טבול יום ובא השמש וטהר מכלל שהוא טמא כדנפקא לן מחוסר כפורים בסמוך מדכתיב וטהרה מכלל שהיא טמאה ותירץ ה"ר חיים דגבי טבול יום איכא למידרש וטהר טהר יומא כדדרשינן ברכות (ד' ב.) אבל וטהרה לא שייך למדרש הכי ואע"ג דבפרק הערל (יבמות ד' עד: ושם) דרשינן וטהרה לטבול יום ההיא מחוסרת כפרה היא וע"י מכלל שהיא טמאה לא אתי מיניה טבול יום גרידא מיהו קשה דאיכא קרא אחרינא ובקדשים לא יאכל עד וגוי דמוקמינן בפי הערל (שם) בזב בעל שתי ראיות דלאו בר קרבן הוא ולענין תרומה ונימא מכלל שהוא טמא וי"ל דרבי סימאי דדריש הכא טבול יום מקרא אחרינא סבר לה כתנא דפליג התם אתנא דבי רבי ישמעאל דמוקי ליה התם בזב בעל שלש ראיות ומיהו קשה דגבי נגיעה כתיב (ויקרא יא) וטמא עד הערב וטהר וצריך לומר דאי לאו קרא דרבי סימאי דדריש טבול יום מולא יחללו לא הוה דרשינן מחוסר כפרה מוטהרה מכלל שהיא טמאה ולא טבול יום מוטהר מכלל שהוא טמא משום דקלישא טומאתיהו אבל מכיון דאשכחן קרא בהדיא לטבול יום אע"ג דקלישא טומאתיה תו דרשינן מיניה שפיר מחוסר כפורים וא"ת בפרק שלשה מינין (נזיר ד' מה. ושם) ובפ"ב (דברכות) (ד' ט) דדרשינן טמא יהיה לרבות טבול יום עוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים גבי נכנס למקדש תיפוק ליה מוטהרה מכלל שהיא טמאה וי"ל כדפרישית משום דקלישא

טומאתו לא הוה מחשבינן ליה כטמא לענין מקדש מהך דרשה ואע"ג דהוי כטמא לענין אכילת קדש היינו משום דאשכחן טבול יום דהוי כטמא לענין עבודה ומיהו קשה תרי קראי למה לי טמא יהיה לרבות טבול יום ועוד טומאתו בו לרבות מחוסר כפורים מאחר דדרשינן טבול יום מקרא יתירא נפקא לן שפיר מחוסר כפורים מוטהרה מכלל שהיא טמאה וזהו דוחק לומר משום דגבי נכנס למקדש לא כתיב טבול יום בהדיא אלא מרבויה דקרא ולא דמי לעבודה דכתיב בהדיא ואין לתרץ נמי דאי לאו אלא חד ריבויה הוה מוקמינן במחוסר כפורים משום דמחוסר מעשה ולא בטבול יום דשימשא ממילא ערבא דא"כ הוה ליה למימר איפכא טמא יהיה לרבות מחוסר כפורים עוד טומאתו בו לרבות טבול יום ונראה לר"ת דלענין ביאת מקדש לא הוה דרשינן מחוסר כפורים מוטהרה מכלל שהיא טמאה משום דבכרת דטומאת מקדש כתיב (במדבר יט) איש אשר יטמא ולא יתחטא וגו' דמיירי בהדיא בטומאת מת ולכך צריך נמי טפי קרא לרבות טבול יום דמשמע אבל נתחטא דלאו מחוסר מעשה כגון טבול יום לא הוה בכרת ולמאי דפרישית דמוטהרה מכלל שהיא טמאה לא הוה מרבינן מחוסר כפורים אי לאו דאשכחן טבול יום מקרא דר' סימאי קשה קצת הא דקאמר בפ"ב דזבחים (ד' יז. ושם) דאי כתב רחמנא במחוסר כפורים טבול יום לא אתי מיניה הא לא אתא לן מחוסר כפורים אי לאו דאשכחן קרא לטבול יום וי"ל דה"ק אי כתב רחמנא מחוסר כפורים בהדיא וכה"ג בפ"ב דיבמות (ד' כג. ושם) גבי שפחה ונכרית ומיהו קשה דאי להאי נחית ליכתוב רחמנא טבול יום ומחוסר כפורים בהדיא ולא לכתוב טמא ויש לומר דכיון דלא משכח צריכותא לא חש לדקדק: רמז לטבול יום כו'. הוה מצי למילף מבינייא מיושב וחד מהנך דבריש פ"ב דזבחים (ד' יז.): ויליף חילול חילול מתרומה. הקשה הר"ר חיים כיון דטבול יום יליף מתרומה אם כן טבול יום שאכל תרומה יהא במיתה ולעיל גבי ואלו הן במיתה קתני טמא שאכל תרומה ואילו טבול יום שאכל תרומה לא קתני ושמא הוא הדין אי נמי כי היכי דממעטי רבנן לקמן בעל מום ששימש מדכתיב בו ולא בבעל מום ה"ה בו ולא בטבול יום ומיהו טמא ששימש אין למעט מדכתיב בו דלהכי אהני ג"ש דחילול חילול וכן טבול יום ששימש ומיהו לא יתכן כלל דלענין תרומה ממעטינן טבול יום ממיתה מדכתיב בו ולענין טמא ששימש דהיא גופה מתרומה ילפא לא ממעטינן ליה לכך נראה דה"ה טבול יום שאכל תרומה במיתה ויש ליתן טעם דלא חשיב ליה משום דטמא וטבול יום מחד קרא נפקי דהכי כתיבי בפרשת אמור אל הכהנים ובא השמש וטהר וגו' והדר כתב ולא ישאו עליו חטא ומתו בו כי וגו'

וקצת תימה היכי יליף מחוסר כפרה ששימש במיתה מדאקרי טמא וטמא ילפינן חילול חילול מתרומה נימא דפסול בתרומה במיתה דלא פסיל בתרומה לא הוי במיתה כדדרשיי בפ"ב דזבחים (ד' יז. ושם) דפסיל בתרומה וכו' וי"ל דכיון דמחיל עבודה כדנפקא לן מוינזרו כל דאיקרי טמא סברא הוא דגמרינן מתרומה דהוי במיתה אע"ג דטהור לתרומה: אין בגדיהן עליהן וכו'. הקשה ה"ר יעקב דאורלייני"ש והא מיתה כתב בהדיא גבי מחוסר בגדים בפ' ואתה תצוה ותירץ דהוא מיתה אמכנסיים כתיבא כדמשמע פשטיה דקרא וקרא דוחגרת דדרשינן מיניה אין בגדיהם עליהן אין כהונתם עליהם איצטריך לשאר בגדים ומיניה לא הוה ילפינן מכנסיים דלא כתיבי התם ומיהו קשה למאן דאמר דיליף מכנסיים בפ"ק דיומא (ד' ה: ושם) מוזה הדבר דוי"ו מוסיף על ענין ראשון ויש מפרשים דמיתה דכתיבא אמכנסיים משום אה"מ דמיחייב מחוסר בגדים ושלא רחוף ידיים ורגלים אפילו אביאה ריקנית וא"א לומר כן כדפרישית לעיל מתוך הברייתא:

א

-

פד

דף

וכל דבר הבא מן הכלל אין דנין וכו'. לא דמי לההיא דפרק שני דזבחים (דף יח. ושם) דילפינן שתויי יין חוקה חוקה ממחוסר בגדים משום דדרשינן אין בגדיהן עליהן אין כהונתן עליהן וכן בכל הנהו דכתיב ולא יחללו דייקינן הא עבדו חיללו וילפינן חילול חילול מתרומה ובתורם מן הרעה על היפה דלא ילפינן דליהוי במיתה חט חט מתרומה תירץ הרב רבי יעקב דאורלייני"ש משום דהוי דבר הבא מן הכלל וצריך לחלק אמאי הוי דבר הבא מן הכלל טפי מהנדך ובפרק כסוי הדם (חולין פה. ושם) דשרי רבי שמעון טריפה שנשחטה חולין בעזרה ומותרת בהנאה משום דהויא שחיטה שאינה ראויה ויליף ג"ש מוטבות טבח והכן אע"ג דגבי חולין בעזרה לא כתיב זביחה אלא מן הכלל דדרשינן ברחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקרוב מקום אין זה מן הכלל דהא כתיב כי ירחק ממך המקום וילפינן מוטבות טבח דזביחה הראוייה איירי ועל זביחה הראוייה דייקינן הא בקרוב מקום לא וכן בריש הבא על יבמתו (יבמות נה:) גבי העראה דיליף חייבי עשה כגון מצרי ואדומי דכתיב בהו דור שלישי יבא בג"ש ביאה ביאה אע"ג דלא כתיב ביאה אלא מן הכלל

דדייקינן הא דור שני לא יבא הא נמי ניחא דילפינן בגי' דדור שלישי יבא דההיא ביאה היא העראה והדר דייק הא דור שני לא יערה: **אלא** מטמא ששימש. תימה דהוה לן למילף מנותר טפי משום דחילול דיחיד מחילול דיחיד עדיף כדאמרן לעיל חילול דרבים מחילול דרבים עדיף דגבי בעל מום כתיב ואל המזבח לא יגש וגו' ובנותר כתיב כי את קדש ה' חלל לאפוקי תרומה דכתי' כי יחללוהו וכי' פסול הגוף עדיף אם כן לעיל דיליף טמא ששימש מתרומה ופריך דניליף מנותר הוה ליה לשנויי משום דפסול הגוף עדיף ולא משום חילול דרבים ויש לומר דהכא פסול הגוף דעבודה מפסול הגוף דעבודה עדיף: **בו** ולא בבעל מום. כל הני דלעיל דלא ממעטינן דפסול טומאה הם כתרומה וטבל אע"ג דלאו פסול טומאה הוא דמי לתרומה טפי מהני: **גמר** חטא חטא מתרומה. תימה דמשמע בפי' בתרא דמכות (דף יג.) דאיכא מלקות בקדשי בדק הבית דקא חשיב מעשר שני והקדש שלא נפדו ואמאי כיון דמתרומה ילפינן לא הוה לן למילף אלא דומיא דתרומה דקדשה קדושת הגוף כדאשכחן בזבחים שלהי פרק בית שמאי (דף מה:): דקדשי עובדי כוכבים לא מועלין בהן דגמרינן חט חט מתרומה ובתרומה כתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים ואמרינן בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית מועלין ומפרש טעמא דכי גמרינן מעילה חט חט מתרומה דומיא דתרומה דקדישא קדושת הגוף אבל קדשי בדק הבית דקדושת דמים לא וקצת יש לדחות ההיא דמכות דמיירי בקדשי מזבח שהוממו דשייך בהו פדיון אבל קשה ממעילה פרק הנהנה (דף יח:): דממעט מחובר ממעילה משום דגמרה מתרומה אלמא ילפינן קדשי בדק הבית מתרומה ויש לומר דהתם הוא דבעינן דומיא דתרומה משום דכתיב לה' לרבווי ולא גמרינן אלא דומיא דקדושת הגוף ואע"ג דרבי יוסי דריש ליה התם ולא רבנן מכל מקום לרבנן נמי אהני לגבי הכי דלא גמרינן קדשי בדק הבית מתרומה (וע"ע תוס' תמורה ג. ד"ה מאי תרומה):

אלו הן הנחנקין : ה"ג ואצטריך למכתב מכה איש ומת ואצטריך למכתב ואיש כי יכה כל נפש. ולא כמו שכתוב בספרים כל מכה נפש דבפרק יוצא דופן (נדה מד : ושם) גמרינן בן יום אחד דההורגו חייב ומפיק ליה מדכתיב ואיש כי יכה כל נפש כל דהו : איש דבר מצוה אין. יש ספרים שכתוב בהן אשה לא ואע"ג דהשוה הכתוב אשה לאיש וכו' הני מילי בפרשה שנאמרה בלשון זכר אבל היכא דכתיב איש בהדיא ממעטין אשה כדפירש שלהי פרק ד' מיתות (לעיל סו.) גבי מקלל אביו ואמו : הוה אמינא אפילו נפלים. תימה א"כ היכי מיחייב דמי וולדות הא מיחייב מיתה וי"ל דה"א דהכא גזירת הכתוב היא היכא דלא נתכוין לוולדות כדאשכחן לרבי ונתתה נפש תחת נפש ממון אי נמי נהי דהוה מיחייב אנפל לאחר שנולד קודם שנולד לא מיחייב : הכחשה באבנים כו'. בהכחשה דלא הדרא איירי דאם לא כן לא שייך נזק דמקרי שבת מידי דהוה אהכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור ובבהמה לא שייכי ד' דברים : אלא למאן דלית ליה דתנא דבי חזקיה. פירשתי לעיל בפי' הנשרפין (דף עט : ד"ה בין) : מאן שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב ר"ש. פלוגתא דר' יהודה ור"ש במקלקל בחבורה ומקלקל בהבערה לא מצינו בפירוש לא במשנה ולא בברייתא ובפרק האורג (שבת דף קו. ושם) דחק רש"י לפרש דנפקא מפלוגתא דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה הלכך אין לך חובל ומבעיר שאינו מקלקל ואפילו מבעיר עצים לתבשילו מקלקל הוא אצל העצים ומה שהוא מתקן אצל אחרים לרבי שמעון לא חשיב ליה דהא מלאכה שאינה צריכה לגופה היא אם כן כי חייב הכתוב חובל ומבעיר מדאצטריך למשרי מילה ומדאסר הבערה דבת כהן על כרחיך במקלקל נמי חייב אבל רבי יהודה סבירא ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה הלכך חיוב דחובל בצריך לכלבו ומבעיר בצריך לאפרו משכחת לה ואע"פ שמקלקל הוא אצל מלאכה עצמה מתקן הוא אצל אחרים ולרבי יהודה בכי האי גוונא מלאכה היא משום תיקון דאחרים אבל מקלקל ואינו מתקן פטור לשון הקונט' כתבתי השתא הא דאמר"י התם בפרק האורג (שם) תני רבי אבהו קמיה דר' יוחנן כל המקלקלין פטורים חוץ מחובל ומבעיר אמר ליה פוק תני לברא חובל ומבעיר אינה משנה כו' משמע מתוך פי' הקונטרס דר' אבהו כר"ש ורבי יוחנן דבעי צריך לכלבו ולאפרו כר' יהודה וזהו תימה א"כ אמאי א"ל פוק תני לברא

אטו משום דס"ל כרבי יהודה מאן דתני כר"ש משתיק ליה דכי האי גוונא פריך פרק קמא דחולין (דף טו.) ועוד אי חשיב תיקון גמור צריך לכלבו ולאפרו אמאי נקט חובל ומבעיר ועוד דר"ש אפי' בחובל ומבעיר בעי שתהא צריכה לגופה כדמסיק בשמעתין גבי חובל ובשלהי ספק אכל (כריתות דף כ:) גבי הבערה על כן נראה דר' אבהו ור' יוחנן אליבא דר"ש פליגי דר' אבהו כר"ש כדאיתא בפרק האורג (שבת דף קו.) ורבי יוחנן סבר דאפילו ר' שמעון בעי תיקון קצת ומיהו לא חשיב תיקון שיתחייב בכך לר' יהודה דאין דרך לחבול בחבירו ליתן לכלב ולשרוף גדיש בשביל אפר ופלוגתא דמקלקל בחבורה דרבי יהודה ורבי שמעון קים ליה להש"ס או בקבלה או שמא ברייתא שנויה בשום מקום וכי תימא לרבי אבהו כיון דליכא תיקון א"כ צריכה לגופה היכי משכחת לה הא משכחת לה באיסורי הנאה שסבור שיכול ליהנות וליתן לכלבו וכן מבעיר באיסורי הנאה שסבור שיכול לבשל קדירה ועוד יש לדקדק פלוגתא דמקלקל בחבורה מדתנן בפסחים פ"י אלו דברים (דף עב: ושם עג. ושם) ושאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח אם אינן ראויין חייב ואמרי' בגמ' מאן תנא דשני ליה בין ראוין לשאינן ראוין ר"ש הוא ואמרינן התם לעיל מיניה דאיירי בטועה אלמא מחייבין מתעסק ואמרינן בפ' ספק אכל (כריתות ד' יט:) הנח לתינוקות הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב ומדמחייב רבי שמעון מתעסק בחבורה שמע מינה

א

-

פה

דף

מקלקל נמי מיחייב ור' יהודה יש לדקדק דפטר מדתנן בפ' כל הכלים (שבת ד' קכב:) ומייתי בסמוך דמחט של יד (מותר) ליטול בה את הקוץ דמשמע ליה להש"ס דאתיא ככולי עלמא כי ההיא דשלהי שבת (ד' קנז.) דאמרי' אבל מוקצה מחמת חסרון כיס אפילו ר' שמעון מודה דתנן כל הכלים ניטלין בשבת חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרישה ומנא ליה דמודה ר' שמעון בה אלא משמע ליה דבסתמא דהתם מודו כ"ע היכא דלא משכח פלוגתא וכיון דר' יהודה מחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה לא אפשר למישרי מחט של יד ליטול בה את הקוץ אי לאו משום דסבירא ליה מקלקל בחבורה פטור ואע"ג דאמרי' בפ' כירה (שם דף מב.) דשמואל במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה כרבי יהודה ובפ' ספק אכל

(כריתות דף יט:) מסיק ר"נ אליבא דשמואל הנח לתינוקות הואיל ומקלקל בחבורה חייב לאו משום דסבירא ליה הכי לשמואל אלא אליבא דמאן דמחייב קאמר ותדע דבשילהי האורג (שבת דף קז.) אמר שמואל כל פטורי דשבת פטור אבל אסור לבר מהני תלת דפטור ומותר המפיס מורסא ומנא לן דפטור ומותר דתנן מחט של יד (מותר) ליטול בה את הקוץ ומדשרי ליטול הקוץ ש"מ דקסבר מקלקל בחבורה פטור דמטעם מלאכה שאינה צריכה לגופה לא שרינא דהא סבירא ליה דחייב: **ורבי** שמעון האמר מלאכה שאינה וכו'. הא דקיימא לן הלכה כר' שמעון בגרירה לאו שגגת סקילה היא דאי עביד תריץ הוי כלאחר יד כדאיתא שלהי פ' כירה (שם דף מו: ושם) ועוד דאינה צריכה לגופה ועוד דאפי' לר' יהודה כל אין מתכוין דלא פסיק רישיה פטור מדאורייתא דלא הוי מלאכת מחשבת וכן משמע ביומא (דף לד:): גבי עשיות דאמר' צירוף דרבנן פי' כי האי משום דאין מתכוין ולא הוי מלאכת מחשבת והתירו משום דאין שבות במקדש וכן מוכח בההיא דהמכבד והמרבץ דהא רבנן דסבירא להו כרבי יהודה בדבר שאין מתכוין ופטרי אפילו ישוה גומות וכן בפרק ספק אכל (כריתות דף כ.) דמתעסק שאינו מתכוין למלאכה פטור כ"ש היכא דאינו מתכוין אלא לגרירה והא דמחייב רבי יהודה בכריתות נתכוין לכבות את העליונות והובערו התחתונות מאליהן היינו התם משום דהוי פסיק רישיה וחשיב מלאכת מחשבת כיון שיודע שיבעיר ור' שמעון דפוטר משום דאינה צריכה לגופה ולא בעי מלאכת מחשבת דהא ר' שמעון מחייב מקלקל בהבערה ומקלקל דמיפטר בשאר מלאכות היינו משום דלא הוי מלאכת מחשבת כדמוכח שלהי פרק קמא דחגיגה (דף י.) מכלל דבהבערה לא חיישינן והא דשרינן לבעול לכתחלה בשבת אם להנאת עצמו הוא צריך אפילו דם חבורי מחבר ה"ט משום דאינה צריכה לגופה ור' אליעזר דמחייב חטאת במכבד ומרבץ לאו משום דליהוי פסיק רישיה דהא שרי לר' שמעון לכתחלה אלא חשיב תיקון לכיבוד ולריבוץ כעין בנין ואפילו בלא השוואת גומות דבדבר מועט מיחייב משום בונה כדאשכחן גודלת ופוקסת ובס"פ כירה (שבת דף מז:): דהוי שרי לטלטל נר הדולק בשבת אי לאו משום דבסיס לדבר האסור היינו משום דאי מכבה בלא מתכוין אינה צריכה לגופה היא ומיהו תימה דהא לשמואל קאמר בפרק כירה דבדבר שאין מתכוין סבר לה כר"ש ובמלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה כר' יהודה וכיון דסבר כר"י במלאכה שאינה צריכה לגופה היכי שרי דבר שאין מתכוין דשרי התם (דף מא:): גבי מיחם שפינהו לתת לתוכו מים להפשיר אפי' שיעור לצרף דהוה ליה שגגת סקילה וי"ל דהא דאסרינן הכא קוץ וסילוא משום

דחיישינן כשמתחיל להסיר שמא יתהפך דלא סגי אי לא הוי פסיק רישיה ולא יניח בשביל כך אבל שאר דבר שאין מתכוין דלא פסיק רישיה הוא שרי וליטול קוץ בשבת מודה שמואל אע"ג דמחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה דקסבר מקלקל בחבורה פטור: **הא** בבנו הא באחר. רוצה ללמד מכאן אזהרה למכה אביו דלא נפיק מן יוסיף כיון דאינו מצווה להכותו ומשמע בסמוך דאפי' ביוצא ליהרג נפקא לן אזהרה לבנו דחייב דמוקי לה רב חסדא במסרבין בו לצאת ואע"ג דאין מזהירין מן הדין הני מילי להלקותו ומיהו קשה היכי אתא בנו בקל וחומר מאחר כיון דאחר פטור במסרבין בו לצאת ואינו יוצא ושמא גלויי מילתא בעלמא הוא דפן יוסיף מיירי אפי' בבנו אע"ג דארבעים יכנו לא מיירי בבנו: **והאמר** רב ששת ביישו וכו'. תימה דבפי' החובל (ב"ק דף פו: ושם) בעי רבי אבא בר ממל ביישו ישן ומת מהו ולא איפשיטא והכא פריך בפשיטות ויש ספרים דגרסינן והאמר רב ששת ביישו ישן חייב ולא גרס ומת ולא נהירא דמה ענין ישן ליוצא ליהרג ועוד מאי קמ"ל רב ששת מתניתין היא בפרק החובל המבייש את הישן חייב ור"ת גריס והאמר רב ששת ביישו חייב ואיוצא ליהרג קאי מיהו אין כל כך תימה אם לא הביא דברי רב ששת בפרק החובל למיפשט ההיא בעיא דכי האי גוונא אשכחן בנדריים בפרק אין בין המודר (ד' לה: ושם) דאיבעיא לן הנהו כהני שלוחי דידן או שלוחי דשמיא ולא מייתי התם דברי רב הונא בריה דרב יהושע דאמר בפרק קמא דקדושין (דף כג: ושם) הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו דאי שלוחי דידן מי איכא מידי דאנן לא מצינן עבדין ושלוחי דידן עבדי: **הכהו** הכאה שאין בה וכו'. תימה אמאי לקי הא פן יוסיף לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד הוא דמיניה נפקא לן אזהרה למכה אביו כדאיתא בספרי ובירושלמי:

ב

-

פה

דף

שיכול הואיל וחייב במכה כו'. הוי מצי למימר הואיל וכתוב בעמך כדאמר לעיל במקוים שבעמך: **ומה** מכה אביו כו'. ואם תאמר מה למכה שכן בחנק תאמר במקלל דבסקילה וי"ל דהיא גופה ילפינן השתא דמכה אביו בסקילה מקל וחומר ממקלל ומיהו קשה לבסוף דיליף דמקלל לאחר מיתה חייב נילף ליה שלא נעשה בו שלא בעמך כבעמך ממקלל

דחייב ביה לאחר מיתה ומכה פטור דבעינן נפש כדדרשינן לעיל (דף פד):
עד דעביד חבורה: **איש** איש מה תלמוד לומר איש איש. פירשתי שלהי פי'
ד' מיתות (לעיל דף סו. ד"ה לרבות): **ושורו** כישראל. לאו לגמרי כישראל
דשור של ישראל שנגח לשור של כותי פטור משום דקנסינן להו כדאמר
בריש פי' ד' והי' (ב"ק דף לו:). ומיהו לגבי הכי הוי כישראל דשור של כותי
שנגח לשור של ישראל תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם ושור של עובד
כוכבים שנגח לשור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם: **עד**
שיכניסנו לרשותו. משום דכתיב ונמצא בידו ואע"ג דבפ"ק דבבא מציעא
(דף י:). גבי גט וגניבה מצרכינן תרי קראי לרבווי דידו לאו דווקא דהוא
הדין גגו חצירו קרפיפו דלמא כאן נמי יש שום ריבוי ואפשר דאם הגביהו
אפילו ברשות בעלים חייב כדאשכחן גבי גניבה בפרק מרובה (ב"ק דף
עט: ושם) דתנן היה מושכו ויוצא כו' אי נמי הכא דפטר ר' שמעון מכרו
לקרובים דבעינן שיוציאנו מרשות אחיו כ"ש דברשות בעלים לא מהני
כלל:

א

-

פו

דף

מונמצא בידו קא אמינא. תימא דבסוטה פי' עגלה ערופה (דף מה:). דרשינן
כי ימצא חלל פרט למצוי ופטרינן עיר שרובה עובדי כוכבים וי"ל דהתם
כתיב באדמה והוי כמו בידו דהכא ואכתי קשה דדרשינן בפ' בתרא
דערכין (דף ל:). גבי בתי ערי חומה ומצא פרט למצוי שלא ימכור ברחוק
ויגאל בקרוב וי"ל כדפי' בקונטרס דהכא מריבויא דקרא: **יצא** עבד שאין
לו אחוה. פירש בקונטרס עבד אין לו אחוה ואפילו עם אחיו בני אביו
דכתיב עם החמור עם הדומה לחמור וקשה דאם כן גר ומשחרר נמי
ונראה לפרש שאין לו אחוה שאין יוצאי חלציו קרויין אחוה משא"כ בגר:
בני ישראל למעוטי מי שחציו וכו'. אבל כולו משוחרר וגר לא ממעט מבני
ישראל וכן בפרק בנות כותים (נדה דף לד. ושם) בני ישראל מיטמאין
בזיבה וכו' אבל גריס ומשחררים לא ממעט וכן שלהי פ"ב דמנחות גבי
סמיכה בני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין ומשחרר וגר לא
ממעטינן וכן בפ"ק דערכין (דף ה:). בני ישראל מעריכין ואין העובדי
כוכבים מעריכין ולא ממעטין גרים ולא עבדים משוחררין ותימה דבפרק
כל המנחות באות מצה (מנחות דף סא: ושם) גבי תנופה אמרינן בני

ישראל מניפין ואין העובדי כוכבים מניפין ואין לי אלא בני ישראל גרים ועבדים משוחררים מניין תלמוד לומר המקריב וכן בפי הערל (יבמות דף עד: ושם) ובשלהי פ"ק דכריתות (דף ז:): אשה כי תזריע אין לי אלא בני ישראל גיורת ושפחה משוחררת מניין ת"ל אשה ושמא בכל הני יש שום רבוי דמרבינן מיניה גרים ומשוחררין: **דבר** ואפ"י חצי דבר. וא"ת הא אמרינן לקמן (דף צ.) קיים מקצת וביטל מקצת דשאר מצות דברי הכל פטור ופי"י בקונטרס משום דכתיב אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר דבר ולא חצי דבר וי"ל דרבנן נמי מודו דדרשינן ולא חצי דבר והא דפליגי אדרבי עקיבא היינו משום דחשבי ליה דבר שלם כדמוכח במרובה (ב"ק דף ע:): ובחזקת הבתים (ב"ב דף נו: ושם) וצריך לחלק בדברים דיש מקומות כה"ג בפי ד' והי' (ב"ק דף מ. ושם) כופר שלם אמר רחמנא ולא חצי כופר ובפרק יש בכור (בכורות דף מח:): חומש ולא חצי חומש ובמרובה (ב"ק דף עא:): חמשה בקר אמר רחמנא ואפ"י חמשה חצאי בקר ובפרק אותו ואת בנו (חולין דף עט: ושם) פליגי ר' אליעזר ורבנן בשה ואפילו מקצת שה ולענין כיסוי בצבי ואפילו מקצת צבי ובפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נט: ושם) בבתולה מקצת בתולים ובכתובות פרק אלמנה (דף צז: ושם) במקצת כסף ככל כסף ושלחי כסוי הדם (חולין דף פח. ושם) דם ואפילו מקצת דם ובריש בכורות (דף ג. ושם) בכור ואפילו מקצת בכור: **מתוך** שיכולים עדים הראשונים כו'. אין הטעם תלוי באמירתם אלא במאי דעידי גניבה ראשונה לא צריכי לעידי גניבה שניה כדאמרינן במרובה (ב"ק דף ע: ושם) דמודה רבי עקיבא בשנים אומרים קידש ושנים אומרים בעל אע"ג דעידי ביאה צריכי לעידי קדושין [הואיל] והן לא צריכי לעידי ביאה כוליה דבר הוא:

ב

-

פו

דף

גניבה אתחלתא דמכירה היא. וא"ת אמאי מקטלי הא מצו למימר לפוסלו לעדות באנו וכ"ת דבעו התראה וכיון דאמרי שהתרו בו למיתה אלמא למיקטליה קא אתו אם כן לחזקיה נמי לקטלו אע"ג דאתו נמי להלקותו כדאשכחן בפ"ב דב"ק (דף כד. ושם) דעידי גניחה ראשונה ושניה אע"ג דאתו לחיובי חצי נזק כיון דאתו נמי לייעודי משלמי חצי נזק של העדאה עם הכת השלישית כשהוזמו השלש כתות וי"ל דקסבר

חזקיה דגניבה לחודה קיימא כמו עידי קדושין ועידי ביאה ואע"ג דמיירי באתרו ביה מדמקטלי לרבי יוחנן מ"מ לא שייך בהו חיוב מיתה ואפשר דלחזקיה לא בעי התראה ולר' יוחנן בעי אי נמי הש"ס לא חש בטעמא דלפוסלו לעדות באנו מדאיצטריך לעיל למימר להלקותו ושמא איצטריך. היכא דמפסיל מעיקרא וקאי: **עבדי** מכרתי. וא"ת אי לאו למקטליה קא אתו אם יבאו עדים שאינו עבדו אם כן למאי קא אתו וי"ל דאתו לקיים המקח וא"ת אי דלא אתרו ביה למה לן טעמא דעבדי מכרתי אלא ודאי אתרו ביה אם כן למקטליה קאתי וי"ל דאתרו ביה אחריני ואינהו לא ידעי וכי האי גוונא הוה מצי לשנויי בריש פרק היו בודקין (לעיל דף מא.) גבי נערה המאורסה: **אמר** רב יוסף כו'. סלקא דעתך דרב יוסף בדאתו עידי גניבה וה"פ מתוך שהוא יכול לומר עבדי מכרתי אם לא היו באים עידי גניבה אם כן אין בעדותם ממש וחצי דבר הוא ואביי פריך ליה הא מתוך קאמר דמשמע הלשון דאפילו השתא נמי בתר דאתו עידי גניבה מצי למימר הכי: **קמ"ל** רמיזה לאו כלום הוא. בפ"ב דב"ק (דף כד: ושם) גבי לייעודי תורא ולייעודי גברא דמסקינן התם אלא דקא מרמזי רמוזי לא דמי לרמיזה דהכא דהתם מיירי ברמיזה חשובה שבכל השלשה ימים באו אלו עם אלו וקא מרמזי אבל הכא ברמיזה גרועה איירי דלאו מילתא היא אי נמי דיני נפשות שאני:

א

-

פז

דף

במופלא שבב"ד. מומחה למעוטי תלמיד ואין זה כשאר מופלא דבכל דוכתין כדפרישית שלהי פרק קמא (דף טז:): **שבית** המקדש גבוה. לאו מכל אי"י דאיכא עין עיטם דמידלי מיניה כדאמר באיזהו מקומן (זבחים דף נד:): סבור למבנייה בעין עיטם דמידלי אי נמי כותלי בהמ"ק גבוה מעין עיטם שגובהן ק' אמה: **מלמד** שהמקום גורם. לאפוקי מצאן בבית פאגי והמרה עליהם כדאמרינן לעיל בפרק קמא (שם יד:): **דאי** להאי גיסא קא שרי חמץ בפסח. תימה הא מ"ד עד הפורים מודה דאם עברוה אחר הפורים מעוברת דדוקא בניסן הוא דאמר בפרק קמא (דף יב: ושם) זה ניסן ואין אחר ניסן אבל מאן דאמר עד הפורים מדרבנן בעלמא הוא דאסור כדמפרש בפרק קמא דר"ה (דף ז. ושם) מ"ט דמ"ד עד הפורים כיון דאמר מר שואלין בהלכות הפסח קודם הפסח ל' יום אתי לזלזולי

בחמץ וכיון דאם עברוה כ"ע מודו דמעוברת לא קא שרי חמץ בפסח:
ורשב"ל אומר עשירי כאחד עשר. וא"ת ולרשב"ל אי אמר זקן ממרא
כרבי יוחנן אמאי מיחייב הרי מחמיר הוא ואין כאן דבר שזדונו כרת וי"ל
דמשכחת לה אי נגעה בככר של תרומה וקידש בו את האשה דאי טמא
הוא אין בו שוה פרוטה דלא חזי אלא להסקה ואינה מקודשת ואי טהור
הוא יש בו שוה פרוטה דחזי לאכילה ומקודשת:

ב

-

פז

דף

דין בתו מאנוסתו. בכולהו משכח פלוגתא בר מהאי ורוצה לומר דאין זקן
ממרא מודה בגזירה שוה זו: **עקביא** בן מהללאל מטמא. ואף על גב
דעקביא מחמיר זמנין דהויא קולא כגון שרואה דם אדום ומשלימתו
לדם ירוק: **כלילי** שבת ויומו. לאפוקי יום תחלה ואח"כ לילה אלא א"כ
שפתה לילה שלם ואחר כך יום שלם כלילי שבת ויום שהיום הולך אחר
הלילה: **בפלוגתא** דרבי יהושע ורבנן. פ"י בקונטרס לרבנן אם נכנס
למקדש חייב ולרבי יהושע פטור ולא יתכן דאכי האי גוונא לא מחייב זקן
ממרא כיון שהוא בעולה ויורד דהא ילפינן לעיל דבר דבר מונעלם דבר
דתנן בפ' [הור'] כהן משוח (הוריות דף ט.). מביאין עולה ויורד על טומאת
מקדש וקדשיו ויש לפרש כדפרישית לעיל בככר של תרומה: **רבי** יהושע
אומר כיהה. פירש בקונטרס כאילו כיהה הנגע דהוא מסימני טהרה
כשמשתנה בו לובן שלו לאחר הסגר וקשה היכי פריך בשילהי נזיר (דף
סה:): ודילמא כיהה וטמא הא לפירושו כל כיהה טהור ועוד אי כיהה
וטמא היינו ת"ק ונראה כגירסת ר"ח קהה בקו"ף ול"ג אומר כלומר ר'
יהושע הקשה ודקדק בדבר כמו הקהה את שיניו וכן מקהו אקהייתא
בשוקא (יבמות דף קי:): מאספים אסופות של בני אדם כלומר עמדו
למניין ולא ידע הש"ס אם להביא ראיה לת"ק או לסתור ולהכי בעי מאי
קיהה וקאמר קיהה וטיהר ומיהו בירושלמי דריש שבועות משמע דיש
כיהה טמא דאמר התם והתורה אמרה והנה כהה הנגע הכהה טמא וכהה
מן הכהה טהור:

מרחו מעשר ונותן לו. ואפילו למאן דאית ליה ברירה כל זמן שלא הפריש פיאה ולא ביררה היה הכל שלו ונתחייב הכל במעשר ושוב לא יפטר וא"ת תרומה נמי לתני שתורם ונותן לו וכ"ת דתרומה בלאו הכי יפריש העני דכל פיאה חייבת בתרומה חדא דאם כן הרי הוא מקדים מעשר לתרומה גדולה ועוד דתנן במסכת תרומות פ"ק [מ"ה] אין תורמין מן הלקט מן השכחה ומן הפיאה וי"מ דלהכי לא תני תורם דאפילו הפקיר לאחר מירוח פטור מן התרומה (דתנן במסכת מעשרות פ' שלשה מינין) פירות ממורחין בשדה מכונסין אסורים משום גזל מפוזרים מותרין בין כך בין כך חייבין במעשר ופטורים מן התרומה וליתא דבירושלי מפרש דלהכי פטורין מן התרומה לפי שאי אפשר לגורן שתעקר. אלא אם כן נתרמה ממנו תרומה גדולה לפיכך אין צריך לתרום כשמצא פירות דמסתמא הופרשה מהם תרומה גדולה ונראה לפרש דמשום דתרומה דבר מועט לא חש להזכיר: **קינאיו** מחול. היינו דוקא קודם שנמחקה המגילה אבל לאחר מיכן אין יכול למחול:

מסית דלא בעי התראה מאי איכא למימר. לאו אליבא דר'. מאיר פריך דאמסית לא מיחייב דאין בו כרת: **ואין** לנו אלא תפילין ואליבא דר' יהודה. כל הנך דרשות דדרשינן לעיל מקרא דכי יפלא לא חייש: **אי** סבירא לן דלולב אין צריך אגד וכו'. משמע אבל אי סבירא לן דצריך אגד לא אמרינן האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי והכי נמי אמרי' בריש לולב הגזול (סוכה דף לא.) דקאמר רבי יהודה אין אוגדין את הלולב אלא במינו מאי טעמא דכיון דאמר ר' יהודה לולב צריך אגד אי עבדי ליה ממין אחר הוה ליה ה' מינין ותימה דאמר התם (שם:) ד' מינין שבלולב כשם שאין פוחתין מהן כך אין מוסיפין עליהם ופריך פשיטא ומשני מהו דתימא הואיל ואמר רבי יהודה לולב צריך אגד אי אייתי מינא אחרינא האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי קמ"ל מאי קא תלי טעמא דהאי לחודיה קאי משום דלולב צריך אגד אדרבה מטעם זה יש לנו לומר יותר

דאסור ומיהו י"ל דהתם בדמנח ליה חוץ לאגד אבל קשה דמשמע דמסיק לר' יהודה דלא אמר האי לחודיה וכ"ש לרבנן והכא משמע דלרבנן אמר האי לחודיה קאי וי"ל דהתם מדרבנן אסור ור"ח ל"ג התם הואיל ואמר ר' יהודה וזהו לשונו מהו דתימא הואיל ואמרו חכמים בין אגוד בין שאינו אגוד כשר הלכך אין צריך אגד והאי יתירה דמוסיף על הד' לחודיה קאי ולא מיפסל ביה קמ"ל ומיהו תימה אמאי לא משכח לולב לרבי יהודה בכי האי גוונא שאגד ג' מינין בפני עצמן דנעשה בכשרות ואחר כך אגד עמהן מין אחר דהוה ליה מוסיף גורע ויש לומר כיון דקודם נטילתו נפסל הוה ליה גרוע ועומד אבל תפילין אם הניחן בראשו בכשרות והניח גבייהו בית חמישי הרי זה מוסיף גורע שפוסלן ומבטל מצות שעל ראשו ולא דמי ללולב דאם נטלו ובעודו בידו הוסיף מין חמישי אין זה מבטל מצותו דמדאגביה נפק ביה :

א

-

פט

דף

קשר העליון דאורייתא. פי' בקונט' דפלוגתא היא בפ' התכלת (מנחות דף לט. ושם) וליתיה אלא דמסקינן התם שמע מינה קשר העליון דאורייתא : **ולא** בבית דין שביבנה. פירש בקונטרס אם נשאלו בבית דין שבלשכת הגזית ואמרו להם וחזר לעירו ושהה ימים עד שגלתה סנהדרי גדולה ותימה דסוף סוף כשממתינין עד הרגל היאך ממיתין הא כיון דגלתה סנהדרין אין דנין דיני נפשות כדאמר בפרק היו בודקין (לעיל דף מא.). וכי תימא דברגל חוזרים ב"ד הגדול ויושבין בלשכת הגזית אף לאחר שגלו ואז דנין אותו חדא דאם כן משכחת ליה לרבן יוחנן בן זכאי דהוה בסנהדרין ובפרק היו בודקין (שם) לא משמע הכי ועוד מאי עינוי הדין יש הא אין שייך עינוי הדין אלא כשמשהין אותו אחר גמר דינו כדמוכח בפרק אחד דיני ממונות (לעיל דף לה.). דפריך לגמרוהו לדיניה בשבתא וליקטלוהו וכו' ומשני אתה מענה את דינו והדר פריך לדיינוהו במעלי שבתא וכו' ועוד מאי אריא זקן ממרא בשאר עבירות נמי ועוד אמאי נקט יבנה לימא לא בב"ד שבחנות ודוחק לומר דאעבירה דקודם שגלתה סנהדרין דנין אף לאחר שגלתה ולא אמרינן מקום גורם כיון דבשעת עבירה סנהדרי גדולה במקומן ור"ת אומר דמיירי כשנגמר דינו קודם

שגלתה סנהדרי: הכובש נבואתו לוקה. לית ביה לאו ועוד דאין בו מעשה
אלא מכין אותו עד שתצא נפשו כמו עשה סוכה ואינו עושה:

ב

-

פט

דף

אליהו בהר הכרמל וכו'. משמע דבשם הקב"ה היה מתנבא לעבור וכיון
דמוחזק מהימנין ביה אע"ג דלא יהיב אות ובהאשה רבה (יבמות דף צ:
ושם) נפקא לן דכתיב אליו תשמעון אפי' אמר לך עבור על אחת מכל
מצות האמורות בתורה כגון אליהו בהר הכרמל ותימה מאי קא פריך
התם וליגמר מיניה כיון דע"פ הדיבור היה מתנבא מה שייך למילף מיניה
לעבור משום תקנה דרבנן שלא על פי הדיבור ועוד למה לן הכא טעמא
משום דאיתחזק בנביאות הא אפילו בלא נביא שרי לב"ד לעבור משום
מיגדר מילתא ויש לומר דמדקדק התם מלישנא דברייתא דקתני הכל לפי
שעה דמשמע הכל מפני צורך השעה ואי על פי הדיבור למה לי צורך השעה
בין לצורך בין שלא לצורך צריך לקיים צויו של מקום אלא ודאי בנביא
שעשה מדעתו קא אמרה ברייתא דמיירי קרא והא דבעי הכא איתחזק
היינו משום דכי איתחזק בנביאות סומכין עליו במה שהיה מבטיח
לירידת אש ושוחטין על הבטחתו קדשים בחוץ שבזכותו ובתפלתו תרד
אש מהשמים ויהיה מגדר מילתא בדבר שיתקדש שמו של הקב"ה ברבים
ויחזרו ישראל למוטב ומיהו בקראי משמע שעל פי הדיבור עשה דכתיב
באליהו וכדברך עשיתי וגוי ופרש"י מאור הגולה בפירושו לנביאים
וכדברך עשיתי שהקרבתי בשעת איסור הבמות ונראה לומר דכיון דעל פי
הדיבור שרי משום צורך שעה הוא הדין שלא על פי הדיבור שהרי אין
נביא רשאי לחדש דבר כדאיתא בפ"ק דמגילה (דף ב:): ועוד י"ל דהא
דקאמר אליהו וכדברך עשיתי לא שאמר לו הקב"ה אלא מקרא היה
דורש דכתיב גוי וקהל גוים יהיה ממך ואמרינן עתידין בניך לעשות
כמעשה נכרים פירוש לשחוט בחוץ ואני מסכים על ידו ולפי שהיה נביא
מוחזק סמכו עליו שעליו נאמר מקרא זה:

א - א דף

אין פירוש לקטע זה

ב - א דף

אין פירוש לקטע זה

א - אא דף

אין פירוש לקטע זה

ב - אא דף

אין פירוש לקטע זה

א - אב דף

אין פירוש לקטע זה

ב - צב דף

אין פירוש לקטע זה

א - צג דף

אין פירוש לקטע זה

ב - צג דף

אין פירוש לקטע זה

א - צד דף

אין פירוש לקטע זה

ב - צד דף

אין פירוש לקטע זה

א - צה דף

אין פירוש לקטע זה

ב - צה דף

אין פירוש לקטע זה

א - צו דף

אין פירוש לקטע זה

ב - צו דף

אין פירוש לקטע זה

א - צז דף

אין פירוש לקטע זה

ב - צז דף

אין פירוש לקטע זה

א - צח דף

אין פירוש לקטע זה

ב - צח דף

אין פירוש לקטע זה

א - צט דף

אין פירוש לקטע זה

ב - צט דף

אין פירוש לקטע זה

א - ק דף

אין פירוש לקטע זה

ב - ק דף

אין פירוש לקטע זה

א - קא דף

אין פירוש לקטע זה

ב - קא דף

אין פירוש לקטע זה

א - קב דף

אין פירוש לקטע זה

ב - קב דף

אין פירוש לקטע זה

א - קג דף

אין פירוש לקטע זה

ב - קג דף

אין פירוש לקטע זה

א - קד דף

אין פירוש לקטע זה

ב - קד דף

אין פירוש לקטע זה

א - קה דף

אין פירוש לקטע זה

ב - קה דף

אין פירוש לקטע זה

א - קו דף

אין פירוש לקטע זה

ב - קו דף

אין פירוש לקטע זה

א - קז דף

אין פירוש לקטע זה

ב - קז דף

אין פירוש לקטע זה

א - קח דף

אין פירוש לקטע זה

ב - קח דף

אין פירוש לקטע זה

א - קט דף

אין פירוש לקטע זה

ב - קט דף

אין פירוש לקטע זה

א - קי דף

אין פירוש לקטע זה

דף קי - ב

אין פירוש לקטע זה

דף קיא - א

אין פירוש לקטע זה

דף קיב - ב

אין פירוש לקטע זה

דף קיב - א

אין פירוש לקטע זה

ב - קיב דף

אין פירוש לקטע זה

א - קיג דף

אין פירוש לקטע זה

ב - קיג דף

אין פירוש לקטע זה